

І. О. Мікульонок

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ТА ПАТЕНТОЗНАВСТВО

Міністерство освіти і науки України
Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

І. О. Мікульонюк

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ТА ПАТЕНТОЗНАВСТВО

5-те видання,
перероблене і доповнене

*Рекомендовано Методичною радою КПІ ім. Ігоря Сікорського
як навчальний посібник для здобувачів ступеня магістра
за технічними спеціальностями*

Київ
КПІ ім. Ігоря Сікорського
2024

УДК 347.77(075.8/.3)
М59

Рецензент: *Петухов А. Д.*, д-р техн. наук, проф., с.н.с.

Відповідальний
редактор *Сокольський О. Л.*, д-р техн. наук, доц.

*Гриф надано Методичною радою КПП ім. Ігоря Сікорського (протокол № 1 від 07.09.2023 р.)
за поданням Вченої ради інженерно-хімічного факультету (протокол № 8 від 31.08.2023 р.)*

Електронне мережне навчальне видання

Мікульонок Ігор Олегович, д-р техн. наук, проф., с.н.с.

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ТА ПАТЕНТОЗНАВСТВО

Інтелектуальна власність та патентознавство [Електронний ресурс] : навч. посіб. для здобувачів ступеня магістра за технічними спеціальностями. 5-те вид., переробл. і доповн. / І. О. Мікульонок ; КПП ім. Ігоря Сікорського. – Електронні текстові дані (1 файл: 3,62 Мбайт). – Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2024. – 248 с. – Бібліогр.: с. 241–242.

Викладено основи інтелектуальної власності та патентознавства. Висвітлені питання, пов'язані з охороною об'єктів авторського права та суміжних прав, а також промислової власності, зокрема винаходів, корисних моделей, промислових зразків, торговельних марок, комерційних найменувань, географічних зазначень, недобросовісної конкуренції, компонування напівпровідникових виробів та інших об'єктів.

Розглянуто основні відомості про інтелектуальну власність і штучний інтелект, інтелектуальну власність і мережу «Інтернет», міжнародне співробітництво у сфері охорони інтелектуальної власності, ліцензування й трансфер технологій, патентну інформацію й документацію, а також патентні дослідження.

Для студентів закладів вищої освіти, які навчаються за програмою підготовки магістрів за технічними спеціальностями. Також може бути корисним для учнів закладів середньої освіти, які займаються науковою та проектно-конструкторською роботою, а також їхніх наукових і педагогічних керівників.

УДК 347.77(075.8/.3)

© І. О. Мікульонок, 2017

© І. О. Мікульонок, 2024, зі змінами

© КПП ім. Ігоря Сікорського (ІХФ), 2024

ПЕРЕДМОВА

Одним з найголовніших показників рівня будь-якого суспільства є увага, яку приділяють у ньому розвитку культури, науки, техніки й технології. Від інтелектуального рівня суспільства й рівня його культурного розвитку в кінцевому підсумку залежить і успіх вирішення проблем, що стоять перед ним. У свою чергу і культура, і наука, і техніка, і технологія можуть ефективно розвиватися тільки за наявності відповідних умов, включаючи і правові передумови.

Далеко не останнє місце в становленні й розвитку високорозвиненого цивілізованого суспільства належить інженерам. Недарма слово інженер походить від латинського «інженіум»^{*}, що означає «здатність, винахідливість». Саме інженерам, цим «здатним і винахідливим», має дякувати людство за всі ті механізми, машини, споруди, технологічні процеси й речовини, які використовуються багатьма поколіннями.

Але сучасному інженеру вже недостатньо розробити новий технічний об'єкт, він повинен забезпечити цьому об'єкту належну правову охорону. Уявіть собі, яке розчарування очікує молодого й завзятого творця, коли розроблені ним нові, з його точки зору, пристрої, процеси або речовини не тільки не знайдуть споживача і, відповідно, не принесуть прибутку, але й змусять відшкодувати збитки особам, чиї права були порушені. Така ситуація може раз і назавжди посіяти сумніви в думках фахівця щодо свого професійного рівня, після чого молода та енергійна людина стає непомітним, замкненим у собі виконавцем чужих (часто й не дуже вдалих) думок.

Отже, сучасний випускник технічного закладу вищої освіти повинен не тільки вміти вирішити певну технічну проблему, але й професійно обґрунтувати вибір конструкції, дій з матеріальними об'єктами та порядок їх виконання в часі, інгредієнтів речовин та їхнього кількісного складу. Таким чином, стає очевидною необхідність викладання майбутнім інженерам основ знань, пов'язаних із захистом інтелектуальної і передусім промислової власності.

Конституція України наголошує, що «кожен має право володіти, користуватися й розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності». Тому одне з найважливіших завдань сучасної вищої школи – навчити майбутніх науковців, конструкторів, технологів і виробників реалізувати це право.

Навчальний посібник розроблено на основі лекцій, які автор читає понад чверть століття студентам інженерно-хімічного факультету Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського».

^{*} Інженер (фр. *ingénieur*, від лат. *ingenium*) – фахівець з повною вищою технічною освітою.

1. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК ПРАВО НА РЕЗУЛЬТАТ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

1.1. Загальні положення

У широкому розумінні *інтелектуальна власність* означає закріплені законом права на результат інтелектуальної діяльності в науковій, літературній, художній і промисловій сферах.

Під «власністю» зазвичай розуміють суспільні відносини, що історично склалися, щодо привласнення або розподілу матеріальних об'єктів, які й є об'єктами власності. Найважливішою характеристикою власності є те, що її власник може використовувати свою власність на свій розсуд, і ніхто інший за законом не може використати цю власність без дозволу її власника. Проте існують принципи відмінності між матеріальними й нематеріальними продуктами інтелектуальної діяльності як об'єктами привласнення.

Матеріальний об'єкт можна мати й утримувати, тобто встановити над ним фізичне панування, що й називають володінням. Володіння будь-яким матеріальним об'єктом (предметом, матеріалом) є необхідною передумовою користування цим об'єктом і розпоряджатись об'єктом може тільки той, хто ним володіє.

Інтелект (здатність до мислення, раціонального пізнання) безпосередньо не створює матеріальних об'єктів, і тому результати інтелектуальної діяльності не є об'єктами відносин власності в класичному розумінні. Неможливо встановити фізичне панування над ідеєю, твором науки, літератури, мистецтва, винаходом та іншими результатами інтелектуальної праці. Ними не можна володіти, проте їх можна використовувати одночасно в різних місцях і різними особами, чого не можна робити з матеріальним об'єктом.

З цього приводу дуже влучно висловився видатний англійський драматург і романіст, лауреат Нобелівської премії в галузі літератури Джордж Бернард Шоу (1856–1950): «Якщо у вас є яблуко і в мене є яблуко, і ми обмінємося цими яблуками, то у вас і в мене залишиться по одному яблуку. А якщо у вас є ідея і в мене є ідея, і ми обмінємося ними, то в кожного з нас буде по дві ідеї!».

Отже, інтелектуальна власність як право на результат розумової діяльності людини, є благом нематеріальним, зберігається за його творцем і може використовуватись іншими особами лише за узгодженням з ним (крім випадків, зазначених у законодавстві). При цьому сам процес інтелектуальної діяльності як такої право на власність зазвичай не регулює. Лише після завершення цієї діяльності внаслідок створення нових результатів у сфері науки, літератури, мистецтва, техніки й технології починають діяти норми цивільного права, що забезпечують суспільне визнання відповідного об'єкта інтелектуальної власності, встановлюють його правовий режим, а також охорону

прав і законних інтересів його творця. До того ж об'єктам інтелектуальної власності як таким майнові права не надаються, адже будь-який винахід, корисна модель, промисловий зразок тощо – це вирішення проблеми (завдання), яке стає товаром лише тоді, коли воно має споживчу вартість.

Інтелектуальна власність має подвійну природу. Право, що виникає у творця на результат інтелектуальної діяльності, подібне до права власності, що має особа, працею якої створено матеріальний об'єкт. Право на результат творчої діяльності забезпечує його власнику (володільцю^{*}) виняткову можливість розпоряджатися цим результатом на свій розсуд і дає змогу передавати іншим особам (або надавати дозвіл на його використання). За цілою низкою ознак це право може належати до майнових прав і подібне до права власності на матеріальний об'єкт.

Водночас існують й інші відносини особистісного спрямування, які набувають юридичної чинності відповідно до права авторства. Автор – фізична особа, яка своєю творчою діяльністю створила твір – володіє сукупністю особистих немайнових (моральних) прав, які не можуть бути відчужені від їхнього власника (володільця) внаслідок самої їхньої природи. І якщо у відносинах економічного привласнення визначають «кому дозволено використовувати певний, наприклад, твір промисловим або комерційним чином», то у відносинах особистісного привласнення міститься відповідь на запитання «Хто творець даного твору?».

При цьому майнові й немайнові права об'єкта інтелектуальної власності взаємопов'язані, адже внаслідок його використання з'являється майно (матеріальний об'єкт) і право власності на нього.

За встановленою традицією інтелектуальну власність поділяють на авторське право й промислову власність.

Авторське право закріплює за авторами та іншими суб'єктами інтелектуальної власності певні права, які надають їм можливість дозволяти або забороняти протягом обмеженого періоду часу ті або інші види використання їхніх творів. При цьому в широкому розумінні авторське право містить положення про охорону авторського права^{**}, а також охорону суміжних прав^{***}.

Промислова власність охоплює права насамперед на такі об'єкти інтелектуальної власності як винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), комерційні (фірмові) найменування

^{*} Відповідно до законодавства України особи, що володіють патентами на об'єкти промислової власності, іменуються володільцями патентів (у деяких джерелах інформації ще зустрічається не зовсім коректний натеper термін «патентовласник»).

^{**} Авторське право – розділ цивільного права, який регулює правовідносини, що виникають у зв'язку зі створенням і використанням творів науки, літератури й мистецтва.

^{***} Суміжні права (права, суміжні з авторським правом) – права виконавців, виробників фонограм і відеогам та організацій мовлення.

та географічні зазначення, компонування напівпровідникових виробів, а також припинення недобросовісної конкуренції. При цьому промислову власність розуміють у найширшому значенні й розповсюджують не лише на промисловість, але й на сільське господарство, торгівлю, медицину, а також на всі продукти промислового чи природного походження.

14 липня 1967 р. у столиці Швеції Стокгольмі було підписано Конвенцію, що заснувала Всесвітню організацію інтелектуальної власності (ВОІВ, рис. 1.1), згідно з якою до інтелектуальної власності належать права на:

- 1) літературні, художні й наукові твори;
 - 2) виступи виконавців, фонограми й програми ефірного мовлення;
 - 3) винаходи у всіх галузях людської діяльності;
 - 4) наукові відкриття;
 - 5) промислові зразки;
 - 6) товарні знаки, знаки обслуговування і торгові найменування й позначення;
 - 7) припинення недобросовісної конкуренції
- і всі інші права, які є результатом інтелектуальної діяльності в промисловості, науковій, літературній або художній галузях*.

Рис. 1.1. Логотип Всесвітньої організації інтелектуальної власності (з 26.04.2010 р.)

Види діяльності, зазначені в п. 1, регулюють авторським правом, у п. 2 – суміжними правами; а в пп. 3, 5, 6 і 7 – є об’єктами промислової власності. При цьому наукові відкриття (п. 4) не належать жодній з основних сфер інтелектуальної діяльності**.

* Відповідно до Статті 420 Цивільного кодексу України до об’єктів права інтелектуальної власності, зокрема, належать: літературні та художні твори; комп’ютерні програми; компіляції даних (бази даних); виконання; фонограми, відеограми, передачі (програми) організацій мовлення; наукові відкриття; винаходи, корисні моделі, промислові зразки; компонування напівпровідникових виробів; раціоналізаторські пропозиції; сорти рослин, породи тварин; комерційні (фірмові) найменування, торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення; комерційні таємниці.

** Женевський договір з міжнародної реєстрації наукових відкриттів (1978 р.) визначає наукові відкриття як «визначення явищ, властивостей або законів матеріального всесвіту, не визнаних раніше і таких, що підлягають перевірці». На сьогодні наукові відкриття не реєструються.

Перелік конкретних видів виняткових прав, застережених Конвенцією, має приблизний характер і може бути доповнений іншими результатами інтелектуальної діяльності. Так, сорти рослин, породи тварин, комерційну таємницю іноді відносять до специфічних об'єктів інтелектуальної власності.

1.2. Основні інституції права інтелектуальної власності

Інтелектуальну власність, як уже зазначалося, подано трьома самостійними інституціями, які утворюють відповідно авторське право й суміжні права, право на об'єкти промислової власності, а також право на специфічні об'єкти інтелектуальної власності.

Авторським правом і суміжними правами регулюють особисті немайнові права й майнові права авторів та їхніх правонаступників, пов'язані зі створенням і використанням творів науки, літератури й мистецтва (авторське право), а також права виконавців, виробників фонограм і відеограм та організацій ефірного й кабельного мовлення (суміжні права, тобто права, суміжні з авторським правом). Об'єднання в одній інституції двох зазначених груп правових норм пояснюється тісною взаємозалежністю виникнення й здійснення суміжних прав і прав авторів творів.

Авторське право й суміжні права мають сприяти створенню умов для заняття творчою працею, забезпечувати правове визнання та охорону досягнутих творчих результатів, закріплення за авторами прав на використання створених ними творів, одержання авторами доходів тощо.

Основними завданнями авторського права й суміжних прав є стимулювання творчої активності авторів творів науки, літератури й мистецтва та створення умов для широкого використання творів у інтересах суспільства, оскільки підвищення рівня охорони прав авторів у жодному разі не повинно перешкоджати використанню їхніх творів з метою освіти або бути перешкодою у прагненні читачів, глядачів або слухачів ознайомитися з ними.

До основних принципів авторського права й суміжних прав належать:

– *свобода творчості;*

забезпечуючи свободу творчості, авторське право й суміжні права охороняють усі твори науки, літератури й мистецтва незалежно від їхнього призначення, позитивних чи негативних якостей і способу вираження. З цією метою закон зазвичай не обмежує коло творів, що охороняються, будь-яким переліком. Автори вільні у виборі теми, сюжету, жанру й форми втілення створюваних ними образів, і самостійно вирішують питання щодо випуску свого твору у світ;

– *невідчужуваність особистих немайнових прав автора;*

особисті немайнові права (право авторства, право на авторське ім'я (тобто право використовувати твори під справжнім іменем автора, під псев-

донімом* або без імені – анонімно), право на оприлюднення твору, право на захист репутації автора тощо) зберігаються за автором за будь-яких умов;

– *принцип свободи авторського договору;*

правила, що регулюють відносини авторів і користувачів творів, законом жорстко не регламентовані й найчастіше визначаються вільним волевиявленням самих сторін;

– *поєднання особистих інтересів автора з інтересами суспільства;*

одним з головних питань авторського права й суміжних прав є визначення розумних меж монопольного права автора на використання створеного ним твору. При цьому суспільство рівною мірою зацікавлене як у вільному доступі до створених авторами творів, так і в ефективній охороні створених творів нормами авторського права й суміжних прав.

Промислова власність нерозривно пов'язана з економічними процесами будь-якої держави і є важливим інструментом наукового, технічного, технологічного та економічного розвитку суспільства. Термін «промислова власність» використовують через те, що її об'єкти оцінюють передусім з позиції промислової значущості, економічної ефективності, одержання прибутку під час їх використання у виробничій діяльності.

Право на об'єкти промислової власності (іноді таке право називають патентним правом, проте цей термін не дуже коректний, адже частина об'єктів промислової власності захищається не патентами, а свідоцтвами) регулює майнові й пов'язані з ними немайнові відносини, які виникають у зв'язку зі створенням і використанням насамперед винаходів, корисних моделей і промислових зразків, які, як і твори науки, літератури й мистецтва є результатом інтелектуальної діяльності людини. Але, якщо у творах науки, літератури й мистецтва основний предмет правової охорони – художня форма й мова, які визначають їхню оригінальність, то в об'єктах права на об'єкти промислової власності права цінність полягає в змісті технічних рішень.

Важливим елементом економіки є індивідуалізація підприємців та організацій, а також їхніх продукції й послуг. З цією метою застосовують такі об'єкти промислової власності як торговельні марки (знаки для товарів і послуг), географічні зазначення, комерційне найменування. Крім цього, охорона інтересів власників виняткових прав на ці об'єкти ґрунтується на інших принципах, ніж охорона прав володільців патентів. Закон не розглядає ці

* Ім'я автора (виконавця) – сукупність слів чи знаків, що ідентифікують автора (виконавця): прізвище та ім'я автора (виконавця); прізвище, ім'я та по батькові автора (виконавця); ініціали автора (виконавця); псевдонім автора (виконавця); прийнятий автором (виконавцем) знак або сукупність знаків тощо.

Псевдонім – вигадане ім'я, що складається із сукупності слів чи знаків, символів, обране автором (співавторами) чи виконавцем (співвиконавцями) для позначення себе відповідно як автора (співавторів) або як виконавця (співвиконавців).

об'єкти як результати безпосередньо творчої діяльності й тому не визначає за їхніми конкретними розробниками якихось особистих прав.

До основних принципів права на об'єкти промислової власності належать:

– *надання правової охорони лише тим розробкам, які в офіційному порядку визнані охороноздатними винаходами, корисними моделями, промисловими зразками, торговельними марками тощо;*

дотримання всіх формальностей, пов'язаних з офіційним визнанням охороноздатності розробки, є обов'язкова умова правової охорони (для об'єктів, що захищаються патентами, разом з терміном «охороноздатність» застосовують термін «патентоздатність»);

– *визнання за володільцем патенту (власником свідоцтва) виняткового права на використання об'єкта, якому надано охорону;*

тільки володільць патенту (власник свідоцтва) може виготовляти, застосовувати, ввозити, продавати або іншим чином вводити в обіг об'єкт промислової власності, якому надано охорону;

– *надання охорони передусім справжнім авторам об'єктів промислової власності;*

можливість отримати патент (свідоцтво) і стати його володільцем (власником) надається передусім саме авторам. Якщо треба подати заявку про державну реєстрацію об'єкта промислової власності, то особа, яка не є автором об'єкта промислової власності, має надати докази, які підтверджують її право на подання заявки. При цьому за авторами в будь-якому разі визнають особисті немайнові права на створені ними об'єкти промислової власності, які є безстроковими й невідчужуваними;

– *дотримання розумного балансу інтересів володільця охоронного документа та інтересів суспільства;*

цей баланс інтересів відображають вилучення зі сфери монополії на об'єкт промислової власності, продиктовані суспільними потребами (наприклад, можливість разового виготовлення ліків в аптеках за рецептами лікаря, проведення наукового експерименту, використання запатентованих технічних рішень за надзвичайних обставин (катастрофа, епідемія тощо) тощо).

До **специфічних об'єктів інтелектуальної власності**, які теж є результатом творчої діяльності людини, зазвичай відносять сорти рослин, породи тварин, комерційну таємницю (секрети виробництва, ноу-хау), раціоналізаторські пропозиції та ін.

В Україні правову охорону надають усім об'єктам авторського права й суміжних прав, а з об'єктів промислової і специфічної власності – винаходам, корисним моделям, промисловим зразкам, торговельним маркам, географічним зазначенням, композиціям напівпровідникових виробів, захисту від недобросовісної конкуренції, сортам рослин.

2. СИСТЕМА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

2.1. Авторське право й суміжні права

2.1.1. Авторське право

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» авторське право становлять особисті немайнові права автора й майнові права суб'єктів авторського права.

Об'єктами авторського права є твори. Твір – це оригінальне* інтелектуальне творіння автора (співавторів) у сфері науки, літератури, мистецтва тощо, виражене в об'єктивній формі**.

Первинним суб'єктом авторського права є автор твору – фізична особа, яка своєю творчою діяльністю створила твір. Суб'єктами майнових авторських прав можуть бути також інші фізичні або юридичні особи, до яких перейшли майнові права на твір на підставі правочину або закону.

Об'єктами авторського права можуть бути: літературні твори белетристичного, публіцистичного, наукового, технічного або іншого характеру (книги, брошури, статті тощо) у письмовій, електронній (цифровій) чи іншій формі; виступи, лекції, промови, проповіді та інші усні твори; музичні твори з текстом і без тексту; драматичні, музично-драматичні твори, пантоміми, музично-світлові шоу, циркові вистави, хореографічні та інші твори, створені для сценічного показу, та їх постановки; театральні постановки, сценічні переробки творів і обробки нематеріальної культурної спадщини, придатні для сценічного показу; аудіовізуальні твори; тексти перекладів для озвучення (у тому числі дублювання), субтитрування аудіовізуальних творів іншими мовами; твори образотворчого мистецтва; фотографічні твори; твори ужиткового мистецтва, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, з художнього скла, художня ковка, ювелірні вироби тощо; твори архітектури, містобудування, садово-паркового мистецтва та ландшафтних утворень; твори художнього дизайну; похідні твори; збірки творів, збірки обробок нематеріальної культурної спадщини, енциклопедії та антології, збірки звичайних даних, інші складені твори, за умови що вони є результатом творчої діяльності за доббором або упорядкуванням змісту; ілюстрації, карти, плани, креслення, ескізи, пластичні твори, що стосуються географії, геології, топогра-

* Оригінальність твору – ознака (критерій), що характеризує твір як результат власної інтелектуальної творчої діяльності автора та відображає творчі рішення, прийняті автором під час створення твору. Це означає, що твір не повинен бути просто копією іншого твору.

** Твір може бути виражено такими способами: візуально (картина), через звук (мелодія), письмово (роман), через рухи (пантоміма), через тривимірні об'єкти (скульптура), через мультимедіа (кінофільм, комп'ютерна гра).

фії, техніки, будівництва та інших сфер діяльності; комп'ютерні програми; бази даних (компіляції даних), якщо вони за добором або упорядкуванням їх складових частин є результатом інтелектуальної діяльності; інші твори^{*}.

Охорона поширюється лише на форму вираження об'єктів авторського права. Охороні підлягають усі оригінальні твори – оприлюднені та неоприлюднені, завершені та незавершені, незалежно від їх призначення, жанру, обсягу, а також способу вираження.

Частина твору, яка може використовуватися самостійно, зокрема оригінальна назва твору, оригінальний персонаж твору, у разі її використання окремо від твору, у складі якого вона створена, розглядається як твір.

Охорона не поширюється на технології створення та вираження твору, на ідеї, теорії, принципи, методи, процедури, процеси, системи, способи, концепції, відкриття, навіть якщо вони у творі виражені, описані, пояснені, проілюстровані^{**}.

Об'єктами авторського права не можуть бути: повідомлення про новини або інші факти, що мають характер звичайної прес-інформації; вираження народної творчості (фольклор); акти органів державної влади, органів місцевого самоврядування, офіційні документи політичного, законодавчого, адміністративного і судового характеру (закони, укази, постанови, рішення, державні стандарти тощо), а також їх проекти та офіційні переклади; державні символи, державні нагороди; державні знаки, емблеми, символи і знаки органів державної влади, Збройних Сил України та інших військових формувань України, затверджені органами державної влади; символіка територіальних громад України, затверджена відповідними органами місцевого самоврядування; грошові знаки; розклади руху транспортних засобів, розклади телерадіопередач, телефонні довідники та інші аналогічні бази даних, що не відповідають критеріям оригінальності і на які поширюється право особливого роду (*suī generis*); аббревіатури; фотографії, що не мають ознак оригінальності (не є фотографічними творами). При цьому бази даних, що не є оригінальними

^{*} Для здобувачів вищої технічної освіти насамперед актуальним є те, що до об'єктів авторського права належать твори наукового й технічного характеру, комп'ютерні програми, креслення та ескізи, фотографічні твори.

^{**} Авторське право надає охорону лише способу (не технології) вираження ідей. Це вираження є унікальним поєднанням слів, музичних нот, кольорів, форм тощо. Саме вираження робить твір оригінальним. Це означає, що основою багатьох творів може бути однакова ідея, і всі ці твори охоронятимуться авторським правом, оскільки кожен з них виражає цю ідею оригінальним способом. Наприклад, існує багато кінофільмів, основна ідея яких полягає в історії дружби дитини й тварини, проте кожний з цих фільмів виражає цю ідею оригінальним, неповторним способом.

Також не можна вважати автором аквалангу, телебачення, літака або підводного човна французького письменника й географа Жуля Габріеля Верна (1828–1905), які він описав у своїх творах.

ми, а також неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою (програмами), охороняються правом особливого роду (*sui generis*).

Авторське право на твір виникає внаслідок факту його створення, при цьому твір вважається створеним з моменту первинного надання йому будь-якої об'єктивної форми (письмової, речової, електронної (цифрової) тощо).

За відсутності доказів іншого, автором твору вважається фізична особа, ім'я якої, як автора, зазначено у оригіналі або копії твору (презумпція авторства^{*}).

Для виникнення і здійснення авторського права не вимагається реєстрація авторського права чи будь-яке інше спеціальне його оформлення, а також виконання будь-яких інших формальностей.

Щоб полегшити захист авторського права на твір, Законом України «Про авторське право і суміжні права» визначена можливість державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір. Суб'єкт авторського права для засвідчення належних йому особистих немайнових прав та/або майнових прав на твір (оприлюднений чи неоприлюднений), факту й дати його опублікування, набуття майнових прав на твір на підставі договору або закону може зареєструвати своє авторське право на твір у відповідному державному реєстрі. Кожна із сторін укладеного договору, що стосується майнових прав на твір, має право зареєструвати договір у відповідному державному реєстрі.

Державна реєстрація авторського права і договорів, які стосуються майнових прав на твір, здійснюється Національним органом інтелектуальної власності (НОІВ; за підготовку НОІВ до державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються майнових прав на твір, сплачуються збори, розміри яких визначаються Кабінетом Міністрів України). Про реєстрацію авторського права на твір НОІВ видається свідоцтво. Про реєстрацію договору, що стосується майнових прав на твір, НОІВ приймає відповідне рішення.

Порядок державної реєстрації авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір, встановлюється Постановою Кабінету Міністрів від 27 грудня 2001 р., № 1756. Цей порядок визначає процедуру подання заявок на реєстрацію авторського права і договорів, які стосуються права автора на твір, їх розгляду, державної реєстрації, публікації відомостей про цю реєстрацію, видачі свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір, а також ведення Державного реєстру свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір і Державного реєстру договорів, які стосуються права автора на твір. При цьому вважається, що відсутність реєстрації авторських прав часто грає не на користь автора, особливо під час судових розглядів або комерціалізації твору.

Суб'єкт авторського права для повідомлення про свої майнові права може використовувати знак охорони авторського права, що складається з латинської літери «С» (від англ. *copyright*), обведеної колом – ©, поряд з яким зазначаються ім'я (найменування) суб'єкта майнових прав на твір, рік першого опублікування твору, наприклад: © І. О. Мікульонук, 2017.

^{*} Особа, яка претендує на охорону своїх авторських прав, повинна довести факт їх порушення. Особливого значення це набуває для усних творів (виступи, лекції, промови, проповіді тощо). Цих складнощів можна уникнути, якщо потурбуватися про будь-яку фіксацію цього усного твору (наприклад, аудіо- або відеозапис на матеріальному носії).

Протилежністю копірайту є копілефт (*copyleft*) – метод застосування механізмів авторського права в такий спосіб, щоб зробити об'єкт авторського права та його модифікації й похідні вільними для розповсюдження та вдосконалення (рис. 2.1). При цьому власник авторських прав дозволяє вільно використовувати, змінювати, розповсюджувати його твір або будь-який похідний твір, лише за умови, що засади розповсюдження не будуть змінені (тобто, що будь-яка переробка твору також буде на умовах копілефту).

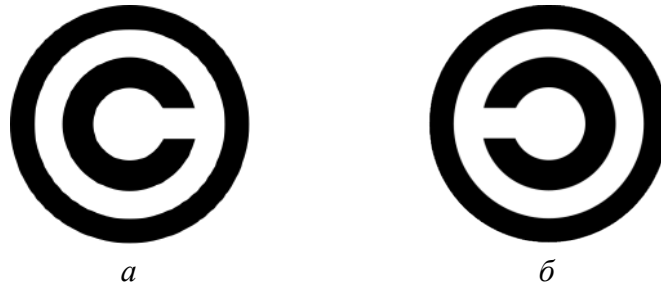

Рис. 2.1. Знак охорони авторського права «Copyright» (а) і знак «Copyleft» (б)

Слід зазначити, що авторське право і право власності на матеріальний, електронний (цифровий) об'єкт, в якому втілено (зафіксовано) твір (наприклад, книга, аудіо- або відеокасета, компакт-диск тощо), не залежать одне від одного. Відчуження матеріального, електронного (цифрового) об'єкта, в якому втілено (зафіксовано) твір, не означає передання (відчуження) майнових прав на твір і навпаки*.

Особистими немайновими правами автора є:

- право вимагати визнання свого авторства шляхом зазначення належним чином імені автора в оригіналі і копіях твору і за будь-якого використання твору, якщо це практично можливо;
- право забороняти під час будь-якого використання твору згадування свого імені, якщо автор твору бажає залишитися анонімом;
- право обирати псевдонім, зазначати і вимагати зазначення псевдоніма замість справжнього імені автора в оригіналі і копіях твору і за будь-якого використання твору;
- право вимагати збереження цілісності твору, протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, у тому числі супроводження твору ілюстраціями, передмовами, післямовами, коментарями тощо без згоди автора;
- право надати назву твору або залишити його без назви;
- право присвятити твір особі (особам), події або даті.

* Цю норму чітко визначено в статті 419 Цивільного кодексу України «Співвідношення права інтелектуальної власності та права власності»:

«Право інтелектуальної власності та право власності на річ не залежать одне від одного. Перехід права на об'єкт права інтелектуальної власності не означає переходу права власності на річ. Перехід права власності на річ не означає переходу права на об'єкт права інтелектуальної власності».

Особисті немайнові права належать лише автору та не можуть бути передані (відчужені) іншим особам і не переходять у спадщину

Як бачимо, одним з особистих немайнових прав автора (а також виконавця) є можливість вибору ним одного або декількох псевдонімів, наприклад, у разі немилозвучності його прізвища або побоювання, що твір може йому нашкодити за власну точку зору. Достатньо широко користуються псевдонімами (сценічними іменами) письменники, актори, співаки, політики та інші публічні люди. Наприклад, англійський математик, філософ, логік, священник, теолог і фотограф Чарльз Латвідж Доджсон (1832–1898) більшості шанувальників дитячої літератури відомий як Льюїс Керрол, перу якого належать такі відомі твори як «Пригоди Аліси у Дивокраї» та «Аліса в задзеркаллі».

До *майнових прав інтелектуальної власності на твір* належать такі:

– суб'єкт авторського права має право використовувати твір будь-яким способом (способами), а також виключне право дозволяти або забороняти використання твору іншими особами.

Способами використання твору є:

- 1) відтворення;
- 2) включення до складеного твору;
- 3) включення до іншого твору, крім складеного твору;
- 4) розповсюдження примірників твору;
- 5) імпорт примірників твору;
- 6) здавання в найм або в позичку примірників твору;
- 7) публічне виконання, публічний показ, публічне демонстрування, публічне сповіщення, інтерактивне надання доступу публіці та інші способи доведення до загального відома публіки;
- 8) переклад^{*};
- 9) переробка, адаптація, аранжування та інші подібні зміни твору.

Цей перелік не є вичерпним;

– майнові права на твір може бути передано (відчужено) іншій особі на підставі закону чи правочину повністю (на всі способи використання твору на території всіх держав світу) або частково (на окремі способи використання твору на території всіх держав світу або на окремі способи використання твору на території окремих держав світу, або на всі способи використання твору на території окремих держав світу).

Особа, до якої перейшли майнові права на твір у повному складі або частково, є суб'єктом авторського права у межах набутих прав, який має право надати дозвіл на використання твору або розпоряджатися майновими правами на твір в інший спосіб, що не суперечить закону;

^{*} Право автора дозволяти або забороняти переклад його твору може бути спричинений сумнівом автора щодо створення адекватного перекладу, який би не перекручував і не спотворював оригінал.

– незалежно від відчуження майнових прав на твір автор має право на справедливу винагороду за відповідні способи використання твору, визначену Законами України «Про авторське право і суміжні права» та «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав».

Винагорода може здійснюватися у формі одноразового (паушального) платежу, або відрахувань за кожний проданий примірник чи кожне використання твору (роялті), або комбінованих платежів. Розмір і порядок виплати авторської винагороди за створення й використання твору встановлюють у авторському договорі або в договорах, які укладають за дорученням суб'єктів авторського права організаціями колективного управління^{*} з особами, які використовують твори.

Право на справедливу винагороду належить лише автору, переходить лише до спадкоємців автора і не може бути передано (відчужено) іншим особам;

– майнові права на твір, який включено до складу іншого твору, не обмежуються у зв'язку із створенням та/або використанням такого іншого твору.

Автори, спільною творчою діяльністю яких створено твір (твір, створений у співавторстві), є *співавторами*.

Якщо твір, створений у співавторстві, становить нерозривне ціле та інше не передбачено договором або Законом України «Про авторське право і суміжні права»:

– майнові права належать усім співавторам спільно і здійснюються за згодою між ними;

– жоден із співавторів не має права без достатніх підстав відмовити іншим співавторам у наданні дозволу на опублікування, на переробку такого твору.

Якщо твір, створений у співавторстві, складається з частин, кожна з яких може використовуватися незалежно від інших частин твору та інше не передбачено договором або зазначеним Законом, кожен співавтор має право здійснювати майнові права щодо створеної ним частини твору, за умови що такі дії не завдаватимуть шкоди звичайному використанню такого твору і не обмежуватимуть безпідставно законні інтереси відповідних суб'єктів авторського права^{**}.

^{*} Однією з організацій колективного управління зокрема є Громадська організація «Українська агенція з авторських та суміжних прав» (ГО «УААСП»), завданнями якої є збір, розподіл і виплата авторської винагороди для митців України та світу, а також юридичний захист інтересів авторів (URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Колективне_управління_майновими_правами).

^{**} У багатьох джерелах у вище наведених випадках співавторство розглядається як нероздільне й роздільне.

У разі порушення авторського права на твір, створений у співавторстві, кожен співавтор має право звернутися з вимогою про його захист, у тому числі в судовому порядку.

Винагорода за використання твору, створеного у співавторстві, у тому числі справедлива винагорода, розподіляється між співавторами рівними частками, якщо інше не встановлено договором між ними або зазначеним Законом.

Особисті немайнові авторські *права на службовий твір*^{*} належать працівникові, творчою працею якого створено такий твір.

Майнові права на службовий твір переходять до роботодавця з моменту створення службового твору у повному складі, якщо інше не передбачено Законом України «Про авторське право і суміжні права», трудовим договором (контрактом) або іншим договором щодо майнових прав на службовий твір, укладеним між працівником (автором) і роботодавцем.

Якщо майнові права на твір переходять до роботодавця, працівник, який є автором службового твору, має право на винагороду. Якщо посадові обов'язки працівника прямо передбачають створення службових творів відповідних видів, авторська винагорода за створення і використання таких творів, а також за перехід прав на них може бути включена до заробітної плати працівника відповідно до договору між працівником і роботодавцем.

Роботодавець має право доручити іншій особі завершити незавершений службовий твір, вносити зміни у завершений службовий твір, супроводжувати службовий твір ілюстраціями, передмовами, післямовами тощо, якщо інше не передбачено трудовим договором (контрактом) або іншим договором щодо майнових прав на службовий твір.

Особисті немайнові авторські права на *твір, створений за замовленням*, належать автору.

Майнові права на твір, створений за замовленням, переходять до замовника з моменту створення твору у повному складі, якщо інше не передбачено договором замовлення. Майнові права інтелектуальної власності на твір образотворчого мистецтва, створений за замовленням (крім твору, спеціально створеного як елемент комп'ютерної програми), належать його автору, якщо інше не встановлено договором або законом^{**}.

Якщо майнові права на твір переходять до замовника, автор має право на винагороду.

^{*} Службовий твір – твір, створений працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом).

^{**} Відповідно до статті 430 Цивільного кодексу України «майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать творцеві цього об'єкта та замовникові спільно, якщо інше не встановлено договором або законом», проте саме Законом встановлено інше.

Замовник має право вносити зміни до твору, створеного за замовленням, супроводжувати його ілюстраціями, передмовами, післямовами тощо, якщо інше не передбачено договором замовлення.

Похідний твір – це твір, що є результатом творчої переробки іншого твору без завдання шкоди його охороні (анотація, адаптація, аранжування, кавер-версія, обробка нематеріальної культурної спадщини тощо) чи його творчим перекладом на іншу мову. До похідних творів не належать аудіовізуальні твори, одержані шляхом озвучення (у тому числі дублювання), субтитрування іншими мовами інших аудіовізуальних творів.

Перекладачам, авторам інших похідних творів належить авторське право на здійснені ними переклад, адаптацію, аранжування або іншу переробку твору.

Перекладачі, автори інших похідних творів здійснюють свої права, за умови дотримання ними прав суб'єкта авторського права на твір, що зазнав переробки.

Авторське право перекладачів та/або авторів інших похідних творів не перешкоджає іншим авторам здійснювати свої переклади і переробки тих самих творів, за умови дотримання авторського права на твори, що перекладаються чи переробляються.

Автору *складеного твору* – збірника, зокрема енциклопедії, енциклопедичного словника, антології або іншого складеного твору (упоряднику) належить авторське право на здійснене ним упорядкування (підбір та/або розташування) творів, якщо таке упорядкування є результатом творчої діяльності.

Упорядник здійснює свої права, за умови дотримання ним прав суб'єктів авторського права щодо кожного з творів, включених до складеного твору.

Упоряднику енциклопедій, енциклопедичних словників, періодичних та інших збірників, газет, журналів та інших періодичних видань належать майнові права на використання таких видань у цілому. Упорядник має право за будь-якого використання таких видань зазначати в них своє ім'я (найменування) або вимагати такого зазначення.

Авторське право упорядника складеного твору не перешкоджає іншим особам здійснювати самостійне упорядкування тих самих творів для створення інших складених творів.

Суб'єкти авторського права, твори яких включено до складеного твору, зберігають власні майнові права на такі твори щодо їх окремого використання від складеного твору, якщо інше не передбачено договором з упорядником складеного твору.

Авторське право на твір, який включено до іншого твору, зокрема шляхом синхронізації, здійснюється незалежно від авторського права на твір, до

якого цей твір включено, якщо інше не передбачено договором або цим Законом.

Суб'єкти майнових прав на твір, до якого включено інший раніше створений твір, здійснюють свої права, за умови дотримання ними прав суб'єктів авторського права щодо включеного твору

Охорона комп'ютерної програми поширюється на комп'ютерні програми, виражені у вихідному або об'єктному кодах, якщо вони є оригінальними.

Охорона надається формі вираження комп'ютерної програми.

Графічний інтерфейс користувача, набір виконуваних функцій, формат файлів даних, які використовуються у комп'ютерній програмі для експлуатації її функцій, не є формами вираження комп'ютерної програми.

Ідеї та принципи, на яких ґрунтується будь-який елемент комп'ютерної програми, зокрема ті, на яких ґрунтується її інтерфейс, логічні схеми, алгоритми та мови програмування, не охороняються авторським правом.

Бази даних (компіляції даних) охороняються авторським правом, якщо вони за добором та/або упорядкуванням їх складових частин є результатом творчої діяльності.

Охорона баз даних не поширюється і не завдає шкоди будь-яким правам на їх складові частини, що увійшли до складу баз даних.

Охорона баз даних не поширюється на комп'ютерні програми, що використовувалися під час створення або необхідні для функціонування баз даних.

Далі розглянемо загальні *випадки вільного використання творів*.

Без дозволу суб'єктів авторського права, безоплатно та без зазначення імені автора і джерела запозичення допускається:

- відтворення твору у зв'язку з демонструванням, налаштуванням або ремонтом обладнання, перевірку функціонування якого неможливо здійснити без використання творів, за умови що таке відтворення та його обсяг відповідають визначеній меті;

- відтворення твору у вигляді макета, креслення або плану будівлі чи іншої капітальної споруди з метою реконструкції таких будівлі чи іншої капітальної споруди, за умови що таке відтворення та його обсяг відповідають визначеній меті;

- відтворення творів для забезпечення судового, адміністративного, кримінального провадження, нормотворчої діяльності органів законодавчої, виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, вчинення нотаріальних дій, забезпечення громадської безпеки в обсязі, що відповідає поставленій меті;

- публічне виконання музичних творів під час офіційних церемоній, організованих органами державної влади та/або органами місцевого самоврядування, релігійних церемоній, а також поховання в обсязі, що відповідає характеру таких церемоній.

Без дозволу суб'єктів авторського права і безоплатно, але із зазначенням імені автора і джерела запозичення, допускається:

- використання цитат, включаючи їх переклад з інших мов, з правомірно опублікованих творів, у тому числі статей з газет і журналів у формі оглядів преси, якщо це зумовлено критичним, полемічним, науковим або інформаційним характером твору (повідомлення), до якого цитати включаються, із семантичним та/або графічним виділенням меж цитати;

- відтворення, у тому числі в електронній (цифровій) формі, інтерактивне надання доступу до правомірно опублікованих статей та інших невеликих за обсягом творів, а також уривків з письмових творів, творів образотворчого мистецтва, фотографічних творів, аудіовізуальних творів як ілюстрацій у виданнях, програмах організацій мовлення, звукозаписах чи відеозаписах для забезпечення та реалізації освітнього процесу або з метою наукових досліджень, якщо такі дії не мають самостійного економічного значення, в обсязі, що відповідає визначеній меті, за умови, що обсяг такого використання відповідає визначеній меті, а також або використання творів здійснюється суб'єктами освітньої або наукової діяльності у місцях, де цими суб'єктами здійснюється освітня або наукова діяльність, або через захищене електронне (цифрове) середовище, до якого забезпечується доступ виключно здобувачам освіти та педагогічним, науково-педагогічним працівникам навчального закладу або працівникам наукової установи;

- репрографічне відтворення творів, що здійснюється суб'єктами освітньої діяльності для навчальних занять правомірно оприлюднених статей та інших невеликих за обсягом творів, а також або уривків з письмових творів з ілюстраціями або без них за умови, що обсяг такого відтворення відповідає меті, визначеній навчальними заняттями, а також відтворення твору не має систематичного характеру;

- відтворення в електронній (цифровій) формі, інтерактивне надання доступу до правомірно оприлюднених статей та інших невеликих за обсягом творів, а також уривків з письмових творів як ілюстрацій для дистанційного навчання, за умови застосування заходів щодо захисту матеріалів дистанційного навчання від незаконного доступу до них;

- відтворення та розповсюдження у пресі, доведення до загального відома попередньо опублікованих у газетах або журналах статей з поточних економічних, політичних, релігійних та соціальних питань у випадках, коли право на таке відтворення, розповсюдження, доведення до загального відома публіки спеціально не заборонено автором;

- доведення до загального відома публіки творів, побачених або почутих під час перебігу поточних подій з метою висвітлення таких подій, в обсязі, що відповідає інформаційній меті;

- відтворення у каталогах творів, виставлених на доступних публіці виставках, аукціонах, ярмарках або у колекціях для висвітлення зазначених заходів, крім використання таких каталогів з комерційною метою;
- відтворення та доведення до загального відома публіки публічно виголошених промов, звернень, доповідей та інших подібних творів в обсязі, що відповідає визначеній меті;
- використання правомірно оприлюднених літературних, художніх, музичних та інших творів для створення на їх основі:
 - попури – складеного твору, який є результатом творчого підбору та розташування коротких уривків інших правомірно оприлюднених музичних чи аудіовізуальних творів без завдання шкоди їх охороні, внаслідок чого виникає цілісний об'єкт, частини якого об'єднані творчим задумом автора цього твору;
 - твір у жанрі пародії – твір, що за своїм змістом має комічний, сатиричний характер по відношенню до подій, осіб або до правомірно оприлюдненого твору, його частини, створений у тому числі у результаті творчої переробки такого твору або його частини, та викликає асоціації з подіями, особами, твором або його частиною;
 - твір у жанрі карикатури – твір образотворчого мистецтва, що за своїм змістом має комічний, сатиричний характер або спрямовується на висміювання певних осіб або подій, або може бути творчою переробкою іншого правомірно оприлюдненого твору, у тому числі персонажу твору або імені персонажу твору;
 - створення зображень творів архітектури та образотворчого мистецтва, що постійно розташовані у доступних для громадськості місцях, та подальше використання таких об'єктів, за умови що такі дії не мають самотійного економічного значення;
 - адаптація аудіовізуальних творів шляхом аудіодискрипції (тифлокоментування);
- відтворення в Державному реєстрі свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір та Державному реєстрі договорів, що стосуються права автора на твір;
- записування твору в цілях короткострокового користування, здійснюваного організацією мовлення власними засобами та для власних програм організацій мовлення, стосовно якого вона одержала право на публічне сповіщення. При цьому організація мовлення зобов'язана знищити такий запис твору протягом 30 календарних днів після його здійснення, якщо більш тривалий строк письмово не погоджено з суб'єктом авторського права чи не встановлено законом. Такий запис може бути збережено в державних архівних установах у зв'язку з його виключно документальним характером;

– виготовлення копій творів, що зроблені із законного джерела з метою пошуку тексту і даних, включених до наукових публікацій або пов'язаних з ними, для дослідницьких цілей. Це положення застосовується за умови, що використання творів не було прямо заборонено суб'єктами авторського права відповідним чином, зокрема за допомогою засобів, придатних для зчитування комп'ютером з цифрового контенту, що є доступним у мережі «Інтернет».

Вільне використання творів здійснюється за умови, що твір, який використовується, було оприлюднено правомірно, а обмеження не завдаватимуть шкоди іншому звичайному використанню такого твору і не обмежуватимуть безпідставно законні інтереси відповідних суб'єктів авторського права.

Законодавством передбачено *вільне використання твору бібліотеками, музеями* з відкритим доступом для відвідувачів, архівами або організаціями із збереження фондів аудіо-, відеозаписів. Зокрема допускається без дозволу суб'єкта авторського права та безоплатно відтворення, у тому числі репрографічне відтворення твору бібліотеками, музеями з відкритим доступом для відвідувачів, архівами або організаціями із збереження фондів аудіо-, відеозаписів, у разі, якщо відтворюваним твором є окрема опублікована стаття та інші невеликі за обсягом твори чи уривки з письмових творів (крім комп'ютерної програми чи бази даних), з ілюстраціями або без них, і коли це відтворення здійснюється за запитом фізичних осіб, за умови що:

– бібліотеки, музеї з відкритим доступом для відвідувачів, архіви або організації із збереження фондів аудіо-, відеозаписів мають достатні підстави вважати, що копія відтвореного твору використовуватиметься з метою навчання, наукового або приватного дослідження;

– обсяг такого відтворення відповідає визначеній меті;

– відтворення твору не має систематичного характеру.

При цьому бібліотеки, архіви та музеї мають право на відшкодування господарських витрат, пов'язаних із наданням послуг на передбачене цією частиною відтворення твору.

Також передбачено *вільне використання комп'ютерних програм і баз даних*. Зокрема без дозволу суб'єктів авторського права на комп'ютерну програму й безоплатно законний користувач комп'ютерної програми має право:

– виготовити резервну копію, якщо це необхідно для використання цієї комп'ютерної програми;

– декомпілювати комп'ютерну програму (перетворити її з об'єктного коду у вихідний текст) з метою одержання інформації, необхідної для досягнення її взаємодії з іншою незалежно розробленою комп'ютерною програмою, з дотриманням таких умов:

– інформація, необхідна для досягнення здатності до взаємодії, раніше не була доступною цій особі з інших джерел;

- зазначена декомпіляція здійснюється виключно щодо тих частин комп'ютерної програми, які необхідні для досягнення здатності до взаємодії;
- інформація, одержана в результаті декомпіляції, може використовуватися лише для досягнення здатності до її взаємодії з іншими програмами, але не може передаватися іншим особам, крім випадків, якщо це необхідно для досягнення здатності до взаємодії з іншими комп'ютерними програмами, а також не може використовуватися для розроблення, виготовлення чи продажу комп'ютерної програми, суттєво подібної за своїм вираженням до декомпільованої комп'ютерної програми, або для вчинення будь-якої іншої дії, що порушує авторське право;
- спостерігати, вивчати, досліджувати функціонування комп'ютерної програми з метою визначення ідей і принципів, що лежать в її основі, за умови, що це робиться в процесі виконання будь-якої дії із завантаження, показу, функціонування, передачі чи записування в пам'ять (збереження) комп'ютерної програми.

Крім того, без дозволу суб'єктів авторського права на комп'ютерну програму, якщо договором не передбачено інше та якщо зазначені в цій частині дії необхідні виключно для належного використання копії комп'ютерної програми за призначенням, у тому числі для виправлення помилок, законний користувач комп'ютерної програми має право:

- здійснювати відтворення комп'ютерної програми в цілому або частково, будь-яким способом та в будь-якій формі;
- здійснювати переклад, адаптацію або будь-яку іншу зміну (модифікацію) комп'ютерної програми і відтворення результатів таких дій.

Розглянемо можливі випадки *вільного відтворення творів в особистих цілях*.

Без дозволу суб'єктів авторського права та безоплатно допускається приватне копіювання творів, крім (за певних обмежень):

- творів архітектури у формі будівель і споруд;
- комп'ютерних програм, за винятком випадків;
- баз даних, за винятком випадків;
- творів образотворчого мистецтва.

Також допускається приватне копіювання творів, зафіксованих у фонограмах, відеограмах, а також аудіовізуальних творів без дозволу суб'єктів авторського права, але з виплатою їм справедливої винагороди; репрографічне відтворення творів без дозволу суб'єктів авторського права, але з виплатою їм справедливої винагороди, виключно в особистих цілях або для кола сім'ї.

При цьому не допускається вільне відтворення твору в особистих цілях з копії твору, виготовленої з порушенням авторського права.

Законом України «Про авторське право і суміжні права» також передбачено такий вид твору як *сирітський твір* – оприлюднені в Україні твір, фонограма, відеограма (у тому числі що входить до складу аудіовізуального твору або іншої фонограми, відеограми), зафіксоване виконання, щодо яких жоден із суб'єктів майнових прав за результатами ретельного пошуку не ідентифікований, а в разі ідентифікації такого суб'єкта (включаючи об'єкти, оприлюднені анонімно чи під псевдонімом) – його місцезнаходження не встановлене.

При цьому дозволяється використання сирітських творів бібліотеками, музеями з відкритим доступом для відвідувачів, архівами або організаціями із збереження фондів аудіо-, відеозаписів способами відтворення з метою оцифрування, індексації, каталогізації, збереження або відновлення копії після вжиття заходів із ідентифікації та належного розшуку авторів, інших суб'єктів авторського права, що не призвели до ідентифікації відповідних суб'єктів авторського права або віднайдення ідентифікованих суб'єктів.

Твір, що втратив статус сирітського твору, охороняється відповідно до зазначеного Закону.

Авторське право на твір є чинним з моменту створення твору.

Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір спливає через 70 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком смерті автора.

Для творів, оприлюднених анонімно або під псевдонімом, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір спливає через 70 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком, в якому твір було оприлюднено. Якщо взятий автором псевдонім не викликає сумніву щодо особи автора або якщо авторство твору, оприлюдненого анонімно або під псевдонімом, розкривається не пізніше ніж через 70 років після оприлюднення твору, то строк чинності майнових прав спливає через 70 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком смерті автора.

Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір, створений у співавторстві, спливає через 70 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком смерті останнього співавтора. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на аудіовізуальний твір спливає через 70 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком смерті останнього з авторів.

У разі якщо твір у його повному обсязі оприлюднюється не одночасно, а послідовно у часі томами, частинами, випусками, серіями тощо і строк чинності майнових прав інтелектуальної власності починається з дати, коли твір

був правомірно оприлюднений, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на такий твір визначається окремо для кожної оприлюдненої частини твору.

Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір померлого реабілітованого автора спливає через 70 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком реабілітації автора.

Якщо твір, для якого строк чинності майнових прав інтелектуальної власності обчислюється не від смерті автора (одного із співавторів або одного з авторів), не був правомірно оприлюднений протягом 70 років з дня його створення, чинність майнових прав інтелектуальної власності на такий твір припиняється.

Будь-яка особа, яка вперше правомірно оприлюднить неоприлюднений твір після закінчення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на нього, користується охороною, що є рівноцінною охороні майнових прав інтелектуальної власності на твір. Строк чинності таких прав становить 30 років від дати першого правомірного оприлюднення – для творів науки та творів критичного характеру, 25 років від дати першого правомірного оприлюднення – для всіх інших творів.

Особисті немайнові права автора охороняються безстроково.

Майнові права на твір входять до складу спадщини, а особисті немайнові права автора – ні.

У разі спадкування майнових прав на твір за законом спадкоємець набуває такі права у повному складі разом з правом на одержання передбаченої законом справедливої винагороди за використання творів.

У разі наявності декількох спадкоємців відповідної черги такі спадкоємці набувають майнові права на твір у повному складі спільно, разом з правом на одержання передбаченої законом справедливої винагороди за використання твору у рівних частках, якщо в договорі між такими спадкоємцями не зазначено інше. Аналогічний підхід діє і в разі наявності кількох спадкоємців за заповітом, якщо в заповіті не визначено інший розподіл між спадкоємцями майнових прав на твір, а також у разі наявності кількох спадкоємців, які мають право на обов'язкову частку у спадщині.

Спадкоємці автора мають право оприлюднити твір, не оприлюднений за життя автора, якщо автор безпосередньо не заборонив оприлюднення такого твору.

Закінчення строку чинності майнових прав на твір означає перехід твору в суспільне надбання.

Твори, які стали суспільним надбанням, можуть вільно, без сплати винагороди, використовуватися будь-якою особою, за умови дотримання особистих немайнових прав автора.

Отже, такі твори можна вільно копіювати, адаптувати, розповсюджувати будь-яка особа в будь-який спосіб* (рис. 2.2).

а

б

Рис. 2.2. Оригінал (а) та адаптація (б) картини Едварда Мунка «Крик» (https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/935/wipo_pub_935.pdf)

Коли оригінальний твір адаптують, перекладають іншою мовою або змінюють в інший спосіб, новий твір називають похідним. Похідні твори, як уже було зазначено, також охороняються авторським правом, навіть якщо оригінальні твори, на основі яких вони були створені, належать до суспільного надбання. Особа, яка створила похідний твір, є його автором і має відповідні авторські права.

Спадкоємці автора мають право захищати особисті немайнові права автора, зокрема протидіяти перекрученню, спотворенню чи іншій зміні твору, а також будь-якому іншому посягання на твір, що може завдати шкоди честі та репутації автора.

2.1.2. Суміжні права

Щоб ознайомити широку аудиторію зі своїм твором, автору часто потрібне сприяння посередників (видавців, музикантів, продюсерів та ін.), які, використовуючи свої професійні якості, можуть донести твір до аудиторії в найбільш цікавій і доступній формі. З цією метою в більшості держав, щоб урегулювати відносини між авторами й посередниками, розроблено законодавство про суміжні права.

Об'єктами суміжних прав, незалежно від призначення, змісту, способу й форми вираження, є виконання, фонограма, відеограма та програма організації мовлення.

Виконання – результат індивідуальної чи колективної діяльності з артистичного представлення музичних, драматичних, літературних, хореографічних або подібних творів, фольклору чи інших художніх образів.

* Потрібно пам'ятати, що наявність твору в Інтернеті ще не означає, що твір є суспільним надбанням і може вільно використовуватись будь-якою особою.

Фонограма – вироблений (кінцевий) звукозапис виконання або інших звуків, або відображень звуків, крім звукозапису, що використовується у складі аудіовізуального твору^{*}.

Відеограма – вироблений (кінцевий) відеозапис виконання або інших зображень (із звуковим супроводом або без нього), крім відеозапису, що використовується у складі аудіовізуального твору^{**}.

Програма організації мовлення – поєднана єдиною творчою концепцією сукупність передач (телерадіопередач), інших творів та/або об'єктів суміжних прав, яка має постійну назву і транслюється радіомовником чи телемовником за певною сіткою мовлення.

Суміжні права становлять:

- суміжні права виконавця – особисті немайнові права виконавця і майнові права на виконання;
- суміжні права виробника фонограми – право на ім'я (найменування) виробника фонограми і майнові права на фонограму;
- суміжні права виробника відеограми – право на ім'я (найменування) виробника відеограми і майнові права на відеограму;
- суміжні права організації мовлення – право на найменування організації мовлення і майнові права на програму організації мовлення.

Суб'єктами суміжних прав є:

- виконавець (первинний суб'єкт суміжних прав на виконання), спадкоємці виконавця та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на виконання на підставі договору або закону;
- виробник фонограми (первинний суб'єкт суміжних прав на фонограму), спадкоємці (правонаступники) виробника фонограми та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на фонограму на підставі договору або закону;
- виробник відеограми (первинний суб'єкт суміжних прав на відеограму), спадкоємці (правонаступники) виробника відеограми та інші фізичні або юридичні особи, які набули майнові права на відеограму на підставі договору або закону;
- організація мовлення (первинний суб'єкт суміжних прав на програму організації мовлення), правонаступники організації мовлення та інші фізичні

^{*} Фонограма – це результат фіксації (запис звуку) виконання твору; фонограма є оригінальним записом виробника фонограми – фізичної або юридичної особи, яка безпосередньо фіксує виконання твору.

^{**} Відеограма не є об'єктом авторського права, оскільки, на відміну від аудіовізуального твору, вона є відеозаписом, який здійснює особа, що не може втручатися в хід записуваного ним виконання. Ця особа, наприклад, не може змінювати освітлення, а може лише вибирати місце розташування відео- або кінокамери. Отже, «пасивна» фіксація будь-яких рухомих зображень без втручання в процес, відтворюваний на матеріальному носіїві, є не аудіовізуальним твором, а відеограмою.

або юридичні особи, які набули майнові права на програму організації мовлення на підставі договору або закону.

Суміжні права виникають внаслідок факту:

- кожного здійснення виконання;
- вироблення фонограми;
- вироблення відеограми;
- першої трансляції програми організації мовлення.

Суміжні права і право власності на матеріальний, електронний (цифровий) об'єкт, в якому втілено (зафіксовано) об'єкт суміжних прав, не залежать одне від одного. Відчуження матеріального, електронного (цифрового) об'єкта, в якому втілено об'єкт суміжних прав, не означає відчуження майнових прав на об'єкт суміжних прав і навпаки.

Для виникнення і здійснення суміжних прав не вимагається виконання будь-яких формальностей.

За відсутності доказів іншого, виконавцем, виробником фонограми, виробником відеограми вважаються особи, імена (найменування) яких зазначено у фонограмі, відеограмі та їх копіях або на упаковці, що містить примірники фонограми, відеограми.

Суб'єкт суміжних прав на виконання або на фонограму, або на відеограму для повідомлення про свої майнові права на відповідний об'єкт суміжних прав має право використовувати спеціальний знак охорони суміжних прав, що складається з латинської літери «Р», обведеної колом – (Р), поряд з яким зазначаються ім'я (найменування) суб'єкта майнових прав, рік першого опублікування об'єкта суміжних прав. Знак охорони суміжних прав зазначається у фонограмі, відеограмі, у кожній їх копії або на упаковці, що містить примірник фонограми або відеограми.

Суб'єкти суміжних прав при здійсненні виконання, виробленні фонограми або відеограми, першій трансляції програми організації мовлення зобов'язані утримуватися від дій, які можуть порушити авторське право та/або суміжні права інших осіб.

Майнові права на службове виконання, службову фонограму, службову відеограму виникають і здійснюються на умовах і в порядку, аналогічним для авторського права на службовий твір.

Аналогічно відповідним умовам і порядку для авторського права виникають і здійснюються майнові права на виконання, здійснене виконавцем за замовленням, а також майнові права на фонограму або відеограму, вироблену за замовленням, а також майнові права на об'єкт суміжних прав, що належать кільком суб'єктам суміжних прав спільно.

Особи, спільною діяльністю яких здійснено виконання, особи, які спільно виробили фонограму або відеограму, здійснюють свої права на відповідне виконання, фонограму, відеограму на умовах і в порядку, аналогічним для авторського права.

Особисті немайнові права виконавця означають право вимагати:

- визнання того, що він є виконавцем відповідного виконання;
- зазначення чи повідомлення свого імені (псевдоніма) у зв'язку з кожним використанням виконання (у разі якщо це практично можливо);
- забезпечення належної якості запису його виконання і протидіяти будь-якому перекрученню, спотворенню чи іншій суттєвій зміні виконання, запису виконання, що може завдати шкоди його честі і репутації.

Виробник фонограми та виробник відеограми мають право вимагати:

- зазначення свого імені (найменування) в оригіналі та кожному примірнику фонограми, відеограми або на її (їх) упаковці поряд із зазначенням назви твору, імені (імен) автора (авторів), виконавця (виконавців);
- згадування свого імені (найменування) у процесі використання фонограми, відеограми (у разі якщо це практично можливо).

Організація мовлення має право зазначати своє найменування у зв'язку з використанням програми організації мовлення.

Особисті немайнові права виконавця, виробника фонограми, виробника відеограми, організації мовлення не можуть бути передані (відчужені) іншим особам і не переходять у спадщину.

Майнові права на виконання полягають у тому, що суб'єкт суміжних прав на виконання має право використовувати виконання будь-яким способом (способами) та виключне право дозволяти або забороняти використання, виконання іншими особами.

Способами використання виконання є, зокрема:

- публічне сповіщення незафіксованого виконання (прямий ефір);
- фіксування у фонограмі чи відеограмі;
- відтворення запису виконання;
- включення зафіксованого виконання до складу іншого об'єкта авторського права або суміжних прав;
- розповсюдження примірників запису виконання, зафіксованого у фонограмі чи відеограмі;
- здавання в найм чи в позичку примірників запису виконання, зафіксованого у фонограмі, відеограмі, аудіовізуальному творі;
- інтерактивне надання доступу до зафіксованого виконання;
- імпорт оригіналу чи примірників запису виконання.

Цей перелік не є вичерпним.

Майнові права на виконання можуть бути передані (відчужені) іншій особі на підставі закону чи правочину повністю (на всі способи використання виконання на території всіх держав світу) або частково (на окремі способи використання виконання на території всіх держав світу або на окремі способи використання виконання на території окремих держав світу, або на всі способи використання виконання на території окремих держав світу).

Особа, яка набула майнові права на виконання у повному складі або частково, є суб'єктом суміжних прав у межах набутих прав.

Суб'єкт права на виконання має право надати дозвіл та розпорядитися майновими правами на виконання в інший спосіб, що не суперечить закону.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» визначає майнові права на фонограму, відеограму та програму організації мовлення.

Допускається без дозволу відповідного суб'єкта суміжних прав та безоплатно таке використання об'єктів суміжних прав:

- відтворення об'єктів суміжних прав для забезпечення судового, адміністративного і кримінального провадження, забезпечення громадської безпеки в обсязі, що відповідає визначеній меті;

- публічне виконання і публічне сповіщення виконань, фонограм, відеограм під час офіційних церемоній, організованих органами державної влади та/або органами місцевого самоврядування, релігійних церемоній, а також поховань в обсязі, що відповідає характеру таких церемоній;

- відтворення у зв'язку з демонструванням, налаштуванням або ремонтом обладнання, перевірку функціонування якого неможливо здійснити без використання об'єктів суміжних прав, за умови що таке відтворення та його обсяг відповідають визначеній меті;

- дії з тимчасового відтворення об'єкта суміжних прав, які мають перехідний або випадковий (додатковий) характер і є невід'ємною складовою частиною технологічного процесу, а також єдина мета яких полягає в тому, щоб сприяти передаванню електронної (цифрової) копії об'єкта суміжних прав посередником у мережі між третіми особами або правомірному використанню об'єкта суміжних прав. Зазначені дії з тимчасового відтворення об'єкта суміжних прав допускаються за умови, що вони не мають самостійного економічного значення;

- приватне копіювання правомірно оприлюднених виконань, зафіксованих у фонограмах, відеограмах, а також примірників фонограм, відеограм. Особливості та порядок виплати винагороди за приватне копіювання визначаються Законом України «Про ефективне управління майновими правами правовласників у сфері авторського права і (або) суміжних прав».

Дозволяється використання сирітських фонограм, відеограм та зафіксованих у них виконань бібліотеками, музеями з відкритим доступом для відвідувачів, архівами або організаціями із збереження фондів аудіо-, відеозаписів. При цьому умови втрати фонограмами, відеограмами та зафіксованими у них виконаннями статусу сирітських визначаються аналогічно сирітським творам.

Право інтелектуальної власності на виконання є чинним з моменту здійснення виконання. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на виконання спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, насту-

пного за роком здійснення виконання. Якщо запис виконання протягом цього строку правомірно оприлюднено, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на виконання спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком такого оприлюднення.

Право інтелектуальної власності на фонограму є чинним з моменту вироблення фонограми. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на фонограму спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком вироблення фонограми. Якщо фонограму протягом цього строку правомірно оприлюднено, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на фонограму спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком такого оприлюднення.

Право інтелектуальної власності на відеограму є чинним з моменту вироблення відеограми. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на відеограму спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком вироблення відеограми. Якщо відеограму протягом цього строку правомірно оприлюднено, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на відеограму спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком такого оприлюднення.

Право інтелектуальної власності на програму організації мовлення є чинним з моменту першої трансляції програми організації мовлення. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на програму організації мовлення спливає через 50 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком першої трансляції програми організації мовлення незалежно від використаних технічних засобів.

Особисті немайнові права виконавців, виробників фонограм, виробників відеограм, організацій мовлення охороняються безстроково.

Закінчення строку чинності майнових прав на об'єкт суміжних прав означає його перехід у суспільне надбання.

Об'єкти суміжних прав, які стали суспільним надбанням, можуть вільно без сплати винагороди використовуватися будь-якою особою, за умови дотримання прав відповідних суб'єктів.

Захист особистих немайнових прав виконавця, виконання якого перейшло у суспільне надбання, здійснюється виконавцем або на умовах і в порядку, аналогічним захисту особистих немайнових прав автора, твір якого перейшов у суспільне надбання.

Захист немайнових прав виробника фонограми, виробника відеограми, організації мовлення, об'єкт суміжних прав якого перейшов у суспільне надбання, здійснюється відповідно виробником фонограми, виробником відеограм, організацією мовлення або (у разі смерті чи припинення такої особи) суб'єктом майнових прав на фонограму, відеограму, програму організації мовлення відповідно.

Коли ви хочете скористатися твором, що став суспільним надбанням, не треба забувати про суміжні права. У той час, коли класичні музичні твори, наприклад створені Фридериком Францишеком Шопеном (1810–1849) тепер доступні для загального використання, їх сучасні виконання та записи цих виконань можуть охоронятися суміжними правами. Це означає, що ви можете використовувати оригінальний твір, виконуючи його на публічних концертах або включаючи його частини до пісні, яку ви створюєте. Однак ви не маєте права копіювати, розповсюджувати, транслювати або іншим способом використовувати записи цих композицій, які охороняються суміжними правами.

Найбільш оперативним і зручним джерелом інформації про авторське право й суміжні права в Україні є офіційний бюлетень Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (УКРНОІВІ) «Авторське право і суміжні права».

Офіційний бюлетень «Авторське право і суміжні права» видається з 2002 року. Періодичність видання не рідше двох разів на рік однією книгою, в якій застосовується наскрізна нумерація сторінок.

Офіційний електронний бюлетень вміщує таку інформацію: відомості про реєстрацію авторського права на твір, відомості про реєстрацію договорів, які стосуються права автора на твір, сповіщення стосовно об'єктів авторського права, що публікуються в офіційному бюлетені, щодо зміни до відомостей, що занесені до Державного реєстру свідоцтв про реєстрацію авторського права на твір та Державного реєстру договорів, які стосуються права автора на твір, відомості про визнання реєстрації недійсною, відомості про передачу (відчуження) майнових прав на твір, зміни у відомостях про передачу (відчуження) майнових прав на твір, відомості про надання дозволу на використання твору, зміни у відомостях про надання дозволу на використання твору, відомості про видачу дублікатів свідоцтв, відомості про виправлення очевидних помилок.

2.1.3. Захист авторського права і суміжних прав

Підставами для захисту особистих немайнових та/або майнових авторських і суміжних прав є будь-яке порушення, невизнання або оспорювання таких прав, а також створення загрози порушення таких прав.

Порушенням особистих немайнових та/або майнових авторських і суміжних прав є, зокрема:

1) плагіат – це опублікування твору або його частини у незмінному або видозміненому вигляді, включаючи опублікування перекладу іншомовного твору або його частини, під іменем особи, яка не є автором цього твору;

2) використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав, якщо такі дії не підпадають під передбачені цим Законом випадки вільного використання об'єктів авторського права або об'єктів суміжних прав, без дозволу суб'єкта таких прав, у тому числі:

– піратство у сфері авторського права і суміжних прав – відтворення, ввезення на митну територію України, вивезення з митної території України і розповсюдження піратських примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, незаконне використання програм організації мовлення, камкординг, а також інтернет-піратство, тобто незаконне використання об'єктів авторського права та/або об'єктів суміжних прав із застосуванням мережі «Інтернет»^{*};

– ввезення на митну територію України без дозволу суб'єктів авторського права та/або суб'єктів суміжних прав примірників творів (у тому числі комп'ютерних програм і баз даних), фонограм, відеограм, записів передач організації мовлення;

– камкординг – фіксування аудіовізуального твору під час публічного демонстрування аудіовізуального твору в кінотеатрах, інших кіновидовищних закладах особами, які перебувають у тому самому приміщенні, у якому відбувається таке публічне демонстрування, для будь-яких цілей без дозволу суб'єктів авторського права або суб'єктів суміжних прав, об'єкти яких складають аудіовізуальний твір;

3) використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав, якщо такі дії не підпадають під передбачені цим Законом випадки вільного використання об'єктів авторського права або об'єктів суміжних прав, з дозволу суб'єкта таких прав, але з порушенням умов, на яких такий дозвіл було надано (перевищення передбаченого договором тиражу, використання об'єкта способом, не передбаченим договором, порушення умов публічної ліцензії тощо);

4) зловживання посадовими особами організації колективного управління службовим становищем, що призвело до невиплати або неналежних розподілу і виплати винагороди суб'єкту авторського права або суб'єкту суміжних прав;

5) будь-які дії з недозволеного обходу технологічного засобу захисту об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав, у тому числі кардшейрінг^{**}, а також виготовлення, реклама, розповсюдження, ввезення з метою розповсюдження і застосування засобів для такого обходу;

6) підроблення, зміна чи вилучення інформації про управління правами (інформації, що ідентифікує об'єкт авторського права або об'єкт суміжних

^{*} Піратство зазвичай означає навмисний незаконний продаж творів, які охороняються авторським правом.

^{**} Кардшейрінг – це забезпечення у будь-якій формі та в будь-який спосіб доступу до програми організації мовлення, доступ до якої обмежено суб'єктом авторського права або суб'єктом суміжних прав шляхом застосування технологічних засобів захисту (абонентська карта, код тощо) або в інший спосіб, в обхід таких форм захисту, внаслідок чого така програма організацій мовлення може бути сприйнята публікою.

прав і автора чи іншу особу, яка має на цей об'єкт авторське право та/або суміжні права, або інформації про умови використання об'єкта авторського права та/або об'єкта суміжних прав, або будь-які цифри чи коди, у яких представлена така інформація, коли будь-який із цих елементів інформації прикладений до копії об'єкта авторського права та/або об'єкта суміжних прав або вміщений у нього чи з'являється у зв'язку з його повідомленням до загального відома), зокрема в електронній (цифровій) формі, без дозволу відповідного суб'єкта авторського права або суб'єкта суміжних прав;

7) імпорт, розповсюдження примірників об'єктів авторського права та/або об'єктів суміжних прав, з яких без дозволу суб'єктів майнових прав на ці об'єкти вилучено чи у яких змінено інформацію про управління правами, зокрема в електронній (цифровій) формі;

8) управління веб-сайтом, який шляхом індексації метаданих твору або об'єкта суміжних прав та наданням пошукової системи, дозволяє користувачам цього веб-сайту знаходити та поширювати твір або об'єкт суміжних прав у межах однорангової мережі без дотримання майнових прав суб'єктів авторського права та/або суб'єктів суміжних прав.

Захист особистих немайнових і майнових прав суб'єктів авторського права та/або суб'єктів суміжних прав здійснюється в порядку, встановленому адміністративним, цивільним і кримінальним законодавством.

Суб'єкти авторського права або суб'єкти суміжних прав мають право звертатися за захистом авторського права та/або суміжних прав до суду з будь-якими вимогами, не забороненими законом, зокрема про:

- 1) визнання авторського права або суміжних прав;
- 2) відновлення становища, яке існувало до порушення;
- 3) припинення та/або заборону вчиняти дії, що порушують авторське право та/або суміжні права чи створюють загрозу їх порушення;
- 4) стягнення винагороди, передбаченої законодавством про авторське право і суміжні права;
- 5) відшкодування моральної шкоди;
- 6) відшкодування збитків, завданих порушенням авторського права або суміжних прав, включаючи упущену вигоду, або стягнення доходу, отриманого порушником внаслідок порушення ним авторського права або суміжних прав, або стягнення компенсації;

7) припинення підготовчих дій до порушення авторського права та/або суміжних прав, у тому числі шляхом призупинення митних процедур, якщо є підстави вважати, що на митну територію України чи з митної території України можуть бути пропущені піратські примірники творів, фонограм, відеограм, засоби обходу технологічного засобу захисту об'єктів авторського права та/або об'єктів суміжних прав тощо;

8) опублікування за рахунок порушника в засобах масової інформації даних про допущені порушення авторського права та/або суміжних прав та судові рішення щодо цих порушень;

9) вжиття інших передбачених законодавством заходів, пов'язаних із захистом авторського права та/або суміжних прав.

2.1.4. Етичні норми поведінки суб'єктів авторського й суміжних прав

2.1.4.1. Загальні положення

Майже кожний фахівець з вищою освітою у своїй роботі неодмінно стикається з необхідністю розробки того чи іншого документа: статті, креслення, текстового конструкторського документа тощо. Особливо це стосується наукового працівника. Тому однією з основ професії науковця є негласне прийняття ним певного «кодексу поведінки», що визначає бажані форми поведінки наукового працівника та обов'язки тих, хто належить до цієї професії, по відношенню один до одного та інших людей. Основна ціль такого кодексу – забезпечити максимальну корисність науки як для суспільства, так і для власного наукового співтовариства. Поступальна хода науки вимагає спільного оволодіння знаннями, навіть попри те, що іноді це потребує відмови від миттєвих особистих переваг. Тому всі, хто причетний до створення творів, і це передусім автори, мають нести певну відповідальність за свої дії.

2.1.4.2. Етичний кодекс ученого України

Саме із зазначеною метою загальними зборами Національної академії наук України від 15.04.2009 р. було ухвалено Етичний кодекс ученого України, текст якого наведено нижче^{*}.

Передмова

Метою Етичного кодексу вченого України (надалі Кодекс) є формулювання загальних етичних принципів, яких кожен з науковців і викладачів має дотримуватися у своїй роботі. Кодекс регулює відносини науковців між собою та із суспільством. Він установлює основні засади для оцінки вченими своєї власної роботи та діяльності колег під моральним кутом. Закріплені тут принципи мають слугувати основою для етичної підготовки молодих науковців. Основним завданням Кодексу є надання пріоритету моральним вимірам науки та соціальній відповідальності спільноти вчених і кожного вченого зок-

^{*} Етичний кодекс ученого України // Вісник НАН України. 2009. № 7. С. 64–68. URL: <https://visnyk-nanu.org.ua/ojs/index.php/v/article/view/2968/2980>

рема. Проблема особистої відповідальності вченого набула важливого значення тому, що суспільні інститути часом не встигають за стрімкими темпами розвитку науки і технологій.

В усьому світі етичні кодекси базуються на розумінні того, що належна практика у сфері науки сприяє довірі в середовищі наукового співтовариства та між ним і суспільством, що є необхідним для розвитку науки. Вчені повинні бути впевненими в надійності результатів роботи своїх колег. У свою чергу, суспільство має бути впевненим у чесності науковців та достовірності результатів їхніх досліджень. На жаль, останнім часом така довіра похитнулася у зв'язку з тим, що в багатьох країнах спостерігалися серйозні порушення етики, які підірвали авторитет науки та довіру суспільства до вчених. Щоб запобігти такому розвитку подій в Україні, всі науковці мають усвідомлювати важливість високоетичної поведінки та свою відповідальність за формування громадської думки щодо науки.

1. Загальні принципи

1.1. Етика науки базується на основоположних цінностях, нормах та принципах і визначає моральну поведінку вченого, його відповідальність перед суспільством.

1.2. У своїй роботі вчений має керуватися визнаними стандартами практики, загальні положення яких сформульовано у цьому Кодексі.

1.3. Учений повинен усвідомлювати, що ефективність науки оцінює суспільство.

1.4. Учений несе моральну відповідальність за наслідки своєї діяльності, що можуть впливати на розвиток людства або природи. Вчений повинен протидіяти отриманню результатів, що суперечать принципам гуманізму, шляхом:

- відмови у співпраці;
- попередження суспільства про можливі негативні наслідки використання досягнень науки в антигуманному напрямку;
- інформування громадськості, зокрема наукового співтовариства, щодо можливих негативних наслідків застосування наукових досягнень і необхідності їх попередження.

1.5. Учений зобов'язаний протидіяти конформізму в науковому співтоваристві, брати активну участь у процесах атестації наукових кадрів, протидіяти присудженню наукових ступенів і звань за роботи, які не відповідають сучасним досягненням світової науки або виконані з порушенням норм етики, зокрема рішуче викривати факти плагіату й інших форм порушень авторського права.

1.6. Учений має активно протидіяти псевдонауці, виступати проти розповсюдження в суспільстві її поглядів і рекомендацій.

1.7. Вчений має спрямовувати свої зусилля на подальше застосування отриманих знань задля блага людства, збереження навколишнього середовища та найекономічнішого використання природних ресурсів. Визнаючи суспільні потреби та обмеженість природних ресурсів, учений повинен активно протидіяти проведенню необґрунтованих досліджень.

1.8. Свобода в науці – це в першу чергу свобода вибору наукових напрямів дослідження, концепцій, гіпотез, парадигм, проблем і методів їхнього вирішення, й понад усе, свобода думки та слова. Свобода в науковій творчості в своїй основі повинна мати високий професіоналізм. Учений має захищати свободу наукової думки, засуджувати цензуру щодо наукової творчості та будь-які намагання монополізувати ті чи інші напрями науки.

1.9. Учений несе відповідальність за виникнення небезпеки для окремої людини, суспільства, економіки або шкоди для природи, які може заподіяти застосування неперевіраних нових наукових знань.

1.10. Учений не чинить дій, які можуть завдати шкоду професійній репутації іншого вченого. Проте, за наявності неспростовних доказів неетичної поведінки чи непрофесійних дій ученого, наукове співтовариство має у відкритій неупередженій дискусії дати їм відповідну оцінку.

1.11. Учений має докладати зусиль до підготовки та розвитку наукової молоді – інтелігентів, чесних і самовідданих патріотів. Тому виховання наукової зміни не повинно обмежуватися тільки наданням технічних навичок, необхідних для проведення дослідження. Підготовка має включати основні етичні стандарти та норми науки. Наукові співробітники та викладачі мають слугувати взірцем моральності для молодих вчених щодо ставлення до науки та до авторських прав.

2. Наукові дослідження

2.1. Учений має дотримуватися найвищих професійних стандартів планування та проведення наукових досліджень на основі глибоких знань про доробок світової науки у певній галузі.

2.2. Учений зобов'язаний вишукувати найприйнятніші з огляду на адекватність та економічну виправданість шляхи вирішення досліджуваної проблеми. Висновки завершеного дослідження вчений зобов'язаний викладати об'єктивно, незважаючи на очікування замовника.

2.3. Учений має забезпечувати бездоганну чесність і прозорість на всіх стадіях наукового дослідження та вважати неприпустимим прояви шахрайства, зокрема фабрикування та фальшування даних, піратства і плагіату. Неприпустимим є намагання керівних осіб упереджено впливати на характер отри-

муваних в дослідженні даних і висновків. Учений служить лише об'єктивній істині.

2.4. Учений має пам'ятати, що наукове дослідження – це процес отримання нового знання. Він має прагнути до належної ерудиції і компетентності, за яких можливий критичний аналіз найсучасніших наукових знань.

2.5. Учений має забезпечувати необхідний захист інтелектуальної власності.

2.6. Вчений має сприяти якнайповнішому використанню результатів своєї праці в інтересах суспільства та з метою охорони довкілля.

2.7. Наукові дослідження жодним чином не повинні ображати гідність або йти всупереч правам людини. У медикобіологічних дослідженнях слід керуватися принципами біоетики.

2.8. Наукове дослідження має проводитися таким чином, щоб не спричиняти шкоди навколишньому середовищу. Якщо такого пошкодження неможливо уникнути, вплив людини повинен бути зведений до мінімуму, а середовище після завершення дослідження відновлене до його первинного стану.

3. Учений як автор

3.1. Основною мотивацією діяльності вченого має бути прагнення до пізнання та бажання збагатити науку новими знаннями. При цьому найвищою нагородою вченого є досягнення істини та визнання наукового співтовариства. Вчений має право та обов'язок захищати свій науковий пріоритет. Разом з тим, публікація неточних і непереконливих наукових результатів, а також публікація в ненаукових виданнях з метою досягнення пріоритету, неприпустимі.

3.2. Учений визнає міжнародні та національні правові норми щодо авторських прав. Він може використовувати інформацію з будь-яких публікацій за умови, що вказує джерело та проводить чітку межу між власними даними та здобутками інших. Запозичення для власних публікацій будь-яких фотографій, рисунків, таблиць, схем тощо потребує, згідно з видавничими правилами, дозволу автора або видавництва.

3.3. При публікації результатів дослідження, що проводилося групою вчених, всі, хто брав творчу участь у роботі, мають бути зазначеними як автори; у разі необхідності може бути зазначено їхній особистий внесок.

Тільки реальний творчий внесок у наукову роботу може слугувати критерієм авторства.

Поступатися авторством на наукову роботу іншій особі, приймати авторство або співавторство та, особливо, вимагати його є неприпустимим.

3.4. Учений не повинен повторювати свої наукові публікації з метою підвищення їх кількості. Якщо для пропаганди наукових досягнень доцільна публікація однієї і тієї ж роботи в різних журналах, редактори останніх повинні бути поінформовані про факт публікації в інших виданнях.

3.5. Учений повинен бути об'єктивним в оцінці власних досягнень. Преса, радіо та телебачення можуть бути використані для пропаганди наукових досягнень, але не власної особи. При публікації роботи вчений підпорядковується вимогам видавця, але бажано, щоб наукові ступені та звання автора не були вказані. Така інформація може бути подана у примітці.

4. Учений як керівник

4.1. Для наукової праці вчений оточує себе співробітниками тільки на основі неупередженої оцінки їхніх інтелектуальних, етичних і персональних рис. Учений повинен протидіяти всім проявам протекціонізму, корупції і дискримінації.

4.2. Учений буде взаємини зі співробітниками на принципах справедливості, виявляє доброзичливість і підтримку своїм учням та оцінює кожного з них об'єктивно. Як керівник він має сприяти службовому зростанню підпорядкованих йому співробітників відповідно до їхньої кваліфікації і ставлення до праці.

4.3. Учений не перекладає на своїх співробітників виконання завдань, які він повинен виконувати сам.

4.4. Учений-керівник зобов'язаний обґрунтовувати, але не нав'язувати членам свого колективу своє наукове бачення проблеми.

4.5. Учений повинен докладати всіх зусиль для створення належної творчої атмосфери в колективі.

5. Учений як викладач

5.1. Учений має з повагою ставитися до своїх учнів і до їхнього вільного й критичного мислення.

5.2. Учений у своїй викладацькій роботі повинен не лише доносити до аудиторії достовірну наукову інформацію, але й сприяти становленню громадянської позиції молодого покоління.

5.3. Учений не повинен перешкоджати спілкуванню своїх учнів з іншими вченими та науковими інституціями. Він поважає їх право на вільне об'єднання, самоврядування та членство в колегіальних академічних організаціях, прислухається до думки студентського співтовариства щодо форми та методів навчання.

5.4. Учений повинен проводити заняття в цікавій формі, прийнятній для широкого кола учнів. Він має переконатися в належному забезпеченні лабораторій та бібліотек, заняття проводити суворо відповідно до розкладу. Зміст лекцій повинен відображати сучасні досягнення світової науки і не супроводжуватися тиском упередженої думки.

5.5. Учений має об'єктивно ставитися до учнів, утримуючись від неетичних форм оцінок.

5.6. Учений має усвідомлювати, що він повинен бути взірцем найвищої інтелігентності, в якій відображаються традиції визнаних українських і світових наукових шкіл.

5.7. Учений приділяє особливу увагу обдарованим студентам і залучає їх до наукової праці. Він має виховувати у своїх учнів почуття відповідальності за наукову діяльність.

5.8. Учений не розголошує інформацію особистого характеру щодо своїх учнів.

5.9. Учений не приймає жодної оплати чи іншого доходу від своїх студентів. Не дозволяється проведення індивідуальних чи групових занять або консультацій, безпосередньо оплачуваних студентами.

6. Учений як консультант чи експерт

6.1. Учений має виступати експертом тільки у сфері своєї компетенції відповідно до своїх знань і досвіду.

6.2. Учений має дотримуватися принципу рівності при проведенні експертного розгляду. Будь-яка дискримінація на підставі статі, раси, політичних поглядів чи культурної та соціальної приналежності є несумісною з цим принципом.

6.3. Учений висловлює свою думку про роботу та наукові досягнення колег чесно, чітко та неупереджено. Як вишукано ввічливі та прихильні, так і упереджено негативні висловлювання не припустимі. Підготовка об'єктивного критичного висновку повинна розглядатися як обов'язок, від виконання якого вчений не має права ухилятися.

6.4. Учений несе персональну відповідальність за чесну й об'єктивну оцінку кандидатських і докторських дисертацій. Виступаючи в ролі опонента при захисті дисертаційних робіт, учений має бути неупередженим.

6.5. Під час обговорення, полеміки та висловлювання критичних зауважень учений повинен дотримуватися принципів рівноправності, фактичної обґрунтованості та достовірності. Принцип рівноправності гарантує рівні права всім учасникам дискусії або полеміки незалежно від наукових ступенів і звань. Принцип фактичної обґрунтованості виключає необ'єктивну критику. Принцип достовірності забороняє будь-які переколювання з метою приниження або дискредитації.

6.6. При проведенні експертного розгляду вчений має дотримуватися принципу конфіденційності.

6.7. У ході експертного розгляду вчений має зберігати незалежність і не піддаватися тиску при підготовці та виголошенні висновків.

6.8. Обираючи кандидатів для проведення дослідження або на інші наукові посади, вчений як експерт має об'єктивно оцінювати претендентів. Він не повинен надавати перевагу своїм учням, представникам своєї наукової

школи тощо. При конфлікті інтересів учений повинен ставити загальні інтереси вище, ніж інтереси замовників дослідження.

7. Учений як громадянин

7.1. Учений має присвятити себе пошукові нових знань та їх застосуванню на благо суспільству та для збереження природи. Інформація, яка надається суспільству, має бути достовірною. Вчений протидіє поширенню неперевіраних даних і необґрунтованих рекомендацій.

7.2. Учений сприяє розповсюдженню наукових знань і протидіє поширенню псевдонаукових теорій, хибних концепцій та уявлень.

7.3. Учений повинен оприлюднювати результати своїх досліджень не лише у спеціальних наукових виданнях, але й у науково-популярній формі, щоб зробити їх максимально доступними для широких верств суспільства.

7.4. Учений повинен брати активну участь у житті наукового співтовариства та у роботі колегіальних органів. При цьому він має діяти, насамперед, виходячи із загальних інтересів науки й тільки потім з інтересів особистих та своєї установи.

7.5. Учений не дозволяє використовувати авторитет науки чи свій власний авторитет у рекламних або пропагандистських цілях з корисливою метою.

7.6. Учений, що займає урядову чи адміністративну посаду, повинен дотримуватися етичних норм, прийнятих у науковому співтоваристві.

2.1.4.3. Деякі особливості дотримання етичних норм поведінки

Натепер багатьма редакціями наукових журналів, а також видавництвами для вчасного виявлення фактів плагіату або недоброчесного запозичення матеріалів інших авторів використовуються різноманітні спеціальні програмно-апаратні комплекси для перевірки текстових документів на наявність запозичень з відкритих джерел у мережі «Інтернет» та інших джерел.

Також з метою перевірки якості рецензування певних наукових журналів деякі організації, а також окремі науковці, наприклад за допомогою комп'ютерної програми SCIdgen, «генерують» безглузді статті, написані псевдонауковою мовою і надсилають їх до редакцій. У разі опублікування таких «шедеврів» авторитет журналу зводиться нанівець. Крім того, завдяки спеціальному програмному забезпеченню, з'являється можливість вчасно виявити в надісланих матеріалах плагіат.

Нижче в жартівливій формі наведено приклад ходу думок абстрактного «псевдовченого».

Припустімо, що деякий «вчений» хоче опублікувати у своїй статті щось на кшталт

$$1 + 1 = 2.$$

Зрозуміло, що це виглядатиме несолідно, тому одну з одиниць лівої частини цього виразу можна представити у вигляді $1 = \ln e$, іншу у вигляді $1 = \cos^2 \sqrt{\pi} + \sin^2 \sqrt{\pi}$, а праву частину – навести у вигляді $2 = \sum_{i=0}^{\infty} \frac{1}{2^i}$, при цьому в результаті вийде таке

$$\ln e + \cos^2 \sqrt{\pi} + \sin^2 \sqrt{\pi} = \sum_{i=0}^{\infty} \frac{1}{2^i}.$$

Такий рівень, можливо й підійде для якогось наукового видання, проте для більш «просунутих» журналів цей вираз варто ускладнити. Нехай

$e = \lim_{q \rightarrow \infty} \left(1 + \frac{1}{q}\right)^q$, а $\sqrt{\pi} = \int_{-\infty}^{+\infty} e^{-x^2} dx$, тоді остаточно матимемо

$$\ln \left(\lim_{q \rightarrow \infty} \left(1 + \frac{1}{q}\right)^q \right) + \cos^2 \left(\int_{-\infty}^{+\infty} e^{-x^2} dx \right) + \sin^2 \left(\int_{-\infty}^{+\infty} e^{-x^2} dx \right) = \sum_{i=0}^{\infty} \frac{1}{2^i}.$$

Зрозуміло, що такий підхід для справжнього вченого абсолютно неприпустимий.

2.1.5. Авторські договори

Автору та іншій особі, яка має авторське право, належить виключне право надавати іншим особам дозвіл на використання твору будь-яким одним або всіма відомими способами на підставі авторського договору.

Передача права на використання твору іншим особам може здійснюватися на основі авторського договору про передачу виключного права на використання твору або на основі авторського договору про передачу невиключного права на використання твору.

За авторським договором про передачу виключного права на використання твору автор (чи інша особа, яка має виключне авторське право) передає право використовувати твір певним способом і у встановлених межах тільки одній особі, якій ці права передаються, і надає цій особі право дозволяти або забороняти подібне використання твору іншим особам. При цьому за особою, яка передає виключне право на використання твору, залишається право на використання цього твору лише в частині прав, що не передаються.

За авторським договором про передачу невиключного права на використання твору автор (чи інша особа, яка має авторське право) передає іншій особі право використовувати твір певним способом і у встановлених межах. При цьому за особою, яка передає невиключне право, зберігається право на використання твору і на передачу невиключного права на використання твору іншим особам.

Право на передачу будь-яким особам невиключних прав на використання творів мають організації колективного управління, яким суб'єкти авторського права передали повноваження на управління своїми майновими авторськими правами. Права на використання твору, що передаються за авторським договором, вважаються невиключними, якщо у договорі не передбачено передачі виключних прав на використання твору.

Договори про передачу прав на використання творів укладаються у письмовій формі. В усній формі може укладатися договір про використання (опублікування) твору в періодичних виданнях (газетах, журналах тощо). Договір про передачу прав на використання творів вважається укладеним, якщо між сторонами досягнуто згоди щодо всіх істотних умов (строку дії договору, способу використання твору, території, на яку поширюється передане право, розміру і порядку виплати авторської винагороди, а також інших умов, щодо яких за вимогою однієї із сторін повинно бути досягнуто згоди).

Авторська винагорода визначається у договорі у вигляді відсотків від доходу, отриманого від використання твору, або у вигляді фіксованої суми чи іншим чином. При цьому ставки авторської винагороди не можуть бути нижчими за мінімальні ставки, встановлені Постановою Кабінету Міністрів України «Про затвердження мінімальних ставок винагороди (роялті) за використання об'єктів авторського права і суміжних прав» (від 18.01.2003, № 72.).

Предметом договору про передачу прав на використання твору не можуть бути права, яких не було на момент укладання договору. Відповідні відомства і творчі спілки можуть розробляти примірні авторські договори (зразки авторських договорів).

Умови договору, що погіршують становище автора (його правонаступника) порівняно із становищем, встановленим чинним законодавством, є недійсними.

За авторським договором замовлення автор зобов'язується створити у майбутньому твір відповідно до умов цього договору і передати його замовникові. Договором може передбачатися виплата замовником авторові авансу як частини авторської винагороди.

Умови договору, що обмежують право автора на створення майбутніх творів на зазначену у договорі тему чи у зазначеній галузі, є недійсними.

Усі майнові права на використання твору, які передаються за авторським договором, мають бути у ньому визначені передані чином

Якщо автор не передав твір замовникові відповідно до умов авторського договору замовлення, він повинен відшкодувати замовникові збитки, в тому числі упущену вигоду. Спори щодо відповідальності за невиконання умов авторських договорів вирішується в суді.

Приклад авторських договорів наведено в Додатку А.

2.2. Право промислової власності

2.2.1. Винаходи

Згідно із Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» *винахід (корисна модель* ^{*}) – це результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в будь-якій сфері технології.

Об'єктом винаходу може бути продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини тощо), процес (спосіб).

Правову охорону надають винаходу, що не суперечить публічному порядку, загальновизнаним принципам моралі та відповідає умовам патентоздатності, тобто якщо він є новим, має винахідницький рівень і є промислово придатним.

Правова охорона не поширюється на такі об'єкти:

- сорти рослин і породи тварин ^{**};
- біологічні у своїй основі процеси відтворення рослин і тварин, що не належать до небіологічних та мікробіологічних процесів, а також продукти таких процесів;
- компонування напівпровідникових виробів;
- результати художнього конструювання;
- хірургічні чи терапевтичні способи лікування людини або тварини, способи діагностики організму людини або тварини. Дія цього положення не поширюється на продукти (речовини або композиції), що застосовуються в діагностиці або лікуванні;
- процеси клонування людини;
- процеси змінювання через зародкову лінію генетичної ідентичності людей;
- використання людських ембріонів для промислових або комерційних цілей;
- процеси змінювання генетичної ідентичності тварин, які можуть спричинити їх страждання без будь-якої істотної медичної користі для людей або тварин, а також тварин, виведених внаслідок такого процесу;
- людський організм на різних стадіях його формування та розвитку, а також просте виявлення одного з його елементів, зокрема послідовності або частини послідовності гена. Дія цього положення не впливає на надання пра-

^{*} Особливості корисної моделі більш докладно розглядатимуться в п. 2.2.2.

^{**} Незважаючи на те, що в Цивільному кодексі України є стаття 485 «Захист прав інтелектуальної власності на сорт рослин, породи тварин», натепер у чинному законодавстві України норми цієї статті щодо видів прав інтелектуальної власності на породи тварин не мають механізмів реалізації, оскільки відповідне законодавство відсутнє.

вової охорони винаходу, об'єктом якого є елементи людського організму поза організмом або одержані в інший спосіб, із застосуванням технічного процесу, включаючи послідовність чи часткову послідовність гена, якщо навіть структура цього елемента ідентична структурі природного елемента;

- продукт або процес, який стосується рослини чи тварини, використання якого обмежується певним сортом рослин чи певною породою тварин;
- продукт або процес, який стосується природного біологічного матеріалу, не відокремленого від свого природного середовища, або що не є продуктом технічного процесу.

Не відповідає поняттю «винахід» (а також «корисна модель») та не визнається винаходом (корисною моделлю), якщо виступає як самостійний об'єкт*:

- відкриття, наукова теорія, математичний метод;
- схема, правила і метод проведення ігор, конкурсів, аукціонів, фізичних вправ, інтелектуальної або організаційної, зокрема господарської, діяльності (планування, фінансування, постачання, облік, кредитування, прогнозування, нормування тощо);
- комп'ютерна програма;
- форма представлення інформації (наприклад, у вигляді таблиць, діаграм, графіків, за допомогою акустичних сигналів, вимовляння слів, візуальних демонстрацій, зокрема на екрані комп'ютерного пристрою, аудіо- та відеодисків, умовних позначень, зокрема дорожніх знаків, схем маршрутів, кодів, шрифтів тощо, розкладів, інструкцій, проєктів або схем планування споруд, будинків, територій);
- зовнішній вигляд продуктів (зокрема виробів, споруд, територій), спрямований на задоволення виключно естетичних потреб.

До пристроїв як об'єктів винаходів належать машини, механізми, прилади тощо. Для характеристики пристроїв використовують такі ознаки: наявність конструктивних елементів; наявність зв'язків між елементами; взаємне розташування елементів; форма виконання елементів або пристрою в цілому; форма виконання зв'язків між елементами; параметри та інші характеристики елементів та їх взаємозв'язок; матеріал, з якого виготовлено елементи або пристрій у цілому, середовище, що виконує функцію елемента.

До речовин як об'єктів винаходу належать: індивідуальні хімічні сполуки, до яких також умовно зараховують високомолекулярні сполуки й об'єкти генетичної інженерії; композиції (сполуки, суміші, розчини, сплави тощо) і продукти ядерного перетворення. Для характеристики речовин використовують такі ознаки:

* Усі ці об'єкти не підпадають під поняття продукту чи процесу, проте більшість з них охороняються правом як інші об'єкти інтелектуальної власності.

– для індивідуальних хімічних сполук – якісний склад (атоми певних елементів), кількісний склад (кількість атомів кожного елемента); зв'язок між атомами, взаємне розташування їх у молекулі, виражене хімічною структурною формулою, чи в кристалічній решітці. Сполуки з невстановленою структурою (об'єкти генетичної інженерії) описують за допомогою їх фізико-хімічних та інших характеристик, які дають можливість їх ідентифікувати;

– для композиції – якісний (інгредієнти) і кількісний (вміст інгредієнтів) склад; структуру композиції; структуру інгредієнтів;

– для речовин, одержаних шляхом ядерного перетворення, – якісний (ізотопний) склад елемента, кількісний склад (кількість протонів і нейтронів); основні ядерні характеристики: період піврозпаду, тип і енергію випромінювання (для радіоактивних ізотопів);

– для речовин невизначеного складу – фізико-хімічні, фізичні та утилітарні показники й ознаки способу одержання.

До штамів мікроорганізмів, культури клітин рослини і тварини як об'єкта винаходу належать індивідуальні штами мікроорганізмів, культивованих клітин рослини і тварини; консорціуми мікроорганізмів.

До процесів (способів) як об'єктів винаходу належать процеси виконання дій над матеріальним об'єктом (об'єктами) за допомогою матеріальних об'єктів. Для характеристики процесу використовують такі ознаки: наявність дії або сукупності дій; порядок виконання таких дій у часі (послідовно, одночасно, у різних сполученнях тощо); умови виконання дій: режим (температура, тиск, концентрації компонентів тощо), використання речовин (вихідної сировини, реагентів, каталізаторів тощо), пристроїв (пристосувань, інструментів, обладнання тощо), штамів мікроорганізмів, культивованих клітин рослин і тварин.

Пріоритет, авторство і права на винахід та корисну модель засвідчуються патентом.

Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід становить 20 років від дати подання заявки до НОІВ. Якщо заявка подана на підставі міжнародної заявки, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід обчислюється від дати подання міжнародної заявки. При цьому строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на секретний винахід дорівнює строку засекречування винаходу, але не може бути довшим за визначений згідно із зазначеним Законом строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід.

До 2004 року в Україні пріоритет, авторство і право власності на винахід також засвідчувалося також деклараційним патентом, строк дії якого становив спочатку 5, а згодом 6 років від дати подання заявки до Держпатенту України (до 2000 року, а пізніше до – Укрпатенту).

2.2.2. Корисні моделі

Як було зазначено в п. 2.2.1, згідно із Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» корисна модель – це результат інтелектуальної діяльності людини в будь-якій сфері технології*.

Об'єктом корисної моделі може бути пристрій або процес (спосіб).

Правову охорону надають корисній моделі, яка не суперечить публічному порядку, загальновизнаним принципам моралі та відповідає умовам патентоздатності, тобто якщо вона є новою і промислово придатною.

Пріоритет, авторство і права на корисну модель засвідчуються патентом (до 2006 року – деклараційним патентом).

Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель становить 10 років від дати подання заявки до НОІВ.

При цьому строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на секретну корисну модель дорівнює строку засекречування корисної моделі, але не може бути довшим за визначений згідно із зазначеним Законом строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель.

Зазвичай корисну модель називають «малим винаходом», маючи на увазі те, що корисні моделі, хоч і нагадують за своїми зовнішніми ознаками патентоздатні винаходи, але найчастіше менш значущі за своїм внеском у рівень техніки.

2.2.3. Промислові зразки

Промисловий зразок – це результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання.

Сьогодні, мабуть, нікого не потрібно переконувати, що навіть за рівних параметрів і вартості майже кожен з нас віддасть перевагу зручному й привабливому товару. Зорова привабливість і зручність користування є тими міркуваннями, які впливають на остаточне рішення споживача надати перевагу одному товару перед іншим. Оригінальне оформлення зовнішнього вигляду товару не тільки приваблює потенційного покупця, але і, як торговельна марка, може допомагати відрізнити товари конкретного виробника чи постачальника від однорідних товарів.

* До 2004 року корисну модель в Україні визначали як нове і промислово придатне конструктивне виконання пристрою. При цьому об'єктом корисної моделі могло бути таке конструктивне виконання пристрою, яке мало явно виражені просторові форми, тобто характеризувалося не лише наявністю елементів і зв'язків між ними, але й формою виконання цих елементів, їх певним взаємним розташуванням

Починаючи з 2004 року до 21.07.2020 об'єктом винаходу (корисної моделі) могли бути: продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини тощо); процес (спосіб), а також нове застосування відомого продукту чи процесу.

Привабливість товару в естетичному плані примушує виробників вкладати в дизайн чималі кошти, що зрештою спонукає їх захищати результати творчої праці дизайнерів за допомогою оформлення прав на промислові зразки. І сьогодні рідко яка пляшка (не тільки ексклюзивна, але й масова), флакон, етикетка або комплект етикеток, пачка для сигарет або пакет не захищені у правовому відношенні, тобто не мають патенту на промисловий зразок.

Згідно із Законом України «Про охорону прав на промислові зразки» Правова охорона надається промислового зразку, що не суперечить публічному порядку, загальновизнаним принципам моралі та відповідає критеріям охороноздатності.

Промисловим зразком може бути зовнішній вигляд виробу або його частини, що визначається, зокрема, лініями, контурами, кольором, формою, текстурою та/або матеріалом виробу, та/або його оздобленням.

Елементи промислового зразка визначають зовнішній вигляд виробу та призначені для задоволення естетичних та ергономічних потреб людини (зрозуміло, що привабливий, але незручний у вживанні виріб не зможе бути конкурентоздатним на сучасному ринку товарів і послуг).

Згідно із зазначеним Законом не можуть одержати правову охорону:

- об'єкти нестійкої форми з рідких, газоподібних, сипких або подібних до них речовин тощо;

- результат інтелектуальної, творчої діяльності в галузі художнього конструювання, втілений або застосований у виробі, що є частиною складеного виробу та є невидимим під час звичайного використання виробу. Звичайним використанням виробу вважається використання його кінцевим користувачем, при цьому матеріально-технічне забезпечення, обслуговування або ремонт виробу звичайним використанням не вважаються;

- ознаки зовнішнього вигляду виробу, зумовлені виключно його технічними функціями;

- ознаки зовнішнього вигляду виробу, розмір та форма якого мають бути точно відтворені для того, щоб один виріб був механічно з'єднаний з іншим виробом або розташований усередині, навколо чи навпроти іншого виробу таким чином, щоб кожен виріб міг виконувати свою функцію; дія зазначеного положення не поширюється на зовнішній вигляд виробів, призначених для множинного складання або з'єднання взаємозамінних виробів усередині модульної конструкції.

Промисловий зразок може одержати правову охорону як:

- зареєстрований промисловий зразок, якщо його внесено до Реєстру в порядку, передбаченому зазначеним Законом, або якщо йому надано правову охорону в Україні відповідно до міжнародного договору, згода на обов'язковість якого надана Верховною Радою України;

– незареєстрований промисловий зразок, якщо його доведено до загального відома в порядку, передбаченому зазначеним Законом.

Набуття прав на зареєстрований промисловий зразок засвідчується свідоцтвом, в якому наводиться внесене до Реєстру зображення промислового зразка, при цьому набуття права на промисловий зразок, що має міжнародну реєстрацію, не вимагає засвідчення свідоцтвом.

Строк чинності майнових прав на зареєстрований промисловий зразок становить п'ять років від дати подання заявки до НОІВ і продовжується НОІВ за клопотанням власника промислового зразка на один або більше п'ятирічних строків, за умови сплати відповідного збору. Загальний строк чинності майнових прав на зареєстрований промисловий зразок не може становити більш як 25 років від дати подання заявки.

Строк правової охорони незареєстрованого промислового зразка становить три роки від дати його доведення до загального відома на території України.

Обсяг правової охорони, що надається на зареєстрований промисловий зразок, визначається зображенням промислового зразка, внесеного до Реєстру, при цьому обсяг правової охорони промислового зразка включає будь-який інший промисловий зразок, що не справляє на інформованого користувача відмінного загального враження.

Для визначення обсягу правової охорони береться до уваги ступінь свободи автора під час створення промислового зразка.

Промисловий зразок відповідає *критеріям охороноздатності*, якщо є новим і має індивідуальний характер.

Промисловий зразок, який застосовано або втілено у виробі, що становить складову частину складеного виробу, визнається таким, що є новим та має індивідуальний характер, якщо складова частина, включена до складеного виробу, залишається видимою під час звичайного використання складеного виробу та видимі ознаки складової частини складеного виробу відповідають вимогам щодо новизни та індивідуального характеру.

Промисловий зразок визнається новим, якщо жоден ідентичний промисловий зразок не доведено до загального відома щодо:

- зареєстрованого промислового зразка – до дати подання заявки до НОІВ або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету;

- незареєстрованого промислового зразка – до дати, на яку промисловий зразок, щодо якого вимагається охорона, вперше був доведений до загального відома.

Промислові зразки вважаються ідентичними у разі, якщо їхні суттєві ознаки відрізняються лише незначними деталями.

У процесі встановлення новизни промислового зразка беруться до уваги будь-які відомості, що стали загальнодоступними до дати подання заявки, а якщо заявлено пріоритет, – до дати пріоритету, у тому числі зміст усіх раніше одержаних НОІВ заявок, крім тих, що на зазначену дату вважаються відкликаними, відкликані або щодо них НОІВ прийнято рішення про відмову в державній реєстрації промислового зразка і вичерпано можливості оскарження таких рішень.

Не вважаються загальнодоступними відомості, що розкриті третій особі за явної чи неявної умови збереження конфіденційності.

Промисловий зразок визнається таким, що має індивідуальний характер, якщо загальне враження, яке він справляє на інформованого користувача, відрізняється від загального враження, яке справляє на такого користувача будь-який інший промисловий зразок, доведений до загального відома щодо:

- зареєстрованого промислового зразка – до дати подання заявки до НОІВ або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету;
- незареєстрованого промислового зразка – до дати, на яку промисловий зразок, щодо якого вимагається охорона, вперше був доведений до загального відома.

Для оцінки індивідуального характеру береться до уваги ступінь свободи автора під час створення промислового зразка.

Зареєстрований промисловий зразок вважається доведеним до загального відома, якщо був опублікований у результаті здійснення державної реєстрації або з інших підстав, або був експонований на виставці, використаний у торгівлі або іншим чином оприлюднений, крім випадків, коли такі події не могли стати відомими під час звичайного провадження господарської діяльності у колах, що спеціалізуються у відповідній галузі і провадять свою діяльність на території України, до дати подання заявки до НОІВ або, якщо заявлено пріоритет, до дати пріоритету.

Незареєстрований промисловий зразок вважається доведеним до загального відома, якщо він був опублікований, експонований на виставці, використаний у торгівлі або в інший спосіб оприлюднений таким чином, що під час звичайного провадження господарської діяльності такі заходи з об'єктивних причин могли стати відомими у колах, що спеціалізуються у відповідній галузі і провадять свою діяльність на території України.

Не вважається доведеним до загального відома промисловий зразок, розкритий третій особі за явної чи неявної умови збереження конфіденційності.

На визнання промислового зразка охороноздатним не впливає розкриття інформації про нього автором, його правонаступником або особою, яка одержала від автора або його правонаступника прямо чи опосередковано таку інформацію, протягом 12 місяців до дати подання заявки до НОІВ або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету. При цьому обов'язок доведення обставин розкриття інформації покладається на особу, заінтересовану в застосуванні положень цього положення.

Право на реєстрацію промислового зразка має автор або його правонаступник, при цьому право на реєстрацію промислового зразка, створеного спільною працею кількох авторів, належить авторам спільно, якщо інше не передбачено укладеним між ними договором.

Автору промислового зразка належить право авторства, яке є невідчужуваним особистим правом і охороняється безстроково.

Право на реєстрацію промислового зразка має роботодавець автора, якщо промисловий зразок створено у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи доручення роботодавця, за умови, що трудовим договором (контрактом) не передбачено інше. Роботодавець повинен укласти з автором письмовий договір щодо розміру та умов виплати йому (його правонаступнику) винагороди відповідно до економічної цінності промислового зразка та іншої вигоди, одержаної роботодавцем від промислового зразка. При цьому

автор промислового зразка подає роботодавцю письмове повідомлення про створений ним промисловий зразок з матеріалами, що розкривають суть промислового зразка досить ясно й повно, але якщо роботодавець протягом чотирьох місяців від дати одержання цього повідомлення не подасть заявки до НОІВ, то право на реєстрацію промислового зразка переходить до автора.

Право на реєстрацію промислового зразка має відповідно правонаступник автора або роботодавець.

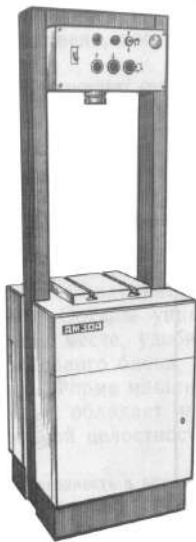
Право на реєстрацію промислового зразка, створеного роздільною працею, належить заявнику, заявка якого має більш ранню дату подання до НОІВ або, якщо заявлено пріоритет, більш ранню дату пріоритету, за умови, що вказана заявка не вважається відкликаною, не відкликана або за нею НОІВ не прийняте рішення про відмову у державній реєстрації промислового зразка, можливості оскарження якого вичерпані.

Заявка, тобто сукупність документів, необхідних для видачі свідоцтва, має стосуватися одного промислового зразка й може містити його варіанти. Її складають українською мовою й вона повинна містити: заяву про видачу патенту; комплект фотокарток із зображенням виробу (його макета, малюнка), що дають повне уявлення про зовнішній вигляд виробу; опис промислового зразка; креслення, схему, карту (якщо необхідно). До заявки можна додавати також інші документи (наприклад, документ, що підтверджує сплату збору за подання заявки на промисловий зразок). Докладніше вимоги щодо заявки викладено в «Правилах складання і подання заявки на промисловий зразок».

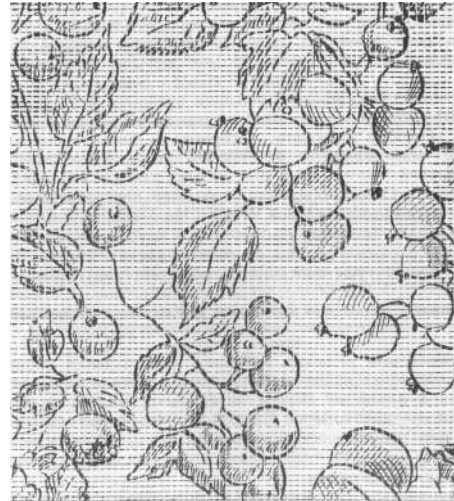
Промислові зразки можуть бути об'ємними (моделі), площинними (малюнки) або комбінованими. *Об'ємні промислові зразки* являють собою композицію, в основу якої покладено розвинуту об'ємно-просторову структуру, наприклад, зовнішній вигляд пляшки для напоїв, флакон для парфумів тощо. *Площинні промислові зразки* являють собою композицію, в основу якої покладено лінійно-графічне співвідношення елементів, яке не можна сприйняти візуально як об'ємне, наприклад, зовнішній вигляд етикетки, малюнка на пачці для сигарет тощо. *Комбіновані промислові зразки* характеризують загальними ознаками, властивими об'ємним і площинним зразками, наприклад, зовнішній вигляд пачки для сигарет, пакета для товарів тощо (рис. 2.1).

Частину виробу можна заявити як промисловий зразок за умови, якщо вона виконує самостійну функцію, має завершену композицію та її можна використати з цілим рядом виробів (наприклад, ковпачок для флакона, пробка для пляшки). Комплект (набір) виробів можна заявити як промисловий зразок, якщо елементи, що входять до його складу й виконують різні функції, відмінні один від одного, але вирішують загальні задачі комплексу (набору) в цілому (наприклад, набір туб певної косметичної лінії, комплект етикеток

пляшки для напоїв). Варіантами же промислового зразка є художньо-конструкторські вирішення одних і тих самих виробів (комплектів), які відрізняються сукупністю суттєвих ознак, що визначають однакові естетичні та (або) ергономічні особливості виробів (наприклад, два або декілька аерозольних балончиків, які відрізняються один від одного формою ковпачка).

а

б

в

Рис. 2.1. Промислові зразки: а – об’ємний; б – площинний; в – комбінований

Промислові зразки необхідно відрізняти від інших об’єктів промислової власності: винаходів, корисних моделей, об’ємних торговельних марок (так, винаходи й корисні моделі, на відміну від промислового зразка, захищають технічну сутність об’єкта, яка може полягати в особливій формі об’єкта, своєрідному розташуванні та з’єднанні його окремих частин, матеріалі об’єкта, наприклад, складі скла, структурі пакувального матеріалу тощо).

Слід також зазначити, що немає чітких критеріїв розмежування творів декоративно-прикладного мистецтва, що охороняється авторським правом, і промислових зразків. Багато творів декоративно-прикладного мистецтва за відповідності їх умовам охороноздатності можна також визнати промисловими зразками.

Промисловими зразками можуть бути: одиничний виріб, його частина, комплект (набір) виробів, варіанти виробу або комплекти виробів (рис. 2.2).

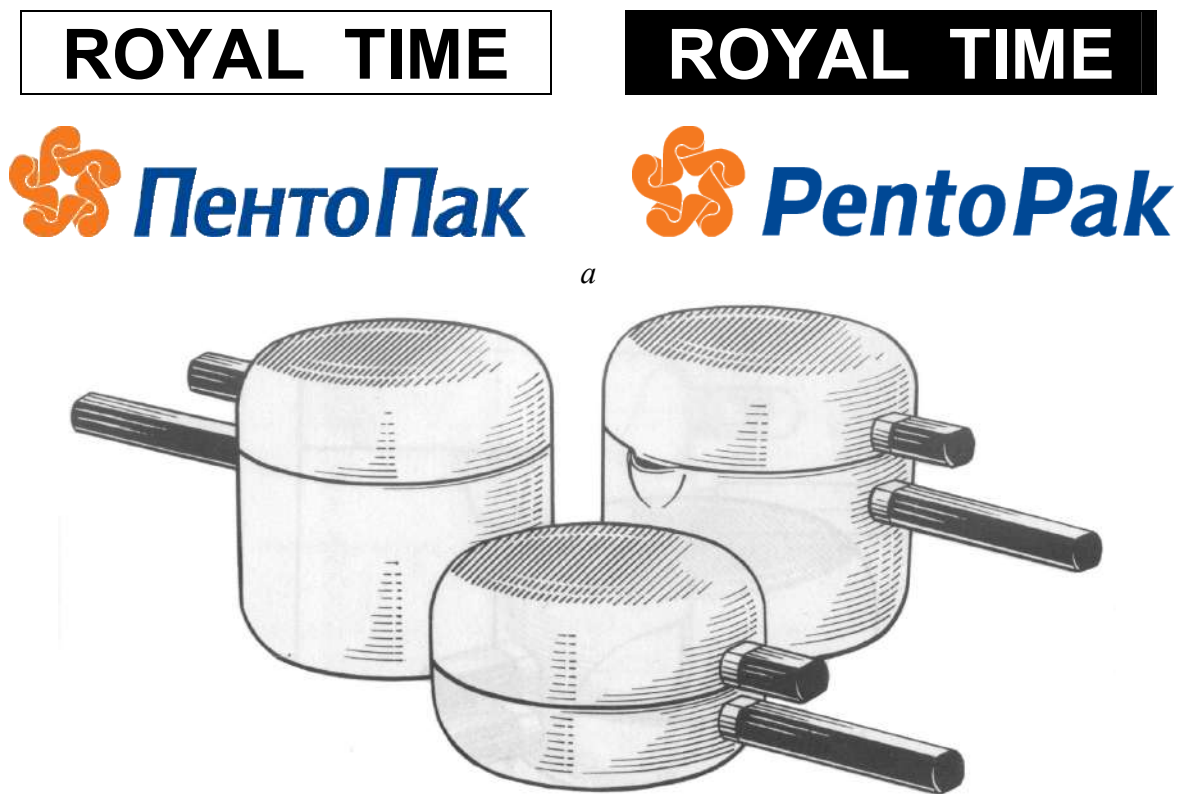

Рис. 2.2. Промислові зразки: а – варіанти виробу; б – набір виробів

Деякі ж вироби можна визнати як промисловими зразками, так і об'ємними торговельними марками (наприклад, форма ємності для хімічних речовин). У цьому разі можлива одночасна охорона об'єкта як промисловим зразком, так і торговельною маркою (необхідно лише врахувати, що такі об'єкти виконують різні функції).

Свідоцтво про державну реєстрацію промислового зразка надає власнику промислового зразка виключне право використовувати промисловий зразок на свій розсуд, якщо таке використання не порушує прав власників інших свідоцтв (отже, особа, що використовує з комерційною метою, наприклад, «чужу» пляшку для напоїв, може бути притягнута до відповідальності).

Свідоцтво надає його власнику право (майже в будь-якому разі) заборонити іншим особам використовувати промисловий зразок без його дозволу.

Будь-яке посягання на права власника свідоцтва вважається порушенням цих прав і тягне за собою відповідальність відповідно до чинного законодавства України. На вимогу власника свідоцтва таке порушення треба припинити, а порушник зобов'язаний відшкодувати власнику свідоцтва заподіяні збитки.

При цьому не визнається порушенням прав використання зареєстрованого промислового зразка:

- у конструкції чи при експлуатації транспортного засобу іноземної держави, який тимчасово або випадково знаходиться у водах, повітряному просторі чи на території України, за умови, що промисловий зразок використовується виключно для потреб зазначеного засобу, а також операції щодо імпорту запчастин та комплектуючих для ремонту зазначеного засобу та виконання ремонтних робіт на ньому;

- без комерційної мети;

- з науковою метою або в порядку експерименту;

- з метою ілюстрації або з навчальною метою за умови зазначення джерела інформації та за умови, що такі дії не суперечать торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності і не завдають шкоди звичайному використанню промислового зразка;

- за надзвичайних обставин (стихійне лихо, катастрофа, епідемія тощо) з повідомленням про таке використання власника промислового зразка одразу як це стане практично можливим та виплатою йому відповідної компенсації.

Також будь-яка особа, яка до дати подання до НОІВ заявки або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету в інтересах своєї діяльності добросовісно використала в Україні заявлений промисловий зразок чи здійснила значну і серйозну підготовку для такого використання, зберігає право на безоплатне продовження цього використання або на використання промислового зразка, як це передбачалося зазначеною підготовкою (право попереднього користувача). При цьому право попереднього користувача може передаватися або переходити до іншої особи тільки разом з підприємством чи діловою практикою або тією частиною підприємства чи ділової практики, в яких було використано заявлений промисловий зразок чи здійснено значну і серйозну підготовку для такого використання.

2.2.4. Торговельні марки

Відповідно до Закону України «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг» *торговельна марка* – це позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб*.

* Особа – фізична або юридична особа.

Згідно з попередньою версією Закону використовувався інший відповідний термін – знак для товарів і послуг (товарний знак, торговельна марка).

У конкурентній боротьбі на ринку товарів і послуг виграє виробник товару вищої якості, а також особа, яка забезпечує найвищий рівень послуг. Саме торговельна марка дає змогу відрізнити товари й послуги одних осіб від однорідних товарів і послуг інших осіб, а також часто замінює собою довге й складне найменування тієї чи іншої юридичної чи фізичної особи (комерційне найменування). Торговельна марка виконує функції індивідуалізації товарів і послуг шляхом їх виділення з маси однорідних і подібних товарів і послуг, вказівки на певну якість товарів і послуг, джерело їх походження, а також реклами. Саме тому наявність торговельної марки спрощує для споживача вибір товарів і послуг потрібної якості.

Крім торговельних марок для окремих юридичних або фізичних осіб також існують колективні торговельні марки – позначення, за яким товари і послуги учасників об'єднання осіб, під яким розуміють будь-яку сукупність осіб незалежно від її організаційно-правової форми та складу та існування якого не суперечить законодавству держави, в якій воно створено, відрізняються від товарів і послуг інших осіб.

Об'єктом торговельної марки може бути будь-яке позначення або будь-яка комбінація позначень. Такими позначеннями можуть бути, зокрема, слова, у тому числі власні імена, літери, цифри, зображувальні елементи, кольори, форма товарів або їх пакування, звуки, за умови що такі позначення придатні для відрізнення товарів або послуг одних осіб від товарів або послуг інших осіб, придатні для відображення їх у Державному реєстрі свідоцтв України на торговельні марки таким чином, що дає змогу визначити чіткий і точний обсяг правової охорони, що надається. Об'єктом торговельної марки не можуть бути імена або псевдоніми осіб, які обіймали керівні посади у комуністичній партії (посаду секретаря районного комітету і вище), вищих органах влади та управління СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних або автономних радянських республік (крім випадків, пов'язаних з розвитком української науки та культури), працювали у радянських органах державної безпеки, назви СРСР, УРСР (УСРР), інших союзних радянських республік та похідні від них, назви, пов'язані з діяльністю комуністичної партії, встановленням радянської влади на території України або в окремих адміністративно-територіальних одиницях, переслідуванням учасників боротьби за незалежність України у ХХ столітті.

Набуття права на торговельну марку засвідчується свідоцтвом. Строк дії свідоцтва становить 10 років від дати подання заявки до НОІВ і продовжується НОІВ за клопотанням власника свідоцтва щоразу на 10 років, за умови сплати відповідного збору (таким чином строк дії свідоцтва за умови виконання його власником всіх вимог щодо підтримання його чинності не обмежується в часі).

Право на одержання свідоцтва має будь-яка особа, об'єднання осіб або їх правонаступники. При цьому право на одержання свідоцтва має заявник, заявка якого має більш ранню дату подання до НОІВ або, якщо заявлено пріоритет, більш ранню дату пріоритету, за умови, що вказана заявка не вважається відкликаною, не відкликана або за нею НОІВ не прийнято рішення про відмову в реєстрації торговельної марки, можливості оскарження якого вичерпані.

Особа, яка бажає одержати свідоцтво, подає до НОІВ заявку (вимоги щодо заявки на торговельну марку докладно викладено в «Правилах складання, подання та розгляду заявки на видачу свідоцтва України на знак для товарів і послуг»).

Не можуть одержати правову охорону позначення, які зображують або імітують:

- державні герби, прапори та інші державні символи (емблеми);
- офіційні повні або скорочені назви держав чи міжнародні літерні коди держав;
- емблеми, скорочені або повні найменування міжнародних міжурядових організацій;
- офіційні контрольні, гарантійні та пробірні клейма, печатки;
- нагороди та інші відзнаки.

Такі позначення можуть бути включені до торговельної марки як елементи, що не охороняються, якщо на це є згода відповідного компетентного органу або їх власників.

Не можуть одержати правову охорону також позначення, які:

- звичайно не мають розрізняльної здатності та не набули такої внаслідок їх використання;
- складаються лише з позначень, що є загальновживаними у сучасній мові або у добросовісній та усталеній торговельній практиці щодо товарів і послуг;
- складаються лише з позначень чи даних, що є описовими під час використання щодо зазначених у заявці товарів і послуг або у зв'язку з ними, свідчать про вид, якість, склад, кількість, властивості, передбачене призначення, цінність товарів і послуг, географічне походження, місце і час виготовлення чи збуту товарів або надання послуг, або на інші характеристики товарів чи послуг;
- можуть ввести в оману щодо товарів чи послуг, зокрема щодо їх властивості, якості або географічного походження;
- можуть ввести в оману щодо особи, яка виробляє товар або надає послугу;
- складаються лише з позначень, що є загальновживаними символами і термінами;

– відображають лише форму, що обумовлена природним станом товару чи необхідністю отримання технічного результату, або яка надає товару істотної цінності;

– відтворюють назву сорту рослин, зареєстрованого чи заявленого на реєстрацію в Україні або якому надана правова охорона відповідно до міжнародного договору України до дати подання заявки на торговельну марку, що містить таке позначення, і якщо заявлене позначення стосується сорту рослин того самого або спорідненого виду;

– містять географічні зазначення (у тому числі для спиртів та алкогольних напоїв), зареєстровані чи заявлені на реєстрацію в Україні або яким надана правова охорона відповідно до міжнародного договору України до дати подання заявки на торговельну марку, що містить таке зазначення, а якщо заявлено пріоритет – до дати пріоритету для таких самих або споріднених з ними товарів, якщо під час використання заявленого позначення використовується репутація географічного зазначення та/або заявлене позначення вводить в оману щодо особливої якості, характеристик та дійсного походження товару.

Відповідно до зазначеного Закону певні з перелічених позначень можуть бути внесені до торговельної марки як елементи, що не охороняються, якщо вони не займають домінуючого положення в зображенні торговельної марки. Також деякі з перелічених позначень можуть одержати правову охорону, якщо вони набули розрізняльної здатності в результаті їх використання до дати подання заявки.

Не можуть бути зареєстровані як торговельні марки позначення, які на дату подання заявки або якщо заявлено пріоритет, то на дату пріоритету є тождесними або схожими настільки, що їх можна сплутати, зокрема, асоціювати з:

– торговельними марками, раніше зареєстрованими чи заявленими на реєстрацію в Україні на ім'я іншої особи для таких самих або споріднених з ними товарів і послуг;

– торговельними марками інших осіб, якщо такі торговельні марки охороняються без реєстрації на території України на підставі міжнародних договорів України щодо таких самих або споріднених з ними товарів і послуг;

– торговельними марками інших осіб, якщо такі торговельні марки охороняються без реєстрації на території України на підставі міжнародних договорів України щодо неспоріднених товарів і послуг, якщо використання торговельної марки іншою особою щодо таких неспоріднених товарів і послуг свідчитиме про зв'язок між ними і власником добре відомої торговельної марки та може завдати шкоди інтересам такого власника;

– комерційними найменуваннями, що відомі в Україні і належать іншим особам, які одержали право на них до дати подання до НОІВ заявки щодо таких же або споріднених з ними товарів і послуг;

– знаками відповідності (сертифікаційними знаками), зареєстрованими у встановленому порядку.

Не реєструються як торговельні марки позначення, які відтворюють:

– промислові зразки, права на які належать в Україні іншим особам;
– назви відомих в Україні творів науки, літератури і мистецтва або цитати і персонажі з них, твори мистецтва та їх фрагменти без згоди власників авторського права або їх правонаступників;

– прізвища, імена, псевдоніми та похідні від них, портрети і факсиміле відомих в Україні осіб без їх згоди.

При цьому правова охорона надається торговельній марці, яка не суперечить публічному порядку, загальновизнаним принципам моралі, вимогам Закону України «Про засудження комуністичного та націонал-соціалістичного (нацистського) тоталітарних режимів в Україні та заборону пропаганди їхньої символіки».

Зазвичай торговельна марка розміщується на продукції, її пакуванні або супровідній документації. При цьому найбільшого поширення набули словесні, зображувальні, об'ємні та інші позначення або їх комбінації, виконані в будь-якому кольорі чи поєднанні кольорів.

Словесні торговельні марки для товарів і послуг являють собою слова або сполучення букв, що мають словесний характер.

Словесні марки мають перед іншими видами торговельних марок таку перевагу як наявність фонетичного аспекту. Вони найчастіше мають більшу розрізняльну силу та краще запам'ятовуються й відтворюються, ніж зображувальні. Словесну марку простіше пов'язувати з комерційним найменуванням, створюючи серії торговельних марок для однієї юридичної особи (підприємства, організації тощо). Особливо же значні переваги словесних марок для товарів і послуг з точки зору реклами (приблизно 80 % усіх торговельних марок у світі є словесними).

Словесні марки поділяють на дві основні групи: торговельні марки у вигляді слів природної мови й марки у вигляді слів, утворених штучно. Природні слова зазвичай запам'ятовують краще, ніж штучні.

Природні слова – це звичайні слова й сполучення слів різних мов: БРАВО, ЗОЛОТА ФОРТУНА, АСТРА, PUMA, PEARL DROPS, MON AMI; а штучні – це слова, спеціально створені для використання як торговельні марки: ШЕГЕЛЕН, КУБОНІТ, ELKA, НЕОРАС, МОМО.

Словесні торговельні марки реєструють як у звичайному шрифтовому виконанні, так і в спеціальному графічному, яке надає їм оригінальності (рис. 2.3,а).

Зображувальні торговельні марки являють собою різні конкретні та абстрактні зображення предметів, тварин, птахів, людей, складних ліній і фігур,

орнаменти, художньо виконані шрифтові елементи, а також різні композиції цих елементів (рис. 2.3,б).

Розроблюючи зображувальні марки, найчастіше беруть до уваги характеристику товару, підприємства або послуг, для яких створюють торговельну марку, і виражають її, якщо це можливо, зображенням чого-небудь типового або конкретного.

Об'ємними торговельними марками називають тривимірні зображення товару чи його пакування (рис. 2.4,а; наприклад, форма мила або шоколадна фігурка, оригінальна форма пляшки, флакона, коробки). На відміну від промислового зразка, об'ємна марка не визначається виключно його функціональним призначенням, але й дає змогу виділити виріб конкретного виробника з ряду однорідних товарів (так, якщо просто оригінальний флакон для парфумів зазвичай являє собою промисловий зразок, то такий самий флакон з написом, наприклад, CHANEL може вже бути торговельною маркою).

Комбіновані торговельні марки являють собою комбінації елементів різного характеру: словесно-зображувальних, об'ємних та ін. Найчастіше це словесно-зображувальні композиції (рис. 2.4,б).

У світі як торговельні марки використовують такі види й категорії позначень: слова (ця категорія включає найменування підприємств, прізвища, імена, географічні назви та будь-які інші слова або набори слів (довільні чи ні), а також рекламні гасла); літери й цифри (прикладом є одна чи кілька літер, одна або кілька цифр чи будь-яке їх сполучення); зображення (ця категорія включає різні зображення, рисунки й символи, а також плоскі зображення товарів чи пакування); просторові (об'ємні) позначення (типовою категорією просторових позначень є форма виробів або їх пакування); комбінація будь-яких елементів з наведених вище, включаючи логотипи* та етикетки; кольорові торговельні марки (ця категорія включає слова, зображення і будь-які їх комбінації в кольоровому виконанні, а також сполучення кольорів і колір сам по собі); слухові позначення (звукові торговельні марки; можна виділити дві типові категорії звукових марок, а саме ті, які можна перекласти на музичні ноти або інші символи, та інші (наприклад, крик тварин)); нюхові торговельні марки (пахучі марки; наприклад, якась особа виготовляє свій товар (наприклад, друкарський папір) з певним ароматом і споживач звикає до розпізнання товарів за їх запахом); інші (невидимі) позначення (прикладом їх є позначення, що їх розпізнають на дотик).

* Логотип – словесний товарний знак в особливому графічному виконанні. Логотип (він же «фірмовий блок») зазвичай містить як безпосередньо фірмовий знак, так і найменування фірми.

WINDOWS

Нью Вінд

IMPULSE

URANTIA

AutoExpress

Улустов

ЄВРОІМІДЖ

Deliss

a

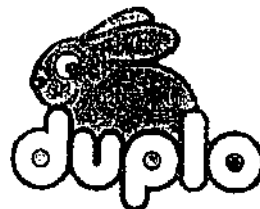
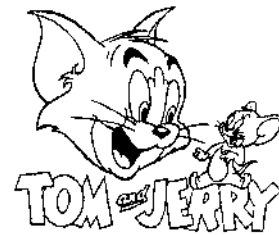

б

Рис. 2.3. Торговельні марки: *a* – словесні; *б* – зображувальні

a

б

Рис. 2.4. Торговельні марки: *a* – об'ємні; *б* – комбіновані

Більшість юридичних і фізичних осіб надзвичайно серйозно ставляться до розроблення торговельних марок для своєї продукції. Робота над торговельною маркою може тривати не один рік, розглядають десятки й сотні варіантів (рис. 2.5), а після остаточного вибору торговельної марки в її рекламу вкладають значні кошти^{*}. Вартість торговельної марки іноді перевищує вартість усього майна фірми (так, у 2022 році вартість торговельної марки «Apple», що належить компанії «Apple» (США), становила 502,68 млрд \$, Microsoft (США) – 316,66 млрд \$, Amazon (США) – 276,93 млрд \$ і т. д. (табл. 2.1^{**}, 2.2^{***}). Тому торговельна марка ретельно охороняється її власником.

Рис. 2.5. Еволюція торговельної марки «Renault» (Глаголева Е. В. Луи Рено. Москва : Мол. гвардия, 2016. С. 71. (Жизнь замечат. людей. Сер. биограф.))

^{*} Наприклад, на створення одного з рекламних роликів всесвітньо відомих парфумів «Chanel № 5», який триває лише 4 хвилини, було витрачено 44 млн \$ (Самые интересные рекорды // Метро news. № 15 (352). 17 апреля 2012 г. С. 7).

^{**} Leading brands worldwide in 2023, by brand value (in billion U.S. dollars). URL: <https://www.statista.com/statistics/264826/most-valuable-brands-worldwide-in-2009/> (дата звернення 02.08.2024).

^{***} «Нова Пошта», «АТБ» та інші: рейтинг найдорожчих українських брендів (інфографіка). URL: <https://www.ucsc.org.ua/nova-poshta-atb-ta-inshi-rejtyng-najdorozhchyh-ukrayinskyh-brendiv-infografika/> (дата звернення 02.08.2024).

Таблиця 2.1. Вартість найвідоміших торговельних марок (станом на 2023 рік)

№ місця	Торговельна марка	Держава походження	Галузь	Вартість марки, млрд \$
1		США	Технології	502,68
2		США	Технології	316,66
3		США	Інтернет-сервіс	276,93
4		США	Технології	260,26
5		США	Багатогалузевий	91,41
6		Японія	Автомобілі	64,50
7		Німеччина	Автомобілі	61,41
8		США	Напої	58,05
9		США	Спортивні товари	53,77
10		Німеччина	Автомобілі	51,16

Таблиця 2.2. Вартість найвідоміших вітчизняних торговельних марок (станом на 2022 рік)

№ місця	Торговельна марка	Власник свідоцтва	Галузь	Оціночна вартість марки, млн \$
1		ТОВ «Нова пошта»	Логістика	192
2		Скаді Холдінгс Лімітед	Роздрібна торгівля	185
3		Акціонерне товариство Комерційний банк «Приватбанк»	Фінансові послуги	156
4		РОЗЕТКА Лімітед	Онлайн-торгівля	143
5		ПАТ «Концерн Галнафтогаз»	Автозаправні комплекси	90
6		Кондитерська корпорація «Рошен»	Кондитерські вироби	88
7		ПрАТ «Київстар»	Телекомунікації	85,5
8		ПрАТ «МХП»	Виробництво м'яса	84
9		Bunge SA	Агропромисловість	81
10		ГСХ Трейдмаркс Лімітед	Алкогільні напої	77

На рис. 2.6 також наведено першу десятку найвідоміших світових автомобільних торговельних марок (станом на 2024 рік).

Рис. 2.6. Вартість найвідоміших світових автомобільних торговельних марок (станом на 2024 рік; URL: <https://mezha.media/2024/02/26/mercedes-benz-naytsinnishyy-brend/>)

Часто для запобігання його присвоєння третіми особами поряд з торговельною маркою присутнє попереджувальне маркування: латинська літера R (від англ. registered) у колі (®) – для зареєстрованих торговельних марок і літери TM (від англ. trade mark) – для марок, що очікують реєстрації. Іноді власник зареєстрованої торговельної марки може повідомляти про це словами «Зареєстровано в Патентному відомості (назва держави)», наприклад, «Registered in US Patent Office», або у скороченому варіанті – «Reg. US Pat. Off.», або, як варіант, повідомленням типу «Registered Trade Mark» – «Зареєстрована торговельна марка». Використовують також маркування «Reg TM», «M» (Mark), «MR» (Mark Registered), «SM» (Service Mark – знак обслуговування), «Trademark» (англомовні країни), «Marque deposee» (франкомовні країни), «Marks registrada» (іспаномовні країни), «L» (від «logo» – логотип). При цьому повідомлення про реєстрацію зазвичай немає поруч із загальновідомими торговельними марками, наприклад, марками фірм IBM, Mc Donald's, Mercedes.

Саме попереджувальне маркування у світовій практиці є одним з основних доказів того, що торговельна марка була відомою і той, хто без відповідного дозволу її використовує, незважаючи на попереджувальне маркування, є свідомим порушником.

У ряді держав, наприклад, у США, Великій Британії, Канаді, Нідерландах, Швейцарії, Сирії, Індії, Пакистані та деяких інших попереджувальне маркування

застосовують у вигляді літер ТМ. Але таке позначення означає, що марка охороняється не згідно з реєстрацією, а внаслідок «принципу пріоритету» в його використанні, тобто введення в господарський обіг у вигляді, що надає йому можливість стати достатньо відомим (наприклад, використання в рекламі).

У більшості же держав (у тому числі і в Україні) як попереджувальне маркування для зареєстрованої торговельної марки застосовують позначення ®, яке проставляють поруч з торговельною маркою.

Отримання прав на торговельну марку здійснюється відповідно до чинного законодавства. Однак, терміни розгляду заявок на видачу свідоцтва на відповідну марку часто складають декілька років, що іноді навіть перевищує терміни існування самого суб'єкта господарювання (фізичної чи юридичної особи). Беручи до уваги таку ситуацію, доцільно після подання заявки на реєстрацію марки та отримання рішення про встановлення дати подання заявки використовувати марку з попереджувальним маркуванням ТМ, а після опублікування в офіційному бюлетені «Промислова власність» відомостей про видачу свідоцтва на торговельну марку, змінити попереджувальне маркування ТМ на ®.

Таким чином, попереджувальне маркування ТМ має на меті попередити потенційних порушників про те, що після державної реєстрації (її здійснюють одночасно з опублікуванням відомостей про видачу свідоцтва на торговельну марку) власник марки набуде права, передбачені законодавством, і він зможе притягти до відповідальності всіх, хто порушував його права, починаючи від дати подання заявки на отримання свідоцтва.

Як уже було зазначено, як торговельну марку не розглядають позначення, що є оманливі або такі, що можуть ввести в оману щодо товару, послуги або особи, яка виробляє товар або надає послугу (наприклад, «MARTINI» (можна сплутати з відомою маркою MARTINI) або «PEPS!» (можна сплутати з відомою маркою PEPSI); рис. 2.7).

Також охорону надають торговельній марці, яка не суперечить публічному порядку й загально-визнаним принципам моралі. Так, не зовсім пристойно для українського споживача товарів і послуг звучать такі марки, як, наприклад, Blue Water (мінеральна вода), Duru (мило), Osram (електролампи), Bledina (дитяче харчування), Perdu (сосиски), Pedrini – кухонний посуд, Serla – туалетний папір, Wispa (шоколадний батон-

Рис. 2.7. Приклад марки «Peps!», що може ввести в оману щодо відомого напою «Pepsi»

чик), «Mazzoli» (взуттєвий магазин) та, на превеликий жаль, багато інших. Тим не менше, деякі з подібних торговельних марок таки отримують правову охорону.

Наприклад, у США в рекламі пива «Coors» використовувався слоган «Turn It Lost!» (приблизне значення «Стань вільним!»). Буквальний же переклад на іспанську призвів до появи шедевра «Страждай від проносу!». Парфумерна компанія Clairol презентувала в Німеччині свої сухі дезодоранти під слоганом «Mist Stick» (приблизне значення – туманний дезодорант). Невдовзі представники Clairol з'ясували, що німецькою слово «Mist» означає «гній». Компанія Colgate-Palmolive вивела на французький ринок зубну пасту Cue. Через деякий же час з'ясувалось, що саме таку назву має популярний порножурнал (газета «Урядовий кур'єр», № 2, 04.01.2003 р. – с. 11). Відомий російський виробник популярного шоколаду «Алєнка», вирішив випустити новий шоколад «Кузя, друг Алєнки» (за аналогією з відомою лялькою Барбі та її другом Кеном); проте напис на обгортці шоколадки латиницею «Kuzya, drug Alenku» призвів до неоднозначного тлумачення («drug» англійською означає «наркотик»). І подібних прикладів можна навести безліч.

Торговельні марки слід відрізнити від маркування товару, а також схожих з ними інших об'єктів промислової власності: комерційних найменувань і промислових зразків. Так, маркування продукції надає споживачеві всі необхідні відомості про товар і його виробника, а торговельна марка сповіщає споживача про товаровиробника лише за умовним позначенням. Комерційне найменування, на відміну від торговельної марки, може бути лише в словесній формі і його не можна передати за договором іншим користувачам. Відмінність же промислового зразка від торговельної марки полягає в тому, що промисловий зразок є складовою частиною самого промислового виробу (форма, колір, малюнок виробу), а торговельна марка (слово, малюнок) на виробі лише проставляють (при цьому об'ємна торговельна марка може одночасно охоронятися і як промисловий зразок)*.

Використанням торговельної марки визнається:

– нанесення її на будь-який товар, для якого торговельну марку зареєстровано, упаковку, в якій міститься такий товар, вивіску, пов'язану з ним, етикетку, нашивку, бирку чи інший прикріплений до товару предмет, зберігання

* У деяких випадках оптимальною може стати комплексна охорона суміжного об'єкта інтелектуальної власності шляхом одночасного подання заявки на промисловий зразок і заявки на торговельну марку. Прикладом може бути парфумерний флакон з етикеткою. За наявності в такій комбінації словесного елемента його доцільно охороняти як торговельну марку, а образотворчу композицію етикетки – патентом на промисловий зразок. При цьому оригінальна декоративна форма самого флакона є зручною для правової охорони як торговельної марки, оскільки оформлення заявки на промисловий зразок у цьому випадку пов'язане з труднощами складання переліку суттєвих ознак промислового зразка.

такого товару із зазначеним нанесенням торговельної марки з метою пропонування для продажу, пропонування його для продажу, продаж, імпорт (ввезення) та експорт (вивезення);

- застосування її під час пропонування та надання будь-якої послуги, для якої торговельну марку зареєстровано;

- застосування її в діловій документації чи в рекламі та в мережі «Інтернет».

Торговельна марка визнається використаною, якщо її застосовано у формі зареєстрованої торговельної марки, а також у формі, що відрізняється від зареєстрованої торговельної марки лише окремими елементами, якщо це не змінює в цілому відмітності торговельної марки.

Свідоцтво надає його власнику виключне право забороняти іншим особам використовувати без його згоди, якщо інше не передбачено цим Законом:

- позначення, тотожне із зареєстрованою торговельною маркою, стосовно наведених у свідоцтві товарів і послуг;

- позначення, тотожне із зареєстрованою торговельною маркою, стосовно товарів і послуг, споріднених з наведеними у свідоцтві, якщо внаслідок такого використання це позначення і торговельну марку можна сплутати, зокрема, якщо може виникнути асоціація такого позначення з торговельною маркою;

- позначення, схоже із зареєстрованою торговельною маркою, стосовно наведених у свідоцтві товарів і послуг, якщо внаслідок такого використання ці позначення можна сплутати, зокрема, якщо може виникнути асоціація такого позначення з торговельною маркою;

- позначення, схоже із зареєстрованою торговельною маркою, стосовно товарів і послуг, споріднених з наведеними у свідоцтві, якщо внаслідок такого використання ці позначення можна сплутати, зокрема, якщо може виникнути асоціація такого позначення з торговельною маркою.

Як уже було зазначено, більшість юридичних і фізичних осіб надзвичайно серйозно ставляться до розробки торговельних марок для своєї продукції або послуг, що надаються ними. Робота над торговельною маркою може тривати не один рік, при цьому розглядається безліч варіантів, а після остаточного вибору варіанта торговельної марки в його рекламу вкладаються значні кошти, і вартість торговельної марки врешті-решт може набагато перевищувати вартість усього майна фірми (вартість багатьох відомих торговельних марок сягає сотень мільярдів доларів). Тому торговельна марка ретельно охороняється його власником.

Проте іноді прийнятне співвідношення ціни та якості товару й високий попит на нього, пропонованого під певною торговельною маркою, може зіграти злий жарт із його власником. Так, згодом популярна торговельна марка може стати загальновживаним терміном (тобто перейти в ім'я загальне для даної групи товарів), який не є відмітним позначенням для товару певного виробника або послуги певного постачальника послуг.

Спочатку це може бути навіть на руку власнику торговельної марки, оскільки у свідомості споживача саме його торговельна марка ототожнюється з певною категорією товарів у цілому. У той же час це таїть і певну небезпеку: перехід торговельної марки в загальне вживання як назви товарної категорії призводить до припинення його правового захисту й відкриває можливість його використання будь-якому виробникові. Тому компанії, чиїм торговельним маркам загрожує подібна небезпека, докладають серйозних зусиль для запобігання переходу їхніх торговельних марок у загальновживані терміни.

Одним з найбільш показових прикладів останнього часу може бути американська компанія Xerox Corporation – піонер масового випуску копіювальних апаратів. Тривалий час апарати під торговельною маркою Xerox домінували на ринку копіювальної техніки, потіснивши інші технології копіювання, і тому ця торговельна марка в багатьох куточках світу став загальним для цілого класу пристроїв. Тем не менше, компанії Xerox все-таки вдалося викоринити загальне слово «xerox» з англійської мови, замінивши його на «photocopier» або «photocopy». У Росії компанія намагається проводити аналогічну політику під гаслом: «Ксерокс – це Xerox. Xerox – це не тільки ксерокс». Проте більшість з нас все одно майже будь-який копіювальний пристрій називають «ксероксом», процес виготовлення копії документа йменують не інакше, як «ксерокопіюванням», а за потреби зробити копію звертаються із проханням «відксерити» одну-дві сторінки.

XEROX®

...Самі того іноді не підозрюючи, ми щодня виголошуємо значну кількість слів, які колись були торговельними марками.

Насамперед до таких слів належить таке потрібний для людини пристрій як **унітаз** – санітарно-технічне приладдя для видалення «основних продуктів життєдіяльності людей», установлене в туалетах і споряджене системою автоматичного або напівавтоматичного змиву.

Перший подібний пристрій зі зливальним бачком було запатентовано в 1861 році, а через два роки англієць Томас Твайфорд удосконалив цю модель, виконавши чашу з більш естетичного фаянсу та оснастивши конструкцію дерев'яним сидінням. Свою розробку за назвою «UNITAS» (у перекладі з латинського «єдність») він продемонстрував в 1884 році на присвяченій охороні здоров'я Лондонській міжнародній виставці, на якій експонат «UNITAS» одержав найвищу нагороду – золоту медаль.

Також існує версія, що слово «унітаз» пішло від назви одного з найбільш впливових виробників товарів цього призначення – іспанської фірми «Unitas», яка з 1909 року випускала унітази й постачала їх у багато країн світу, у тому числі й у Росію. Крім того, певна частка російськомовного населення помилково вважає, що слово «унітаз» є скороченням словосполучення «універсальний таз»...

До середини XIX століття для освітлення житлових і виробничих приміщень у темний час доби користувалися масляними лампами, які використовували всілякі жири. Однак під час горіння жири давали недостатньо світла й багато кіптяви, нерідко неприємно пахнули й залишали на лампах значний нагар. Тому, з початком промислового використання світлих нафтопродуктів почалися інтенсивні пошуки заміників жирів для освітлення. У 1851 році в Англії почала працювати перша промислова нафтоперегінна установка, а вже в 1854 році була зареєстрована торговельна марка «керосін» (укр. «гас») для позначення нового пального для освітлювальних ламп. Почалася епоха переходу від масляних ламп до гасових. Сьогодні гасом (англ. *kerosene* від грецьк. κηρός – віск) називають прозору, безбарвну (або жовтувату), трохи маслянисту на дотик горючу суміш рідких вуглеводнів (від C₈ до C₁₅) з температурою кипіння в інтервалі 150–250 °C, одержувану прямою перегонкою або ректифікацією нафти.

Одним з найпоширеніших як у повсякденному житті, так і в техніці змащувальних засобів, одержуваних переробкою нафти, є **вазелін** – мазеподібна рідина без запаху й смаку, що складається із суміші мінерального масла й твердих парафінів. Цей продукт в 1859 році винайшов англійський хімік Роберт Чезбро й згодом назвав «Vaseline», утворивши найменування із двох слів: німецького «Wasser» – вода й грецького «elaion» – маслинова олія. Натепер торговельна марка «Vaseline» належить британсько-нідерландській компанії Unilever, яка випускає під цим брендом цілий ряд засобів по догляду за шкірою, хоча в багатьох країнах слово «вазелін» уже давно стало загальним.

Тривалий час для молодих батьків залишалася проблемою гігієна їхніх малят. Численні «багаторазові» випрані пелюшки постійно сушилися в будинку, на балконі або навіть у дворі. І проблема часто полягала не стільки в кількості пелюшок, скільки в їхній якості. І винахідництву мам і татусів тут можна тільки позаздрити. Наприклад, автора цих рядків у дитячому віці сповивали в досить практичні для цього літні бавовняні або зимові байкові онучі, які видавалися главі сімейства як офіцерові й використовувалися ним не за прямим призначенням. Революцію в цьому питанні зробила американська компанія Procter & Gamble, яка під торговельною маркою «Pampers» випустила одноразові підгузки з вологовбирною речовиною. Натепер слово «підгузок» майже не вживається: його просто замінило слово «памперс».

А скільки радості дітворі 1970–1980 років доставляли **фломастери**, які давали змогу, на відміну від традиційних тоді кольорових олівців, робити чіткі, яскраві й насичені малюнки! І мало, кого тоді цікавило, що «Flo-Master» – це торговельна марка фетрової капілярної ручки.

Сьогодні **скотч** – зазвичай прозора клейка стрічка – з успіхом майже витиснула її аналог – ізоляційну стрічку, про яку у свій час ходив анекдот: «Якщо вже нічого не допомагає для ремонту зламаної речі, то складіть її уламки й міцно перемотайте їх синьою ізострічкою».

Слово «скотч» утворене від англійського «Scotch tape» – «шотландська стрічка» – торговельної марки рулонної клейкої стрічки американської компанії 3М. Формально, скотчем можна називати тільки стрічки компанії 3М, оскільки це все-таки діюча торговельна марка. Однак, уже зараз у сучасних російській, українській та й у багатьох інших мовах це слово стало загальним і нерідко вживається для позначення будь-якої клейкої стрічки.

Подібно «побутовому» скотчу в медицині широко використовується **лейкопластир** – тонка, здебільшого у вигляді вузької смужки або стрічки, тканина з нанесеною на неї клейкою масою, яка застосовується для покриття невеликих ушкоджень шкіри, утримання хірургічних пов'язок тощо. Термін «лейкопластир» походить від німецького «Leukoplast», утвореного, у свою чергу, від «Leuko-» (грецьк. λευκός – світлий, білий) і «Pflaster» (пластир – лікарська форма у вигляді пластичної маси, що має здатність розм'якшуватися за температури тіла й прилипати до шкіри, або у вигляді тієї самої маси на плоскому носії, призначена для зовнішнього застосування). Лейкопластир було розроблено в 1882 році німецьким хіміком-фармацевтом Паулем Карлом Байерсдорфом. З 1921 по 2003 рік торговельна марка «Leukoplast» належала німецькій компанії Beiersdorf AG, а з 2003 року – також німецькій компанії BSN medical GmbH, проте термін «лейкопластир» уже давно багатьма не сприймається як торговельна марка.

Непроста доля таких знайомих кожному з нас (особливо навесні й восени) ліків як **аспірин**. Під торговельною маркою «Aspirine» німецька хімічна й фармацевтична компанія Bayer в 1899 році вивела на ринок ацетилсаліцилову кислоту – можливо, комерційно найуспішніші ліки. У багатьох країнах аспірин став іменем загальним, що означає протизапальний, жарознижувачий і безпечний засіб.

Потреба швидкого сушіння мокрого волосся після прийняття водних процедур, особливо для представниць прекрасної статі, тривалий час перетворювалася на справжню проблему й часто призводило до запізнь на важливі зустрічі й наступних непереконливих виправдань. І лише в 1908 році виробник електрообладнання німецька компанія AEG (від *Allgemeine Elektrizitäts-Gesellschaft*) запропонувала споживачеві перший спеціалізований прилад для сушіння волосся під торговельною маркою «Föhn» («фєн»). Термін, що ввійшов у багато мов, «**фєн**» пов'язаний із зазначеною торговою маркою, схожою за написанням зі словом Föhn, яке означає теплий сухий альпійський вітер.

Це сьогодні й стара, і молода людина хизується в кросівках усіляких фірм, а поцікавиться в представників старшого й середнього поколінь, і вони скажуть, що в часи їхньої молодості про кросівки вони не могли й мріяти, а взуттям на всі випадки життя для них нерідко були **кеди** (як зараз пам'ятаю по 3 рублі за пару) – зручні як для заняття спортом, так і для повсякденного носіння. Але спочатку це взуття під торговельною маркою «Keds» майже століття тому – у 1916 році – було розроблене американською фірмою «U.S. Rubber».

Численні радянські споживачі «Шипра», «Тройного» або «Російського лісу» і не підозрювали, що вони користуються далеко не одеколоном, як було написано на куплених ними в галантерейних магазинах флаконах, оскільки справжній **одеколон** виробляють тільки у Франції: під торговельною маркою «Eau de Cologne» – «Кельнська вода», що належать спадкоємцям уродженця Італії, парфумера Йоганна (Джованні) Марії Фарини (1685–1766).

Також на всій неосяжній території колишнього СРСР майже будь-який бренд і називали й нерідко продовжують називати коньяком, хоча справжній **коньяк** – це міцний алкогольний напій, вироблений з певних сортів винограду за особливою технологією в місті Коньяк департаменту Шаранта Франції.

Нечисленний замський особняк, а то й міська квартира сьогодні обходяться без **джакузі** – гідромасажної ванни, назва якої походить від північноамериканської фірми Jacuzzi Inc., заснованої в 1917 році італійським емігрантом на прізвище Jacuzzi, що й організувала масове виробництво гідромасажних ванн. Хоча «джакузі» – некоректна «американське» вимова італійського прізвища Jacuzzi, тобто «Якуцці», проте воно міцно вкоренилося в багатьох мовах світу.

Набагато більше вражень, ніж під час перебування в джакузі, можна одержати, поринаючи в морські або океанські глибини. І в цьому разі краще скористатися спеціальним спорядженням. Різні типи легкого водолазного спорядження, що дають змогу поринати на глибини до трьохсот метрів і легко рухатися під водою, називають **аквалангом**, хоча «Aqua-lung» (від лат. *aqua* – вода й англ. *lung* – легень, тобто «Водяна легень») – це торговельна марка компанії U.S. Divers.

Звичайно, не можна не згадати **термос** – незамінний супутник туристів, рибалок і грибників, уміст якого зігріває багатьох з нас про-

холодною осінню або в люті морози. Випущений в 1934 році німецькою фірмою Thermos GmbH цей тип посудин Дьюара, призначений для теплоізоляції продуктів харчування, сьогодні в багатьох країнах також визнаний іменем загальним і втратив статус торговельної марки.

На запитання: «Як називається обладнання звукозапису мови з метою її наступного прослуховування?» кожний, майже не замислюючись, відповість: «**Диктофон**». Хоча сьогодні подібні пристрої випускає безліч виробників, вдячне людство пам'ятає, що у витоків створення перших масових пристроїв цього типу була американська компанія Dictaphone.

Зараз уже навряд чи в когось вдома залишився **магнітофон**, хіба що на дачі або горищі сільського будинку. Але ж були часи, коли ці електромеханічні прилади для запису звуку найчастіше на магнітну стрічку й наступного його відтворення було достатньо розповсюдженим, хоча й не таким дешевими як того хотілося би. Багато хто з нас вперше почув пісні Володимира Висоцького або «битлів» саме завдяки магнітофону. Цікаво, що «Magnetophon» – торговельна марка випущеного в 1930-х роках першого комерційного приладу котушкового типу для запису звуку на магнітну стрічку німецької компанії AEG.

Протягом багатьох десятиліть новосели радянських міських новобудов після відкриття вхідних дверей свого нового житла вступали на досить практичний **лінолеум**, що встеляв підлогу не тільки в передпокої, але й на кухні, у кімнатах і підсобних приміщеннях.

Патент на виробництво лінолеуму був отриманий в 1863 році англійцем Фредеріком Уолтоном, а вже через рік компанією «Walton, Taylor and Co.» було почато його промислове виробництво. Спочатку лінолеум виготовляли на тканинній (джутової) основі з рослинних олій (наприклад, лляного, соняшникового), коркового борошна та інших компонентів – так званий гліфталевий лінолеум.

Через дефіцитність сировини (у першу чергу рослинної олії) гліфталевий лінолеум з 1950-х років поступився місцем полівінілхлоридному лінолеуму. Полівінілхлоридне підлогове покриття вже не є лінолеумом як таким, оскільки його компоненти не мають нічого спільного з тими, які запатентував Уолтон, проте новий матеріал зберіг попередню назву. І потрібно віддати належне старанням вітчизняних хіміків, технологів і машинобудівників: і після десятків років інтенсивної експлуатації (часто навіть у виробничих приміщеннях) лінолеум продовжує служити вірою й правдою!

А чи замислювалися ми над тем, чому люди похилого віку нерідко будь-який полімерний пакет або плівку називають целофановими? А все дуже просто: адже в часи їхньої молодості майже не було іншого полімерного плівкового матеріалу крім целофану (від *целюлоза* й грецьк. *φᾱνός* – світлий) – прозорого жировологостійкого плівкового матеріалу, одержуваного із природного полімеру віскози, джерелом якої служить деревина. Целофан був винайдений Жаком Едвіном Бранденбергером, швейцарським текстильним інженером на початку XX століття й запатентований під торговельної маркою «Cellophane». Після розробки в середині XX століття нових видів промислових полімерних матеріалів роль целофану істотно знизилася – він був майже повністю витиснутий поліетиленом, поліпропіленом і поліетилентерефталатом (лавсаном). Але дуже багато хто продовжували будь-який плівковий виріб називати целофаном, і тому згодом назва цього полімеру стала іменем загальним.

Одним з універсальних і невибагливих легкових або напіввантажних автомобілів у багатьох країнах вважається **джип** – автомобіль підвищеної прохідності. Слово «джип» утворене від аббревіатури JP (Джей-Пі) у назві автомобіля «Willys JP», що випускався компанією «Вілліс» під час Другої світової війни та набув найширшого поширення. Також це слово іноді асоціюють із англomовним жаргонізмом, утвореним від аббревіатури GP – «General Purpose», тобто

The logo for Jeep, featuring the word "Jeep" in a bold, sans-serif font with a registered trademark symbol (®) to the right.

«загального призначення». Останнім часом власник торговельної марки «Jeep» американська автомобілебудівна компанія «Chrysler Group LLC» замість слова «джип» наполягає на вживанні терміна «всюдихід», проте поки без особливих успіхів.

Ще однією з «колишніх» торговельних марок є **ескалатор** (англ. *escalator*, складене за зразком слова *elevator* від фр. *Escalade* – штурмові сходи), знайомий більшості жителів і гостей великих міст із метрополітеном.

Ескалатор – це підйомно-транспортна машина у вигляді нахиленої до обрію на 30–35° (за необхідної висоти підйому до 6 м кут нахилу ескалатора становить 30° або 35°, а за висоти підйому понад 6 м – тільки 30°; відповідно розрізняють і ескалатори: тунельні й поверхові).

Перший ескалатор був запатентований американським винахідником Джессом Рено в 1892 році, а виготовлений і запущений уже два роки через у парку Коні-Айленд (Нью-Йорк) як атракціон для туристів. Перші ескалатори являли собою гладкі рухомі доріжки без щаблів (зараз такий вид транспорту називається травелатором – пасажирським конвеєром або тротуаром, що рухається). Трохи пізніше їх спорядили поруччям, а сучасний вид ескалатор набув до 1921 року.

Незаперечними перевагами ескалаторів є більша пропускна здатність, можливість використання нерухомого ескалатора як сходів, а також, на відміну від ліфта або фунікулера, відсутність потреби очікування прибуття транспортного засобу (зокрема кабіни ліфта).

А скільки поколінь продовжує насолоджуватися неповторним смаком **ескімо** – вершкового морозива на паличці, покритого шоколадною глазур'ю! Незабаром вдячне людство відзначить столітній ювілей цих ласощів: перша промислова партія у двадцять п'ять тисяч порцій «Eskimo Pie» («пиріг ескімоса») була випущена на початку далеких 1920-х років (на території СРСР ескімо почало проводитися з 1937 року). І, незважаючи на те, що торговельна марка «Eskimo Pie» натеper належить швейцарському виробникові продуктів харчування Nestle, сьогодні мало вже хто сприймає «ескімо» як його власність.

...Існує ще чимало слів, які колись були торговельними марками, але згодом втратили свою здатність виділяти із загальної маси однорідних товарів або послуг товар певного виробника або послугу певного постачальника послуг. І, можливо, нічого страшного в цьому немає: адже подібний стан речей є певним показником популярності відповідного товару або послуги. Так що колишнім власникам таких торговельних марок, а нині загально-вживаних термінів потрібно не стільки засмучуватися, скільки пишатися своїми дітищами!

2.2.5. Комерційні найменування

Комерційне (фірмове) найменування – це стійкі позначення юридичних (організацій, підприємств, фірм, компаній, концернів тощо) або фізичних осіб (далі – підприємств), під ім'ям яких здійснюють їх виробничу або іншу діяльність.

Комерційне найменування є засобом розпізнавання підприємств серед інших, воно дає змогу вирізнити одну особу з-поміж інших та не вводити в оману споживачів щодо справжньої діяльності. Якщо торговельна марка допомагає відрізнити товари та (або) послуги одних підприємств від однорідних товарів та (або) послуг інших, то комерційне найменування вказує на підпри-

ємство без будь-яких посилань на ті товари й послуги, що поставляються ним на ринок і є однією з найважливіших складових іміджу підприємства й корисним джерелом інформації для споживачів.

Право на комерційне найменування є чинним з моменту першого використання цього найменування та охороняється без обов'язкового подання заявки на нього чи його реєстрації й незалежно від того, є чи не є комерційне найменування частиною торговельної марки.

Особи можуть мати однакові комерційні найменування, якщо це не вводить в оману споживачів щодо товарів, які вони виробляють та (або) реалізують, та послуг, які ними надаються.

Отже, порівнюючи комерційне найменування з торговельною маркою, можна зазначити, що:

- кожне підприємство може мати лише одне комерційне найменування, тоді як торговельних марок у нього може бути декілька (для різних категорій товарів і послуг можуть бути різні торговельні марки);

- комерційне найменування є засобом ідентифікації підприємства серед суб'єктів господарської діяльності, а торговельна марка призначена для відрізнення товарів і послуг, які виготовляють на цьому підприємстві або надаються ним.

2.2.6. Географічні зазначення

Відповідно до Закону України «Про правову охорону географічних зазначень»^{*} *географічне зазначення* – це найменування місця, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця^{**} та має особливу якість, репутацію чи інші характеристики, зумовлені головним чином цим географічним місцем походження, і хоча б один з етапів виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюється на визначеній географічній території.

Також розрізняють *назву місця походження* товару – вид географічного зазначення, який означає найменування, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та який має особливі якості або властивості, виключно або головним чином зумовлені конкретним географічним середовищем з притаманними йому природними і людськими факторами, і всі етапи виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюються на визначеній географічній території.

^{*} До 20.09.2019 р. відповідний Закон мав назву «Про охорону прав на зазначення походження товарів».

^{**} Географічне місце – будь-який географічний об'єкт з офіційно визначеними межами, зокрема: країна, регіон як частина країни, населений пункт, місцевість тощо.

При цьому існує й назва, що стала видовою, – назва товару, яка хоч і є назвою географічного місця, в якому спочатку товар цього виду вироблявся та/або перероблявся, але перетворилася в Україні на загальноживану назву певного виду товару безвідносно до конкретного місця його походження, включаючи похідні від такої назви.

Правова охорона географічного зазначення діє безстроково, за винятком випадків дострокового припинення дії реєстрації географічного зазначення, передбачених зазначеним Законом.

Обсяг правової охорони географічного зазначення визначається характеристиками товару й межами географічного місця його походження, зазначеними у Державному реєстрі України географічних зазначень.

Правова охорона надається географічному зазначенню, яке повністю або частково омонімічне із зареєстрованим в Україні географічним зазначенням, за умови добросовісного місцевого і традиційного використання та якщо таке використання виключає можливість сплутування та введення в оману споживачів щодо дійсного походження товару.

Омонімічне географічне зазначення може бути зареєстроване за наявності під час використання відмінності між цим зазначенням та раніше зареєстрованим географічним зазначенням без надання переваги одному із виробників товару та за умови уникнення можливості введення споживача в оману.

Не реєструється омонімічне зазначення, яке правильно вказує на географічне місце виробництва товару, але створює у споживачів помилкове уявлення про те, що товар вироблено в іншому географічному місці.

Не надається правова охорона географічному зазначенню, що:

а) не відповідає вище зазначеним умовам;

в) є назвою, що стала видовою;

д) включає або відтворює назву сорту рослин чи породи тварин, що може ввести в оману споживачів щодо дійсного походження товару. Цей пункт не застосовується у разі, якщо:

– товар містить або походить від відповідного сорту рослин або породи тварин;

– споживачі не вводяться в оману;

– використання назви сорту рослин або породи тварин є добросовісним;

– виробництво та продаж товару поширилися за межі його географічного місця походження до дати подання заявки на реєстрацію географічного зазначення;

е) є тотожним або схожим настільки, що його можна сплутати з торговельною маркою, права на яку визнані в Україні, якщо зважаючи на репутацію, відомість і тривалість використання цієї торговельної марки така правова охорона може ввести в оману споживачів щодо справжності товару.

Також правова охорона не надається географічному зазначенню, пов'язаному з географічним місцем в іноземній державі, якщо права на це зазначення або інше позначення, що за своїм змістом відповідає поняттю географічного зазначення, не охороняються у відповідній іноземній державі.

Право на державну реєстрацію географічного зазначення має об'єднання осіб, які в зазначеному географічному місці виробляють товар та/або видобувають, та/або переробляють сировину для товару, особлива якість, репутація чи інші характеристики якого зумовлені цим географічним місцем.

При цьому об'єднання осіб означає будь-яку сукупність осіб незалежно від її організаційно-правової форми або складу.

Одна фізична або юридична особа має право на реєстрацію географічного зазначення у разі, якщо:

- вона є єдиним виробником, який у цьому географічному місці виробляє товар та/або видобуває, та/або переробляє сировину для товару та бажає подати заявку на реєстрацію географічного зазначення;

- географічна територія, на якій здійснюється виробництво (видобування) та/або переробка, та/або приготування товару, має характеристики, які істотно відрізняються від прилеглих територій, або характеристики товару відрізняються від товарів, вироблених на прилеглих територіях.

Права, що впливають із реєстрації географічного зазначення, діють з дати реєстрації географічного зазначення.

Реєстрація географічного зазначення надає право:

- використовувати географічне зазначення;
- вживати заходів щодо заборони використання географічного зазначення особами, які не мають на це право;

- провадити діяльність із забезпечення відповідності товару, для якого зареєстровано географічне зазначення, специфікації товару, або документу, визначеному зазначеним Законом;

- поширювати інформацію та провадити іншу діяльність, спрямовану на повідомлення споживачам про особливі якості товару, для якого зареєстровано географічне зазначення;

- інші права, визначені законодавством про правову охорону географічних зазначень.

Використанням зареєстрованого географічного зазначення визнається:

- нанесення його на товар або на етикетку;
- нанесення його на упаковку товару, застосування в рекламі;
- запис на бланках, рахунках та інших документах, що супроводжують товар.

Зареєстроване географічне зазначення захищається від таких дій, якщо інше не передбачено зазначеним Законом:

- будь-яке пряме чи опосередковане комерційне використання зареєстрованого географічного зазначення для товару, який не охоплюється реєстра-

цією географічного зазначення і є подібним до товару, для якого зареєстровано географічне зазначення, або якщо таке використання призводить до зловживання репутацією географічного зазначення, у тому числі якщо такий товар використовується як складова іншого товару;

– будь-яке неправомірне використання або імітація, або інше втілення зареєстрованого географічного зазначення, навіть якщо зазначається справжнє місце походження товару або якщо зареєстроване зазначення перекладається, викладається у транскрипції або транслітерації чи супроводжується словами «стиль», «тип», «спосіб», «який вироблений у», «імітація», «смак», «подібний» тощо, у тому числі якщо такий товар використовується як складова іншого товару;

– будь-яке інше хибне або таке, що може ввести в оману щодо джерела походження, сутності або істотних якостей товару, використання географічного зазначення на внутрішньому або зовнішньому упакованні, рекламних матеріалах або документах, що стосуються відповідного товару, а також упакування товару в тару, яка може викликати хибне уявлення щодо його походження;

– будь-яке інше використання, яке може ввести в оману споживача щодо дійсного походження товару.

З урахуванням інтересів зацікавлених виробників і з метою запобігання введенню в оману споживачів щодо сутності товару, географічного місця походження товару або його меж зареєстровані омонімічні географічні зазначення використовуються відповідно до спільно визначених зацікавленими виробниками практичних умов використання, відповідно до яких такі географічні зазначення відрізняються одне від одного.

Якщо зареєстроване географічне зазначення міститься у заявці на видачу свідоцтва України на торговельну марку (знак для товарів і послуг) або у відповідному свідоцтві, це є підставою для відмови в наданні правової охорони торговельній марці (знаку для товарів і послуг) або підставою для визнання відповідного свідоцтва недійсним у порядку, передбаченому законодавством.

Заходи щодо захисту зареєстрованого географічного зазначення вживаються органами державної влади у межах їхньої компетенції, а також особами, які мають право використовувати зареєстроване географічне зазначення.

Особи, які мають право використовувати зареєстроване географічне зазначення, мають право наносити поряд із географічним зазначенням попереджувальне маркування для інформації про те, що це зазначення зареєстровано в Україні.

Для попереджувального маркування назви місця походження товару застосовується обведена овалом аббревіатура «НМП»: (НМП). Замість цього маркування або разом із ним може наноситися текст: «Зареєстрована в Україні назва місця походження товару»*.

* Зареєстрованими назвами місця походження товару, наприклад, є гуцульська ковров'яча бриндза (сир), гуцульська овеча бриндзя (сир), мелітопольська черешня (черешня), херсонський кавун (див. Додаток Г).

Для попереджувального маркування географічного зазначення застосовується обведена овалом аббревіатура «ГЗ»: (ГЗ). Замість цього маркування або разом із ним може наноситися текст: «Зареєстроване в Україні географічне зазначення»^{*}.

Особливістю зареєстрованого географічного зазначення є те, що право на користування географічним зазначенням не є виключним, і тому володілець свідоцтва на нього не має права видавати ліцензії на використання цього найменування іншим особам. Цим іншим особам можна просто одержати свідоцтво на право користування цим же зазначенням місця походження товару.

Експерти зазначили, що і географічне зазначення, і торговельна марка є способами ідентифікації продукту^{**}. Однак торговельна марка допомагає відрізнити товар одного виробника від товару іншого виробника, який може бути подібним або аналогічним. Географічне зазначення ж підтверджує автентичність продукту та зв'язок його властивостей (смаку, харчової цінності тощо) з унікальним географічним середовищем певного регіону.

Наприклад, якщо два підприємства виготовляють кисломолочний сир певної жирності, то торговельна марка допомагає споживачам відрізнити сир одного підприємства від сиру іншого. При цьому виробник також може використовувати цю саму торговельну марку для позначення іншої своєї продукції, такої як молоко, сметана, йогурти тощо (якщо зазначені продукти наявні в свідоцтві на торговельну марку). Географічне зазначення завжди стосується лише одного конкретного продукту, а не певного виробника. Отже, якщо виробник має право виготовляти конкретний сир з географічним зазначенням, то він не може маркувати інші свої товари як продукцію з географічним зазначенням.

Крім того, торговельна марка завжди має конкретного власника, який єдиний має право її використовувати. Географічне зазначення зазвичай належить багатьом виробникам і нікому конкретно одночасно. Усі виробники продукту з визначеного регіону можуть використовувати географічне зазначення, якщо вони дотримуються специфікації та пройшли сертифікацію.

Додамо, що система географічних зазначень функціонує в Європі вже понад 100 років. Основною метою системи правової охорони географічних зазначень насамперед є захист оригінальних продуктів і традиційних технологій виробництва, а також сприяння розвитку локальних виробників, громад та регіонів.

^{*} Зареєстрованими географічними зазначеннями, наприклад, є КРОЛЕВЕЦЬКІ РУШНИКИ (рушники, скатертини, серветки, фартухи, панно), ПЕТРИКІВСЬКИЙ РОЗПИС (сувенірна продукція, столовий посуд, товари широкого вжитку).

^{**} Фахівці роз'яснили чим Географічне зазначення відрізняється від Торгової марки.
URL: <https://www.growhow.in.ua/fakhivtsi-roz-iasnyly-chym-heohrafichne-zaznachennia-vidrizniaietsia-vid-torhovoiv-marky/> (дата звернення: 02.08.2024)

2.2.7. Недобросовісна конкуренція

Недобросовісна конкуренція – це будь-які дії в конкуренції, які суперечать правилам, торговим чи іншим чесним звичаям у підприємницькій діяльності.

У нашій державі відносини, пов'язані із захистом від недобросовісної конкуренції, регулюють Законом України «Про захист від недобросовісної конкуренції», веденим у дію Постановою Верховної Ради України № 237/96-ВР від 07.06.1996, згідно з яким недобросовісною конкуренцією вважають:

1) неправомірне використання ділової репутації господарюючої особи (неправомірне використання чужих позначень, рекламних матеріалів, пакування; неправомірне використання товару іншого виробника; копіювання зовнішнього вигляду виробу; порівняльна реклама);

2) створення перешкод господарюючим особам у процесі конкуренції та досягнення неправомірних переваг у конкуренції (дискредитація господарюючої особи; купівля-продаж товарів, виконання робіт, надання послуг із примусовим асортиментом; схилення до бойкоту господарюючої особи; схилення постачальника до дискредитації покупця (замовника); схилення господарюючої особи до розірвання договору з конкурентом; підкуп працівника постачальника; підкуп працівника покупця (замовника); досягнення неправомірних переваг у конкуренції);

3) неправомірне збирання, розголошення та використання комерційної таємниці.

Вчинення зазначених дій тягне за собою накладання штрафів, а також адміністративну, цивільну й кримінальну відповідальність.

Прикладом недобросовісної конкуренції є *контрафакт* – (англ. *counterfeit* – підробка) – новий продукт, створений на основі відомого оригіналу з порушенням інтелектуальних прав; а також фальсифіковані споживчі товари.

На рис. 2.8 наведено приклад недобросовісної конкуренції з боку кондитерської фабрики «Волшебница» (укр. «Чарівниця»; селище Малаховка Московської області, Російська Федерація), яка відверто скопіювала зовнішній вигляд популярного серед споживачів колишнього СРСР шоколаду «Алєнка» виробництва кондитерської фабрики «Красный Октябрь» (укр. «Червоний Жовтень»; місто Москва, Російська Федерація) для власної продукції (шоколаду «Алєна» і «Анюта»)*.

* Газета «Известия», 10 квітня 2001 р.

Рис. 2.8. Приклад недобросовісної конкуренції шляхом копіювання зовнішнього вигляду популярного серед споживачів колишнього СРСР шоколаду «Алёнка»

Результат іншого прикладу недобросовісної конкуренції наведено на рис. 2.9 і 2.10 у вигляді інформаційного листа ТОВ «Рекламно-інформаційна компанія «Одес Плюс» щодо порушення іншою юридичною особою Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції» і відповідної постанови Голови Київського територіального відділення Антимонопольного комітету України.

Розрізняють такі види контрафакту:

- використання чужої торговельної марки або марки настільки схожої, що їх легко переплутати (наприклад, замість «Adidas» – «Abidas», «Gucci» – «Guchi», «Dolce & Gabbana» – «Dolce & Cabbana», «Nike» – «Nike», «Samsung» – «Sumsang» та ін.; рис. 2.11); у цьому разі виробники підробок мають можливість заперечувати факт контрафакту тим, що оригінальне ім'я не використовувалося, а пересічний покупець при цьому часто не знає, як точно виглядає оригінальна торговельна марка, і під час покупки керується приблизно знайомим йому позначенням;
- підробка зовнішнього вигляду товару; це актуально для таких речей як предмети декору, меблі, одяг, наручні годинники і т. ін.;
- незаконне використання мультимедійної продукції, книг і комп'ютерних програм – порушення авторського права, наприклад випуск «піратських CD або DVD дисків»;
- незаконне використання запатентованих технічних рішень.

Нашим друзьям и партнерам!

Информационное письмо

Компания "Одесс Плюс", издатель отраслевых справочников "Строительные компании Киева от "А" до "Я", "Финансы. Право. Безопасность.", "Информатика, электроника, связь: компании Украины от "А" до "Я", "Магазины Киева от "А" до "Я", "Полиграфия Киева от "А" до "Я", "Туристические услуги в Киеве от "А" до "Я", "Сервис в Киеве от "А" до "Я", "Транспорт и перевозки от "А" до "Я", "Радиотехника, электротехника, энергетика: компании Украины от "А" до "Я", "Медицина, медицинские услуги от "А" до "Я", "Кто есть кто в экономике, культуре, науке Киева", "Кто есть кто в Житомире", "Кто есть кто в Виннице", "Скидки в Киеве", "Современная одежда и обувь" информирует Вас о следующем:

В апреле 1999 года на рынке рекламных услуг Киева появилось некое ЧП, которое демонстрировало нашу продукцию -- справочники "Полиграфия Киева от "А" до "Я", "Туристические фирмы Киева от "А" до "Я", "Строительные компании Киева от "А" до "Я" -- и предлагало оплатить рекламу в следующих выпусках этих справочников.

Желая нажиться на известности нашей Компании, эти недобросовестные конкуренты почти дословно использовали наше фирменное наименование.

Сложившаяся ситуация была рассмотрена в Антимонопольном Комитете и 30 июня 2000 года Киевским городским территориальным отделением Антимонопольного Комитета Украины было принято решение (прилагается).

Действия ЧП, имитирующего название нашей фирмы, признаны незаконными, ЧП не имеет права использовать наше название "Одесс Плюс" и обязано перерегистрироваться.

Справедливость восторжествовала. Отныне существует только одна организация, имеющая право на фирменное наименование "Одесс Плюс".

С уважением и надеждой на дальнейшее сотрудничество

Директор

Донира Т.Н.

03056, г. Киев, ул. Дашавская, 22, тел.: 446-42-23, 446-81-15, 424-85-21
E-mail: odex-plus@ukrnet.net <http://www.who-is-who.com.ua>

Рис. 2.9. Інформаційний лист ТОВ «Рекламно-інформаційна компанія «Одесс Плюс» щодо порушення іншою юридичною особою Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції»

ПОСТАНОВА

ГОЛОВИ КИЇВСЬКОГО МІСЬКОГО
ТЕРИТОРІАЛЬНОГО ВІДДІЛЕННЯ

АНТИМОНОПОЛЬНОГО КОМПІТЕТУ УКРАЇНИ

20 червня 1999 м. Київ № 2/99-Д

Про припинення недобросовісної
конкуренції і накладення штрафу

Справа від 11.08.99
№30-7/08.99-С

Голова Київського міського територіального відділення Антимонопольного комітету
України

Лисицький Микола Федорович,

розглянувши матеріали справи від 11.08.99 №30-7/08.99-С щодо ознак недобросовісної
конкуренції з боку приватного підприємства «Видавництво «Одекс Плюс» (надалі -
ПІП «Видавництво «Одекс Плюс» або Відповідач), яка була розпочата за заявою товариства з
обмеженою відповідальністю «Рекламно-інформаційна компанія «Одекс Плюс» (надалі -
ТОВ «РІК «Одекс Плюс» або Заявник), згідно з розпорядженням голови Відділення
від 11.08.99 №48/7-Р

ПОСТАНОВИВ:

1. Вислати дії ПІП «Видавництво «Одекс Плюс» які полягають у використанні без
дозволу ТОВ «РІК «Одекс Плюс» фірмового найменування «Одекс Плюс», що може
привести до змішування з діяльністю ТОВ «РІК «Одекс Плюс», який має пріоритет на
використання цього найменування, тавтоми, що містять в собі порушення, передбачене ст.4
Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції», а саме несправомірне
використання без дозволу уповноваженої на те особи фірмового найменування, що може
привести до змішування з діяльністю іншого господарюючого суб'єкта (підприємця), який
має пріоритет на його використання.

2. Зобов'язати ПІП «Видавництво «Одекс Плюс» припинити дії, зазначені в п.1 цієї
Постанови.

3. За вчинене порушення накласти на ПІП «Видавництво «Одекс Плюс» штраф у
розмірі

1500 (одна тисяча п'ятсот) грн.

Постанова підлягає виконанню у 30 - денний строк з дня одержання цієї постанови.

У разі незгоди з цією постановою зацікавлені особи мають право на оскарження
протягом 30 днів з дня її одержання відповідно до чинного законодавства.

ГОЛОВА

М. ЛИСИЦЬКИЙ

Рис. 2.10. Постанова Голови Київського територіального відділення
Антимонопольного комітету України щодо порушення
Закону України «Про захист від недобросовісної конкуренції»

a

б

Рис. 2.11. Приклад використання торговельної марки «Sumsang» (*a*), схожої на марку «Samsung» (*б*) південнокорейської транснаціональної компанії-конгломерату «Samsung Group»

За різними оцінками, що ґрунтується на розмірах митних конфіскацій, річний оборот контрафакту у світі становить від 200 до 360 млрд дол. США. Так, за даними Федерації годинникової промисловості Швейцарії щорічно проводиться понад 40 млн копій швейцарських годинників, а прибуток від реалізації цих копій оцінюється перевищує 1 млрд дол. США.

2.2.8. Компонування напівпровідникових виробів

Життя сучасної людини неможливо уявити без різноманітних «розумних» електронних приладів, основу яких складають напівпровідникові вироби, що виготовляються як у вигляді одиничних дискретних пристроїв, так і у вигляді інтегральних схем, які можуть вміщувати мільярди напівпровідникових приладів, розміщених на одній підкладці.

Відповідно до Закону України «Про охорону прав на компоновання напівпровідникових виробів» напівпровідниковий виріб – остаточна або проміжна форма будь-якого виробу, який складається з матеріальної основи, яка включає в себе шар напівпровідникового матеріалу, має один або більше шарів, що складаються з провідникового, ізоляційного або напівпровідникового матеріалу та розміщені один по відношенню до іншого відповідно до попередньо визначеної тривимірної моделі та призначені для виконання виключно або у поєднанні з іншими функціями функції електронної схеми*.

Держава здійснює правову охорону компоновання шляхом її реєстрації в НОІВ, при цьому особливості охорони прав на компоновання, віднесені до державної таємниці, визначаються окремим законодавством.

Відповідно до зазначеного Закону не охороняються права на ідеї, способи, системи, технології або закодовану інформацію, які можуть бути втілені в компонованні.

* До 19.09.2019 р. діяв Закон України «Про охорону прав на топографії інтегральних мікросхем» згідно з яким було передбачено відповідний термін «топографія інтегральної мікросхеми», а відповідно до Цивільного кодексу України – «компоновання (топографія) інтегральної мікросхеми».

У деяких державах, зокрема в Російській Федерації, для позначення цього об'єкта використовують інший термін – топологія інтегральної мікросхеми.

Набуття права на компонування засвідчується свідоцтвом, строк дії якого становить десять років, що відліковуються від найбільш ранньої з таких дат:

- закінчення календарного року, в якому компонування було вперше використане на комерційній основі будь-де у світі;
- закінчення календарного року, в якому була подана належним чином оформлена заявка на реєстрацію.

Обсяг прав на компонування визначається сукупністю пов'язаних зображень компонування на матеріальному носії.

Компонування відповідає умовам охороноздатності, якщо воно є оригінальним, при цьому компонування визнається оригінальним, якщо воно не створене шляхом прямого відтворення (копіювання) іншого компонування і не було відоме в галузі мікроелектроніки до дати подання заявки до НОІВ або до дати першого використання компонування.

Компонування, яке містить елементи, відомі в галузі мікроелектроніки на дату подання заявки до НОІВ або на дату першого використання компонування, може бути визнане оригінальним тільки в тому разі, якщо сукупність таких елементів у цілому є оригінальним.

На визнання компонування оригінальним не впливає розкриття інформації про нього автором або особою, яка одержала від автора прямо чи опосередковано таку інформацію, якщо строк від дати розкриття інформації до дати подання до НОІВ заявки на реєстрацію цього компонування не перевищує двох років. При цьому обов'язок доведення обставин розкриття інформації, достовірності дати розкриття інформації та першого використання компонування покладається на заінтересовану особу.

Не може бути визнане оригінальним те компонування, заявка на реєстрацію якого подана до НОІВ пізніше ніж через два роки від дати його першого використання.

Право на реєстрацію компонування має автор* або його спадкоємець, якщо інше не передбачено цим Законом.

Автори, які спільно створили компонування, мають однакові права на реєстрацію компонування, якщо інше не передбачено угодою між ними.

Автору компонування належить право авторства, яке є невідчужуваним особистим правом і охороняється безстроково.

Право на реєстрацію компонування і усі права, що з цієї реєстрації випливають, має роботодавець автора компонування, якщо компонування створено у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи за спеціальним дору-

* Особам, які при створенні компонування надавали авторові лише технічну, організаційну чи матеріальну допомогу або сприяли оформленню матеріалів для одержання правового захисту, але не внесли особистого творчого вкладу у створення компонування, право авторства не належить.

ченням роботодавця за умови, що трудовим договором (контрактом) не передбачено інше.

Автор компонування, створеного у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи за спеціальним дорученням роботодавця, зобов'язаний подати роботодавцю письмове повідомлення про створене ним компонування разом з матеріалами, що відображають компонування досить ясно і повно.

Якщо роботодавець протягом чотирьох місяців від дати одержання письмового повідомлення автора не подасть заявки до НОІВ чи не прийме рішення про збереження компонування як конфіденційної інформації, про що він зобов'язаний повідомити письмово автора, то право на реєстрацію компонування переходить до автора.

У разі коли роботодавець використав своє право на реєстрацію компонування чи на збереження його як конфіденційної інформації, автор має право на винагороду відповідно до економічної цінності компонування та іншої вигоди, яку одержав чи міг би одержати роботодавець.

Винагорода авторів виплачується у розмірі та на умовах, що визначаються письмовою угодою між автором і роботодавцем, яка укладається не пізніше чотирьох місяців від дати одержання роботодавцем повідомлення.

Якщо до НОІВ надійшло дві чи більше заявок на одне і те ж компонування від різних заявників, то право на реєстрацію компонування належить тому заявнику, заявка якого має більш ранню дату подання до НОІВ або, якщо заявлено дату першого використання компонування, то більш ранню дату першого використання, за умови, що вказана заявка не вважається відкликаною, не відкликана або за нею НОІВ не прийнято рішення про відмову в реєстрації компонування, можливості оскарження якого вичерпані.

Права, що впливають із реєстрації компонування, набувають чинності з дати, наступної за датою його державної реєстрації.

Реєстрація компонування надає власнику зареєстрованого компонування право використовувати компонування на свій розсуд, якщо таке використання не порушує прав інших власників зареєстрованого компонування.

Реєстрація надає власнику зареєстрованого компонування виключне право:

- забороняти іншим особам комерційне використання чи імпорт із цією метою компонування без його дозволу, за винятком випадків, коли таке використання не визнається згідно із зазначеним Законом порушенням прав власника зареєстрованого компонування;
- передавати на підставі договору права на компонування будь-якій особі, яка стає правонаступником власника зареєстрованого компонування;
- видавати будь-якій особі дозвіл (ліцензію) на використання зареєстрованого компонування на підставі ліцензійного договору.

Під використанням компонування слід розуміти:

- відтворення компонування;

- виготовлення напівпровідникових виробів із застосуванням даного компонування;
- виготовлення будь-яких виробів, що містять такі напівпровідникові вироби;
- ввезення таких напівпровідникових виробів та виробів, що їх містять, на митну територію України;
- пропонування для продажу, в тому числі через інтернет, продаж та інше введення в цивільний оборот або зберігання в зазначених цілях напівпровідникових виробів, виготовлених із застосуванням компонування, та будь-яких виробів, що містять такі напівпровідникові вироби.

Напівпровідниковий виріб визнається виготовленим із застосуванням зареєстрованого компонування, якщо при цьому використано всі елементи, які визначають компонування оригінальним.

Договір про передачу права власності на компонування і ліцензійний договір вважаються дійсними, якщо вони укладені у письмовій формі і підписані сторонами.

Права, що впливають із реєстрації компонування, не зачіпають будь-які інші особисті майнові чи немайнові права автора компонування.

Власник прав на зареєстроване компонування або його правонаступник має право сповіщати про реєстрацію компонування шляхом позначення компонування або виробів, що містять таке компонування, виділеною літерою «Т» із зазначенням дати початку строку дії права на використання компонування та інформації, яка надає можливість ідентифікувати власника прав.

Не визнається порушенням прав, що надаються реєстрацією компонування, використання зареєстрованого компонування:

- у конструкції чи в процесі експлуатації транспортного засобу іноземної держави, який тимчасово або випадково знаходиться у водах, повітряному просторі чи на території України, за умови, що зареєстроване компонування використовується лише для потреб зазначеного засобу;
- без комерційної мети;
- з науковою метою або в порядку експерименту;
- відтворення компонування з метою аналізу, оцінки або вивчення концепцій, процесів, систем чи методів, втілених у компонуванні, або самого компонування;
- за надзвичайних обставин (стихійне лихо, катастрофа, епідемія, епізотія тощо) з повідомленням про таке використання власника прав на компонування одразу як це стане практично можливим та виплатою йому відповідної компенсації.

Не визнається порушенням прав, що надаються реєстрацією компонування, ввезення на митну територію України, пропонування для продажу,

продаж, зберігання в зазначених цілях або інше введення в оборот напівпровідникових виробів, виготовлених із застосуванням зареєстрованого компонування, і будь-яких виробів, що містять такі напівпровідникові вироби, якщо вони придбані законним шляхом. При цьому напівпровідниковий виріб із зареєстрованим компонуванням та вироби, що містять такі напівпровідникові вироби, вважаються придбаними будь-якою особою законним шляхом, якщо вони після виготовлення були введені в оборот власником прав на дане зареєстроване компонування чи за його дозволом.

Не визнається порушенням прав, що надаються реєстрацією компонування, використання напівпровідникового виробу будь-якою особою, яка придбала напівпровідниковий виріб і при цьому не знала і не могла знати, що цей напівпровідниковий виріб або виріб, що його містить, були виготовлені та введені в оборот з порушенням прав, що надаються реєстрацією компонування. Проте після одержання відповідного повідомлення від власника прав зазначена особа повинна припинити використання напівпровідникового виробу або виплатити йому компенсацію, розмір якої встановлюється за згодою сторін. Спори щодо компенсації та порядку її виплати розв'язуються у судовому порядку.

Будь-яка особа, яка добросовісно використовувала компонування до дати подання заявником до НОІВ заявки на реєстрацію компонування чи здійснила значну і серйозну підготовку для такого використання, зберігає право попереднього користувача цього компонування. При цьому право попереднього користувача може передаватися або переходити до іншої особи тільки разом з підприємством чи діловою практикою або тією частиною підприємства чи ділової практики, в яких було використано заявлене компонування чи здійснено значну і серйозну підготовку для такого використання.

Власник прав на зареєстроване компонування повинен добросовісно користуватися правом, що надається реєстрацією.

Якщо зареєстроване компонування не використовується в Україні протягом трьох років від дати публікації офіційних відомостей про реєстрацію або від дати, коли використання компонування було припинено, то будь-яка особа, яка має бажання і виявляє готовність використовувати компонування, у разі відмови власника прав на зареєстроване компонування від укладення ліцензійного договору, може звернутися до суду із заявою про надання їй дозволу на використання зареєстрованого компонування.

Якщо власник прав на зареєстроване компонування не доведе, що факт невикористання зареєстрованого компонування зумовлений поважними причинами, суд може винести рішення про надання дозволу заінтересованій особі на використання зареєстрованого компонування з визначенням обсягу його використання, строку дії дозволу, розміру та порядку виплати винагороди власнику прав.

З метою забезпечення здоров'я населення, екологічної безпеки та інших інтересів суспільства Кабінет Міністрів України може дозволити використання зареєстрованого компонування визначеній ним особі без згоди власника прав на компонування у разі його безпідставної відмови видати ліцензію на її використання. При цьому:

- дозвіл на таке використання надається виходячи з конкретних обставин;
- обсяг і тривалість такого використання визначаються цілком наданого дозволу, воно має бути лише некомерційним використанням органами державної влади чи виправленням антиконкурентної практики за рішенням відповідного органу державної влади;
- дозвіл на таке використання не позбавляє власника прав на зареєстроване компонування права надавати дозволи на її використання;
- право на таке використання не передається, крім випадку, коли воно передається разом з тією частиною підприємства чи ділової практики, в якій здійснюється це використання;
- використання дозволяється в першу чергу для забезпечення потреб внутрішнього ринку;
- про надання дозволу на використання зареєстрованого компонування власнику прав на нього надсилається повідомлення одразу, як це стане практично можливим;
- дозвіл на використання відміняється, якщо перестають існувати обставини, через які його видано;
- власнику прав на зареєстроване компонування сплачується адекватна компенсація відповідно до економічної цінності компонування.

Рішення Кабінету Міністрів України про надання дозволу на використання зареєстрованого компонування, строк і умови його надання, відміну дозволу на використання, розмір та порядок виплати винагороди власнику прав на зареєстроване компонування можуть бути оскаржені в судовому порядку.

2.2.9. Сорти рослин

У міру пізнання законів природи людина отримує дедалі більші можливості цілеспрямовано впливати на розвиток рослин у потрібному їй напрямі, створюючи нові сорти рослин з певними властивостями.

Сорт рослин (далі – сорт) – це окрема група рослин (клон, лінія, гібрид першого покоління, популяція) у рамках нижчого з відомих ботанічних таксонів (рід, вид, різновидність) незалежно від того, чи задовольняє вона умови виникнення правової охорони, яку можна визначити ступенем прояву ознак, що є результатом діяльності відповідного генотипу або комбінації генотипів, відрізнити від будь-якої іншої групи рослин ступенем прояву принаймні однієї із зазначених ознак і розглядати як єдине ціле з погляду її придатності для відтворення в незміненому вигляді.

Згідно із Законом України «Про охорону прав на сорти рослин» можуть набуватися такі права на сорт:

- особисті немайнові права інтелектуальної власності на сорт, що засвідчуються державною реєстрацією;
- майнові права інтелектуальної власності на сорт, що засвідчуються патентом на сорт рослин;
- майнове право на поширення сорту, що засвідчується державною реєстрацією.

Різновидами сорту, на які можуть набуватися права, є клон, інбредна лінія, гібрид першого покоління, популяція.

Сорт вважається придатним для набуття прав на нього як на об'єкт інтелектуальної власності, якщо за проявом ознак, породжених певним генотипом чи певною комбінацією генотипів, він є новим, відмінним, однорідним та стабільним.

Сорт вважається новим, якщо до дати, на яку заявка на сорт вважається поданою, заявник чи інша особа за його дозволом не продавали чи в будь-який інший спосіб не передавали матеріал сорту для комерційного обігу:

- на території України – за один рік до цієї дати;
- на території іншої держави: щодо деревних та чагарникових культур і винограду – за шість років до цієї дати; щодо рослин інших видів – за чотири роки до цієї дати.

Чинність майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин обмежується строком, установленим зазначеним Законом, та підтримується, за умови сплати збору за її підтримання, зокрема строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин починається з наступного дня після дати державної реєстрації права та закінчується в останній день:

- тридцятого календарного року, що відліковується з 1 січня року, наступного за роком державної реєстрації таких прав, – для сортів деревних та чагарникових культур і винограду;
- двадцять п'ятого календарного року, що відліковується з 1 січня року, наступного за роком державної реєстрації таких прав, – для всіх інших сортів.

У порядку, визначеному зазначеним Законом, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин може бути подовжений, але не більше ніж на п'ять років.

Після завершення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на сорт рослин або їх дострокового припинення, а також у разі відмови від таких прав відповідний сорт стає сортом суспільного надбання і його може вільно використовувати будь-яка особа з урахуванням положень зазначеного Закону.

Сорт відповідає умові відмінності, якщо за проявом його ознак він чітко відрізняється від будь-якого іншого сорту, загальновідомого до дати, на яку заявка на цей сорт вважається поданою.

Сорт, що протиставляється заявленому, вважається загальновідомим, якщо на дату подання заявки на цей сорт:

– сорту надана правова охорона та/або він внесений до офіційного реєстру сортів будь-якої договірної сторони Міжнародної конвенції з охорони нових сортів рослин, (Конвенції);

– подана заявка з метою надання правової охорони та/або внесення до офіційного реєстру сортів рослин у будь-якій договірній стороні Конвенції, за умови що за заявкою прийнято рішення про надання правової охорони або про внесення сорту до реєстру.

Сорт вважається однорідним, якщо з урахуванням особливостей розмноження всі рослини цього сорту залишаються достатньо схожими (однорідними) за основними ознаками, зазначеними в описі сорту.

Сорт вважається стабільним, якщо його основні ознаки, зазначені в описі сорту, залишаються незмінними після неодноразового розмноження, а в разі особливого циклу розмноження – в кінці кожного циклу.

Державна реєстрація сорту здійснюється якщо:

- а) сорт є відмінним, однорідним та стабільним;
- б) ухвалена назва сорту;
- в) сорт придатний для поширення в Україні.

Державна реєстрація сорту, який використовується як батьківський компонент, здійснюється, якщо:

- а) сорт є відмінним, однорідним та стабільним;
- б) ухвалена назва сорту.

Назва сорту повинна однозначно його ідентифікувати і відрізнятися від назви будь-якого іншого сорту, існуючого в Україні та/або іншій договірній стороні Конвенції, того самого чи спорідненого виду.

Назва сорту включає його родове чи видове позначення і власну назву.

Власна назва може бути представлена будь-яким словом, комбінацією слів, комбінацією слів і цифр або комбінацією літер і цифр.

Назва сорту не повинна:

- суперечити принципам гуманності і моралі;
- складатися тільки із цифр, крім випадків, якщо це відповідає усталеній практиці найменування сортів, чи складатися виключно із знаків чи зазначень, які вказують на вид, групу стиглості, якість, призначення, цінність, походження або технологію вирощування;
- вводити в оману або давати хибне уявлення про характеристики, цінність, географічне походження сорту, а також про автора сорту, селекціонера чи іншу заінтересовану особу;
- бути тотожною чи подібною настільки, що її можна сплутати з назвою іншого сорту, права на який набуті в Україні та/або іншій договірній стороні Конвенції.

Сорт повинен пропонуватися в Україні та в інших договірних сторонах Конвенції під тією самою назвою, крім випадку, якщо така назва є неприйнятною на території України.

Права інтелектуальної власності на сорт набуваються в Україні шляхом подання й розгляду заявки на сорт, ухвалення назви сорту, встановлення новизни сорту, проведення кваліфікаційної експертизи сорту та державної реєстрації прав на сорт.

Право на подання заявки на сорт належить будь-якій особі, яка може вважатися селекціонером цього сорту.

Якщо сорт створено автором сорту у зв'язку з виконанням трудового договору (контракту) чи договору про створення сорту за замовленням, право на подання заявки на сорт, якщо трудовим договором (контрактом) чи договором про створення сорту за замовленням не передбачено інше, належить роботодавцю (замовнику) як селекціонеру.

Автору сорту належать права авторства, які є особистими немайновими правами і охороняються згідно із законом.

Майновими правами інтелектуальної власності на сорт рослин є право володільця патенту на використання сорту та виключне право на дозвіл чи заборону використання сорту іншими особами.

Виключне право на дозвіл чи заборону використання сорту полягає в тому, що ніхто без дозволу володільця патенту не може здійснювати щодо посадкового матеріалу сорту такі дії:

- виробництво або відтворення (з метою розмноження);
- доведення до кондиції з метою розмноження;
- пропонування до продажу;
- продаж або інший комерційний обіг;
- вивезення за межі митної території України;
- ввезення на митну територію України;
- зберігання для будь-якої із цілей, зазначених у попередніх пунктах цього абзацу.

Будь-яка особа має право розмножувати у своєму господарстві, що не вважається порушенням майнових прав володільця патенту та власника майнового права інтелектуальної власності на поширення сорту, для власних потреб зібраний матеріал, одержаний нею у своєму господарстві шляхом вирощування сорту, що охороняється, за умови належності сорту до одного з таких ботанічних родів і видів:

- Боби (*Vicia faba* L. var. minor; var. major Harz);
- Горох посівний (*Pisum sativum* L.);
- Горошок посівний (вика) (*Vicia sativa* L.);
- Жито посівне (*Secale cereale* L.);
- Картопля (*Solanum tuberosum* L.);
- Конюшина олександрійська (*Trifolium alexandrinum* L.);
- Конюшина перевернута (персидська) (*Trifolium resupinatum* L.);
- Люпин жовтий (*Lupinus luteus* L.);
- Люцерна посівна (*Medicago sativa* L.);
- Льон низький (олійний) (*Linum humile* Mill.), включаючи льон звичайний (довгунець) (*Linum usitatissimum* L.);
- Нут звичайний (*Cicer arietinum* L.);
- Овес посівний (*Avena sativa* L.);
- Очеретянка канарська (*Phalaris canariensis* L.);
- Пажитниця багатоквіткова (пайграс) (*Lolium multiflorum* Lam.);

- Пшениця м'яка (*Triticum aestivum* L. emend. Fiori et Paol.);
- Пшениця спельта (*Triticum spelta* L.);
- Пшениця тверда (*Triticum turgidum* L. subsp. durum (Desf.) Husn.);
- Ріпак (*Brassica napus* L. oleifera);
- Редька (*Raphanus sativus* L.);
- Рис посівний (*Oriza sativa* L.);
- Тритикале (*Triticosecale*);
- Ячмінь звичайний (*Hordeum vulgare* L.).

2.2.10. Комерційна таємниця

Згідно із Законом України «Про інформацію» за порядком доступу вся інформація поділяється на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом.

Будь-яка інформація є відкритою, крім тієї, що віднесена законом до інформації з обмеженим доступом, при цьому інформацією з обмеженим доступом є конфіденційна, таємна та службова інформація.

Порядок віднесення інформації до таємної або службової, а також порядок доступу до неї регулюються законами, а конфіденційною є інформація про фізичну особу, інформація, доступ до якої обмежено фізичною або юридичною особою, крім суб'єктів владних повноважень, а також інформація, визнана такою на підставі закону. Конфіденційна інформація може поширюватися за бажанням (згодою) відповідної особи у визначеному нею порядку відповідно до передбачених нею умов, якщо інше не встановлено законом.

З точки зору інтелектуальної власності відповідну інформацію також можна поділяти на відкриту інформацію та інформацію з обмеженим доступом. При цьому відомості, що публікується, наприклад, в бюлетені НОІВ «Промислова власність», є відкритою, секретні винаходи й секретні корисні моделі відносяться до таємної інформації, а секрети виробництва, не віднесені до таємної інформації, можна розглядати як службову інформацію або комерційну таємницю.

Відповідно до статті 505 Цивільного кодексу України від 16.01.2003 комерційною таємницею є інформація, яка є секретною в тому розумінні, що вона в цілому чи в певній формі та сукупності її складових є невідомою та не є легкодоступною для осіб, які звичайно мають справу з видом інформації, до якого вона належить, у зв'язку з цим має комерційну цінність та була предметом адекватних існуючим обставинам заходів щодо збереження її секретності, вжитих особою, яка законно контролює цю інформацію. Комерційною таємницею можуть бути відомості технічного, організаційного, комерційного, ви-

робничого та іншого характеру, за винятком тих, які відповідно до закону не можуть бути віднесені до комерційної таємниці*.

Отже, *комерційна таємниця* – це будь-яка інформація, що має справжню або потенційну комерційну цінність внаслідок її невідомості й недоступності третім особам, до якої не існує вільного доступу на законних підставах і відносно якої власник інформації вживає заходів щодо її конфіденційності**.

Як об'єкт інтелектуальної власності комерційна таємниця має ряд специфічних особливостей, однією з яких є її універсальність. Комерційною таємницею може бути будь-яка інформація, яка стосується особливостей виробництва, технології, управління, фінансів, інноваційної та іншої діяльності підприємства і яка дає змогу підприємству мати перевагу перед конкурентами. При цьому комерційною таємницею, яка за умови дотримання певних вимог до її збереження діє протягом необмеженого часу, можуть бути також охороноздатні рішення, одержання патентних прав на які з тих або інших причин визнають недоцільним (класичний приклад – комерційна таємниця на склад напою «Coca-Cola», патентування якого неодмінно призвело б до його розкриття й можливості неконтрольованого використання іншими виробниками напоїв)***.

Не можуть належати до комерційної таємниці статутні документи підприємства; відомості за встановленими формами звітності про фінансово-господарську діяльність та інші відомості, необхідні для перевірки правильності обчислення й сплати податків та інших обов'язкових платежів; відомості про забруднення навколишнього середовища, недотримання умов безпеки праці, аварії, катастрофи, небезпечні природні явища та інші надзвичайні ситуації, що сталися або можуть статися і загрожують безпеці людей; відомості про порушення антимонопольного законодавства, реалізацію продукції, що завдає шкоди здоров'ю населення (насамперед харчових продуктів і предметів побуту); бухгалтерська звітність та деякі інші відомості.

2.2.11. Наукові відкриття

Цивільним кодексом України передбачені права інтелектуальної власності на наукове відкриття – встановлення невідомих раніше, але об'єктивно

* За оцінкою незалежних експертів більше ніж 80 % розвідувальної діяльності становить саме промисловий, а не військовий або політичний шпіонаж (Андрощук Г. Защита коммерческой тайны в США: противодействие экономическому шпионажу // Интеллектуальная собственность. Промышленная собственность. 2013. № 8. С. 47–59).

** Часто комерційну таємницю називають ноу-хау (від англ. know-how – «знаю як»).

*** Взагалі створене технічне рішення його володілець може або зберегти як комерційну таємницю («ноу хау»), або зробити його загальнодоступним і вільним для його використання будь-якою особою (наприклад, через опублікування в науковому журналі), або запатентувати в щонайменше одній державі.

існуючих закономірностей, властивостей та явищ матеріального світу, які вносять докорінні зміни у рівень наукового пізнання.

Автор наукового відкриття має право надати науковому відкриттю своє ім'я або спеціальну назву. При цьому право на наукове відкриття засвідчується дипломом та охороняється у порядку, встановленому законом (тим не менше, механізм охорони наукового відкриття в Україні на тепер відсутній).

Правову охорону науковим відкриттям надавали в колишньому Союзі Радянських Соціалістичних Республік (СРСР) та деяких країнах соціалістичного табору (Чехословацькій Соціалістичній Республіці (ЧССР) – з 1957 р., Народній Республіці Болгарія (НРБ) – з 1961 р., Монгольській Народній Республіці (МНР) – з 1970 р. та Республіці Куба – з 1983 р.) і саме на настійну вимогу СРСР наукові відкриття було включено до об'єктів правової охорони Конвенції про створення Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Уперше державну реєстрацію наукового відкриття було здійснено в СРСР 26.06.1957 р. з пріоритетом від 15.03.1947 р., а всього за час існування державної реєстрації наукових відкриттів у СРСР (з 1957 по 1991 рік) було зареєстровано понад 400 відкриттів, при цьому кількість поданих заявок на відкриття була понад 12 000. Проте на тепер жоден національний закон або міжнародний договір не надає прав власності на наукові відкриття.

2.2.12. Раціоналізаторські пропозиції

Згідно з Цивільним кодексом України раціоналізаторською пропозицією є визнана юридичною особою пропозиція, яка містить технологічне (технічне) або організаційне рішення у будь-якій сфері її діяльності.

Об'єктом раціоналізаторської пропозиції може бути матеріальний об'єкт або процес. Обсяг правової охорони раціоналізаторської пропозиції визначають її описом, а також кресленнями, якщо вони подані.

Суб'єктами права інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію є її автор та юридична особа, якій ця пропозиція подана. При цьому автор раціоналізаторської пропозиції має право на добросовісне заохочення від юридичної особи, якій ця пропозиція подана, а юридична особа, яка визнала пропозицію раціоналізаторською, має право на використання цієї пропозиції у будь-якому обсязі.

2.2.13. Суб'єкти права промислової власності

Суб'єктами, які беруть участь у відносинах, пов'язаних з реєстрацією, використанням і захистом прав на об'єкти промислової власності, є як фізичні, так і юридичні особи. До них належать автори об'єктів промислової власності, володільці (власники) охоронних документів, спадкоємці, правонаступники, представники у справах інтелектуальної власності (патентні повірені), а також представники з питань інтелектуальної власності на сорти рослин.

Автори. Автором винаходу, корисної моделі, промислового зразка, компонування напівпровідникових виробів або сорту рослини є фізична особа, творчою працею якої вони створені. Авторство на торговельну марку та географічне зазначення законодавством не передбачено. Право авторства є невідчужуваним особистим правом і охороняється безстроково.

Якщо у створенні об'єкта промислової власності брало участь кілька осіб, усі вони є співавтори. Співавторство має різні форми (творчу роботу може розпочати одна особа, продовжити друга, а закінчити третя, а можуть виконувати й одночасно всі ці особи тощо) – необхідно лише, щоб кожний із співавторів зробив у спільну роботу певний творчий внесок (незалежно від ступеня творчої участі у спільній роботі). Постановка проблеми, а також просте технічне сприяння (виготовлення креслень, макетів, оформлення документації тощо) відносин співавторства не породжує.

Володільці (власники) охоронних документів. Право на одержання патенту має автор винаходу, корисної моделі, сорту рослини, а також його спадкоємець, якщо інше не передбачене законом. Право на одержання свідоцтва на торговельну марку має будь-яка фізична або юридична особа, а право на одержання свідоцтва на компонування напівпровідникового виробу – автор або його правонаступник.

Якщо винахід, корисна модель, промисловий зразок, компонування напівпровідникових виробів або сорт рослини створені під час виконання службових обов'язків або за дорученням роботодавця (за умови, що контрактом не передбачене інше), право на одержання патенту або свідоцтва має роботодавець або його правонаступник.

Особи автора й володільця патенту або автора й власника свідоцтва збігаються далеко не завжди. Закон зазвичай надає автору можливість відступлення належного йому права на одержання патенту будь-якій фізичній або юридичній особі шляхом вказівки в заяві про державну реєстрацію об'єкта промислової власності імені майбутнього володільця патенту або власника свідоцтва. При цьому володільцями охоронного документа можуть бути кілька осіб (фізичних та (або) юридичних) одночасно.

При цьому, відповідно до Цивільного кодексу України особисті немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт. У випадках, передбачених законом, окремі особисті немайнові права інтелектуальної власності на такий об'єкт можуть належати юридичній або фізичній особі, де або в якій працює працівник. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового договору, належать працівникові, який створив цей об'єкт, та юридичній або фізичній особі, де або у якій він працює, спільно, якщо інше не встановлено договором. Особливості здійснення майнових прав інтелектуальної власності на об'єкт, створений у зв'язку з виконанням трудового

договору, можуть бути встановлені законом (стаття 429). Особисті же немайнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать творцеві цього об'єкта. У випадках, передбачених законом, окремі особисті немайнові права інтелектуальної власності на такий об'єкт можуть належати замовникові. Майнові права інтелектуальної власності на об'єкт, створений за замовленням, належать творцеві цього об'єкта та замовникові спільно, якщо інше не встановлено договором (стаття 430).

Спадкоємці. У разі смерті автора або володільця (власника) охоронного документа на об'єкт промислової власності суб'єктами права стають їхні спадкоємці. При цьому в спадщину переходять лише майнові права померлого автора або володільця (власника) охоронного документа (особисті немайнові права: право авторства, право на авторське ім'я – у спадщину не переходять).

Успадкування права промислової власності здійснюється згідно із законом і за заповітом. Якщо у померлого автора (володільця або власника охоронного документа) спадкоємців за законом немає і він не залишив заповіту, то твір переходить у суспільне надбання (твори, які стали суспільним надбанням, можуть вільно, без виплати авторської винагороди, використовуватися будь-якою особою, за умови дотримання особистих немайнових прав автора).

Правонаступники. Правонаступник автора винаходу, корисної моделі або сорту рослин чи його роботодавця має право на одержання патенту на відповідний об'єкт промислової власності. Правонаступник особи, що подала заявку на реєстрацію промислового зразка, торговельної марки, компонування напівпровідникових виробів, також має право на одержання свідоцтва на ці об'єкти промислової власності.

Національний орган інтелектуальної власності (НОІВ) – державна організація, що входить до державної системи правової охорони інтелектуальної власності, визначена на національному рівні Кабінетом Міністрів України як така, що здійснює повноваження у сфері інтелектуальної власності, визначені законами у сфері інтелектуальної власності, актами центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, та статутом, і має право представляти Україну в міжнародних та регіональних організаціях.

Функції НОІВ виконує юридична особа публічного права (державна організація), утворена центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, та визначена Кабінетом Міністрів України.

З 08 листопада 2022 року на підставі розпорядження Кабінету Міністрів України від 28 жовтня 2022 року № 943-р «Деякі питання Національного органу інтелектуальної власності» функції НОІВ виконує державна організація «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій» (УКРНОІВІ).

Головні завдання УКРНОІВІ*:

- реєстрація прав інтелектуальної власності;
- ведення державних реєстрів у сфері інтелектуальної власності;
- супровід діяльності колегіальних органів: Апеляційної палати, Комісії «Україна»**, Наглядової ради;
- міжнародне співробітництво у сфері інтелектуальної власності;
- інформаційна та видавнича діяльність;
- надання послуг та консультацій у сфері інтелектуальної власності;
- атестація патентних повірених (їх підготовка та ведення Реєстру).

Представники у справах інтелектуальної власності (патентні повірені) надають фізичним та юридичним особам допомогу й послуги, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, представляє інтереси зазначених осіб в УКРНОІВІ та установах, що належать до сфери його управління, а також судових органах, кредитних установах, у відносинах з іншими фізичними та юридичними особами.

Іноземці та інші особи, що проживають або мають постійне місце проживання за межами України, у відносинах з УКРНОІВІ свої права реалізують здебільшого через представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених).

Правовий статус представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених) і відносини, пов'язані з набуттям, реалізацією і припиненням права займатися діяльністю патентного повіреного, визначає й регулює «Положення про представників у справах інтелектуальної власності (патентних повірених)».

Представники з питань інтелектуальної власності на сорти рослин надають фізичним та юридичним особам допомогу й послуги, пов'язані з охороною прав на сорти рослин, представляє інтереси зазначених осіб в органах виконавчої влади, судах, банках, а також у відносинах з іншими фізичними та юридичними особами.

Правовий статус представників з питань інтелектуальної власності на сорти рослин, які виступають від імені селекціонерів (авторів сортів), заявників (осіб, які подали заявку на сорт рослин) та володільців сортів у відносинах, що регулюються Законом України «Про охорону прав на сорти рослин», визначає «Положення про представників з питань інтелектуальної власності на сорти рослин».

* Статут Державної організації «Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій». URL: <https://www.uzhnu.edu.ua/uk/infocentre/get/52828> (дата звернення: 02.08.2024).

** Комісія щодо погодження питань про внесення позначення, що містить офіційну назву держави «Україна» до знака для товарів і послуг.

2.3. Інтелектуальна власність і штучний інтелект

Закон України «Про авторське право і суміжні права» також визначає право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою.

Неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, – це об'єкт, що відрізняється від існуючих подібних об'єктів та утворений у результаті функціонування комп'ютерної програми без безпосередньої участі фізичної особи в утворенні цього об'єкта. Такими об'єктами, які є результатом роботи програми (штучного інтелекту), що працює подібно до людського мислення, можуть бути аудіозаписи, зображення, анімація, інші програми, текст тощо.

Твори, створені фізичними особами з використанням комп'ютерних технологій, не вважаються неоригінальними об'єктами, згенерованими комп'ютерною програмою.

Суб'єктами права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані комп'ютерною програмою, можуть бути особи, яким належать майнові права або які мають ліцензійні повноваження на відповідну комп'ютерну програму – автори такої комп'ютерної програми, їх спадкоємці, особи, яким автори чи їх спадкоємці передали (відчужили) майнові права на комп'ютерну програму або правомірні користувачі комп'ютерної програми. Договором можуть визначатися умови належності права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальні об'єкти, згенеровані відповідними комп'ютерними програмами.

У результаті утворення неоригінального об'єкта, згенерованого комп'ютерною програмою, особисті немайнові права не виникають (іншими словами, такий твір не має авторства).

Право особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, виникає внаслідок факту генерування цього об'єкта і починає діяти з моменту його генерування.

Строк чинності права особливого роду (*sui generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, спливає через 25 років, що обчислюються з 1 січня року, наступного за роком, в якому згенеровано неоригінальний об'єкт.

У разі якщо неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, є результатом використання об'єктів авторського права та/або об'єктів суміжних прав, відповідний суб'єкт користується правом особливого роду (*sui generis*) на такий неоригінальний об'єкт, за умови дотримання ним прав суб'єкта (суб'єктів) авторського права або суміжних прав, твір (твори) або об'єкт (об'єкти) суміжних прав якого зазнав (зазнали) використання у процесі генерування такого неоригінального об'єкта.

У разі якщо неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, є результатом використання іншого охоронюваного неоригінального об'єкта, згенерованого комп'ютерною програмою, відповідний суб'єкт користується правом особливого роду (*suī generis*) на цей об'єкт, за умови дотримання ним прав суб'єкта (суб'єктів) на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, неоригінальний об'єкт якого зазнав використання у процесі генерування нового неоригінального об'єкта.

Суб'єкт права особливого роду (*suī generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, протягом строку дії права особливого роду (*suī generis*) має виключне право надавати іншим особам дозвіл на використання цього об'єкта будь-якими способами на підставі договору. Дозвіл на використання неоригінального об'єкта, згенерованого комп'ютерною програмою, надається в порядку, аналогічному дозволу на використання об'єкта авторського права або об'єкта суміжних прав (відповідно до ліцензійного договору).

Право особливого роду (*suī generis*) на об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, може бути відчужено на користь іншої особи в порядку, аналогічному переданню (відчуженню) майнових прав на об'єкти авторського права або об'єкти суміжних прав, тобто за договором.

Вільне використання неоригінального об'єкта, згенерованого комп'ютерною програмою, допускається в порядку, аналогічному для випадків вільного використання творів.

Порушенням права особливого роду (*suī generis*) на неоригінальний об'єкт, згенерований комп'ютерною програмою, що дає підстави для захисту таких прав, у тому числі в судовому порядку, визнаються дії, передбачені практикою захисту авторського права і суміжних прав, з урахуванням особливостей, притаманних цьому об'єкту.

2.4. Інтелектуальна власність і мережа «Інтернет»

Мережу «Інтернет» ("Internet") створено в США з метою надання більш швидких і ефективних засобів роботи військовим, дослідникам і викладачам. Проте, вже незабаром виявилися додаткові аспекти застосування інтернет, завдяки яким ця мережа почала збільшуватися лавиноподібно (від першого сайту symbolics.com – 15 березня 1985 року до майже 2 млрд сайтів у 2023 році). Обслуговують вони численну армію користувачів у всьому світі й їх кількість безперервно зростає. Мережа «Інтернет» дає змогу за лічені хвилини або навіть у режимі реального часу розповсюджувати й одержувати різноманітну інформацію, яка містить у тому числі й об'єкти авторського й суміжних прав: програми для ЕОМ, бази даних, аудіо- і відеозаписи тощо. Усі ці об'єкти надзвичайно вразливі, оскільки в інтернеті величезна кількість часто дуже цінної з економічної точки зору інформації перебуває в режимі вільного доступу й

тому майже безплатно тиражується серед численних споживачів. Тобто на сьогодні є реальні умови порушення прав суб'єктів інтелектуальної власності в мережі «Інтернет».

1996 р. у Женеві підписані Договір ВОІВ про авторське право й Договір про виконання і фонограми. Ці договори були укладені для врахування значних змін у розповсюдженні інформації на сучасному етапі й доповненні існуючих у цій сфері договорів, а саме: Бернської та Римської конвенцій та угоди ТРІПС (див. п. 3.2).

Договори 1996 р. насамперед спрямовано на вирішення питань, спричинених сучасними цифровими технологіями, зокрема розповсюдженням об'єктів через електронну мережу, тому їх іноді називають інтернет-договорами.

Беручи до уваги стрімкі темпи розвитку мережі «Інтернет» і правові питання, що виникають під час користування нею, ВОІВ докладає значних зусиль щодо розроблення відповідної законодавчої бази.

Відповідно до Закону України «Про авторське право і суміжні права» при порушенні будь-якою особою авторського права та/або суміжних прав, вчиненому з використанням мережі «Інтернет», суб'єкт авторського права або суб'єкт суміжних прав (надалі – заявник) має право звернутися до власника веб-сайту (особи, яка є володільцем облікового запису та встановлює порядок і умови використання веб-сайту, або реєстранта відповідного доменного імені, за яким здійснюється доступ до веб-сайту, та/або отримувача послуг хостингу (за відсутності доказів іншого), та/або власника веб-сторінки (особи, яка є володільцем облікового запису, що використовується для розміщення веб-сторінки на веб-сайті, та яка управляє та/або розміщує цифровий контент в межах такої веб-сторінки), на якому (якій) розміщено або в інший спосіб використано відповідний цифровий контент, із заявою про припинення порушення авторського права та/або суміжних прав. При цьому власник веб-сторінки, навіть якщо володіє обліковим записом, що дозволяє йому самостійно, незалежно від власника веб-сайту, розміщувати інформацію на веб-сторінці та управляти нею, не вважається власником веб-сайту.

2.5. Відповідальність за порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності

Захист прав на об'єкти права інтелектуальної власності здійснюється згідно з відповідними Законами України («Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», «Про охорону прав на знаки для товарів і послуг», «Про охорону прав на промислові зразки» та ін.), а також у порядку, встановленому адміністративним, цивільним, господарським і кримінальним законодавством.

Так, згідно з Кодексом України про адміністративні правопорушення (стаття 51² «Незаконне використання об'єкта права інтелектуальної власності (літературного чи художнього твору, їх виконання, фонограми, передачі орга-

нізації мовлення, комп'ютерної програми, бази даних, наукового відкриття, винаходу, корисної моделі, промислового зразка, торговельної марки, компонування напівпровідникових виробів, раціоналізаторської пропозиції, сорту рослин тощо), привласнення авторства на такий об'єкт або інше умисне порушення прав на об'єкт права інтелектуальної власності, що охороняється законом, – тягне за собою накладення штрафу від десяти до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією незаконно виготовленої продукції та обладнання і матеріалів, які призначені для її виготовлення».

Згідно з Кримінальним кодексом України (Стаття 176. Порушення авторського права і суміжних прав) незаконне відтворення, розповсюдження творів науки, літератури і мистецтва, комп'ютерних програм і баз даних, а так само незаконне відтворення, розповсюдження виконань, фонограм, відеограм і програм мовлення, їх незаконне тиражування та розповсюдження на аудіо- та відеокасетах, дискетах, інших носіях інформації, або інше умисне порушення авторського права і суміжних прав, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі*, – караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для їх виготовлення.

Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, – караються штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років, з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для їх виготовлення.

Вищезазначені дії, вчинені службовою особою з використанням службового становища або організованою групою, або якщо вони завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі, – караються штрафом від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або

* Матеріальна шкода вважається завданою в значному розмірі, якщо її розмір у двадцять і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, у великому розмірі – якщо її розмір у двісті і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян, а завданою в особливо великому розмірі – якщо її розмір у тисячу і більше разів перевищує неоподатковуваний мінімум доходів громадян.

без такого та з конфіскацією та знищенням всіх примірників творів, матеріальних носіїв комп'ютерних програм, баз даних, виконань, фонограм, відеограм, програм мовлення та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувалися для їх виготовлення.

Згідно зі Статтею 177 (Порушення прав на винахід, корисну модель, промисловий зразок, топографію інтегральної мікросхеми, сорт рослин, раціоналізаторську пропозицію) Кримінального кодексу України незаконне використання винаходу, корисної моделі, промислового зразка, топографії інтегральної мікросхеми, сорту рослин, раціоналізаторської пропозиції, привласнення авторства на них, або інше умисне порушення права на ці об'єкти, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі, – караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією та знищенням відповідної продукції та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для її виготовлення.

Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, – караються штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років, з конфіскацією та знищенням відповідної продукції та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для її виготовлення.

Вищезазначені дії, вчинені службовою особою з використанням службового становища або організованою групою, або якщо вони завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі, – караються штрафом від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого та з конфіскацією та знищенням відповідної продукції та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувалися для її виготовлення.

Кримінальним кодексом України передбачається і відповідальність за незаконне використання торговельної марки, комерційного найменування, географічного зазначення (Стаття 229). Так, незаконне використання торговельної марки, комерційного найменування, географічного зазначення, або інше умисне порушення права на ці об'єкти, якщо це завдало матеріальної шкоди у значному розмірі, – караються штрафом від двохсот до тисячі неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на той самий строк, з конфіскацією та знищенням відповідної продукції та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для її виготовлення.

Ті самі дії, якщо вони вчинені повторно, або за попередньою змовою групою осіб, або завдали матеріальної шкоди у великому розмірі, – караються штрафом від тисячі до двох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або виправними роботами на строк до двох років, або позбавленням волі на строк від двох до п'яти років з конфіскацією та знищенням відповідної продукції та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для її виготовлення.

Вищезазначені дії, вчинені службовою особою з використанням службового становища або організованою групою, або якщо вони завдали матеріальної шкоди в особливо великому розмірі, – караються штрафом від двох тисяч до трьох тисяч неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або позбавленням волі на строк від трьох до шести років, з позбавленням права обіймати певні посади чи займатися певною діяльністю на строк до трьох років або без такого та з конфіскацією та знищенням відповідної продукції та знарядь і матеріалів, які спеціально використовувались для її виготовлення.

Певну відповідальність визначає й Митний кодекс України. Так, згідно із статтею 345 кодексу ввезення на митну територію України або вивезення за межі цієї території товарів, призначених для виробничої або іншої підприємницької діяльності, з порушенням охоронюваних законом прав інтелектуальної власності, тягне за собою накладення штрафу на громадян у розмірі від десяти до ста неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією товарів, що переміщуються з порушенням права інтелектуальної власності, а на посадових осіб підприємств – від тридцяти до ста п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян з конфіскацією товарів, що переміщуються з порушенням права інтелектуальної власності.

2.6. Основні особливості права інтелектуальної власності

У першому розділі вже зазначалися основні відмінності інтелектуальної власності від власності в традиційному значенні, тобто власності над матеріальним об'єктом. Але після більш детального ознайомлення з об'єктами права інтелектуальної власності, а також особливостями їх захисту зазначені відмінності можна дещо розвинути та уточнити (табл. 2.3).

Таким чином, інтелектуальна власність має істотно більшу комерційну привабливість, ніж традиційні матеріальні товари. Зокрема право користування одним і тим самим об'єктом інтелектуальної власності власник (володілець) цього об'єкта може надати одночасно декільком особам.

У табл. 2.4 і 2.5 наведено особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності, а також зазначено момент виникнення прав на об'єкт права інтелектуальної власності.

Таблиця 2.3. Порівняння ознак власності на матеріальний об'єкт та об'єкт права інтелектуальної власності*

Ознака об'єкта власності	Вид власності	
	Традиційна власність	Інтелектуальна власність
Природа	Матеріальна	Нематеріальна
Володіння	Фізичне придбання об'єкта та утримання його як завгодно довго	Інтелектуальне (інформаційне) володіння об'єктом
Творче походження	не є обов'язковою ознакою об'єкта	є обов'язковою ознакою об'єкта
Користування: – загальні особливості	Використовується власником об'єкта або іншою особою за згодою чи дорученням власника; під час користування об'єкт старіє фізично й морально; користуватися об'єктом можна лише в одному місці однією або декількома особами	Використовується володільцем (власником) об'єкта. Користування об'єктом іншою особою регулюється чинним законодавством; під час користування об'єкт старіє морально; користуватися об'єктом можна одночасно декільком особам в одному чи декількох різних місцях;
– строк користування	строк дії права необмежений	строк дії особистих немайнових прав необмежений; строк дії особистого майнового права зазвичай обмежений;
– територія користування	необмежена	територія дії особистих немайнових прав необмежена; територія дії особистих майнових прав зазвичай обмежена (у першу чергу для об'єктів промислової власності);
Розпорядження	зміна власника об'єкта означає її повну відчуженість і втрату права власності першим власником	зміна володільця (власника) об'єкта передбачає незмінність особистих немайнових прав та означає передання особистих майнових прав новому володільцю (власнику)
Можливість зміни або удосконалення	об'єкт може бути змінений або удосконалений у будь-який спосіб	об'єкт не може бути змінений або удосконалений відповідно до чинного законодавства (наприклад, друге видання літературного твору, виправлене та доповнене)

* Див. також Лихолат А. О. Інтелектуальна власність: стан і перспективи розвитку її в Україні // Сторінки історії: зб. наук. праць. Київ: НТУУ «КПІ», 2014. Вип. 37. С. 159–169.

Таблиця 2.4. Особисті немайнові та майнові права інтелектуальної власності

Особисті немайнові права інтелектуальної власності	Майнові права інтелектуальної власності
Право на визнання людини творцем (автором, виконавцем, винахідником тощо) об'єкта права інтелектуальної власності	Право на використання об'єкта права інтелектуальної власності
Право перешкоджати будь-якому посяганням на право інтелектуальної власності, здатному завдати шкоди честі чи репутації творця об'єкта права інтелектуальної власності	Виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності
Інші особисті немайнові права інтелектуальної власності, встановлені законом	Виключне право перешкоджати неправомірному використанню об'єкта права інтелектуальної власності, в тому числі забороняти таке використання
	Інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом

Таблиця 2.5. Момент виникнення прав інтелектуальної власності

Об'єкти права інтелектуальної власності	Момент виникнення прав на об'єкт права інтелектуальної власності
Майнові та немайнові права на об'єкти авторського права і суміжних прав	Право інтелектуальної власності на об'єкти авторського права і суміжних прав виникає з моменту створення твору, тобто надання творам науки, літератури, мистецтва об'єктивної форми
Майнові та немайнові права на об'єкти суміжних прав	Право інтелектуальної власності на виконання виникає з моменту його першого здійснення; право інтелектуальної власності на фонограми і відеограми виникає з моменту їх вироблення; право інтелектуальної власності на передачу (програму) виникає з моменту її першого здійснення.
Майнові права інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, компонування напівпровідникових виробів, сорти рослин і породи тварин, географічні зазначення	Право інтелектуальної власності виникає від дати, наступної за датою їх державної реєстрації, за умови підтримання чинності цих прав відповідно до закону
Виключні майнові права інтелектуальної власності на винаходи, корисні моделі, промислові зразки, компонування напівпровідникових виробів	Право інтелектуальної власності виникає від дати подання заявки на зазначені об'єкти до НОІВ

Об'єкти права інтелектуальної власності	Момент виникнення прав на об'єкт права інтелектуальної власності
Майнові права інтелектуальної власності на сорти рослин і породи тварин	Право інтелектуальної власності виникає від дати, наступної за датою їх державної реєстрації
Виключні майнові права на сорти рослин і породи тварин	Право інтелектуальної власності виникає із першого січня року, що настає за роком державної реєстрації цих прав.
Майнові права інтелектуальної власності на географічні зазначення	Право інтелектуальної власності виникає від дати, наступної за датою їх державної реєстрації.
Право інтелектуальної власності на комерційне найменування	Право інтелектуальної власності виникає з моменту першого його використання та охороняється без обов'язкового подання заявки на останнє чи його реєстрації і незалежно від того, чи є комерційне найменування частиною торговельної марки
Майнові права інтелектуальної власності на торговельну марку	Право інтелектуальної власності виникає від дати подання заявки на торговельну марку в установленому законом порядку
Право інтелектуальної власності на раціоналізаторську пропозицію	Право інтелектуальної власності виникає від дати визнання пропозиції раціоналізаторською й початку її використання

3. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ

3.1. Загальні положення

Майже до середини XIX століття одержати охорону об'єктів інтелектуальної власності, і передусім промислової, у різних державах світу було досить важко, оскільки закони в цих державах дуже відрізнялися один від одного. Більше того, патентні заявки доводилося подавати у всіх державах, у яких здійснювалося патентування, в один і той же час з метою уникнення передчасної публікації заявок в одних державах, що порочило новизну об'єкта в інших. Крім того, у міру того, як все більше й більше держав у той час створювали свої системи захисту об'єктів інтелектуальної власності, виникло загальне бажання гармонізувати відповідні закони на міжнародному рівні.

Початком реалізації цих ідей вважають 1873 р., коли уряд Австро-Угорської імперії запропонував іншим державам взяти участь у першій міжнародній виставці винаходів у Відні. Тоді деякі держави відмовилися від участі в ній через неадекватну правову охорону винаходів, що демонструвалися на виставці. Занепокоєний станом у цій сфері Віденський конгрес з патентних реформ у цьому ж році прийняв головні принципи патентування винаходів.

Як наслідок Віденського конгресу, у Парижі 1878 р. було проведено Міжнародний конгрес з промислової власності, результатом якого було рішення про скликання міжнародної конференції з метою розроблення гармонізованих вимог до національних законодавств у цій сфері. Така конференція відбулася 1880 р. у Парижі. На ній було підготовлено проєкт документа, який незабаром став основою однієї з найважливіших міжнародних угод – Паризької конвенції з охорони промислової власності. 1883 року в Парижі цю Конвенцію було остаточно схвалено й прийнято, а чинності вона набула з 1884 року.

Пізніше було прийнято ще п'ять спеціальних угод, які були розвитком ідей і принципів, закладених Паризькою конвенцією:

- Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків (Мадридська угода, 1891 р.);
- Мадридська угода про недопущення фальшивих або таких, що можуть ввести в оману, позначень товарів (1891 р.);
- Гаазька угода про міжнародну реєстрацію промислових зразків (Гаазька угода, 1925 р.);
- Ніццька угода про міжнародну класифікацію товарів і послуг з метою реєстрації знаків (Ніццька угода, 1957 р.);
- Лісабонська угода про охорону найменування місць походження та їх міжнародної реєстрації (Лісабонська угода, 1958 р.).

1967 року на Дипломатичній конференції в Стокгольмі підписано Конвенцію, що заснувала Всесвітню організацію інтелектуальної власності (ВОІВ; (англ. *World Intellectual Property Organization* або *WIPO*, фр. *Organisation mondiale de la propriété intellectuelle* або ОМПИ). З 1974 року ВОІВ одержала статус спеціалізованої установи Організації об'єднаних націй з питань творчості та інтелектуальної власності. Діяльність ВОІВ спрямовано на сприяння охороні інтелектуальної власності в усьому світі шляхом співробітництва між державами й міжнародними організаціями, а також на забезпечення адміністративного співробітництва між Союзами у сфері охорони інтелектуальної власності.

Стаття 4 Стокгольмської конвенції визначає такі основні функції ВОІВ:

- сприяння розробці заходів, розрахованих на поліпшення охорони інтелектуальної власності у всьому світі і на гармонізацію національних законодавств у цій галузі;
- укладання міжнародних договорів з охорони інтелектуальної власності;
- виконання адміністративних функцій Паризького союзу, спеціальних Союзів, утворених у зв'язку з цим Союзом, і союзу Берну;
- надання техніко-юридичної допомоги в галузі інтелектуальної власності;
- збір і поширення інформації, проведення досліджень і публікація їхніх результатів;
- забезпечення діяльності служб, що полегшують міжнародну охорону інтелектуальної власності;
- виконання будь-яких інших належних дій.

Одним із напрямків діяльності ВОІВ з кінця минулого століття стала її участь в освітній діяльності. Так, з 1998 року Всесвітня Академія ВОІС займається підготовкою людських ресурсів в галузі охорони інтелектуальної власності. При ній існує Центр дистанційного навчання, який дає змогу отримувати знання через інтернет.

У 2000 році ВОІВ заснувала щорічний Міжнародний день інтелектуальної власності, спрямований на роз'яснення ролі інтелектуальної власності в розвитку суспільства, який з 2001 року відмічається щорічно 26 квітня – у день, коли 1970 року набула чинності міжнародна Конвенція, згідно з якою була заснована Всесвітня організація інтелектуальної власності.

Станом на початок 2020 року членами ВОІВ є 193 держави, що становить 98 % усіх незалежних держав світу.

3.2. Міжнародні договори, конвенції та угоди у сфері інтелектуальної власності

У рамках ВОІВ функціонують різні міжнародні угоди. Їх зазвичай поділяють на програмні, класифікаційні та реєстраційні.

До **програмних міжнародних угод** належать дві групи угод: у галузі промислової власності та в галузі авторських і суміжних прав.

Розглянемо програмні угоди, що стосуються промислової власності.

Паризька конвенція про охорону промислової власності. Прийнята на Дипломатичній конференції в Парижі 20 березня 1883 р. і доповнена Мадридським протоколом 1981 р. Конвенція набула чинності 7 липня 1884 року, після чого її неодноразово переглядали.

Головна мета Паризької конвенції – утворення Союзу з охорони промислової власності та встановлення єдиних для держав-учасниць правил надання правової охорони винаходам, корисним моделям, промисловим зразкам, торговельним маркам, комерційним найменуванням, географічним зазначенням, а також запобіганню недобросовісної конкуренції.

Положення Паризької конвенції можна поділити на чотири категорії.

Перша категорія положень містить норми матеріального права, які гарантують основне право, відоме як право національного режиму в кожній з держав-учасниць (згідно з ним громадяни будь-якої держави-учасниці в питаннях охорони промислової власності користуються в інших державах-учасницях Конвенції такими самими правами, які ці держави-учасниці надають своїм громадянам).

Друга категорія положень встановлює ще одне основне право, відоме як право пріоритету. Це право означає, що на основі заявки на видачу охоронного документа на об'єкт промислової власності, поданої заявником в одній з держав-учасниць Конвенції, той самий заявник (або його правонаступник) може протягом певного періоду часу (зазвичай 12 місяців) запитувати охорону в усіх інших державах-учасницях. При цьому ці пізніші заявки розглядатимуться, як ніби то вони подані в той самий день, що і перша заявка. Право пріоритету надає заявникові значні практичні переваги за його бажання одержати охорону в кількох державах: заявнику не потрібно одночасно подавати всі заявки як вдома, так і в інших державах, оскільки в його розпорядженні є зазвичай дванадцять місяців, щоб вирішити, у яких саме державах запитувати охорону.

Третя категорія положень визначає ряд загальних норм у сфері матеріального права, які містять або норми, що встановлюють права та обов'язки фізичних і юридичних осіб, або норми, що потребують або дають змогу державам-учасницям передбачати у своєму законодавстві відповідні цим нормам положення.

Четверта категорія стосується адміністративних рамок, встановлених з метою реалізації Конвенції.

Станом на 27.04.2024 учасниками Паризької конвенції є 180 держав (Україна є її учасницею з грудня 1991 р.). Паризька конвенція відкрита для всіх держав.

Договір про патентне право (англ. *Patent Law Treaty (PLT)*) – багатосторонній договір у галузі патентного права, підписаний 1 червня 2000 року в Женеві (Швейцарія) 53 країнами та Європейською Патентною Організацією. Станом на лютий 2023 року членами цього договору є 43 країни. Для України цей договір набрав чинності 28 квітня 2005 року.

Мета цього договору – впорядкування формальної процедури для визначення дати подачі заявки на патент, а також форми та змісту цієї заявки. Договір не встановлює єдиної процедури для всіх його членів і носить більше рекомендаційний характер.

Будапештський договір про міжнародне визнання депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури. Договір підписано 28 квітня 1977 р., набув чинності 19 серпня 1980 р. Україна – член Договору з 2 липня 1997 р.

Відповідно до договору, держави, які дозволяють або вимагають депонування мікроорганізмів з метою патентної процедури, визнають для такої мети депонування мікроорганізму в будь-якому міжнародному органі з депонування. Отже усувається вимога про представлення мікроорганізмів у компетентний орган кожної держави, де проситься патентна охорона.

Договір дає змогу заявнику винаходу в галузі генетичної інженерії й мікробіології замість депонування мікроорганізму в кожній окремій державі депонувати лише один раз і сплачувати одне мито.

Мадридська угода про недопущення неправдивих або таких, що вводять в оману, зазначень походження товарів. Підписано 1891 р. і неодноразово переглянуто (останній раз у Стокгольмі 1967 р.).

Відповідно до цієї Угоди, на всі товари, які містять неправдиве або таке, що може ввести в оману, зазначення походження, яке прямо чи опосередковано вказує на одну з держав-учасниць Мадридської угоди або на місце, що знаходиться в такій державі, як на сторону або місце походження товару, треба накласти арешт у разі ввезення в будь-яку державу-учасницю Мадридської угоди.

Договір про закони щодо товарних знаків (Договір TLT – Trademark Law Treaty). Підписано 27 жовтня 1994 р., набув чинності 1 серпня 1996 р.

Головна мета Договору – зробити національні й регіональні системи реєстрації торговельних марок (знаків для товарів і послуг) зручнішими для користувачів.

Сінгапурський договір про закони щодо товарних знаків. Підписано 27 березня 2006 р., набув чинності 16 березня 2009 р.

Договір спрямований на гармонізацію адміністративних процедур реєстрації торговельних марок. Він спирається на Договір про закони щодо товарних знаків, але ширше за сферою застосування, і зокрема враховує сучасні інформаційно-комунікаційні технології.

Міжнародна конвенція з охорони нових сортів рослин. Підписано 2 грудня 1961 р. і неодноразово переглянуто. Україна – учасниця Конвенції з 2 серпня 2006 р.

Метою Конвенції є сприяння розвитку міжнародного співробітництва й надання допомоги державам-учасникам в гармонізації законодавства у сфері охорони сортів рослин.

Найробський договір про охорону олімпійського символу. Договір підписано 26 вересня 1981 р., набув чинності 25 вересня 1982 р. Усі держави-учасниці Договору зобов'язані захищати олімпійський символ (п'ять переплєтених кілець) від використання в комерційних цілях (у рекламі, на товарах тощо) без дозволу Міжнародного олімпійського комітету.

Олімпійська емблема входить до складу Прапора олімпійського руху – білого поля, в центрі якого розміщено Олімпійську емблему: п'ять переплєтених кілець, розташованих у два ряди (три у верхньому, два в нижньому). Кільця символізують союз (єдність) п'яти континентів і всесвітній характер Олімпійських Ігор.

Кольори кілець (зліва направо): блакитне, жовте, чорне, зелене, червоне. Проте, всупереч поширеній версії, кожне з кілець не відноситься до якогось конкретного континенту. Так, шість кольорів (разом з білим фоном полотна Прапора олімпійського руху) скомбіновані так, що є національними кольорами всіх без винятку країн світу (при цьому до 1951 року офіційний довідник стверджував, що кольори кілець відповідають різним частинам світу: Європа – блакитний, Азія – жовтий, Африка – чорний, Австралія – зелений і Америка – червоний; проте пізніше це пояснення було видалено, оскільки не було жодних доказів, що П'єр де Кубертен мав на увазі саме таке тлумачення кольорів).

Крім того, однією з угод, що регулює відносини щодо прав інтелектуальної власності, є *Угода про торговельні аспекти прав інтелектуальної власності* (англ. Agreement on Trade-Related Aspects of Intellectual Property Rights; скорочено TRIPS). Основи створення цивілізованої системи світової торгівлі закладено ще 1948 р., коли на Женевській конференції було підписано Генеральну угоду з тарифів і торгівлі (ГАТТ), метою якої було розроблення та узгодження принципів створення нормативно-правової бази для лібералізації міжнародних торгових відносин. Багаторічні переговори й консультації в рамках ГАТТ завершилися створенням Світової організації торгівлі (СОТ), яка почала діяти з 1 січня 1995 р.

У межах договору про створення СОТ і діє Угода TRIPS, метою якої є усунення перешкод на шляху розвитку міжнародної торгівлі, сприяння забезпеченню ефективного захисту прав інтелектуальної власності з тим, щоб заходи щодо реалізації прав цієї форми власності не створювали перешкод для законної торгівлі.

Угоду побудовано на підставі існуючих міжнародних конвенцій щодо прав інтелектуальної власності. Її положення стосуються таких прав інтелектуальної власності як авторські й суміжні права, торговельні марки, географічні зазначення, промислові зразки, винаходи, корисні моделі, компонування

напівпровідникових виробів, конфіденційна інформація. Також ця угода встановлює мінімальні стандарти для визнання й захисту основних об'єктів інтелектуальної власності.

Базові стандарти ТРІПС:

- термін захисту майнових авторських прав має бути 70 років після смерті автора, для фільмів і фотографій цей термін складає відповідно до 50 і 25 років з моменту створення;

- авторське право має надаватися автоматично і не може залежати від виконання ніяких формальностей, таких як реєстрація;

- комп'ютерні програми розглядаються як літературні твори з точки зору авторського права і мають ті ж умови захисту;

- національні обмеження авторського права, такі як добросовісне використання в США, мають бути чітко обмежені;

- патенти мають надаватися в усіх галузях технології, проте допускаються винятки з метою захисту громадських інтересів; термін захисту майнових прав, що надаються патентом, має складати не менше 20 років;

- перелік об'єктів, які не можуть бути запатентовані, має бути обмежений так само, як і обмеження авторського права;

- кожна країна має надавати громадянам інших країн, які приєдналися до ТРІПС, такий рівень прав в галузі інтелектуальної власності, який вона надає своїм власним громадянам.

Тепер розглянемо програмні угоди, що стосуються авторських і суміжних прав.

Бернська конвенція про охорону літературних і художніх творів. Ця Конвенція, прийнята 9 вересня 1886 р., є найдавнішим міжнародним договором у сфері авторського права, що відкритий для приєднання всім державам. Конвенція набула чинності 4 грудня 1887 року, після чого з метою вдосконалення міжнародної системи охорони її текст неодноразово переглядали.

Конвенцію засновано на таких основних принципах:

- принципі «національного режиму», відповідно до якого твори, створені в одній з держав-учасниць Конвенції, обов'язково одержують у всіх інших державах-учасницях таку саму охорону, яку ці держави надають своїм власним громадянам;

- принципі автоматичної охорони, згідно з яким охорона не залежить від яких-небудь формальних умов, відповідно до якого охорона надається автоматично й не передбачає формальних умов реєстрації;

- принцип незалежності охорони, згідно з яким володіння наданими правами та їх здійснення не залежить від існування охорони в інших країнах, у тому числі в державі походження твору;

– принципі презумпції авторства, тобто за відсутності доказів іншого автором вважається той, чиє ім'я або псевдонім вказані на примірнику твору, наприклад, на обкладинці книги. При цьому Конвенція не містить визначення авторства, тому в різних країнах поняття про авторство деяких творів можуть відрізнятися.

Згідно з Бернською конвенцією охороні підлягають всі твори у сфері літератури, науки й мистецтва, яким би засобом і в якій би формі їх не було виражено.

Міжнародна конвенція про охорону прав виконавців, виробників фонограм і організацій ефірного мовлення (Римська конвенція). Конвенцію підписано 26 жовтня 1961 р., набула чинності 18 травня 1964 р. Римська конвенція стосується охорони суміжних прав, за своїми принципами аналогічна Бернській конвенції і стосується захисту суміжних прав.

Договір ВОІВ з авторського права. Підписано в Женеві 20 грудня 1996 р., набув чинності 6 березня 2002 р.

Цей Договір широко відомий також як «Договір ВОІВ в галузі інтернету» (разом з Договором ВОІВ з виконань і фонограм), оскільки доповнює традиційні міжнародні угоди в галузі охорони авторського права відповідно до вимог епохи інтернету.

Договір ВОІВ з виконань і фонограм. Підписано в Женеві 20 грудня 1996 р., набув чинності 20 травня 2002 р. Разом з Договором ВОІВ з авторського права відомий також як «Договір ВОІВ в галузі інтернету».

Конвенція з охорони інтересів виробників фонограм від незаконного відтворення їхніх фонограм. Підписано в Женеві 21 жовтня 1971 р., набула чинності 18 квітня 1973 р.

Конвенція передбачає обов'язок кожного з держав-учасниць охороняти інтереси виробника фонограм, що є громадянином іншої держави-учасниці. Вона забороняє виготовлення дублікатів фонограм без згоди виробника, а також ввезення й поширення таких дублікатів з метою їх поширення для загального користування.

Брюссельська конвенція про поширення сигналів, що несуть програми й передаються через супутники. Підписано в Брюсселі 21 травня 1974 р., набула чинності 25 серпня 1979 р.

Конвенція передбачає обов'язок кожної з держав-учасниць вживати заходи із запобігання поширенню на своїй або зі своєї території будь-якого сигналу, що несе програми, будь-яким засобом, для якого сигнал, що переданий на супутник або проходить через нього, не призначається.

До класифікаційних міжнародних угод належать:

– Страсбурзька угода про Міжнародну патентну класифікацію (Страсбурзька угода);

– Ніццька угода про міжнародну класифікацію товарів і послуг з метою реєстрації знаків (Ніццька угода);

– Віденська угода про введення Міжнародної класифікації зображувальних елементів знаків (Віденська Угода);

– Локарнська угода про введення Міжнародної класифікації промислових зразків (Локарнська Угода).

Страсбурзька угода про Міжнародну патентну класифікацію (Страсбурзька угода). Підписано 24 березня 1971 р., набула чинності 7 жовтня 1975 р. (для України – 7 квітня 2010 року).

Угодою введено міжнародну патентну класифікацію (МПК), яка є засобом досягнення уніфікованого класифікування патентних документів на винаходи й корисні моделі в міжнародному плані. Натепер діє версія МПК-2024.01 (докладніше див. п. 5.2).

Ніццька угода про Міжнародну класифікацію товарів і послуг з метою реєстрації знаків (Ніццька угода). Угоду підписано 15 червня 1957 р., набула чинності 8 квітня 1961 р. (для України – 29 грудня 2000 р.).

Угодою введено міжнародну класифікацію товарів і послуг (МКТП) з метою їх реєстрації. Натепер діє дванадцята редакція МКТП 2023 року, яка містить 45 класів: 34 для товарів і 11 для послуг.

Віденська угода про заснування Міжнародної класифікації зображувальних елементів знаків (Віденська Угода). Підписано 12 червня 1973 р., набула чинності 9 серпня 1985 р. (для України – 29 липня 2009 р.).

Угодою введено класифікацію для знаків, що містять образотворчі елементи або які є такими. Мета класифікації – полегшити пошук схожих чи тожданих торговельних марок та уникнути трудомісткого перекласифікування під час обміну документами на міжнародному рівні. Натепер діє сьома редакція Міжнародної класифікації зображувальних елементів знаків («Віденська класифікація»).

Локарнська угода про заснування Міжнародної класифікації промислових зразків (Локарнська Угода). Підписано 8 жовтня 1968 р., набула чинності 27 квітня 1971 р. (для України – 7 липня 2009 р.).

Угодою введено Міжнародну класифікацію промислових зразків (МКПЗ). Натепер діє чотирнадцята редакція МКПЗ, яка містить 32 класи.

I, нарешті, до **реєстраційних міжнародних угод** належать:

– Договір про патентну кооперацію;

– Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків (Мадридська угода) і Протокол до Мадридської угоди (Мадридський протокол);

– Гаазька угода про міжнародну реєстрацію промислових зразків (Гаазька угода);

– Лісабонська угода про охорону найменувань місць походження та їх міжнародної реєстрації (Лісабонська угода).

Договір про патентну кооперацію (Договір РСТ – Patent Cooperation Treaty). Підписано 1970 р. у Вашингтоні (переглянуто в 1979 і 1984 рр.). Станом на грудень 2022 року учасниками Договору є 157 держав. Україна бере участь у Договорі з 26 серпня 1992 р.

Подання заявок з метою одержання патентів на один і той самий винахід (корисну модель) у різних державах за традиційною системою означає, що ці заявки мають подаватися зазвичай до окремих патентних відомств, яким доводиться здійснювати формальну експертизу відповідної заявки. При цьому відповідні заявки слід підготувати, що передбачає певні витрати на переклад, на патентних повірених у різних державах і сплату зборів патентним відомствам (до того ж заявник ще не знає чи є в нього шанси отримати патенти, чи його технічне рішення вже є рівнем техніки, тобто не є новим). Якщо ж ці патентні відомства проводять кваліфікаційну експертизу (експертизу заявок по суті), то кожному відомству доводиться проводити відповідний пошук.

Договір РСТ значно спрощує процедуру одержання патентів на певний винахід (корисну модель) або на групу винаходів (корисних моделей) у різних державах.

Договір РСТ:

- встановлює міжнародну систему, за допомогою якої шляхом подання однієї заявки («міжнародної заявки») до одного патентного відомства («одержуюче відомство») однією мовою будь-якої держави-учасниці РСТ, яку заявник зазначає у своїй заяві («зазначені держави»);
- передбачає проведення формальної експертизи міжнародної заявки одним патентним відомством – одержуючим відомством;
- піддає кожному міжнародну заявку міжнародному пошуку, результати якого наводять у звіті про пошук, який містить перелік посилань на опубліковані патентні документи, що можуть впливати на патентоздатність винаходу за міжнародною заявкою;
- передбачає централізовану міжнародну публікацію міжнародних заявок з міжнародними звітами про пошук, а також їх відправлення відомствам зазначених держав;
- надає звіт, що містить думку відносно того, чи відповідає заявлений винахід певним міжнародним критеріям патентоздатності.

Описану вище сукупність дій зазвичай називають «міжнародною фазою» процедури РСТ, після чого настає «національна фаза» міжнародної заявки в кожній зазначеній у заяві міжнародної заявки державі. Процедура національної фази міжнародної заявки в нашій державі регламентується Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі».

На кінець 2020 року кількість заявок РСТ у світі досягла майже 4 млн. При цьому процедура РСТ дуже популярна серед іноземних заявників: напри-

клад, у 2015 році майже 90 % заявок на винаходи в Україні від іноземних заявників надійшло саме за процедурою РСТ.

Договір про патентне право (Договір PLT – Patent Law Treaty). Підписано в Женеві 1 червня 2000 р., набув чинності 28 квітня 2005 р.

Договір спрямований на гармонізацію та прискорення формальних процедур, пов'язаних з національними і регіональними патентними заявками і патентами з метою зробити ці процедури зручнішими. Він встановлює максимальні переліки вимог, які можуть використати відомства інтелектуальної власності в державах-учасниках.

Мадридська угода про міжнародну реєстрацію знаків (Мадридська угода) і Протокол до Мадридської угоди (Мадридський протокол). Мадридську угоду підписано 14 квітня 1891 р. (набула чинності 15 липня 1892 р.) і доповнено Мадридським протоколом 28 червня 1989 р. (набув чинності 1 грудня 1995 р.). Україна – учасниця Угоди з грудня 1991 р.

Угодою передбачено міжнародну реєстрацію знаків для товарів і послуг Міжнародним бюро ВОІВ. Ця угода надає власникам знака ряд переваг. Так, фізична або юридична особа, яка бажає одержати охорону своєї торговельної марки в кількох державах, зазвичай має виконати формальні вимоги щодо реєстрації торговельних марок національних відомств кожної окремої держави (різні процедури, необхідність подання заявки різними мовами, різні строки охорони та ін.) Крім того, необхідність подання національних заявок у кожній державі призводить до певних матеріальних витрат (національні збори, гонорари патентним повіреним і перекладачам тощо). Мадридська же угода передбачає подання однієї заявки на міжнародну реєстрацію, що поширює свою дію на держави-учасниці Угоди. Цю заявку подають однією мовою (французькою), а збори сплачують лише один раз до Міжнародного бюро ВОІВ; строк дії охорони становить двадцять років для всіх держав, на які поширюється охорона, з можливістю подовження реєстрації (кожні 20 років).

Мадридський протокол являє собою доповнення Мадридської угоди і прийнятий з метою введення в систему міжнародної реєстрації знаків деяких нових елементів, які спрощують приєднання до Угоди окремих держав (зокрема, заявки на міжнародну реєстрацію знаків можна скласти не лише французькою, а й англійською мовою).

Гаазька угода про міжнародну реєстрацію промислових зразків (Гаазька угода). Підписано в Гаазі 6 листопада 1925 р., набула чинності 1 червня 1928 р., після чого неодноразово переглянуто й доповнено. Угоду відкрито для держав-учасниць Паризької конвенції.

Україна є учасницею Угоди з 17 січня 2002 р. (Гаазького акта Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків, прийнятого 28 листопада 1960 р. у Гаазі, та Женевського акта Гаазької угоди про міжнародну реєстрацію промислових зразків, прийнятого 2 липня 1999 р. у Женеві).

Основною метою Угоди є забезпечення охорони промислових зразків у державах-учасниках Гаазької угоди з виконанням мінімальних формальностей і мінімальними витратами шляхом подання лише однієї заявки безпосередньо до Міжнародного бюро ВОІВ або через національне відомство держави-учасниці, якщо цього потребує її національне законодавство.

Лісабонська угода про охорону найменувань місць походження та їх міжнародної реєстрації (Лісабонська угода). Підписано в Лісабоні 31 жовтня 1958 р., набула чинності 25 вересня 1966 р. Україна не є учасницею Лісабонської угоди.

Угода передбачає захист зареєстрованого за міжнародною процедурою найменування місця походження зазвичай в усіх державах-учасниках доти, поки це найменування охороняється в державі походження.

3.3. Регіональні міжнародні організації з питань охорони інтелектуальної власності

Однією з форм міжнародного співробітництва у сфері охорони інтелектуальної власності є діяльність регіональних міжнародних організацій.

Європейська патентна організація (ЄПО). ЄПО засновано 1973 р. відповідно до Європейської патентної конвенції. Основною метою Конвенції є запобігання дублюванню діяльності патентних служб відносно пошуку та експертизи патентних заявок. Конвенція передбачає видачу так званого Європейського патенту Європейським патентним відомством. У кожній державі-учасниці Конвенції, за винятком держав Спільного ринку, виданий Європейський патент діє як національний.

Євразійська патентна організація (ЄАПО). ЄАПО створено відповідно до Євразійської патентної конвенції, яку підписано в Москві 1994 р.

Конвенція передбачає видачу Євразійського патенту, дія якого регулюється тими самими положеннями, що і дія національного патенту, виданого в державі-учасниці. Конвенція дає можливість заявнику подати одну заявку на одній мові (російській) до одного одержуючого відомства. Натепер конвенція діє на території восьми держав, що раніше входили як республіки до складу СРСР: Азербайджанської Республіки, Республіки Білорусь, Республіки Казахстан, Киргизької Республіки, Республіки Вірменія, Російської Федерації, Республіки Таджикистан і Туркменістану (до 26.04.2012 р. учасником ЄАПО також була Республіка Молдова).

Міждержавна рада з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності. Ця Угода з 19.11.2011 р. замінила підписану в Москві 1993 року державами – колишніми республіками СРСР – Міждержавну раду з питань охорони промислової власності.

Мета Угоди – координація спільної діяльності з удосконалення міждержавної системи охорони й захисту інтелектуальної власності, а також протидії правопорушенням у сфері інтелектуальної власності.

З цією метою держави – учасниці Угоди здійснюють співробітництво шляхом

а) зміцнення контактів, проведення спільних досліджень та обміну думками у сфері охорони й захисту інтелектуальної власності;

б) обміну інформацією про законодавство держав – учасниць цієї Угоди у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності;

в) погодження питань, пов'язаних з охороною й захистом інтелектуальної власності, у ході здійснення співробітництва у сфері економіки, торгівлі, науки, техніки та культури, а також сприяння в укладенні відповідних міжнародних договорів;

г) здійснення спільних дій із запобігання правопорушенням, а також виявлення та припинення їх у сфері інтелектуальної власності й протидії таким правопорушенням;

д) ужиття ефективних заходів для запобігання правопорушенням та припинення їх у сфері інтелектуальної власності;

е) взаємного захисту суб'єктів господарської діяльності держав – учасниць цієї Угоди від недобросовісної конкуренції у сфері інтелектуальної власності.

15 червня 2021 року Україна вийшла з Угоди про співробітництво у сфері правової охорони й захисту інтелектуальної власності та створення Міждержавної ради з питань правової охорони й захисту інтелектуальної власності.

На Африканському континенті діють:

1) *Африканська організація інтелектуальної власності* (Organisation Africaine de la Propriété Intellectuelle – OAPI); створена 1977 року для франкомовних держав Центральної й Західної Африки;

2) *Африканська регіональна організація промислової власності* (African Regional Industrial Property Organization – ARIPO); створена 1976 року для англомовних держав Африки.

3.4. Патентування винаходів і корисних моделей в іноземних державах

Патент на винахід (корисну модель) надає охорону винаходу (корисній моделі) на певній території, тобто в конкретній державі (державих), протягом певного часу. У всіх інших державах це технічне рішення може безперешкодно використовувати будь-яка особа.

За допомогою патенту його володілець (або правонаступник) є монополістом у використанні запатентованого технічного рішення в обсязі прав, що надаються йому законодавством держави, на території якої діє патент.

Комплекс заходів, що спрямовані на одержання правової охорони на винахід (корисну модель) і здійснюються відповідно до національних законодавств держав патентування чи міжнародних договорів, називають патентуванням. До цих заходів належать: визначення доцільності патентування; визначення об'єкта патентування; вибір держав патентування; вибір процедури патентування; підготовка заявки на винахід (або корисну модель, далі – винахід) для патентування в іноземних державах; подання заявки на патент у відповідні іноземні патентні відомства; сплата зборів за дії, пов'язані з діловодством за заявкою і т. ін., а також послуг патентних повірених; ведення листування з патентними відомствами в процесі проведення експертизи заявок на патенти; одержання патентів на винахід; підтримання чинності патентів відповідно до національних законодавств; ведення листування з адміністративними й судовими органами, якщо порушені справи про патентні суперечки, а також інші дії.

Перше питання, яке постає під час вирішення доцільності одержання правової охорони на технічне рішення – це визначення можливості одержання такої правової охорони. У цьому разі слід відповісти на такі запитання:

1. Чи відповідає технічне рішення критеріям охороноздатності?
 2. Чи можливо скласти формулу винаходу так, щоб вона забезпечувала правовий захист у достатньому обсязі?
 3. Чи можливо, виконуючи вимоги національного законодавства про повноту розкриття суті винаходу, скласти опис винаходу, не розкриваючи при цьому повністю секретів, що унеможливило б його несанкціоноване використання?
 4. Чи можливий контроль за використанням винаходу?
- Якщо на ці запитання можна дати позитивні відповіді, то виникають нові:
1. Яка конкретна мета патентування?
 2. У яких державах доцільно патентувати технічне рішення?
 3. Яку процедуру патентування доцільно використати?
 4. На який вид об'єктів промислової власності доцільно одержати правову охорону?
 5. На які кошти здійснювати патентування?

Таким чином, одержання охорони технічного рішення містить три головних аспекти:

функціональний – вид правової охорони (патент на винахід, корисну модель, промисловий зразок, свідоцтво на топографію інтегральної мікросхеми або охорону «ноу-хау»), строки й системи патентування;

географічний – у яких державах доцільно одержати правову охорону;

фінансовий – на які кошти здійснювати заходи щодо охорони технічного рішення.

З якою ж метою найчастіше здійснюють патентування технічних рішень в іноземних державах?

По-перше, патентування доцільне з метою експорту продукції. Патентна охорона підвищує шанси виходу на ринок із запатентованою продукцією, а у випадку недобросовісної конкуренції дає змогу вжити цивілізованих заходів щодо її припинення. Проте патентування доцільне найчастіше в разі стабільного експорту в державу патентування, а у випадку разового контракту незначного обсягу патентування зазвичай недоцільне.

По-друге, велике значення має патентна охорона науково-технічних розробок під час планування продажу ліцензій на технології, що розроблені на основі таких розробок і мають патентоздатні об'єкти промислової власності.

По-третє, іноді особа проводить патентування технічних рішень з метою створення сприятливого клімату для подальшого виходу на ринок. У цьому разі патентування зазвичай здійснюють з метою спостереження за потенційними конкурентами й досить ефективною реклами нового товару.

По-четверте, патентування можливе з метою витіснення конкурентів і захоплення ринку (реалізація політики «експансії»).

По-п'яте, патентування здійснюють для експонування продукції на виставках, ярмарках тощо з можливістю наступної реалізації продукції за кордоном.

Вибір виду правової охорони залежить від об'єкта правової охорони (винахід, корисна модель, промисловий зразок, торговельна марка тощо) і від національних законодавств держав, у яких визначено доцільність отримати правову охорону.

Процедуру патентування вибирають залежно від передбачуваних ринків збуту технічного рішення, строків оформлення та умов одержання охоронного документа, участі держав у міжнародних і регіональних договорах з охорони промислової власності, наявності коштів на патентування та інших факторів.

Слід пам'ятати, що одержання охоронних документів на технічне рішення передбачає витрати коштів не тільки на саму процедуру оформлення заявок і одержання цих документів, а й на щорічне підтримання чинності охоронних документів зазвичай у кожній державі, на території яких діють ці документи.

4. ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ

4.1. Загальні положення

Одним із засобів розвитку національної економіки будь-якої держави є передача й придбання передових технологій, і насамперед на комерційній основі. Зазвичай, обмін технологіями можна здійснити й на некомерційній основі (обмін інформацією або її передача; проведення науково-технічних конференцій, семінарів, відвідування виставок і ярмарків тощо), проте, якщо наявні знання недостатні, ефективно впровадити ці технології у сферу виробництва чи надання послуг навіть висококваліфікованим фахівцям досить важко.

Відповідно до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» трансфер технології – це передача технології, що оформляється шляхом укладення між фізичними та/або юридичними особами двостороннього або багатостороннього договору, яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології^{*} та/або її складових.

Суб'єкти трансферу технологій взаємодіють між собою шляхом:

- 1) створення технологій та/або їх складових;
- 2) обміну досвідом та інформацією про науково-технологічні досягнення;
- 3) проведення консультацій з основних питань науково-технічної й технологічної політики стосовно застосування технологій та їх складових;
- 4) виробництва та здійснення кооперації постачання технологій та/або їх складових у межах договорів про їх трансфер;
- 5) укладення інших цивільно-правових договорів відповідно до законодавства.

Основними юридичними формами передачі й придбання технології на комерційній основі є:

- 1) передача права власності на об'єкти інтелектуальної власності;
- 2) ліцензування, тобто надання володільцем (власником) об'єкта інтелектуальної власності іншій фізичній або юридичній особі дозволу на здійснення на певній території (зазвичай на території певної держави) протягом певного часу дій, на які має права володілець (власник) цього об'єкта;
- 3) передача ноу-хау.

Іншими формами передачі й придбання технологій на комерційній основі є продаж і придбання основних фондів; проєкти «під ключ»; спільні підприємства; надання інжинірингових послуг, комерційна концесія та ін.

^{*} Технологія – результат науково-технічної діяльності, сукупність систематизованих наукових знань, технічних, організаційних та інших рішень про перелік, строк, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та/або реалізації і зберігання продукції, надання послуг.

Будь-яка форма обміну технологіями переслідує одну мету: реалізувати або придбати передові технології, щоб підвищити конкурентоздатність продукції, що виготовляють на основі цих технологій. В умовах держави це дає можливість певною мірою замінити імпорتنу продукцію вітчизняними виробами, а також задовольнити потреби внутрішнього ринку з подальшим виходом на ринок зовнішній.

4.2. Передача права власності на об'єкти інтелектуальної власності

Передача права власності на об'єкт інтелектуальної власності означає зміну володільця (власника) цього об'єкта. Після цього сторона (фізична або юридична особа), що передала права на об'єкт інтелектуальної власності, повністю їх втрачає, а сторона, яка стає володільцем (власником) цього об'єкта, набуває всіх виключних прав, що виникають у зв'язку з видачею охоронного документа на об'єкт інтелектуальної власності.

Юридичний документ, який засвідчує факт передачі прав, зазвичай називають «договором про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності» або «актом передачі прав» («передачею прав»). Його підписують представники обох сторін.

4.3. Ліцензійні договори

Передача прав на об'єкти інтелектуальної власності, реалізована у формі купівлі-продажу ліцензій, на сьогодні є однією з найпоширеніших форм передачі технологій майже в будь-якій державі світу.

Зазвичай під ліцензійним договором (ліцензійною угодою) прийнято розуміти договір, відповідно до якого надається *ліцензія* – право на використання об'єкта інтелектуальної власності.

Сторонами ліцензійного договору є *ліцензіар* (продавець) і *ліцензіат* (покупець).

Предметом ліцензійного договору можуть бути лише права на використання об'єкта права інтелектуальної власності, які на момент укладення договору були чинними.

Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності може бути виключною, одиничною, невиключною, а також іншого виду, що не суперечить закону.

Виключна ліцензія видається лише одному ліцензіату й виключає можливість використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, та видачі ним іншим особам ліцензій на використання цього об'єкта в зазначеній сфері. Отже виключна ліцензія надає ліцензіату право на узгоджених умовах і території протягом обумовленого

строку використовувати предмет ліцензії на монопольних засадах. При цьому ліцензіар не має права використовувати предмет ліцензії на відповідній території протягом обумовленого строку, а також надавати ліцензії іншим особам.

Одинична ліцензія видається лише одному ліцензіату й виключає можливість видачі ліцензіаром іншим особам ліцензій на використання об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, але не виключає можливості використання ліцензіаром цього об'єкта в зазначеній сфері.

Невиключна ліцензія не виключає можливості використання ліцензіаром об'єкта права інтелектуальної власності у сфері, що обмежена цією ліцензією, та видачі ним іншим особам ліцензій на використання цього об'єкта в зазначеній сфері. Отже невиключна ліцензія надає ліцензіату право на узгоджених умовах і території протягом обумовленого строку використовувати предмет ліцензії. При цьому за ліцензіаром зберігається право використовувати предмет ліцензії, а також надавати ліцензії іншим особам. Невиключну ліцензію іноді також називають простою ліцензією. При цьому вважається, що за ліцензійним договором надається невиключна ліцензія, якщо інше не встановлено ліцензійним договором.

Також існують інші види ліцензій, зокрема *повна* ліцензія, яка надає ліцензіату всіх прав на використання об'єкта інтелектуальної власності без обмеження території на весь строк його дії. Але, на відміну від передачі прав власності, якщо надають повну ліцензію, володілець (власник) об'єкта залишається тим самим.

У практиці ліцензійної торгівлі зустрічають і *перехресні ліцензії* (крос-ліцензії), згідно з якими обидві сторони обмінюються ліцензіями, особливо в тих випадках, якщо володільці різних патентів не можуть здійснювати виробничу або комерційну діяльність, не порушуючи прав один одного.

Часто мають місце і так звані *супровідні* ліцензії, які передбачають передачу прав на використання об'єктів інтелектуальної власності у складі інших комерційних угод, наприклад, на поставку комплектного обладнання, інжиніринг, надання технічної допомоги тощо. У цих випадках предмети ліцензії відіграють допоміжну, супровідну роль, а їх передачу здійснюють у рамках ліцензійних договорів, що є доповненнями до основних угод, або у вигляді окремих розділів контрактів за цими угодами.

Володілець патенту, крім патенту на секретний винахід (секретну корисну модель), має право подати до НОІВ для офіційної публікації заяву про готовність надання будь-якій особі дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі). У цьому разі має місце так звана *відкрита* ліцензія, а річний збір за підтримання чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель) зменшується на 50 % починаючи з року, наступного за роком публікації такої заяви. Особа, яка виявила бажання ско-

ристатися зазначеним дозволом, зобов'язана укласти з володільцем патенту чи деклараційного патенту договір.

Якщо жодна особа не заявила володільцю патенту про свої наміри щодо використання винаходу (корисної моделі), він може подати до НОІВ письмове клопотання про відкликання своєї заяви. У цьому разі річний збір за підтримання чинності патенту сплачується в повному розмірі починаючи з року, наступного за роком публікації такого клопотання.

Якщо винахід (корисна модель), крім секретного винаходу (корисної моделі), не використовується або недостатньо використовується в Україні протягом трьох років починаючи від дати, наступної за датою державної реєстрації винаходу (корисної моделі), або від дати, коли використання винаходу (корисної моделі) було припинено, то будь-яка особа, яка має бажання і виявляє готовність використовувати винахід (корисну модель), у разі відмови володільця прав від укладання ліцензійного договору може звернутися до суду із заявою про надання їй дозволу на використання винаходу (корисної моделі) – так званої *примусової* ліцензії.

Якщо володільць патенту не доведе, що факт невикористання винаходу (корисної моделі) зумовлений поважними причинами, суд виносить рішення про надання дозволу заінтересованій особі на використання винаходу (корисної моделі) з визначенням обсягу його використання, строку дії дозволу, розміру та порядку виплати винагороди володільцю патенту. При цьому право володільця патенту надавати дозволи на використання винаходу (корисної моделі) не обмежується.

В Україні актуальність примусових ліцензій істотно зросла після злочинного повномасштабного вторгнення Російської Федерації в Україну 24 лютого 2022 року. Зокрема гостро постало питання видачі примусових ліцензій на окремі види лікарських засобів, видів озброєння та боєприпасів, а також певних будівельних технологій для швидкого відновлення зруйнованої інфраструктури.

За передані згідно з ліцензійним договором права на предмет цього договору ліцензіат виплачує ліцензіару певну суму (так звану ліцензійну винагороду).

Ціна (вартість) ліцензії залежить від значної кількості чинників, але зазвичай вона становить третину від величини очікуваного прибутку ліцензіата.

У ліцензійних договорах використовують дві основні форми платежів: паушальні платежі (внески) і роялті. *Паушальний платіж* – це одноразовий внесок за придбання ліцензії, який найчастіше сплачують у початковий період дії ліцензійного договору, а *роялті* – це періодичні відрахування ліцензіата на користь ліцензіара, здійснювані протягом усього терміну дії ліцензії; їх найчастіше встановлюють або у формі визначених відрахувань, або залежно від вартості виробленої за ліцензією продукції (розмір роялті зазвичай становить

15–20 % прибутку, одержаного ліцензіатом завдяки використанню предмета ліцензії).

Вибір форми платежу залежить від конкретних умов. Так, наприклад, паушальні платежі часто встановлюють тоді, коли ліцензіар не впевнений, що предмет ліцензії ефективно використовуватиметься ліцензіатом.

Відповідно до Цивільного кодексу України в ліцензійному договорі визначаються вид ліцензії, сфера використання об'єкта права інтелектуальної власності (конкретні права, що надаються за договором, способи використання зазначеного об'єкта, територія та строк, на які надаються права, тощо), розмір, порядок і строки виплати плати за використання об'єкта права інтелектуальної власності, а також інші умови, які сторони вважають за доцільне включити у договір

На практиці ліцензійний договір найчастіше містить преамбулу із зазначенням сторін, що уклали договір; тлумачення використовуваних термінів; опис предмета договору; наміри й відповідальності сторін; надані права, зону їх поширення й обмеження; процес передачі предмета договору; обставини й гарантії; вид, суму й валюту платежів; обмін удосконаленнями предмета договору під час дії договору; методи вирішення суперечок й захисту від претензій третіх осіб; умови надання субліцензій^{*}; наслідки виконання договору; форс-мажорні обставини; процедуру набрання чинності договору, термін його дії та умови розірвання договору сторонами; наслідки закінчення терміну дії договору; форми сплати податків; мову договору; автентичність текстів і юридичні адреси сторін, що уклали договір.

Відповідно до законодавства України щодо охорони прав на об'єкти промислової власності: винаходи, корисні моделі, промислові зразки, торговельні марки, компонування напівпровідникових виробів і сорти рослин – ліцензійний договір вважається дійсним, якщо його складено в письмовій формі й підписано всіма сторонами.

Ліцензія на використання об'єкта права інтелектуальної власності та договори не підлягають обов'язковій державній реєстрації. Їх державна реєстрація здійснюється на вимогу ліцензіара або ліцензіата у порядку, встановленому законом. Відсутність державної реєстрації не впливає на чинність прав, наданих за ліцензією або іншим договором, та інших прав на відповідний об'єкт права інтелектуальної власності, зокрема на право ліцензіата на звернення до суду за захистом свого права^{**}.

^{*} Субліцензія – це надання ліцензіатом права на використання об'єкта інтелектуальної власності третім особам за згодою ліцензіара й на умовах, які оговорюють переважно в основному ліцензійному договорі між ліцензіаром і ліцензіатом.

^{**} Більш докладно умови розпорядження майновими правами інтелектуальної власності викладено в главі 75, а умови виконання науково-дослідних або дослідно-конструкторських та технологічних робіт – у главі 62 Цивільного кодексу України.

4.4. Передача ноу-хау

Ноу-хау – це технічна, організаційна або комерційна інформація, що має дійсну або потенційну комерційну цінність унаслідок невідомості її третім особам, до якої немає вільного доступу на законній підставі; власник інформації вживає необхідні заходи щодо охорони її конфіденційності*.

Ноу-хау, на відміну від охоронюваних об'єктів інтелектуальної власності, не може бути предметом ліцензійного договору (у той же час договір на передачу ноу-хау може бути складений за принципом ліцензійного; раніше навіть існував термін «безпатентна ліцензія», тобто ліцензія на використання науково-технічних рішень, що не мають правової охорони: непатентоздатні рішення або рішення, термін правової охорони яких закінчився, ноу-хау тощо).

Ноу-хау може передаватися в матеріальній (речовій) формі: у вигляді документів, фотознімків, мікрофільмів тощо. У такій формі можна передавати архітектурні плани споруд, діаграми, схеми розташування обладнання, креслення машин і апаратів, характеристики сировини й матеріалів, інструкції технічному персоналу й спеціалістам тощо. Ноу-хау в матеріальній формі ще називається технічною інформацією або технічними даними.

Також ноу-хау може передаватися й у нематеріальній формі (наприклад, у вигляді пояснення процесів особою, що передає ноу-хау, особі-співробітнику одержувача ноу-хау). Таку форму ноу-хау іноді називають технічними послугами, технічною допомогою або управлінськими послугами.

Основною відмінністю процесу передачі ноу-хау є великий ризик, пов'язаний з розкриттям конфіденційної суті ноу-хау до укладання договору, а також несанкціонована передача ноу-хау його одержувачем третім особам після укладання договору.

На відміну від охоронюваних об'єктів інтелектуальної власності ноу-хау в більшості держав не має прямого правового захисту. Проте для його охорони можна використати інші закони, наприклад, про захист від недобросовісної конкуренції.

4.5. Інші форми передачі й придбання технологій на комерційній основі

Інжиніринг. Інжиніринг – це виконання різних інженерних робіт, а також надання інженерно-консультаційних послуг на комерційній основі. До

* Відповідно до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» ноу-хау – це технічна, організаційна або комерційна інформація, що отримана завдяки досвіду та випробуванням технології та її складових, яка: не є загальновідомою чи легкодоступною на день укладення договору про трансфер технологій; є істотною, тобто важливою та корисною для виробництва продукції, технологічного процесу та/або надання послуг; є визначеною, тобто описаною достатньо вичерпно, щоб можливо було перевірити її відповідність критеріям незагальновідомості та істотності.

них належать: проведення попередніх досліджень; підготовка техніко-економічних обґрунтувань проєктів; консультації; будівельний, інвесторський і технічний нагляд; розроблення нової технології; розроблення рекомендацій щодо організації виробництва й управління; умови експлуатації обладнання; реалізація продукції тощо.

Часто надання інжинірингових послуг пов'язане з продажем обладнання великими фірмами. Контракт на інжинірингові послуги зазвичай потребує їх перелік, організаційні умови здійснення, вартість і порядок оплати тощо.

На практиці види інжинірингу найчастіше поділяють на дві групи:

1) послуги, пов'язані з підготовкою виробничого процесу (передпроектні, проєктні, післяпроектні та спеціальні послуги; до спеціальних послуг належать економічні дослідження, проблеми утилізації відходів, юридичні послуги тощо);

2) послуги, які забезпечують нормальний хід виробничого процесу й реалізації продукції (оптимізація процесів експлуатації обладнання та управління підприємством; підбір і підготовка кадрів; пропозиції щодо фінансової політики підприємства тощо).

Промислова кооперація. Значний обсяг технологій передається в процесі промислової кооперації. Розрізняють такі основні форми промислової кооперації:

1) постачання комплектного обладнання, ліній, ділянок, цехів, підприємств, зокрема проєктів «під ключ»;

2) спільні виробництва, спільні підприємства;

3) спеціалізація у виробництві готової продукції.

Особливістю укладання коопераційних угод, якщо передають технології, є нарахування платежів зазвичай не від обсягу виготовленої продукції, а від одержаного прибутку або економії витрат, що є результатом промислової кооперації.

Комерційна концесія (франчайзинг). Останнім часом у державах з розвинутою ринковою економікою значного поширення набув продаж товарів і технологій, а також надання послуг на умовах комерційної концесії (франчайзингу; англ. *franchising*).

Комерційна концесія, або франчайзинг (у широкому розумінні – пільга, привілей, особливе право) позначає спосіб ведення бізнесу, за яким одна сторона (правоволоділець, франшизер), яка володіє певною технологією, ноу-хау тощо, надає другій стороні (користувачу, франшизанту) право на здійснення певного виду господарської діяльності з використанням торговельної марки першої сторони. Крім того, франшизер консультує франшизанта під час вибору сфери виробництва або послуг, організації торговельної мережі, проведення рекламної компанії, професійної підготовки персоналу тощо.

Відповідно до Цивільного кодексу України за договором комерційної концесії одна сторона (правоволоділець) зобов'язується надати другій стороні (користувачеві) за плату право користування відповідно до її вимог комплексом належних цій стороні прав з метою виготовлення та (або) продажу певного виду товару та (або) надання послуг.

Договори комерційної концесії здійснюються найчастіше між крупними фірмами з солідною репутацією й невеликими юридичними або фізичними особами, які тільки починають бізнес.

Отже, комерційну концесію (франчайзинг) можна розглядати як угоду, за якої виробник чи одноособовий розповсюджувач продукту або послуги, захищених торговельною маркою, надає ексклюзивні права на розповсюдження на певній території цієї продукції чи послуги незалежним підприємцям в обмін на одержання від них платежів (роялті) за умови дотримання технологій виробничих і обслуговуючих операцій.

Наведемо декілька прикладів використання франчайзингової системи в бізнесі.

У сфері суспільного харчування Ларрі Аронсон одним з перших запропонував американцям піцу. 1956 р. він відкрив свій перший ресторан у Чикаго, який майже миттєво окупився. Отриманий прибуток дав змогу йому відкрити в наступні роки ще 28 подібних ресторанів. У даний час в Чикаго є понад 3500 ресторанів і кафе-піццерій, багато з яких входять до складу франчайзингової системи. Як приклад можна також навести етапи розвитку й розширення бізнесу на основі франчайзингу компанії «МакДональдс» з новою стратегією швидкого обслуговування клієнтів у США і за кордоном.

В індустрії пляшкових безалкогольних напоїв компанії «Кока-Кола», «Пепсі» і «Севен-Ап» завдяки франчайзингу одержали можливість виготовляти концентрований сироп централізовано й поставляти його спеціалізованим на розлив місцевим заводам, власники яких у результаті ставали керуючими місцевих роздрібних продаж.

Найчастіше виділяють три основні види франчайзингу: виробничий, товарний і сервісний.

При *виробничому франчайзингу* франшизер, який володіє технологією певного продукту, надає франшизанту сировину (зазвичай один чи декілька найважливіших інгредієнтів) для виробництва цього продукту, а також забезпечує франшизанта технічною інформацією й надає йому повноваження на виробництво і продаж товарів з торговельною маркою франшизера. Прикладами такого франчайзингу можуть бути, наприклад, ресторани й підприємства швидкого обслуговування.

При *товарному франчайзингу* франшизент набуває право розповсюджувати товари франшизера з його торговельною маркою. Прикладами такого франчайзингу можуть бути, наприклад, продаж автомобільного палива, косметики або побутової техніки.

При *сервісному франчайзингу* франшизер розробляє систему певних послуг, які за умовами договору франшизент обов'язково надає своїм споживачам. Прикладами такого франчайзингу можуть бути, наприклад, послуги з

техобслуговування й ремонту автомобілів або послуги з обслуговування за кредитними картками.

Нижче наведено основні переваги, які отримують всі сторони франчайзингу:

– *франшизер* набуває можливість одержати вигоду від швидкого розширення свого бізнесу, не вдаючись до кредитів і не беручи на себе серйозних фінансових зобов'язань (відповідні витрати має франшизанта); франшизеру успіх франшизанта може бути більш вигідний, ніж експлуатація власного підприємства або торговельної точки з менеджером, що не вклав власних коштів у справу; розширюється мережа розподілу свого товару (послуг), особливо з укладенням франчайзингових контрактів, за якими франшизанта зобов'язаний купувати у франшизера необхідне обладнання та інгредієнти для виготовлення кінцевого товару; у випадку міжнародного франчайзингу франшизер ближче ознайомлюється із закордонним законодавством і веденням бізнесу в місцевих умовах, тобто набуває знання, одержання яких іншими шляхами коштувало би йому набагато дорожче;

– *франшизанта* набуває спеціальні знання за допомогою програм навчання і професійних консультацій з управління підприємством, які дають йому змогу конкурувати на ринку; використання відомої торговельної марки франшизера спрощує входження франшизанта в ринок (крім того, франшизер проводить постійну рекламну кампанію на загальнонаціональному й місцевому рівнях у таких масштабах, які не під силу малій або середній фірмі; це надає можливість франшизанту повністю зосередитися на організації й роботі свого підприємства і не турбуватися про просування товару на ринку); франшизанту надається можливість придбання у франшизера обладнання або інгредієнтів, необхідних для виробництва кінцевого товару або надання послуг, за цінами, нижчими за ринкові;

– *споживач товарів або послуг* набуває можливості одержати товари й послуги, які відповідають сучасному рівню; за рахунок надходження іноземних інвестицій створюються нові робочі місця на території розповсюдження товарів і надання послуг; створюються умови для надходження коштів від оподаткування до бюджету держави франшизанту, а також розвитку суміжних галузей промисловості.

4.6. Договори про трансфер технології

Трансфер технології зазвичай передбачає укладення договору про трансфер технології – договір, укладений у письмовій формі між особами, яким належать та/або яким повністю чи частково передаються майнові права на технологію або її складові. При цьому під час укладення договорів про трансфер технологій потрібно дотримуватися певних умов.

Істотними умовами укладення договорів про трансфер технологій є:

- 1) перелік складових технологій, що передаються (з визначенням їх функціональних властивостей та гарантованих показників);
- 2) ціна технологій чи розмір плати за їх використання;
- 3) строки, місце та спосіб передачі технологій та/або їх складових;
- 4) умови передачі технічних знань, необхідних для монтажу, експлуатації та забезпечення функціонування обладнання, придбання чи оренди, монтажу і використання машин, обладнання, комплектувальних частин та матеріалів;
- 5) розмір, порядок та умови виплати винагороди за використання технологій, а також вид виплат (разові платежі – паушальні, періодичні відрахування – роялті або інші види виплат);
- 6) відповідальність сторін за порушення умов договору;
- 7) порядок вирішення спірних питань стосовно виконання умов договору.

Договори про трансфер технологій мають включати також умови щодо:

- 1) ліцензії та її умови на використання технологій та їх складових;
- 2) територіальних обмежень (заборона використовувати передані за договором технології, її складові на території, не передбаченій у договорі);
- 3) обмежень галузі застосування технологій та їх складових;
- 4) порядку надання субліцензій на складові технології третім особам (у разі потреби включення третіх осіб у технологічний процес виробництва продукції), крім випадків передачі прав на використання знаків для товарів і послуг, комерційних (фірмових) найменувань, з визначенням обмежень права на використання технології та її складових, включаючи обмеження кола осіб, яким дозволено використовувати складові технологій і мати доступ до інформації про них;
- 5) передачі прав на ноу-хау, техніко-економічні обґрунтування, плани, інструкції, специфікації, креслення та інші інформаційні матеріали про технології та їх складові, необхідні для ефективного їх використання, включаючи обмеження, пов'язані з умовами збереження конфіденційності інформації про технології та їх складові під час їх використання;
- 6) проведення робіт з удосконалення технологій та їх складових і порядок надання сторонами інформації про ці вдосконалення;
- 7) надання консультацій та послуг з проектування, асистування та навчання кадрів, які забезпечують реалізацію технологій, і управлінського персоналу особи, якій передаються права на технологію та її складові;
- 8) страхування технологій та їх складових;
- 9) порядку компенсації витрат, пов'язаних з трансфером технологій, включаючи пристосування технологій та їх складових до умов підприємства,

наукової установи, організації та вищого навчального закладу, де вони будуть використовуватися, навчання персоналу;

10) обмежень, що стосуються діяльності сторін у разі закінчення строку дії договору, його розірвання або виникнення форс-мажорних обставин (обставин непереборної сили).

Також існують певні особливості укладення договорів про трансфер технологій:

1) під час передачі (трансферу) технологій укладаються договори, визначені Цивільним кодексом України, щодо розпорядження майновими правами інтелектуальної власності з урахуванням вимог статті 19 цього Закону.

2) разом з договором про трансфер технологій можуть укладатися договори про:

- гарантії осіб, які передають технології та їх складові, стосовно можливості досягнення економічних показників і виробництва продукції із застосуванням цих технологій та складових;

- гарантії осіб, які передають технології та їх складові, стосовно конфіденційності та нерозголошення інформації третім особам;

- проведення комплексу інженерних, екологічних або інших робіт, необхідних для застосування технологій та їх складових;

- обслуговування обладнання.

І нарешті існують певні обмеження щодо укладення договорів про трансфер технологій. Зокрема не допускається укладення договорів про трансфер технологій, які передбачають:

1) ввезення в Україну технологій та/або їх складових, які можуть завдати шкоди навколишньому природному середовищу або здоров'ю людей;

2) здійснення виплат, що значно перевищують ціну технології та її складових;

3) встановлення зобов'язань щодо придбання в особи, яка передає технологію та/або її складові, сировини, напівфабрикатів, обладнання та його комплектувальних частин, що не застосовуються під час виробництва відповідної продукції;

4) встановлення зобов'язань щодо переважного продажу продукції, виготовленої із застосуванням технології, покупцям, визначеним особою, яка передає цю технологію, та використання визначеного нею персоналу;

5) право особи, яка передає технологію, визначати ціну продажу або реекспорту продукції, виготовленої із застосуванням цієї технології;

6) встановлення необґрунтованих обмежень обсягу виробництва продукції;

7) встановлення обмежень, які суперечать законодавству, стосовно використання майнових прав на технології та їх складові;

8) заборону використання аналогічних або більш досконалих технологій та їх складових;

9) заборону або обмеження експорту продукції, виготовленої із застосуванням технології;

10) встановлення зобов'язань щодо використання запатентованого об'єкта права інтелектуальної власності, який не використовується у процесі застосування технологій.

5. ПАТЕНТНА ІНФОРМАЦІЯ Й ДОКУМЕНТАЦІЯ. ПАТЕНТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ

5.1. Загальні відомості про патентну інформацію й документацію

Створення нових конкурентноздатних зразків техніки, технології й матеріалів можливе лише на основі всебічного аналізу науково-технічної інформації, яку в найбільш концентрованому вигляді подано насамперед у патентній документації.

Науково-технічна інформація (документовані або публічно оголошені відомості про вітчизняні й зарубіжні досягнення науки, техніки й виробництва, одержані в процесі науково-дослідної, дослідно-конструкторської, виробничої та громадської діяльності) сьогодні стає одним із найважливіших джерел відомостей про процес матеріалізації нових знань. Тому інформаційна підготовка сучасного фахівця є одним з необхідних компонентів у його продуктивній та ефективній роботі.

Вільне орієнтування у величезному обсязі найрізноманітнішої інформації потребує наявності у фахівця певних знань у галузі науково-технічної, патентної документації й патентних класифікацій.

5.2. Міжнародні класифікації об'єктів промислової власності

Обсяг інформації, що міститься в патентних документах, величезний. У них містяться майже всі дані про досягнення людства в галузі техніки й технології, тому надзвичайно важливо, щоб ця інформація була доступна всім, кому вона потрібна. З цього випливає, що потрібні системи, які певним чином ідентифікували би патентні документи, що належать до тієї чи іншої галузі техніки, і, отже, які би дали можливість знайти потрібну інформацію.

Сьогодні створені й широко застосовують спеціальні інструменти для вирішення цієї проблеми – це *міжнародні класифікації об'єктів промислової власності*, а саме міжнародна патентна класифікація* (МПК), міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків (МКТП), міжнародна класифікація зображальних елементів знаків (КЗЕ) і міжнародна класифікація промислових зразків (МКПЗ).

У багатьох державах історично склалися національні (внутрішні) патентні класифікації (НПК): США, Великій Британії, Японії та ін., проте міжнародна співпраця патентних відомств багатьох держав сприяла створенню міжнародної патентної класифікації (раніше цю систему часто називали міжнародною класифікацією винаходів – МКВ). Вона базується на Страсбурзькій угоді 1971 р., підготовленій Міжнародним бюро (ВОІВ).

* Взагалі термін «патентна класифікація» не зовсім коректний, адже класифікують не патенти, а наведені в них відомості про технічні рішення: винаходи й корисні моделі.

Основне призначення МПК – бути інструментом для здійснення пошуку патентної й науково-технічної інформації стосовно конкретного технічного рішення.

МПК періодично переглядають з метою вдосконалення системи з урахуванням розвитку техніки, і зазвичай кожні п'ять років затверджують її нову редакцію. Так, перша редакція МПК діяла з 01.09.1968 до 30.06.1974, друга – з 01.07.1974 до 31.12.1979, третя – з 01.01.1980 до 31.12.1984, четверта – з 01.01.1985 до 31.12.1989, п'ята – з 01.01.1990 до 31.12.1994, шоста – з 01.01.1995 по 31.12.1999, сьома – з 01.01.2000 до 31.12.2005, восьма (МПК-2006) – з 01.01.2006 до 31.12.2008. Дев'ята редакція МПК (МПК-2009) набрала чинності з 01.01.2009. При цьому рекомендується, щоб патентні документи, які публікують і класифікують згідно з певною редакцією МПК, містили посилання на номер цієї редакції за допомогою відповідної арабської цифри (крім цифри 1): МПК, МПК2, МПК3, МПК4, МПК5, МПК6, МПК7 або МПК, МПК², МПК³, МПК⁴, МПК⁵, МПК⁶, МПК⁷. Також використовують скорочення англійської назви «Int. Cl» (від International Patent Classification).

Відповідно до реформи МПК (починаючи з восьмої редакції) класифікація була розділена на базовий і розширений рівні. Кожна редакція базового рівня вказується роком набрання нею чинності (МПК-2006, МПК-2009), а кожна нова версія розширеного рівня вказується роком і місяцем набрання чинності цієї версії (наприклад, МПК-2024.01)*.

МПК охоплює такі аспекти науки, техніки й технології, які можуть бути об'єктом патентного захисту. Її поділено на вісім розділів, кожен з яких позначено великою літерою латинського алфавіту від А до Н. Заголовки розділів лише наближено відображають їх зміст:

* Досвід роботи з попередніми редакціями МПК показав, що для значної частки користувачів (малих патентних відомств і непрофесійних користувачів патентної інформації) 70 000 рубрик (у сьомій редакції МПК) забагато; така кількість рубрик дає дуже багато деталей і перешкоджає правильному класифікуванню або визначенню класифікаційних індексів, за якими слід проводити пошук. Для класифікування невеликих масивів національних патентних документів дуже деталізована класифікаційна система не потрібна, оскільки спричиняє небажані складнощі під час проведення пошуку в таких колекціях. Щоб уникнути цього, було створено базовий рівень, який містить 20 000 рубрик, що будуть переглядатися лише в разі нагальної потреби, і таким чином лишатиметься стабільним та надійним для великої кількості користувачів. Усім документам будуть присвоєні принаймні індекси базового рівня.

З іншого боку, для великих відомств або досвідчених пошуковців поточна редакція МПК недостатньо деталізована. Таким користувачам потрібна система, яку можна легко розширювати і адаптувати до нових технічних досягнень. Поглиблений рівень відповідає цій вимозі, даючи можливість вносити поновлення кожні три місяці, що означає, що його обсяг значно збільшиться протягом наступних років. Поглиблений рівень складається з усіх груп базового рівня і великої кількості детальніших підрозділів.

А – Життєві потреби людини;
В – Виконування операцій. Транспортування;
С – Хімія. Металургія;
D – Текстиль. Папір;
Е – Будівництво;
F – Машинобудування. Освітлювання. Опалювання. Зброя.
Підривні роботи;
G – Фізика;
H – Електрика.

Розділи поділяють на класи, індекс кожного з яких складають з індексу розділу та двозначного числа, наприклад В 01, F 28. Заголовок класу відображає зміст класу, наприклад:

В01 Фізичні чи хімічні процеси або устаткування взагалі;
F28 Теплообмін взагалі.

Кожний клас містить один або більше підкласів. Індекс підкласу складають з індексу класу й великої літери латинського алфавіту, наприклад, В01F. Заголовок підкласу з максимальною точністю визначає зміст підкласу, наприклад:

В01F Змішування, наприклад розчинювання, емульгування, диспергування.

Кожний підклас складають з окремих рубрик, які називають «дробовими рубриками». Серед дробових рубрик розділяють основні групи й підгрупи.

Індекс дробової рубрики складають з індексу підкласу, за яким розміщено два числа, відокремлених одне від іншого похилою рискою.

Індекс основної групи складають з індексу підкласу, за яким розташовано одно-, дво- або тризначне число, похила риска та два нулі, наприклад В01F 9/00. Текст основної групи визначає галузь техніки, яку вважають доцільною для проведення пошуку, наприклад:

В01F 7/00 Змішувачі з обертальними перемішувальними пристроями у нерухомих резервуарах; тістомісилки.

Підгрупи утворюють рубрики, підпорядковані основній групі. Індекс підгрупи є аналогічним індексу основної групи, проте після похилої риски розташовано щонайменше дві цифри, крім 00, наприклад В01F 7/10.

Кожну третю або четверту цифру після похилої риски слід розуміти як подальше додаткове ділення попередньої цифри. Отже, підгрупу з індексом 3/426 треба поставити після підгрупи 3/42, але перед підгрупою 3/43.

Текст підгрупи завжди розглядають у границях обсягу її основної групи й визначає тематичну галузь, у якій вважають найбільш доцільним проведення пошуку. Перед текстом підгрупи ставлять одну або більше крапок, які визначають ступінь її підпорядкованості, тобто вказують на те, що підгрупа є рубрика, підпорядкована найближчій вище розташованій рубриці, надрукованій з меншим відступом, тобто такій, що має на одну крапку менше (рис. 4.1).

15/00 T
 15/02 . T1
 15/04 .. T2
 15/06 ... T3
 15/08 . T4
 15/10 .. T5
 15/12 ... T6
 15/14 T7

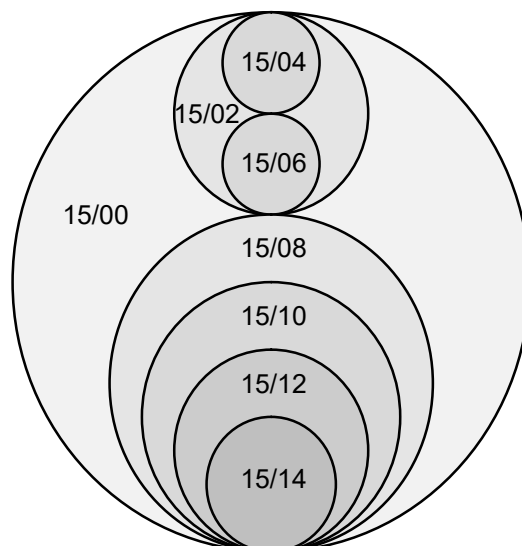

Рис. 4.1. Приклад ієрархічної структури основної групи В29В 15/00
 (тут «Т»–«Т7» – охоплення тематики різних груп)

У будь-якому разі текст підгрупи слід розглядати в границях змісту вище розташованої рубрики, якій підпорядковано цю групу, наприклад:

В01F 3/00 Змішування, наприклад диспергування, емульгування, відповідно до змішуваних фаз;

3/18 . твердих речовин з твердими речовинами.

Текст підгрупи В01F 3/18 має розумітися так: «Змішування, наприклад диспергування, твердих речовин з твердими речовинами».

Або, наприклад:

В01F 7/00 Змішувачі з обертальними перемішувальними пристроями у нерухомих резервуарах; тістомісилки

7/16 . з мішалками, що обертаються навколо вертикальної осі

7/18 .. з лопатками або лопатями

Текст підгрупи В01F 7/18 слід розглядати так: «Змішувачі з обертальними перемішувальними пристроями у вигляді мішалок, що споряджені лопатками або лопатями та обертаються навколо вертикальної осі в нерухомих резервуарах».

Отже, повний класифікаційний індекс складають з комбінації символів, які використовують для позначення розділу, класу, підкласу та основної групи або підгрупи (рис. 4.2).

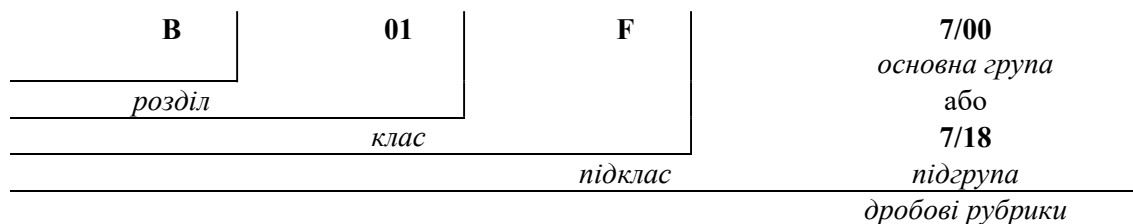

Рис. 4.2. Приклад повного класифікаційного індексу згідно з МПК

Часто за заголовком класу, підкласу або за рубрикою йде фраза в дужках, яка містить посилання на іншу рубрику МПК. Така фраза вказує на те, що тематика, яку визначають посиланням, охоплюється іншою рубрикою (або рубриками) МПК.

Посилання може мати одне з таких значень:

- а) обмеження обсягу (тобто звуження границь рубрики, яку розглядають);
- б) вказівку про перевагу (іншої рубрики над тією, яку розглядають);
- в) інформативну вказівку (у цьому разі інша рубрика «має перевагу» порівняно з рубрикою, яку розглядають).

Технічна суть винаходу стосується або створення (вдосконалення) будь-якого об'єкта, або того, яким чином цей об'єкт використовують. Цей факт знаходить своє відбиття в побудові МПК, яка поєднує в собі два підходи до оцінки класифікованого об'єкта: функціональний (загальний) і галузевий (спеціальний).

Винаходи (корисні моделі; далі – винаходи), суть яких полягає в природі або функції об'єкта незалежно від їх галузевого застосування, називають функціонально-орієнтованими. Їх класифікують у функціональних підрозділах МПК, наприклад:

B01D Розділяння;

C01 Неорганічна хімія;

C07 Органічна хімія.

Винаходи, суть яких полягає в застосуванні або використанні об'єкта в певній галузі, називають галузевими винаходами й класифікують у галузевих підрозділах МПК, наприклад:

C01B Неметалеві елементи; їх сполуки;

C07C Ациклічні або карбоциклічні сполуки.

При цьому слід зазначити, що не завжди підрозділи МПК можуть розглядатись як повністю функціонально-орієнтовані або повністю галузеві.

Часто єдиною інформацією, що розкриває суть певного технічного рішення, є інформація про галузь його використання. У цьому разі винахід буде повністю класифіковано в галузевому підрозділі МПК. Якщо ж конструктивні або функціональні особливості об'єкта винаходу належать до кількох галузей застосування, а також якщо застосування об'єкта в певній галузі не є технічно суттєвим, винахід буде класифіковано у функціонально-орієнтованому підрозділі МПК.

Правильне класифікування технічної суті можна здійснити, дотримуючись таких послідовних дій:

1) передусім слід вибрати найбільш відповідний розділ, потім клас, підклас і, нарешті, основну групу або в її границях найбільш відповідну підгрупу з найбільшою кількістю крапок, обсяг якої буде достатнім, щоб охопити всі найважливіші особливості технічної суті об'єкта, який розглядають;

2) як альтернативу, групу можна знайти за допомогою алфавітно-предметного покажчика до МПК.

Основним елементом довідково-пошукового апарату (ДПА) до МПК є:

- показчики класів до МПК відповідних редакцій класифікації;
- алфавітно-предметні показчики (АПП), у яких всі технічні поняття, що містяться в МПК, розташовано в алфавітному порядку;
- показчики відповідності між технічним змістом рубрик різних редакцій МПК.

Використання показчиків відповідності доцільно як на стадії визначення області пошуку, так і безпосередньо під час пошуку для постійного корегування та уточнення пошукової області. Особливо це стосується, наприклад, класу В29 «Обробляння пластиків; обробляння речовин у пластичному стані взагалі», зміст якого значно змінився, починаючи з четвертої редакції МПК.

Витяг з дев'ятої редакції МПК наведено в додатку Б, а приклад розміщення матеріалу в МПК – у додатку В.

Європейським патентним відомством (англ. – ЕРО) і Відомством з патентів і товарних знаків США (англ. – USPTO) 2010 року було розроблено спільну патентну класифікацію – Cooperative Patent Classification (CPC), яка значною мірою базується на попередній Європейській системі класифікації (ECLA; з 01.01.2013 ECLA замінено CPC) та меншою мірою на патентній класифікації США – USPC.

Класифікаційні індекси спільної патентної класифікації, як і МПК, складаються з розділу, класу, підкласу, а також дробової рубрики: основної групи або підгрупи, проте CPC має більш деталізовані рубрики (якщо МПК містить приблизно 70 000 рубрик, то CPC – 250 000). Також у CPC до восьми спільних з МПК розділів (А, В, С, D, Е, F, G, Н) додано ще один – Y: Нові міжсекційні технології (Emerging Cross-Sectional Technologies).

5.3. Джерела патентної інформації

Патентна інформація – це сукупність відомостей про результат науково-технічної діяльності, які містяться в описах, прикладених до заявок на винаходи або до охоронних документів, про правовий статус патентних документів, а також про умови реалізації прав, що впливають з патентних документів.

Розрізняють первинні та вторинні джерела патентної інформації.

До первинних джерел патентної інформації належать патентні документи в тому вигляді, у якому їх публікують відомства промислової власності (наприклад, патенти на винаходи й корисні моделі; відомості про заявки на винаходи, які прийняті до розгляду; авторські свідоцтва на винаходи)*. До

* Станом на 01.07.2024 в Україні здійснено реєстрацію 133 254 винаходи, 156 479 корисні моделі, 46 608 промислових зразків, 349 875 торговельних марок, 13 топографій інтегральних мікросхем (компонувальних напівпровідникових виробів), 3 164 географічні зазначення (URL: <https://ukrpatent.org/uk/articles/ukrnoivi-total-registration>).

вторинних джерел патентної інформації належать документи, які є результатом аналітико-синтетичного перероблення первинних джерел (реферати або анотації описів винаходів, видання інформаційних центрів, які спеціалізуються на публікації первинних джерел патентної інформації або широко використовують їх, наприклад, офіційні бюлетені патентних відомств держав та ін.).

Майже будь-яке джерело (первинне чи вторинне) патентної інформації містить два види інформації: бібліографічну й технічну.

Бібліографічні дані, які використовують у патентних документах, ідентифікують за допомогою так званих «кодів ІНІД» (ІНІД – це скорочення найменування «Узгоджені на міжнародному рівні цифрові коди для ідентифікації даних»), які визначають згідно зі стандартом BOIB ST.9 «Рекомендації, що стосуються бібліографічних даних патентних документів і свідоцтв додаткової охорони».

Розглянемо основні коди ІНІД, які використовують у джерелах патентної інформації.

(10) Ідентифікація охоронного документа.

(11) Номер документа.

Зазвичай номери документів утворюють послідовність, яка зростає (починаючи з числа 1, наприклад, в Україні; а в Російській Федерації, яка є правонаступником СРСР, номери патентів на винаходи, щоб їх не плутати з номерами авторських свідоцтв і патентів СРСР, утворюють серію, номери якої починаються з 2 000 000).

(12) Словесне позначення виду документа.

(13) Код виду документа.

Код у загальному випадку містить літеру й цифру; літера *A* – це документи, які обов'язково містять текст первісної заявки, але такі, що не належать до наданих прав промислової власності (наприклад, патенти України на винаходи зі строком дії 6 років (до 01.06.2000 – 5 років)); літера *B* – це документи, які містять текст заявки необов'язково в первісному вигляді, але такі, що не належать до наданих прав промислової власності; літера *C* – це документи, які належать до наданих прав промислової власності (наприклад, патенти України зі строком дії 20 років); літера *U* – це документи, які обов'язково містять текст первісно поданої заявки на корисну модель, але такі, що не належать до прав, наданим на корисну модель; цифра найчастіше позначає рівень публікації документа, наприклад *C1* (код виду документа зазвичай визначають згідно зі стандартом BOIB ST.16 «Рекомендовані стандартні коди для ідентифікації різних видів патентних документів»).

(15) Дата реєстрації документа.

(19) Код держави, відомства або організацій, що здійснила публікацію документа.

Так, Україна має код UA, Російська Федерація – RU, СРСР – SU, США – US, Велика Британія – GB, Німеччина – DE, Франція – FR, Швейцарія – CH, Японія – JP, Канада – CA, Норвегія – NO, Швеція – SE, Італія – IT і т. ін. (згідно зі стандартом BOIB ST.3 «Рекомендовані стандартні двобуквені коди для представлення держав, адміністративних одиниць і міжнародних організацій»; цей стандарт визначає також коди міжнародних організацій, наприклад, BOIB – WO, Європейського патентного відомства – EP, Євразійської патентної організації – EA і т. ін.).

(20) Дані, що стосуються заявки на охоронний документ.

(21) Номер заявки.

Для нумерації заявок на патенти застосовують дві основні серії:

1) річні серії, у яких номер заявки складається найчастіше з цифр, що позначають рік подання заявки, і порядкового номера, що зростає й надають заявкам протягом даного року (причому щорічно починаються нові серії). Така система діє, наприклад, в Україні й Російській Федерації. В Україні до 01.01.2000 перші дві цифри номера заявки позначають рік подання заявки, третя й четверта – місяць подання заявки, а наступні чотири – порядковий номер, що присвоюють заявці протягом даного року (щорічно починаються нові серії). Починаючи з 01.01.2000 номерам заявкам на винаходи й корисні моделі надавали 10 цифр: перші чотири – рік подання заявки, п'ята й шоста – місяць подання заявки, а останні чотири – порядковий номер, що присвоювали заявці протягом даного року (щорічно розпочинали нові серії). Зараз в Україні номери заявки на винаходи й корисні моделі мають 10 символів: при цьому безпосередньо перед номером заявки (який складається з 9 цифр – року подання заявки і порядкового номеру, що присвоюють заявці протягом даного року) на винахід додають літеру «а», наприклад, а200814679, а перед номером заявки на корисну модель – літеру «u», наприклад, u200901022.

2) серії, які продовжуються – заявкам під час їх реєстрації присвоюють номери в послідовності, яка зростає протягом періоду, що перевищує рік. Така серія існувала в СРСР, номери якої перевищили 5 000 000.

(22) Дата подання заявки.

Якщо треба написати дати з використанням григоріанського календаря, найчастіше дані зазначають у послідовності: «число, місяць, рік», рідше – «рік, місяць, число», а ще рідше – «місяць, число, рік». Між числами, що позначають число, місяць і рік, проставляють крапку, похилу риску або пробіл (наприклад, «21.09.2008», «21/09/2008», «21 09 2008»).

(24) Дата, з якої набирають чинності права, що впливають з патенту.

(26) Мова публікації заявки.

(30) Пріоритетні дані.

(31) Номер(и) попередньої(их) заявки(ок) у державі-учасниці Паризької конвенції.

(32) Дата(и) подання пріоритетної(их) заявки(ок) у державу-учасницю Паризької конвенції.

(33) Код держави-учасниці Паризької конвенції, у яку подано попередню(і) заявку(и), згідно зі стандартом BOIB ST.3.

(40) *Дата (дати) надання документа для загального ознайомлення.*

(46) Дата публікації відомостей про видачу патенту (а в Україні, крім того, і номер офіційного бюлетеня, наприклад «25.05.2009. Бюл. № 10, 2009 р.»).

(47) Дата надання документа для загального ознайомлення шляхом вкладки.

(50) *Технічна інформація.*

(51) Міжнародна патентна класифікація (МПК).

(52) Внутрішня або Національна патентна класифікація (НПК).

(53) Універсальна десяткова класифікація (УДК).

(54) Назва винаходу або корисної моделі.

(56) Список документів-аналогів, якщо його не включено безпосередньо в текст опису винаходу (корисної моделі).

(57) Реферат або формула винаходу (корисної моделі).

(60) *Посилання на інші юридично пов'язані національні патентні документи.*

(62) Номер і дата подання попередньої заявки, з якої виділено даний документ, до УКРНОІВІ.

(70) *Ідентифікація осіб, які мають відношення до охоронного документа.*

(71) Прізвище, ім'я та по батькові або повне найменування заявника.

(72) Винахідник(и), код держави.

(73) Володілець охоронного документа.

(74) Прізвище, ім'я та по батькові представника у справах інтелектуальної власності (патентного повіреного).

(75) Прізвище, ім'я та по батькові винахідника(ів), який(і) є також заявником(ами).

(76) Прізвище, ім'я та по батькові винахідника(ів), який(і) є також заявником(ами) і володільцем(ями) охоронного документа.

(80) *Ідентифікація даних, що стосуються міжнародних конвенцій, крім Паризької конвенції.*

(86) Номер і дата подання заявки за процедурою РСТ (процедура, передбачена Договором про патентну кооперацію (див. п. 3.2)).

Коди ІНІД стосовно торговельних марок визначають стандартом BOIB ST.60 «Рекомендації, що стосуються бібліографічних даних про товарні знаки», а стосовно промислових зразків – стандартом BOIB ST.80 «Рекомендації, що стосуються бібліографічних даних про промислові знаки».

Технічна інформація патентного документа на винахід чи корисну модель зазвичай містить:

- а) короткий опис стану рівня техніки;
- б) докладний опис винаходу, який надає можливості спеціалісту в цій галузі використовувати винахід;
- в) за потреби одне або більше креслень (або хімічних формул), які сприяють кращому розумінню винаходу;
- г) пункти формули винаходу, яка визначає обсяг правової охорони, яку надають.

В Україні безпосередньо опис винаходу (корисної моделі) містить такі розділи:

- галузь техніки, до якої належить винахід (корисна модель);
- рівень техніки (тут наводять дані про відомі заявнику аналоги винаходу (корисної моделі) з виділенням серед них найближчого аналога, який раніше називався прототипом);
- суть винаходу (корисної моделі);
- перелік фігур, креслень (якщо на них є посилання в опису);
- відомості, які підтверджують можливість здійснення винаходу (корисної моделі).

Вторинні джерела патентної інформації містять бібліографічні дані про патентні документи та інформацію про їх зміст.

Найбільш оперативним і зручним джерелом інформації про винаходи є офіційні бюлетені, які видають патентні відомства різних держав зазвичай кілька разів на рік. Інформацію про винаходи в них публікують значно раніше публікації повних описів винаходів.

В Україні таким джерелом є бюлетень УКРНОІВІ «Промислова власність», у Російській Федерації – бюлетені «Изобретения» (з 1992 р.) і «Полезные модели» (з 1993 р.), «Изобретения стран мира» (з 1985 р.), у США – «Official Gazette of US Patent Office» (частково ці бюлетені є в Державному патентному фонді, м. Київ, вул. Антоновича, 180).

Офіційний бюлетень «Промислова власність» видається з 1993 року. Починаючи з 2021 року бюлетень «Промислова власність» виходить щотижня у двох томах:

- том 1 «Винаходи, корисні моделі, компонування напівпровідникових виробів» вміщує таку інформацію: відомості про заявки на державну реєстрацію винаходів, відомості про державну реєстрацію винаходів, відомості про державну реєстрацію корисних моделей, відомості про державну реєстрацію компонувань напівпровідникових виробів, сповіщення щодо винаходів, корисних моделей та компонувань напівпровідникових виробів. Бюлетень може містити розділ «Офіційні повідомлення».

- том 2 «Промислові зразки, торговельні марки, географічні зазначення» вміщує таку інформацію: відомості про державну реєстрацію промислових зразків, відомості про заявки на торговельні марки, відомості про видачу свідоцтв України на торговельні марки, відомості про торговельні марки, зареєстровані відповідно до Протоколу до Мадридської

угоди про міжнародну реєстрацію знаків, яким надана охорона в Україні, відомості про добре відомі торговельні марки в Україні, відомості про заявки на державну реєстрацію географічних зазначень та географічні зазначення, заявлені для надання правової охорони в Україні на підставі міжнародного договору, відомості про державну реєстрацію географічних зазначень, відомості про право на використання зареєстрованих географічних зазначень, сповіщення щодо реєстрацій промислових зразків, свідоцтв України на торговельні марки, географічних зазначень, зміни до відомостей, що занесені до державних реєстрів промислових зразків, свідоцтв України на торговельні марки, географічних зазначень, відомості про видачу дублікатів свідоцтв, зміни внаслідок виправлення помилок та інші відомості, що стосуються реєстрації промислових зразків, торговельних марок та географічних зазначень. Розділ «Відомості про заявки на торговельні марки» марки» поповнюється відомостями щоденно. Бюлетень може містити розділ «Офіційні повідомлення».

Патентні відомства видають також річні, піврічні та кварталні показники, які надають суттєву допомогу у швидкому отриманні інформації.

Є три основні види показників:

1) нумераційні; такі показники містять номери публікації різних видів патентних документів, розташовані в порядку їх зростання;

2) систематичні; такі показники містять номери публікації різних видів патентних документів, розташовані в порядку наданих їм індексів класифікації (наприклад, МПК);

3) іменні; такі показники містять номери публікації різних видів патентних документів, розташовані в алфавітному порядку імен винахідників, заявників або володільців патенту.

Інформація про винаходи у вигляді рефератів є також і в галузевих реферативних виданнях. У нашій державі з 1995 року виходить Український реферативний журнал (УРЖ) «Джерело» – періодичне інформаційне видання, призначене для оперативного відображення змісту друкованих в Україні наукових видань із природничих, технічних, суспільних і гуманітарних дисциплін.

В УРЖ «Джерело» реферуються монографії, збірники наукових праць, матеріали конференцій, посібники для вишів, серіальні (періодичні та продовжувані) видання, автореферати дисертацій, препринти. Джерелом інформації для підготовки УРЖ є обов'язковий примірник творів друку України, що надходить у Національної бібліотеки України імені В. І. Вернадського.

Український реферативний журнал «Джерело» виходить у чотирьох серіях:

– Серія 1. Природничі науки (рубрики серії: Природничі науки в цілому; Фізико-математичні науки; Хімічні науки; Науки про Землю; Біологічні науки);

– Серія 2. Техніка. Промисловість. Сільське господарство (рубрики серії: Техніка в цілому; Енергетика. Радіоелектроніка; Гірнична справа; Машинобудування. Хімічна технологія. Легка промисловість; Будівництво; Транспорт; Сільське господарство);

– Серія 3. Соціальні та гуманітарні науки. Мистецтво (рубрики серії: Соціологія. Демографія; Історія. Історичні науки; Економіка. Економічні науки; Політика. Політичні науки; Державо і право. Юридичні науки; Культура. Наука. Освіта; Філологічні науки; Мистецтво. Мистецтвознавство; Релігія; Філософські науки. Психологія);

– Серія 4. Медицина (рубрики серії: Медицина. Медичні науки).

Усі чотири серії УРЖ «Джерело» виходять із періодичністю 1 раз у 2 місяці (6 разів на рік).

Ще одним із джерел інформації про винаходи є фірмові журнали, які видають фірми-виробники технічної продукції, а також видання іноземних фірм.

Зразки деяких джерел патентної інформації наведено в додатку Г.

Разом з патентною інформацією під час проведення патентних досліджень користуються також і науково-технічною інформацією, до якої належать видання галузевих інститутів інформації, довідники, енциклопедичні статті, підручники й навчальні посібники, статті та огляди в галузевій періодиці, матеріали симпозіумів і конференцій, стандарти, звіти про науково-дослідні й дослідно-конструкторські роботи (НДР і ДКР), рекламні проспекти й фірмові каталоги та ін.

5.4. Патентні дослідження

5.4.1. Загальні відомості про патентні дослідження

Основні вимоги до проведення патентних досліджень й відповідні форми звіту установлює державний стандарт ДСТУ 3575–97 «Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення». Цей стандарт застосовують в усіх галузях господарської діяльності на етапах створення й використання об'єкта господарської діяльності, у зв'язку з чим у студентів мають бути навички щодо застосування цього стандарту.

В Україні також діє і стандарт ДСТУ 3574–97 «Патентний формуляр. Основні положення. Порядок складання та оформлення», який застосовують для забезпечення використання об'єкта господарської діяльності в Україні й за кордоном без порушення прав володільців чинних охоронних документів та заявників на об'єкти промислової власності.

Складений і оформлений патентний формуляр засвідчує стан об'єкта господарської діяльності (як товару) щодо порушення прав володільців чинних охоронних документів і заявників на об'єкти промислової власності та правової охорони об'єкта господарської діяльності під час використання його шляхом продажу, видачі ліцензій, показу на виставках і ярмарках.

Патентний формуляр входить до складу комплексу технічної документації на об'єкт господарської діяльності та складається на підставі звіту про патентні дослідження, що проводять згідно з ДСТУ 3575–97.

Патентні дослідження – це системний науковий аналіз властивостей об'єкта господарської діяльності* (ОГД) протягом його життєвого циклу, які

* Господарська діяльність – будь-яка діяльність, у тому числі підприємницька, пов'язана з виробництвом і обміном матеріальних і нематеріальних благ, що виступають у формі товару.

випливають з правової охорони об'єктів промислової власності.

За своїм характером і змістом патентні дослідження належать до прикладних науково-дослідних робіт.

Мета патентних досліджень – визначення патентної ситуації щодо об'єкта господарської діяльності, тобто пристрою, способу або позначення для товарів і послуг.

Патентні дослідження виконують на всіх етапах життєвого циклу ОГД (життєвий цикл ОГД – це сукупність взаємопов'язаних етапів створення, використання й послідовного вдосконалення ОГД). При цьому патентні дослідження проводять у складі таких робіт: маркетингу; менеджменту; прогнозування; перспективного й поточного планування; визначення напрямів, темпів розвитку засобів технічного забезпечення своєї діяльності; проектування; формування замовлення виконавцям; вибору напрямів дослідження в разі створення нових і модернізації існуючих ОГД; виконання НДР і ДКР; науково-технічного співробітництва; постановки ОГД на виробництво; підвищення якості ОГД, удосконалення технології; матеріального й технологічного забезпечення виробництва; експлуатації ОГД; придбання обладнання й ліцензій; реалізації ОГД (продажу, експонування на виставках, ярмарках, продажу ліцензій); правової охорони об'єктів промислової власності.

Результатом патентних досліджень є звіт про патентні дослідження.

Матеріали звіту використовують під час розробки документів, які пов'язані з діяльністю суб'єкта господарської діяльності, у тому числі: прогнозів, програм, планів створення й розвитку виробництва ОГД і надання послуг; тематичних карток; заявок на розроблення та освоєння ОГД; вихідних вимог замовника на виконання НДР і ДКР; технічних і тактико-технічних завдань на виконання НДР і ДКР; звітів про проведення НДР і ДКР; технічних умов (технічного опису) на розроблений ОГД; стандартів на розроблений ОГД; карт технічного рівня та якості ОГД; заявок на видачу охоронних документів на об'єкти промислової власності; патентних формулярів.

Під час проведення патентних досліджень виконують такі види робіт:

- 1) визначення патентоздатності ОГД;
- 2) визначення ситуації щодо використання прав на об'єкти промислової власності;
- 3) виявлення порушення прав володільців чинних охоронних документів і заявників на об'єкти промислової власності.

Суб'єкт господарської діяльності – юридична особа (підприємство, об'єднання підприємств, установа, організація будь-якої організаційно-правової форми, а також громадянин, що має статус підприємця).

Патентна ситуація щодо ОГД – сукупність даних з правової охорони об'єктів промислової власності.

Патентоздатність ОГД визначають на основі досліджень загальнодоступної патентної та іншої науково-технічної інформації.

Ситуацію щодо використання прав на об'єкти промислової власності визначають на основі результатів статистичної обробки патентної документації, яка стосується ОГД; результатів аналізу відомостей щодо укладених ліцензійних договорів і договорів про передачу права власності; аналізу можливостей застосування в ОГД відомих об'єктів промислової власності.

Порушення прав володільців чинних охоронних документів і заявників на об'єкти промислової власності виявляють на основі досліджень патентної документації, що стосується ОГД; результатів порівняльного аналізу об'єктів промислової власності та ОГД.

Завдання патентних досліджень визначаються стадіями життєвого циклу ОГД (для матеріального ОГД основними стадіями життєвого циклу є дослідження, проєктування, виготовлення, реалізація замовнику, монтаж, експлуатація, зняття з експлуатації, демонтаж, утилізація) і відповідними видами робіт, встановленими нормативно-технічними документами.

Розрізняють такі основні види патентного пошуку, які залежать від характеру об'єктів пошуку: тематичний, іменний, нумераційний, пошук патентів-аналогів і пошук для виявлення патентних прав.

Під час *тематичного пошуку* виявляють аналоги (аналог технічного об'єкта – це відомий до дати пріоритету засіб того ж призначення, сукупність ознак якого подібна до сукупності суттєвих ознак даного об'єкта; найближчий аналог (прототип) – це аналог технічного об'єкта, який є найближчим до нього за сукупністю ознак).

Іменний пошук застосовують для контролю діяльності різних фірм та інших заявників. За допомогою аналізу результатів цього виду пошуку можна зробити висновок про пріоритетні напрями роботи провідних фірм у певній галузі техніки. Для його проведення використовують алфавітно-іменні покажчики.

Нумераційний пошук здійснюють, щоб встановити тематичну належність документа, його зв'язок з іншими документами, а також правовий статус. Нумераційні пошукові системи найчастіше містять номер документа (патенту, заявки тощо), індекс МПК та ін.

Нумераційні покажчики випускають як окремими випусками, так і у складі, наприклад, офіційних бюлетенів.

Пошук патентів-аналогів, тобто патентів, виданих у різних державах на один і той же винахід (корисну модель), дає змогу значно скоротити обсяг патентних документів, які розглядають, а також полегшити деякі інші патентно-інформаційні дослідження.

Пошук для виявлення патентних прав зводять до визначення патентно-правової охорони певного винаходу (корисної моделі) або патентних прав певних осіб.

Найчастіше під час курсового й дипломного проєктування студенти мають справу з тематичним пошуком, тому розглянемо його докладніше.

Після формулювання завдання на проведення патентних досліджень розробляють регламент, який містить:

- визначення предмета пошуку;
- зазначення мети пошуку інформації;
- визначення держав пошуку інформації;
- визначення ретроспективності пошуку^{*};
- визначення класифікаційних індексів;
- вибір джерел інформації.

Першим етапом розроблення регламенту пошуку інформації на проведення патентних досліджень є визначення предмета пошуку.

Предмет пошуку визначають, виходячи з конкретних завдань патентних досліджень, категорії об'єкта (продукт (пристрій, речовина) або процес), а також з того, які саме його елементи, параметри, властивості та інші характеристики досліджуватимуть.

Якщо темою патентних досліджень є пристрій (апарат, машина, технологічна лінія або її елементи), то предметами пошуку можуть бути: пристрій у цілому (загальна компоновка, принципова схема); принцип роботи пристрою; вузли й деталі; матеріали (речовини), які використовують для виготовлення окремих елементів пристрою; технологія виготовлення пристрою; галузі можливого застосування пристрою.

Якщо розглядають будь-яку систему в цілому (наприклад, технологічну лінію або установку), то слід звернути увагу на її конструктивні або функціональні елементи, які не є тривіальними й можуть мати загальне застосування. У цьому разі слід розглядати як систему в цілому, так і її конструктивні або функціональні елементи.

Якщо темою патентних досліджень є речовина, то предметом пошуку можуть бути: сама речовина (її якісний або кількісний склад); процес (спосіб) одержання речовини; вихідні матеріали; галузі можливого застосування речовини.

Якщо темою патентних досліджень є технологічний процес (спосіб), то предметом пошуку можуть бути: технологічний процес у цілому; його етапи, якщо він являє собою самостійний охоронопридатний об'єкт; вихідні продукти; проміжні продукти та процеси (способи) їх одержання; кінцеві продукти й

^{*} ДСТУ 3575–97 передбачає визначення ретроспективності пошуку після визначення класифікаційних індексів, проте, на нашу думку, коректніше поміняти ці два етапи місцями.

галузі їх застосування; обладнання, на основі якого реалізують цей процес (спосіб).

Формулювати предмет пошуку слід, за можливості, з використанням термінології, прийнятої у відповідній системі класифікації. Конкретизація предмета пошуку зводиться до наближення його формулювання до найменувань рубрик МПК, НПК, УДК. Слід зазначити, що під час проведення досліджень предмет пошуку може бути уточнений.

Другим етапом регламенту пошуку інформації є зазначення мети пошуку інформації.

Метою патентних досліджень може бути одержання вихідних даних для забезпечення високого технічного рівня й конкурентоздатності ОГД; використання сучасних науково-технічних досягнень і виключення невиправданого дублювання досліджень і розробок; дослідження технічного рівня ОГД, виявлення тенденцій його розвитку; визначення відповідності ОГД умовам патентоздатності; обґрунтування конкретних вимог щодо вдосконалення існуючої та створення нової продукції й технології; аналіз конкурентоздатності ОГД та ін.

Третім етапом регламенту пошуку інформації є визначення держав пошуку інформації. При цьому керуються завданнями проведення патентних досліджень.

Визначаючи патентоздатність ОГД, пошук зазвичай слід проводити щонайменше по таких державах: Україна, Російська Федерація, США, Франція, Велика Британія, Німеччина, Японія, Швейцарія, СРСР (з урахуванням того, що 1991 року СРСР перестав існувати як держава), а також по державах, у яких найбільш розвинута досліджувана галузь техніки.

Вибір держав пошуку, щоб визначити технічний рівень і тенденції розвитку ОГД, здійснюють за результатами попереднього пошуку по УРЖ «Джерело», РЖ ВІНІТІ та інших матеріалах (тематичних добірках, картотеках, аналітичних оглядах тощо).

Визначаючи ситуацію щодо використання прав на об'єкти промислової власності (експертиза ОГД на патентну чистоту^{*}), пошук здійснюють по державах, відносно яких не повинні бути порушені права володільців патенту

^{*} Відповідно до Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» патентна чистота – це властивість технологій та/або їх складових бути вільно використаними в певній державі без загрози порушення діючих на її території прав інтелектуальної власності на технології та/або складові технологій, що посвідчуються охоронними документами цієї держави (патентами) та свідоцтвами, які належать третім особам, визначена згідно з охоронними документами (патентами) і свідоцтвами на ці об'єкти та нормативно-правовими актами держави (держав), де планується використання зазначених технологій та їх складових, а також відповідно до конкретного періоду часу, обумовленого строком дії охоронних документів (патентів) і свідоцтв на технології та/або їх складові на території такої держави (держав).

(наприклад, застосовуючи ОГД на території України й Республіки Польща, державами пошуку будуть ці дві держави).

Четвертим етапом регламенту пошуку інформації є визначення ретроспективності пошуку.

Визначаючи патентоздатність ОГД, який належить до профілюючих напрямів діяльності організації, патентні дослідження проводять найчастіше на глибину 50 років, а визначаючи патентоздатність ОГД, який не належить до профілюючих напрямів діяльності організації – зазвичай не менше ніж на 15 років.

Проводячи патентні дослідження з метою визначення рівня й тенденцій розвитку виду техніки, до якого належить ОГД, пошук здійснюють на глибину, достатню для встановлення тенденцій розвитку даного виду техніки (від 5 до 15 років).

Визначаючи ситуацію щодо використання прав на об'єкти промислової власності, глибину пошуку визначають строком дії патенту в державі пошуку (зазвичай не більше 20 років).

Виявляючи порушення прав володільців чинних охоронних документів і заявників на об'єкти промислової власності, глибину пошуку визначають дійсним строком дії даного охоронного документа.

П'ятим етапом регламенту пошуку інформації є визначення класифікаційних індексів.

Для пошуку науково-технічної інформації використовують універсальну десяткову класифікацію, а для пошуку патентної інформації – міжнародну й національні патентні класифікації. При цьому слід враховувати можливі зміни систем класифікації протягом часу, що дорівнює ретроспективності (глибині) пошуку (у зв'язку з цим доцільно четвертим, а не п'ятим (як згідно з ДСТУ 3575–97) етапом регламенту пошуку поставити саме визначення ретроспективності пошуку).

Основи визначення класифікаційних рубрик МПК було розглянуто в п. 5.2.

При цьому слід пам'ятати про наявність декількох підрозділів, у яких можна виявити аналоги даного об'єкта (наприклад, фільтри взагалі класифікують у класі B01, а фільтри спеціального призначення або їх комбінації з іншими пристроями класифікують у галузевих рубриках, наприклад, A01J 11/06, A47J 31/06, D01D 1/10).

Також слід мати на увазі, що якщо, наприклад, об'єктом досліджень є клапан, який застосовують у двигунах внутрішнього згоряння, то пошук слід проводити не тільки в рубриках, які стосуються клапанів безпосередньо, а й у рубриках, які стосуються двигунів.

Останнім, шостим, етапом регламенту пошуку інформації є вибір джерел інформації.

Основні види джерел патентної інформації розглянуто в п. 5.3.

Правильний вибір джерел інформації безпосередньо впливає на якість, достовірність, а також на працевитрати усіх патентних досліджень*.

Вибір джерел інформації здійснюють з урахуванням завдань проведення патентних досліджень, наявності інформаційних джерел у державі, оперативності виходу у світ джерела інформації, інформативності джерела, а також характеру інформації в джерелі.

Визначаючи патентоздатність об'єкта, використовують джерела патентної, науково-технічної інформації та офіційні нормативно-методичні матеріали.

Визначаючи ситуацію щодо використання прав на об'єкти промислової власності, використовують головним чином джерела патентної інформації та офіційні нормативно-методичні матеріали.

Найширше коло джерел інформації застосовують під час патентних досліджень з метою визначення рівня й тенденцій розвитку певного об'єкта техніки. При цьому використовують насамперед реферативну інформацію, повні описи винаходів (корисних моделей) до патентних документів, стандарти, технічні умови, кон'юнктурно-економічну інформацію (проспекти, каталоги, фірмові довідники тощо) та іншу науково-технічну літературу.

Передусім потрібно звертатися до джерел інформації, які найбільш доступні й забезпечують за мінімальної трудомісткості максимальну ймовірність виявлення аналогів.

Після розробки регламенту пошуку інформації виконують безпосередньо пошук, оброблення інформації та оформлення довідки про пошук.

Під час проведення пошуку слід встановити раціональну черговість пошуку, щоб найшвидше знайти потрібну інформацію. При цьому бажано концентрувати увагу на рубриках класифікації, у яких імовірність знаходження необхідних документів найбільша. Перед розповсюдженням пошуку на інші галузі техніки слід взяти до уваги вже отримані результати пошуку й, корегуючи його галузі, вивчити посилання, які знаходяться в знайденій документації. Так, наявність значної кількості посилань на патентну літературу може бути сигналом, який вказує на потребу більш докладного вивчення науково-технічної й довідкової літератури. Під час пошуку часто доцільно користуватися посиланнями (постійними й поточними), які наводять у виданнях. Так, у РЖ ВІНТІ постійні посилання вказують на суміжні й міжгалузеві розділи й випуски РЖ, а поточні посилання наводять у кінці розділів як переліки номерів рефератів, які містять відомості, що мають належність до основного розділу, але розміщені в інших розділах цієї ж серії.

Після проведення пошуку інформації настає черга її систематизації та аналізу.

* Суттєву допомогу в проведенні патентного пошуку може надати мережа Інтернет, в якій достатньо повно представлений значний обсяг інформації, яка надається як на платній, так і на безоплатній основі (див. додаток І).

Аналіз документації, яку відібрано в результаті пошуку, починають з її систематизації, яка залежить від виду виконуваних робіт. Так, для визначення ситуації щодо використання прав на об'єкт промислової власності відібрані документи систематизують за державами й фірмами, за національними й іноземними заявниками, а охоронні документи національних заявників – за роками подання заявок.

Для визначення рівня й тенденцій розвитку техніки відібрані патентні документи та джерела науково-технічної інформації систематизують згідно з технічними рішеннями, спрямованими на одержання одного й того ж технічного результату й за роками їх створення.

Відібрані проспекти й каталоги систематизують за типами об'єктів, а документи, які стосуються однотипних об'єктів – за державами, фірмами й роками випуску.

Після систематизації всієї відібраної документації здійснюють попередній аналіз, у результаті якого відбирають найбільш цікаві технічні рішення. Після цього детально аналізують ці рішення залежно від виду виконуваних робіт і остаточно оформлюють звіт про патентні дослідження (ДСТУ 3575–97).

У навчальному процесі звіт про патентні дослідження може бути оформлено за спрощеною формою. Приклад оформлення розділу «Патентні дослідження» розрахунково-пояснювальної записки курсового (дипломного) проекту наведено в додатку Д.

Найчастіше предметом пошуку під час курсового й дипломного проектування є пристрій: апарат, машина, технологічна лінія або їх складові частини, рідше – процес (спосіб) і речовина.

Установивши предмет пошуку, здійснюють його аналіз, тобто розчленовують об'єкт на елементи. При цьому ознаки об'єкта можна виписати у вигляді таблиці, розташовуючи їх у певній послідовності.

Під час аналізу технічного рішення, що належить до пристроїв, спочатку в таблицю вписують усі його основні функціональні елементи (вузли, складові частини, деталі) з вказівкою виконуваних ними функцій. Далі зазвичай визначають ознаки, які характеризують конструктивні особливості окремих функціональних елементів, тобто геометричну форму, матеріал, з якого виготовляють цей елемент, співвідношення розмірів (якщо вони впливають на ефективну роботу предмета пошуку) та ін.

Під час аналізу технічного рішення, що належить до процесів (способів), перш за все слід виділити ознаки, які характеризують наявність операцій і прийомів, які складають процес (спосіб). Потім виписують ознаки, що характеризують послідовність здійснення операцій і прийомів у часі (для цього в попередній графі (стовпчику) таблиці операції записують у порядку їх слідування під час реалізації процес (способу)). Далі зазначають параметри проведення кожної з операцій і прийомів (температура, тиск, швидкість тощо) і за-

соби, які використовують під час реалізації цих операцій і прийомів (речовини, інструменти, пристрої тощо).

Під час аналізу технічного рішення, що належить до речовин передусім виписують компоненти, які складають речовину, а потім – ознаки, що характеризують кількісний склад речовини (зазвичай кількісний склад характеризують в інтервалі співвідношень компонентів, наприклад, Ni – 8–12 % мас.). Після цього зазначають ознаки, які можуть характеризувати геометричні й фізичні властивості речовини або її компонентів (наприклад, форму частинки, довжину й діаметр волокон, агрегатний стан та ін.).

Після виділення всіх ознак об'єкта слід виділити так звані *суттєві ознаки*, тобто такі ознаки, кожна з яких необхідна, а всі разом достатні для того, щоб відрізнити даний об'єкт від усіх інших і характеризувати його з метою досягнення цим об'єктом необхідного технічного результату*. Тобто суттєвою ознакою можна вважати лише таку ознаку об'єкта, за відсутності якої в сукупності його ознак не можна одержати потрібний технічний результат. Якщо розглядають винахід (або корисну модель), то всі його суттєві ознаки наведено у формулі винаходу, що значно спрощує аналіз.

5.4.2. Особливості формули винаходу (корисної моделі)

Формула винаходу (корисної моделі) – це стисла словесна характеристика технічної суті винаходу, що містить сукупність його (її) суттєвих ознак, достатніх, щоб досягти зазначеного заявником технічного результату**.

Формула є складовою опису винаходу (корисної моделі) і необхідна для того, щоби в стислому вигляді виразити обсяг винаходу (корисної моделі), тобто визначити те коло об'єктів, на які розповсюджуються права володільця патенту. У разі визнання об'єкта винаходом лише формула набуває правового значення та є єдиним критерієм визначення обсягу винаходу (за нею встановлюють факт використання чи невикористання винаходу, для чого ознаки об'єкта, що реалізовано на практиці, зіставляють із сукупністю ознак, зафіксованих у формулі винаходу (корисної моделі)).

Формула має:

– стисло й чітко виражати технічну суть винаходу, а саме відображати в логічному визначенні об'єкт винаходу сукупністю його суттєвих ознак;

* Під технічним результатом, якого можна досягти під час реалізації винаходу (корисної моделі), розуміють виявлення нових технічних властивостей об'єкта винаходу (корисної моделі), обумовлених введенням до нього нових суттєвих ознак. Технічний результат може бути виражений, наприклад, у зменшенні чи збільшенні крутного моменту, у зниженні чи підвищенні коефіцієнта тертя, зменшенні чи збільшенні поверхні контакту фаз, у структурному перетворенні в процесі кристалізації, у поліпшенні контакту робочого органа із середовищем тощо.

** Більш докладно порядок складання формули винаходу (корисної моделі) розглянуто в [5, 18, 23].

– визначати обсяг винаходу, а саме межі прав володільця патенту, встановлені нормативними актами;

– бути засобом відрізнєння об’єкта винаходу від інших об’єктів або визначення схожості для встановлення факту використання винаходу.

Формула може бути одноланковою чи багатоланковою і включати відповідно один або декілька пунктів.

Одноланкову формулу винаходу (корисної моделі) застосовують для характеристики технічної суті одного винаходу (корисної моделі) сукупністю суттєвих ознак, які не мають розвитку чи уточнення стосовно окремих випадків його виконання або використання.

Багатоланкову формулу винаходу (корисної моделі) застосовують для характеристики одного винаходу (корисної моделі) з розвитком та (або) уточненням окремих суттєвих ознак стосовно деяких випадків виконання й використання винаходу (корисної моделі) або для характеристики групи винаходів.

Багатоланкова формула, що характеризує один винахід (корисну модель), має один незалежний пункт і наступний (наступні) за ним залежний (залежні) пункт (пункти).

Багатоланкова формула, що характеризує групу винаходів, має декілька незалежних пунктів, кожний з яких характеризує один з винаходів групи (наприклад, «спосіб перероблення полімерів і пристрій для його здійснення» або «зубна щітка, ворс зубної щітки, матеріал ворсу і спосіб його одержання»). При цьому кожний з винаходів групи може бути охарактеризований із залученням залежних пунктів, підпорядкованих відповідному незалежному пункту.

Незалежний пункт формули має починатися з назви винаходу (корисної моделі), яку зазначено в заяві та описі, і складатися зазвичай з обмежувальної й відмітної (відрізняльної) частин формули, що відокремлюють одну від одної виразом «який (яка, яке) відрізняється тим, що...». Обмежувальна частина формули включає ознаки, спільні для об’єкта, що заявляють, і найближчого аналога (тобто відомі ознаки), а відмітна – нові ознаки, що відрізняють об’єкт від найближчого аналога (тобто відмітні ознаки).

При цьому слід мати на увазі, що відрізнитись об’єкт може лише наявністю ознак, а не їх відсутністю.

У залежний пункт формули винаходу (корисної моделі) включають суттєві ознаки, що уточнюють сукупність ознак, зазначену в незалежному пункті формули винаходу, у тому числі шляхом розвитку чи уточнення окремих ознак цієї сукупності, та потрібні лише в окремих випадках, у конкретних формах виконання винаходу або за особливих умов його використання.

Залежний пункт формули включає родові поняття, що відображає призначення винаходу зазвичай скорочено порівняно з тим, що було наведено в незалежному пункті, і посилання на незалежний пункт та (або) залежний (залежні) пункт (пункти), якого (яких) він стосується.

У залежному пункті формули, що характеризує один об'єкт, в усіх випадках під поняттям «Пристрій за п. 1» розуміють повний зміст першого пункту формули, а саме сукупність усіх без винятку ознак, наведених у його обмежувальній та відмітній частинах.

Формулу (або кожний пункт багатоланкової формули) викладають у вигляді одного речення, окремі частини якого відокремлюють одну від одної комами, а не крапками із комою, бо це сприяє включенню у формулу мінімальної кількості ознак, підкреслює їх єдність і чітко виражає суть винаходу (при цьому перший пункт формули може бути досить великим: прикладом тому може бути винахід відповідно до пат. № UA52642C2, сьомий пункт формули якого займає понад 12 сторінок офіційного бюлетеня «Промислова власність»!).

Визначення найближчого аналога серед аналогів здійснюють зазвичай за одним із двох таких способів:

1) за максимальною кількістю подібних суттєвих ознак даного об'єкта та ознак аналогів;

2) за однією (двома) суттєвою ознакою, яка значною мірою, порівняно з іншими, впливає на досягнення технічного результату, та яку можна виділити із сукупності схожих з ознаками аналога.

При цьому на практиці найчастіше використовують перший із зазначених способів. Так, якщо проєктований об'єкт характеризується суттєвими ознаками А, Б, В, Г, Д, Е і під час патентних досліджень виявлено три аналоги І, ІІ, ІІІ, кожний з яких характеризується суттєвими ознаками:

І – А, Б, В, Ж, И, К;

ІІ – А, Б, В, Г;

ІІІ – А, Б, В, Г, Д, Ж, К, М,

то як найближчий аналог вибирають аналог ІІІ (спільні суттєві ознаки – А, Б, В, Г, Д)*.

5.4.3. Аналіз умов патентоздатності технічного рішення

Перевірку *новизни* технічного рішення здійснюють шляхом порівняння сукупності ознак об'єкта, що заявляється, із сукупністю ознак найближчого аналога. При цьому виявляють подібні ознаки, тобто ознаки, що ідентичні чи еквівалентні одна одній.

Ідентичними називають ознаки, що збігаються за функцією, яку вони виконують, і за формою їх виконання, а еквівалентними – ознаки, що збіга-

* При цьому слід мати на увазі, що незважаючи на відповідність розробленого об'єкта умові новизни, всі ознаки (А, Б, В, Г) аналога ІІ використано в розробленому об'єкті. У разі, якщо аналог ІІ охороняється чинним патентом, то розроблений об'єкт визнається таким, що підпадає під дію цього патенту, тому під час використання розробленого об'єкта будуть порушені права володільця зазначеного патенту.

ються за функцією, яку вони виконують, і за результатом, якого досягають, використовуючи заявлений винахід.

Винахід не визнають як такий, що відповідає умові новизни, а, отже, – і умові патентоздатності, якщо в рівні техніки виявлено засіб, якому властиві ознаки, ідентичні або еквівалентні всім ознакам, що і в запропонованій заявником формулі винаходу.

Винахід має *винахідницький рівень*, якщо для фахівця він не впливає з рівня техніки.

Винахід відповідає винахідницькому рівню, якщо не виявлено рішення, які мають ознаки, що збігаються з відмітними ознаками заявленого винаходу, або якщо такі рішення виявлено, але не підтверджено відомість впливу відмітних ознак заявленого винаходу на зазначений заявником технічний результат.

Умові винахідницького рівня також відповідають:

- індивідуальна сполука, яка підпадає під загальну структурну формулу групи відомих сполук, але її не описано як спеціально одержану чи досягнену, і виявляє при цьому нові невідомі для цієї групи сполук властивості в кількісному та якісному відношенні (селективний винахід);

- композиція, яка складається принаймні з двох відомих інгредієнтів, що забезпечують синергетичний ефект, можливість досягнення якого не впливає з рівня техніки, тобто який виявляє властивості інгредієнтів таким чином, що кількісні показники хоча б однієї з них вищі, ніж показники тієї ж властивості окремого інгредієнта^{*};

- процеси (способи) одержання нових індивідуальних сполук (класу, групи) із встановленою структурою;

- процеси (способи) одержання відомих індивідуальних сполук (класу, групи) із встановленою структурою, якщо в їх основу покладено нову для цього класу чи групи сполук реакцію, або невідомі умови проведення відомої для цього класу чи групи сполук реакції.

Винаходи не визнають як такі, що відповідають умові винахідницького рівня, якщо в основу їх покладено:

- доповнення відомого засобу будь-якою відомою частиною (частинами), яка (які) додається (додаються) до нього за відомими правилами, для досягнення

^{*} Як приклад такої композиції можна навести сплав Вуда (за ім'ям англійського інженера-винахідника Барнаба Вуда (Wood), який розробив цей сплав 1860 року) – легкоплавкий сплав на основі вісмуту (температура плавлення сплаву 68 °C). Сплав містить за масою, %: вісмуту – 50, свинцю – 25, олова й кадмію – по 12,5, температура плавлення яких 271,0; 327,4; 231,9 і 321,1 °C, відповідно.

Аналогічною композицією також є сплав Розе (за ім'ям німецького дослідника Валентина Розе (старшого) (Rose; 1736–1771). Сплав, температура плавлення якого становить близько 94 °C, містить за масою, %: вісмуту – 50, свинцю – 25, олова 25. Сплав Розе менш токсичний, ніж сплав Вуда, оскільки не містить кадмію.

технічного результату, щодо якого встановлено вплив саме таких доповнень (тобто результат звичайного проєктування певного об'єкту);

- заміна будь-якої частини (частин) відомого засобу іншою відомою частиною (частинами) для досягнення технічного результату, щодо якого встановлено вплив саме такої заміни;

- вилучення будь-якого засобу (елемента, дії) з одночасним вилученням обумовленої його наявністю функції й досягненням звичайного для такого вилучення технічного результату (спрощення конструкції, зменшення маси, габаритів, матеріаломісткості, підвищення надійності, скорочення тривалості процесу тощо);

- збільшення кількості однотипних елементів чи дій для посилення технічного результату, який обумовлено наявністю в засобі саме таких елементів чи дій;

- виконання відомого засобу або його частини (частин) з відомого матеріалу для досягнення технічного результату, який обумовлено відомими властивостями цього матеріалу;

- створення засобу, який складається з відомих частин, вибір яких і зв'язок між якими здійснені за відомими правилами й рекомендаціями та технічний результат, якого при цьому досягають, обумовлений лише відомими властивостями зазначених частин і зв'язків між ними;

- використання відомих речовин, штаму мікроорганізму за новим призначенням, якщо нове призначення обумовлено його відомими властивостями, структурою, виконанням і відомо, що саме такі властивості, структура, виконання потрібні для реалізації зазначеного призначення.

Винахід не визнають як такий, що відповідає умові винахідницького рівня, якщо в його основу покладено заміну кількісної ознаки (ознак), показ таких ознак у взаємозв'язку або в заміні його виду за умови, що факт впливу кожної з них на зазначений технічний результат відомий і нові значення цих ознак або їх взаємозв'язок можна одержати, виходячи з відомих залежностей, закономірностей.

І, нарешті, якщо розроблюваний об'єкт відповідає умовам новизни й винахідницького рівня, то перевіряють чи є об'єкт *промислово придатним*, тобто чи можна його використати в промисловості, сільському господарстві, медицині чи іншій сфері діяльності.

Остаточно, якщо об'єкт новий, має винахідницький рівень і промислово придатний, то він відповідає умовам патентоздатності (при цьому слід мати на увазі, що, як було зазначено в п. 2.2.1, об'єкт не повинен суперечити публічному порядку й загальновизнаним принципам моралі).

6. ПРАВОВА ОХОРОНА ВІНАХОДІВ І КОРИСНИХ МОДЕЛЕЙ

6.1. Загальні положення

Визнання об'єктів промислової власності об'єктами правової охорони засвідчується виданими на них у встановленому законодавством порядку охоронними документами, якими в Україні є патенти на винаходи, патенти на секретні винаходи, патенти на корисні моделі, патенти на секретні корисні моделі, патенти на сорти рослин, свідоцтва на промислові зразки, свідоцтва на компонування напівпровідникового виробу, свідоцтва на торговельну марку і свідоцтва на географічне зазначення.

Патент (патент на винахід, патент на секретний винахід, патент на корисну модель^{*}, патент на секретну корисну модель) – це охоронний документ, що засвідчує пріоритет^{**}, авторство і права винахід (корисну модель)^{***}.

Саме право власності забезпечує можливість володільцю патенту в межах строку дії патенту на території певної держави (або певних держав) виготовляти й реалізовувати запатентовану продукцію на монопольній основі. Тим самим виключають довільний доступ конкурентів до запатентованого технічного рішення й забезпечують умови для одержання додаткового прибутку, поки це рішення, після закінчення строку дії патенту, не стане доступним для будь-якої особи.

Знову створюваний технічний об'єкт, який розглядають як товар, має подвійний характер: індивідуальний під час створення й суспільний під час його використання. Індивідуальний характер об'єкта зумовлений тим, що під час його створення витрачаються як розумові, так і фізичні ресурси, які відволікаються від іншої діяльності, пов'язаної з виробництвом і споживанням.

* Віднесення інформації, яка міститься у заявці, до державної таємниці здійснюється згідно із Законом України «Про державну таємницю» та прийнятими на його основі нормативними актами.

Якщо винахід (корисну модель) створено з використанням інформації, зареєстрованої у Зводі відомостей, що становлять державну таємницю України, чи цей винахід (корисна модель) згідно із Законом України «Про державну таємницю» може бути віднесений до державної таємниці, то заявка подається до НОІВ через режимно-секретний орган заявника чи через компетентний орган місцевої державної адміністрації за місцем знаходження (для юридичних осіб) або місцем проживання (для фізичних осіб).

** Пріоритет – першість у поданні заявки на видачу охоронного документа.

*** Також в Україні впродовж певного строку діяли деклараційний патент на винахід – (різновид патенту, що видають за результатами формальної експертизи та експертизи на локальну новизну заявки на винахід), а також деклараційний патент на секретний винахід. Строк дії деклараційного патенту на винахід становив спочатку п'ять, а згодом шість років від дати подання заявки до Держпатенту України (до 2000 року, а пізніше – Укрпатенту).

Але, якщо інформація про об'єкт стає доступною, він втрачає свій індивідуальний характер. Проте виникає запитання: якщо кожен може вільно використати новий об'єкт, хто ж відповідатиме за витрати, пов'язані з його розробленням? Одним з головних завдань системи патентування технічних розробок є забезпечення стимулів для створення й використання нових об'єктів. Це досягається за рахунок того, що володільць патенту дістає виключні права на комерційне використання запатентованих технічних рішень на обмежений період часу в обмін на публічне розкриття суті цих рішень. При цьому виключні права, що забезпечуються патентом, стосуються лише комерційного використання запатентованого об'єкта, але в цьому разі залишається можливість іншим особам без відома володільця патенту використовувати технічну інформацію, розкриту, наприклад, в описі винаходу або корисної моделі. Отже, зазначена інформація може вільно використовуватися, наприклад, для удосконалення існуючого об'єкта чи створення на його основі нового.

Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід становить 20 років від дати подання заявки до НОІВ. Якщо заявка подана на підставі міжнародної заявки, строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід обчислюється від дати подання міжнародної заявки. Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на корисну модель становить 10 років від дати подання заявки до НОІВ*.

Обсяг правової охорони, що надається, визначається формулою винаходу або корисної моделі. Тлумачення формули здійснюється в межах опису винаходу, корисної моделі та відповідних креслень.

Чинність майнових прав інтелектуальної власності на винахід, який є способом одержання продукту, поширюється і на продукт, безпосередньо одержаний цим способом.

Відповідно до Статті 27 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» також передбачено додаткову охорону прав на винаходи.

Володільць патенту на винахід, об'єктом якого є активний фармацевтичний інгредієнт лікарського засобу, процес отримання лікарського засобу або застосування лікарського засобу, засіб захисту тварин, засіб захисту рослин, введення в обіг якого в Україні надається відповідним компетентним органом згідно із законодавством України, має право на продовження строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на такий винахід (додаткова охорона), яке засвідчується сертифікатом додаткової охорони.

Сертифікат додаткової охорони видається за клопотанням володільця патенту. За подання клопотання сплачується збір.

Права на додаткову охорону обмежені продуктом (активним фармацевтичним інгредієнтом або сукупністю активних фармацевтичних інгредієнтів лікарського засобу), введення в обіг якого в Україні дозволено відповідним компетентним органом згідно із зако-

* Строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на секретний винахід та секретну корисну модель дорівнює строку засекречування винаходу або корисної моделі, але не може бути довшим за визначений згідно із зазначеним Законом строк чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід або корисну модель.

нодавством України, та його застосуванням відповідно як лікарського засобу, засобу захисту тварин, засобу захисту рослин у межах прав, що надавалися відповідним патентом на день подання клопотання про видачу сертифіката додаткової охорони, та є чинними за умови чинності такого дозволу.

Строк додаткової охорони дорівнює періоду між датою подання заявки до НОІВ та датою одержання володільцем патенту першого дозволу компетентного органу, зменшеному на п'ять років, при цьому строк додаткової охорони не може перевищувати п'ять років.

Права та обов'язки володільця сертифіката додаткової охорони є такими самими, як і права володільця відповідного патенту, з урахуванням обмежень, встановлених частиною першою цієї статті.

Припинення дії сертифіката додаткової охорони та визнання його недійсним, захист прав володільця сертифіката додаткової охорони здійснюються у порядку, встановленому для відповідного патенту.

6.2. Умови патентоздатності

Згідно із Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» винахід відповідає *умовам патентоздатності*, якщо він є новим, має винахідницький рівень і є промислово придатним, а корисна модель, якщо вона є новою і промислово придатною.

Є й інші вимоги щодо надання винаходу або корисній моделі правової охорони, зокрема, як було зазначено в пп. 2.2.1 і 2.2.2, винахід і корисна модель не повинні суперечити публічному порядку й загальноновизнаним принципам моралі.

Також, як було зазначено в пп. 2.2.1 і 2.2.2, об'єктом винаходу може бути продукт (пристрій, речовина, штам мікроорганізму, культура клітин рослини і тварини тощо), процес (спосіб), а об'єктом корисної моделі – пристрій або процес (спосіб).

Винахід (корисна модель) визнається новим, якщо він (вона) не є частиною рівня техніки.

Рівень техніки включає всі відомості, які стали загальнодоступними у світі до дати подання заявки до НОІВ або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету.

Рівень техніки включає також зміст будь-якої заявки на державну реєстрацію в Україні винаходу (корисної моделі) (у тому числі міжнародної заявки, в якій зазначена Україна) у тій редакції, в якій цю заявку було подано спочатку, за умови, що дата її подання (а якщо заявлено пріоритет, то дата пріоритету) передує тій даті, яка зазначена у частині четвертій цієї статті, і що вона була опублікована на цю дату чи після цієї дати.

На визнання винаходу (корисної моделі) патентоздатним не впливає розкриття інформації про нього винахідником або особою, яка одержала від винахідника прямо чи опосередковано таку інформацію, протягом 6 місяців до дати подання заявки до НОІВ або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету. При цьому обов'язок доведення обставин розкриття інформації покладається на особу, заінтересовану у застосуванні цієї частини.

Винахід має винахідницький рівень, якщо для фахівця він не є очевидним, тобто не впливає явно із рівня техніки. Такими, що явно впливають із рівня техніки, можуть бути визнані нові форми відомого з рівня техніки лікарського засобу, у тому числі солі, складні ефіри, прості ефіри, композиції, комбінації та інші похідні, поліморфи, метаболіти, чисті форми, розміри часток, ізомери, якщо вони істотно не відрізняються за ефективністю.*

Винахід (корисна модель) визнається промислово придатним, якщо його (її) може бути використано у промисловості або в іншій сфері діяльності.

6.3. Право на реєстрацію винаходу (корисної моделі)

Право на реєстрацію винаходу (корисної моделі), секретного винаходу (секретної корисної моделі) має винахідник, якщо інше не передбачено Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»**. При цьому винахідники, які спільно створили винахід (корисну модель), мають однакові права на реєстрацію винаходу (корисної моделі), секретного винаходу (секретної корисної моделі), якщо інше не передбачено угодою між ними.

Винахіднику належить право авторства, яке є невід'ємним особистим правом і охороняється безстроково. При цьому винахідник має право на присвоєння свого імені створеному ним винаходу (корисній моделі)***.

Право на реєстрацію службового винаходу (корисної моделі)**** має роботодавець винахідника, якщо інше не передбачено договором.

* Під фахівцем розуміють особу, що володіє знаннями у відповідній галузі, які базуються на відомостях, що стали загальнодоступними до дати пріоритету, а за її відсутності до дати подання заявки до НОІВ й містяться в підручниках, посібниках, монографіях, довідниках з цієї галузі. Джерелом таких відомостей можуть бути описи до патентів на винаходи (корисні моделі) або наукові публікації, якщо винахід належить до галузі досліджень, яка є настільки новою, що відповідні знання ще не можна отримати з інших джерел.

У разі, коли заявка стосується декількох галузей, під фахівцем розуміють групу осіб, кожний з яких відповідає вищенаведеним вимогам для відповідної галузі (галузей).

** Не визнаються винахідниками фізичні особи, які не внесли особистого творчого внеску у створення винаходу (корисної моделі), а надали винахіднику (винахідникам) тільки технічну, організаційну чи матеріальну допомогу при його створенні і (або) оформленні заявки.

*** Наприклад, корисна модель відповідно до патенту України № 62163 має назву «Елемент насадки масообмінного апарата "Кільце Мікульонка"», а відповідно до патенту № 73415 – «Насадка масообмінного апарата "Розетка Мікульонка"».

**** Службовий винахід (корисна модель) – винахід (корисна модель), створений працівником:

- у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи дорученням роботодавця за умови, що трудовим договором (контрактом) не передбачене інше;

- з використанням досвіду, виробничих знань, секретів виробництва та обладнання роботодавця.

Винахідник подає роботодавцю письмове повідомлення про створений ним службовий винахід (корисну модель) з описом, що розкриває суть винаходу (корисної моделі) достатньо ясно і повно.

Якщо право на реєстрацію службового винаходу (корисної моделі) належить роботодавцю, він повинен протягом чотирьох місяців від дати одержання від винахідника повідомлення подати до НОІВ заявку на державну реєстрацію винаходу (корисної моделі) або передати право на таку реєстрацію іншій особі, або прийняти рішення про збереження службового винаходу (корисної моделі) як конфіденційної інформації. У цей же строк роботодавець повинен укласти з винахідником письмовий договір щодо розміру та умови виплати йому (його правонаступнику) винагороди відповідно до економічної цінності винаходу (корисної моделі) і (або) іншої вигоди, яка може бути одержана роботодавцем. Якщо роботодавець не виконає зазначених вимог у встановлений строк, то право на реєстрацію службового винаходу (корисної моделі) переходить до винахідника або його правонаступника. У цьому випадку за роботодавцем залишається переважне право на придбання ліцензії.

Строк збереження роботодавцем чи його правонаступником службового винаходу (корисної моделі) як конфіденційної інформації у разі його невикористання не повинен перевищувати чотирьох років. У протилежному випадку право на одержання патенту на службовий винахід (корисну модель) переходить до винахідника чи його правонаступника.

Також право на одержання патенту має відповідно правонаступник винахідника або роботодавця*.

Якщо винахід (корисну модель) створено двома чи більше винахідниками незалежно один від одного, то право на державну реєстрацію винаходу (корисної моделі) належить заявнику, заявка якого має більш ранню дату подання до НОІВ або, якщо заявлено пріоритет, більш ранню дату пріоритету, за умови, що вказана заявка не вважається відкликаною, не відкликана або за якою не прийнято рішення про відмову у державній реєстрації винаходу (корисної моделі).

6.4. Порядок реєстрації винаходу (корисної моделі)

Особа, яка бажає зареєструвати винахід (корисну модель) і має на це право, подає до НОІВ *заявку*.

Заявка може подаватися у паперовій або електронній формі. Спосіб подання заявки обирає заявник.

* Наприклад, 21.11.2016 р. Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут» (НТУУ «КПІ») змінив назву на Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (КПІ ім. Ігоря Сікорського), ставши правонаступником НТУУ «КПІ».

За заявками, поданими в електронній формі, здійснюється електронне діловодство відповідно до законодавства у сфері електронних документів та електронного документообігу, Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та правил, встановлених на їх основі центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності. Заявки в електронній формі подаються за умови ідентифікації заявника (представника у справах інтелектуальної власності чи іншої довіреної особи заявника) з використанням кваліфікованого електронного підпису.

Основні переваги такого сервісу УКРНОІВІ як подання електронних заявок* – відсутність потреби подання матеріалів заявки на папері; скорочення загального строку оброблення заявки, починаючи від її подання до публікації; зниження кількості помилок у матеріалах до патенту, що публікується; скорочення витрат на ведення діловодства та підготовку матеріалів за заявками; зменшення фінансових витрат за подання заявки на винахід або корисну модель (розмір збору в цьому разі становить 80 % від розміру збору за подання заявки в традиційному (паперовому) вигляді). Для полегшення роботи із системою на сайті УКРНОІВІ наявна електронна версія «Посібника користувача системи подання електронних заявок УКРНОІВІ» (URL: <https://base.uipv.org/efiling/enter.php>).

За дорученням заявника заявку може бути подано через представника у справах інтелектуальної власності або іншу довірену особу.

Віднесення інформації, яка міститься у заявці, до державної таємниці здійснюється згідно із Законом України «Про державну таємницю» та прийнятими на його основі нормативними актами.

Якщо винахід (корисну модель) створено з використанням інформації, зареєстрованої у Зводі відомостей, що становлять державну таємницю України, чи цей винахід (корисна модель) згідно із Законом України «Про державну таємницю» може бути віднесений до державної таємниці, то заявка подається до НОІВ через режимно-секретний орган заявника чи через компетентний орган місцевої державної адміністрації за місцем знаходження (для юридичних осіб) або місцем проживання (для фізичних осіб). До заявки додається пропозиція заявника щодо віднесення винаходу (корисної моделі) до державної таємниці з посиланням на відповідні положення Закону України «Про державну таємницю».

Заявка на винахід повинна стосуватися одного або групи винаходів, пов'язаних єдиним винахідницьким задумом (*вимога єдиності винаходу*).

Заявка на корисну модель повинна стосуватися однієї корисної моделі (*вимога єдиності корисної моделі*).

* УКРНОІВІ. Електронне подання заявок. URL: <https://base.uipv.org/efiling/enter.php> (дата звернення: 02.08.2024).

Заявка складається українською мовою і повинна містити:

- заяву про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі);
- опис винаходу (корисної моделі);
- формулу винаходу (корисної моделі);
- креслення (якщо на них є посилання в описі);
- реферат^{*}.

У заяві про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі) необхідно вказати заявника (заявників) і його (їх) адресу, а також винахідника (винахідників).

Винахідник має право вимагати, щоб його не згадували як винахідника даного винаходу (корисної моделі) в будь-якій публікації НОІВ, зокрема у відомостях про заявку чи про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі).

Опис винаходу (корисної моделі) повинен викладатися у визначеному порядку і розкривати суть винаходу (корисної моделі) настільки ясно і повно, щоб його зміг здійснити фахівець у зазначеній галузі.

Формула винаходу (корисної моделі) повинна виражати його суть, базуватися на описі і викладатися у визначеному порядку ясно і стисло.

Реферат та назва винаходу (корисної моделі) складаються лише для інформаційних цілей. Вони не можуть братися до уваги з іншою метою, зокрема для тлумачення формули винаходу (корисної моделі) і визначення обсягу правової охорони.

Складання і подання заявки здійснюються відповідно до Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель [23].

За подання заявки сплачується збір^{**}. Зазначений збір сплачується до спливу двох місяців від дати подання заявки. Цей строк продовжується, але не більше ніж на шість місяців, якщо до його спливу або протягом двох місяців після його спливу буде подано відповідне клопотання та сплачено збір за його подання.

Датою подання заявки є дата одержання НОІВ матеріалів, що містять принаймні:

- заяву у довільній формі про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі), викладену українською мовою;
- відомості про заявника та його адресу, викладені українською мовою;
- матеріал, що справляє враження опису винаходу (корисної моделі), викладений українською або іншою мовою. В останньому випадку для збере-

^{*} Докладні вимоги щодо елементів заявки та приклади їх виконання докладно розглянуто в працях [5, 18].

^{**} Сплата збору здійснюється відповідно до Постанови Кабінету Міністрів від 12.06.2019, № 496 «Про внесення змін до Порядку сплати зборів за дії, пов'язані з охороною прав на об'єкти інтелектуальної власності, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 23.12.2004 р., № 1716».

ження дати подання заявки переклад цього матеріалу українською мовою повинен надійти до НОІВ протягом двох місяців від дати подання заявки.

Заявник має право на пріоритет попередньої заявки на такий же винахід (корисну модель) протягом 12 місяців від дати подання попередньої заявки до НОІВ чи до відповідного органу держави – учасниці Паризької конвенції про охорону промислової власності (див. п. 3.2) чи Угоди про заснування Світової організації торгівлі, якщо на попередню заявку не заявлено пріоритет.

Заявник, який бажає скористатися правом пріоритету, протягом трьох місяців від дати подання заявки до НОІВ, подає заяву про пріоритет з посиланням на дату подання і номер попередньої заявки та її копію, якщо ця заявка була подана в іноземній державі – учасниці Паризької конвенції про охорону промислової власності чи Угоди про заснування Світової організації торгівлі. У межах цього строку зазначені матеріали можуть бути змінені. Якщо ці матеріали подано несвоєчасно, право на пріоритет заявки вважається втраченим.

З метою подальшого розгляду заявки на предмет видачі охоронного документу НОІВ проводить експертизу заявки.

Експертиза заявки складається з попередньої експертизи, формальної експертизи та, за заявкою стосовно патенту на винахід (секретний винахід), – кваліфікаційної експертизи і проводиться НОІВ відповідно до Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» та «Правил розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель» [22].

Кінцеві результати експертизи заявки, що не вважається відкликаною або не відкликана, відображаються в обґрунтованому висновку експертизи за заявкою. На підставі такого висновку НОІВ приймає рішення про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі) або рішення про відмову в такій реєстрації. Рішення НОІВ разом з висновком експертизи надсилається заявнику.

Заявник має право протягом місяця від дати одержання ним рішення НОІВ разом з висновком експертизи затребувати копії матеріалів, що протиставлені заявці. Ці копії надсилаються заявнику протягом місяця.

Заявник має право з власної ініціативи чи на запрошення НОІВ особисто або через свого представника брати участь у розгляді питань, що виникли під час проведення експертизи.

НОІВ може вимагати від заявника надання додаткових матеріалів, якщо без них проведення експертизи неможливе, або в разі виникнення обґрунтованих сумнівів у достовірності будь-яких відомостей чи елементів, що містяться в матеріалах заявки.

Під час проведення попередньої експертизи заявка, яка не містить пропозиції заявника щодо віднесення винаходу (корисної моделі) до державної таємниці, розглядається на предмет наявності в ній відомостей, які можуть

бути віднесені згідно із Зводом відомостей, що становлять державну таємницю, до державної таємниці.

За наявності в заявці таких відомостей, а також якщо заявка містить пропозицію заявника про віднесення винаходу (корисної моделі) до державної таємниці, матеріали заявки надсилаються відповідному Державному експерту з питань таємниць (далі – Державний експерт) для прийняття рішення щодо віднесення винаходу (корисної моделі) до державної таємниці.

Якщо Державний експерт прийняв рішення про віднесення заявленого винаходу (корисної моделі) до державної таємниці, він визначає коло осіб, які можуть мати доступ до нього, і все наступне діловодство за заявкою здійснюється в режимі секретності.

Під час проведення *формальної експертизи*:

- встановлюється дата подання заявки;
- визначається, чи належить винахід чи корисна модель, що заявляється, до об'єктів, яким надається правова охорона;
- заявка перевіряється на відповідність формальним вимогам зазначених Закону та Правил складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель [23];
- сплачений збір за подання заявки перевіряється на відповідність встановленим вимогам.

За відповідності матеріалів заявки вище наведеним вимогам заявнику надсилається повідомлення про встановлену дату подання заявки.

У разі невідповідності матеріалів заявки вимогам формальної експертизи Закону заявнику негайно надсилається про це повідомлення. Якщо невідповідність усунуто протягом двох місяців від дати одержання заявником повідомлення, то датою подання заявки вважається дата одержання НОІВ виправлених матеріалів. В іншому разі заявка вважається неподаною, про що заявнику надсилається повідомлення.

У разі порушення вимог щодо сплати збору за подання заявки заявка вважається відкликаною, про що заявнику надсилається повідомлення.

За належності заявленого винаходу (корисної моделі) до об'єктів технології, яким надається правова охорона, відповідності документів заявки формальним вимогам до них, а також відповідності сплаченого збору за подання заявки встановленим вимогам заявнику надсилається за заявкою стосовно:

- патенту на винахід – повідомлення про завершення формальної експертизи та можливість проведення кваліфікаційної експертизи;
- патенту на корисну модель – рішення НОІВ про державну реєстрацію корисної моделі.

Якщо є підстави вважати, що заявлений винахід (корисна модель) не належить до об'єктів технології, яким надається правова охорона, або заявка

не відповідає формальним вимогам до них, чи сплачений збір за подання заявки не відповідає встановленим вимогам, то НОІВ надсилає заявнику про це обґрунтований попередній висновок з пропозицією надати мотивовану відповідь з усуненням, у разі необхідності, зазначених у висновку недоліків. Надана у встановлений строк відповідь заявника береться до уваги під час підготовки висновку експертизи за заявкою.

У випадку порушення вимоги єдиності, заявник повинен зазначити у відповіді винахід (корисну модель), щодо якого слід проводити експертизу заявки, і в разі необхідності внести уточнення до заявки. При цьому щодо інших винаходів (корисних моделей) можуть бути подані самостійні заявки.

Якщо на пропозицію НОІВ вимогу єдності не буде виконано, експертиза заявки проводиться щодо винаходу (корисної моделі), зазначеного у його формулі першим.

Після спливу 18 місяців від дати подання заявки на державну реєстрацію винаходу, а якщо заявлено пріоритет – від дати її пріоритету, за умови дотримання вимог, встановлених частиною чотирнадцятою цієї статті для заявки на державну реєстрацію винаходу, НОІВ публікує в Бюлетені визначеним відомості про заявку, якщо вона не відкликана, не вважається відкликаною або щодо неї не прийнято рішення про відмову в державній реєстрації винаходу.

За клопотанням заявника НОІВ публікує відомості про заявку раніше зазначеного строку. За подання клопотання сплачується збір.

Після публікації відомостей про заявку будь-яка особа має право ознайомитися з матеріалами заявки в установленому НОІВ порядку. За ознайомлення з матеріалами заявки сплачується збір.

У разі виявлення в опублікованих відомостях очевидних помилок заявник має право подати клопотання про їх виправлення.

Відомості про заявку на державну реєстрацію корисної моделі, а також про заявки, щодо яких Державний експерт прийняв рішення про віднесення їх до державної таємниці, не публікуються.

Протягом шести місяців від дати публікації відомостей про заявку на винахід будь-яка особа може подати до НОІВ мотивоване заперечення проти заявки, при цьому за подання заперечення сплачується збір. Результати розгляду заперечення відображаються в обґрунтованому висновку експертизи за заявкою. Копія рішення НОІВ разом з обґрунтованим висновком надсилається особі, яка подала заперечення.

Після публікації відомостей про заявку на винахід будь-яка особа може подати до НОІВ клопотання про проведення інформаційного пошуку на підставі формули винаходу з урахуванням опису та наявних креслень, при цьому за подання клопотання сплачується збір. Звіт про результати інформаційного

пошуку надсилається особі, яка подала клопотання, протягом двох місяців від дати його подання.

Після публікації відомостей про заявку на винахід будь-яка особа може подати до НОІВ зауваження щодо відповідності заявленого винаходу умовам надання правової охорони, визначеним Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі». Такі особи не беруть участі у діловодстві за заявкою, при цьому за подання зауваження збір не сплачується.

Під час *кваліфікаційної експертизи* перевіряється відповідність заявленого винаходу умовам патентоздатності.

Кваліфікаційна експертиза проводиться після одержання НОІВ відповідної заяви будь-якої особи та сплати збору за її проведення.

Заявник може подати зазначену заяву та сплатити збір за проведення кваліфікаційної експертизи протягом трьох років від дати подання заявки, а інша особа – після публікації відомостей про заявку на винахід, але не пізніше трьох років від дати подання заявки. При цьому інша особа не бере участі у вирішенні питань щодо заявки. Їй надсилається лише затверджений НОІВ висновок експертизи за заявкою.

Строк подання зазначеної заяви та сплати збору продовжується, але не більш як на шість місяців, якщо до його спливу буде подано відповідне клопотання та сплачено збір за його подання.

Якщо заявник не подав зазначену заяву стосовно відповідної заявки на винахід та не сплатив збір за проведення кваліфікаційної експертизи у встановлений строк, заявка вважається відкликаною, про що йому надсилається повідомлення.

Якщо строк подання зазначеної заяви та сплати збору за проведення кваліфікаційної експертизи пропущений з поважних причин, права заявника щодо заявки відновлюються, за умови що протягом шести місяців від його спливу буде подано відповідне клопотання разом із зазначеною заявою та сплачено збори за подання такого клопотання та за проведення кваліфікаційної експертизи.

Якщо є підстави вважати, що заявлений винахід не відповідає умовам патентоздатності, то НОІВ надсилає заявнику про це обґрунтований попередній висновок з пропозицією надати мотивовану відповідь з усуненням, у разі необхідності, зазначених у висновку недоліків.

Надана заявником у встановлений строк відповідь береться до уваги під час підготовки висновку експертизи за заявкою.

Заявник у процесі кваліфікаційної експертизи заявки на винахід має право внести зміни до формули винаходу. Такі зміни не можуть виходити за межі розкритої у поданій заявці суті винаходу та збільшувати обсяг прав порівняно з формулою, яка була опублікована на дату подання клопотання про проведення

кваліфікаційної експертизи. Змінена формула вважається дійсною з дати публікації відомостей про державну реєстрацію винаходу, за умови встановлення відповідності заявленої формули винаходу умовам патентоздатності.

Заявник має право відкликати заявку в будь-який час до дати одержання ним рішення про державну реєстрацію секретного винаходу чи секретної корисної моделі або до дати сплати державного мита за реєстрацію винаходу (корисної моделі). Така заявка вважається відкликаною з дати подання заяви про її відкликання.

Заявник має право до дати одержання ним рішення НОІВ за заявкою поділити її на дві і більше заявок (виділені заявки), за умови що суть винаходу (корисної моделі) за виділеною заявкою не виходить за межі змісту поділеної заявки на дату її подання. Заявка може бути поділена за власною ініціативою заявника або у відповідь на пропозицію НОІВ, при цьому поділ заявки здійснюється шляхом подання заяви про поділ заявки та подання виділеної заявки, за умови сплати зборів за подання заяви про поділ та виділеної заявки.

Заявник має право перетворити заявку на державну реєстрацію винаходу на заявку на державну реєстрацію корисної моделі і навпаки до одержання ним рішення про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі) або рішення про відмову в такій реєстрації. У цьому разі зберігається встановлена дата подання заявки, а якщо заявлено пріоритет, дата її пріоритету. При цьому за подання заяви про перетворення заявки сплачується збір.

З дати надходження заявки до НОІВ і до публікації відомостей про неї матеріали заявки вважаються конфіденційною інформацією. Доступ третьої особи до матеріалів заявки забороняється, за винятком випадків, коли такий доступ здійснюється за дозволом заявника або за рішенням компетентного органу. Особи, винні у порушенні вимог щодо конфіденційності матеріалів заявки, несуть відповідальність, передбачену законодавством України.

Опубліковані відомості про заявку на державну реєстрацію винаходу надають заявнику тимчасову правову охорону в обсязі формули винаходу, з урахуванням якої вони опубліковані. При цьому заявник має право на одержання компенсації за завдані йому після публікації відомостей про заявку збитки від особи, яка дійсно знала чи одержала письмове повідомлення українською мовою з зазначенням номера заявки про те, що відомості про заявку на державну реєстрацію винаходу, який нею використовується без дозволу заявника, опубліковані. Зазначена компенсація може бути одержана заявником тільки після державної реєстрації такого винаходу. Дія тимчасової правової охорони припиняється від дати публікації в Бюлетені відомостей про державну реєстрацію винаходу чи повідомлення про припинення діловодства щодо заявки.

На підставі рішення про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі), секретного винаходу (секретної корисної моделі) НОІВ здійснює дер-

жавну реєстрацію винаходу (корисної моделі), секретного винаходу (секретної корисної моделі) шляхом внесення до Реєстру відповідних відомостей.

Державна реєстрація винаходу (корисної моделі) здійснюється за наявності документа про сплату державного мита за реєстрацію винаходу (корисної моделі) і сплаченого збору за публікації про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі). Зазначені мито та збір сплачуються після надходження до заявника рішення про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі).

Якщо протягом трьох місяців з дати одержання заявником рішення про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі) документ про сплату державного мита за реєстрацію винаходу (корисної моделі) і збір за публікацію про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі) не надійшли до НОІВ, державна реєстрація винаходу (корисної моделі) не здійснюється, а заявка вважається відкликаною.

Строк надходження документа про сплату державного мита за реєстрацію винаходу (корисної моделі), строк сплати збору за публікацію про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі) продовжується, але не більш як на шість місяців, якщо до його спливу буде подано відповідне клопотання та сплачено збір за його подання.

Якщо строк надходження документа про сплату державного мита за реєстрацію винаходу (корисної моделі), строк сплати збору за публікацію про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі) пропущений з поважних причин, права заявника щодо заявки відновлюються, за умови що протягом шести місяців після його спливу буде подано відповідне клопотання разом з документом про сплату державного мита за реєстрацію винаходу (корисної моделі) та сплачено збір за подання зазначеного клопотання та збір за публікацію про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі).

Після внесення до Реєстру відомостей будь-яка особа має право ознайомитися з ними та одержати відповідно до свого клопотання виписку з Реєстру щодо відомостей про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі), за умови сплати збору за подання цього клопотання.

Ознайомлення з відомостями, внесеними до Реєстру, щодо секретного винаходу (секретної корисної моделі) здійснюється з дотриманням вимог Закону України «Про державну таємницю».

Помилки у внесених до Реєстру відомостях виправляються за ініціативою володільця патенту та НОІВ.

До Реєстру за ініціативою володільця патенту можуть бути внесені зміни згідно з установленим переліком можливих змін. За внесення до Реєстру змін щодо винаходу чи корисної моделі сплачується збір.

Одночасно з державною реєстрацією винаходу (корисної моделі) НОІВ здійснює публікацію в Бюлетені відомостей про державну реєстрацію вина-

ходу (корисної моделі), при цьому відомості про державну реєстрацію секретного винаходу (секретної корисної моделі) не публікуються.

Не пізніше трьох місяців від дати опублікування відомостей про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі) НОІВ публікує опис до патенту, що містить формулу та опис винаходу (корисної моделі), а також креслення, на яке є посилання в описі винаходу (корисної моделі).

Після публікації відомостей про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі) будь-яка особа має право ознайомитися з матеріалами заявки в установленому порядку. За ознайомлення з матеріалами заявки сплачується збір.

Заявник може оскаржити рішення НОІВ за заявкою до Апеляційної палати або в судовому порядку протягом двох місяців від дати одержання рішення НОІВ, при цьому право заявника оскаржити рішення НОІВ до Апеляційної палати втрачається у разі сплати ним державного мита за реєстрацію винаходу (корисної моделі).

Видача патенту здійснюється НОІВ у місячний строк після державної реєстрації винаходу (корисної моделі).

Патент видається особі, яка має право на його одержання. Якщо право на одержання одного і того ж патенту мають кілька осіб, їм видається один патент.

Патент на корисну модель видається під відповідальність його володільця за відповідність корисної моделі умовам патентоздатності.

До виданого патенту на вимогу його володільця НОІВ вносить виправлення очевидних помилок з наступним повідомленням про це в Бюлетені.

У випадку втрати чи зіпсування патенту його володільцю видається дублікат патенту у порядку, встановленому центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності. За видачу дубліката патенту сплачується збір.

Володільць патенту на секретний винахід (корисну модель) має право внести відповідному Державному експертові пропозицію про розсекречування винаходу (корисної моделі) чи зміну встановленого ступеня секретності. Державний експерт у цьому випадку повинен розглянути пропозицію і дати письмову відповідь протягом місяця від дати одержання пропозиції.

Зміна ступеня секретності винаходу (корисної моделі) чи його розсекречування здійснюється за рішенням відповідного Державного експерта на пропозицію володільця патенту у зв'язку із закінченням строку дії рішення про віднесення інформації про винахід (корисну модель) до державної таємниці або на підставі рішення суду.

Володільць патенту на секретний винахід (корисну модель) протягом одного року від дати одержання ним рішення Державного експерта про роз-

секречування винаходу (корисної моделі) має право подати до НОІВ клопотання про видачу патенту на винахід (корисну модель) на строк, що залишився до закінчення дії патенту на секретний винахід (секретну корисну модель).

6.5. Права та обов'язки, що впливають з державної реєстрації винаходу (корисної моделі)

Права, що впливають з державної реєстрації винаходу (корисної моделі), діють від дати, наступної за датою державної реєстрації винаходу (корисної моделі). Права, що впливають з державної реєстрації секретного винаходу (секретної корисної моделі), діють від дати внесення інформації про секретний винахід (секретну корисну модель) до відповідного Реєстру.

Володілець патенту має право використовувати винахід (корисну модель) на свій розсуд, якщо таке використання не порушує прав інших володільців патенту. Використання секретного винаходу (корисної моделі) володільцем патенту має здійснюватися з додержанням вимог Закону України «Про державну таємницю» та за погодженням із Державним експертом.

Взаємовідносини при використанні винаходу (корисної моделі), володільцями патенту на який є кілька осіб, визначаються договором між ними. У разі відсутності такого договору кожен володілець патенту може використовувати винахід (корисну модель) за своїм розсудом, але жоден з них не має права давати дозвіл (видавати ліцензію) на використання винаходу (корисної моделі) та передавати права на винахід (корисну модель) іншій особі без згоди інших володільців патенту.

Використанням винаходу (корисної моделі) визнається:

- виготовлення продукту із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), застосування такого продукту, пропонування для продажу, в тому числі через інтернет, продаж, імпорт (ввезення) та інше введення його в цивільний оборот або зберігання такого продукту в зазначених цілях;
- застосування процесу, що охороняється патентом, або пропонування його для застосування в Україні, якщо особа, яка пропонує цей процес, знає про те, що його застосування забороняється без згоди володільца патенту або, виходячи з обставин, це і так є очевидним.

Продукт визнається виготовленим із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), якщо при цьому використано кожен ознаку, включену до незалежного пункту формули винаходу (корисної моделі), або ознаку, еквівалентну їй.

Процес, що охороняється патентом, визнається застосованим, якщо використано кожен ознаку, включену до незалежного пункту формули винаходу, або ознаку, еквівалентну їй.

Будь-який продукт, процес виготовлення якого охороняється патентом, за відсутністю доказів протилежного вважається виготовленим із застосуванням цього процесу за умови виконання принаймні однієї з двох вимог:

- продукт, виготовлений із застосуванням процесу, що охороняється патентом, є новим;

- існують підстави вважати, що зазначений продукт виготовлено із застосуванням даного процесу і володілець патенту не в змозі шляхом прийнятих зусиль визначити процес, що застосовувався при виготовленні цього продукту.

У такому разі обов'язок доведення того, що процес виготовлення продукту, ідентичного тому, що виготовляється із застосуванням процесу, який охороняється патентом, відрізняється від останнього, покладається на особу, щодо якої є достатні підстави вважати, що вона порушує права володільця патенту.

Право володільця патенту на винахід, об'єктом якого є біологічний матеріал, поширюється на будь-який інший біологічний матеріал із такими самими характеристиками, одержаний із такого біологічного матеріалу шляхом відтворення чи розмноження в подібній або іншій формі.

Право володільця патенту на винахід, об'єктом якого є процес одержання біологічного матеріалу, поширюється на біологічний матеріал, безпосередньо одержаний із застосуванням цього процесу, та на будь-який біологічний матеріал із такими самими характеристиками, одержаний від нього шляхом відтворення чи розмноження в подібній або іншій формі.

Право володільця патенту на винахід, об'єктом якого є продукт із генетичною інформацією, поширюється на будь-який матеріал (крім обмежень, передбачених Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі»), який містить цей продукт та в якому генетична інформація виконує свою функцію.

Виключні майнові права інтелектуальної власності володільця патенту на секретний винахід (секретну корисну модель) обмежуються Законом України «Про державну таємницю» і відповідними рішеннями Державного експерта. Володілець патенту на секретний винахід (секретну корисну модель) має право на одержання від державного органу, визначеного Кабінетом Міністрів України, грошової компенсації на покриття витрат за сплату зборів, передбачених Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі». При цьому спори щодо розмірів і порядку виплати грошової компенсації вирішуються у судовому порядку.

Володілець патенту може використовувати попереджувальне маркування із зазначенням номера патенту на продукті чи на упаковці продукту, виготовленого із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі).

Патент надає його володільцю виключне майнове право перешкоджати використанню винаходу (корисної моделі), у тому числі забороняти таке використання, крім випадків, якщо таке використання не визнається згідно із Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі». порушенням прав, що впливають з державної реєстрації винаходу (корисної моделі).

Володільць патенту може передавати на підставі договору виключні майнові права інтелектуальної власності на винахід (корисну модель) будь-якій особі, яка стає його правонаступником, а щодо секретного винаходу (корисної моделі) – тільки за погодженням із Державним експертом.

Володільць патенту має право дати будь-якій особі дозвіл (видати ліцензію^{*}) на використання винаходу (корисної моделі) на підставі ліцензійного договору, а щодо секретного винаходу (корисної моделі) такий дозвіл надається тільки за погодженням із Державним експертом.

Договір про передачу права власності на винахід (корисну модель) і ліцензійний договір вважаються дійсними, якщо вони укладені у письмовій формі і підписані сторонами.

Сторона договору має право на офіційне загальнодоступне інформування інших осіб про передачу права власності на винахід (корисну модель) або видачу ліцензії на використання винаходу (корисної моделі). Таке інформування здійснюється шляхом публікації в Бюлетені відомостей в обсязі та порядку, встановлених центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, з одночасним внесенням їх до Реєстру.

За опублікування зазначених відомостей та запропонованих стороною договору змін до відомостей про видачу ліцензії сплачуються збори.

Як уже було зазначено в п. 4.3, володільць патенту, крім патенту на секретний винахід (секретну корисну модель), має право подати до НОІВ для офіційної публікації заяву про готовність надання будь-якій особі дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі). У цьому разі річний збір за підтримання чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель) зменшується на 50 % починаючи з року, наступного за роком публікації такої заяви.

Особа, яка виявила бажання скористатися зазначеним дозволом, зобов'язана укласти з володільцем патенту чи деклараційного патенту договір. Спори, що виникають під час виконання цього договору, вирішуються у судовому порядку.

^{*} Ліцензія – це дозвіл володільця патенту (ліцензіара), що видається іншій особі (ліцензіату), на використання винаходу (корисної моделі) на певних умовах (особа – це фізична або юридична особа; див. п. 4.3).

Якщо жодна особа не заявила володільцю патенту про свої наміри щодо використання винаходу (корисної моделі), він може подати до НОІВ письмове клопотання про відкликання своєї заяви. У цьому разі річний збір за підтримання чинності патенту сплачується у повному розмірі починаючи з року, наступного за роком публікації такого клопотання.

Права, що випливають з патенту, не зачіпають будь-які інші особисті майнові чи немайнові права винахідника, що регулюються іншим законодавством України.

Будь-яка особа має право запатентувати винахід (корисну модель) в іноземних державах за умови попереднього подання заявки на винахід (корисну модель) до НОІВ та ненадходження до цієї особи протягом трьох місяців від дати подання зазначеної заявки повідомлення про віднесення заявленого винаходу (корисної моделі) до державної таємниці*.

За клопотанням заявника йому надсилається повідомлення щодо можливості патентування винаходу (корисної моделі) в іноземних державах раніше зазначеного строку. За подання клопотання сплачується збір.

Володільць патенту повинен сплачувати відповідні збори за підтримання чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель) і добросовісно користуватися правами, що випливають з державної реєстрації винаходу (корисної моделі).

Як уже було зазначено в п. 4.3, якщо винахід (корисна модель), крім секретного винаходу (корисної моделі), не використовується або недостатньо використовується в Україні протягом трьох років починаючи від дати, наступної за датою державної реєстрації винаходу (корисної моделі), або від дати, коли використання винаходу (корисної моделі) було припинено, то будь-яка особа, яка має бажання і виявляє готовність використовувати винахід (корисну модель), у разі відмови володільця прав від укладання ліцензійного договору може звернутися до суду із заявою про надання їй дозволу на використання винаходу (корисної моделі).

Якщо володільць патенту не доведе, що факт невикористання винаходу (корисної моделі) зумовлений поважними причинами, суд виносить рішення про надання дозволу заінтересованій особі на використання винаходу (корисної моделі) з визначенням обсягу його використання, строку дії дозволу, розміру та порядку виплати винагороди володільцю патенту. При цьому право володільця патенту надавати дозволи на використання винаходу (корисної моделі) не обмежується.

* Якщо патентування винаходу (корисної моделі) провадиться за процедурою Договору про патентну кооперацію, міжнародна заявка подається до Міжнародного бюро Всесвітньої організації інтелектуальної власності з дотриманням зазначеної умови чи до НОІВ.

Володілець патенту зобов'язаний дати дозвіл (видати ліцензію) на використання винаходу (корисної моделі) володільцю пізніше виданого патенту, якщо винахід (корисна модель) останнього призначений для досягнення іншої мети або має значні техніко-економічні переваги і не може використовуватися без порушення прав володільця раніше виданого патенту. Дозвіл дається в обсязі, необхідному для використання винаходу (корисної моделі) володільцем пізніше виданого патенту. При цьому володілець раніше виданого патенту має право отримати ліцензію на прийнятних умовах для використання винаходу (корисної моделі), що охороняється пізніше виданим патентом.

З метою забезпечення здоров'я населення, оборони держави, екологічної безпеки та інших інтересів суспільства Кабінет Міністрів України може дозволити використання запатентованого винаходу (корисної моделі) визначеній ним особі без згоди володільця патенту. При цьому:

- 1) дозвіл на таке використання надається виходячи з конкретних обставин;
- 2) обсяг і тривалість такого використання визначаються метою наданого дозволу, і у випадку напівпровідникової технології воно має бути лише некомерційним використанням органами державної влади чи виправленням антиконкурентної практики за рішенням відповідного органу державної влади;
- 3) дозвіл на таке використання не позбавляє володільця патенту права надавати дозvoli на використання винаходу (корисної моделі) іншим особам;
- 4) право на таке використання не передається, крім випадку, коли воно передається разом з тією частиною підприємства чи ділової практики, в якій здійснюється це використання;
- 5) використання дозволяється переважно для забезпечення потреб внутрішнього ринку;
- 6) про надання дозволу на використання винаходу (корисної моделі) володільцю патенту надсилається повідомлення одразу, як це стане практично можливим;
- 7) дозвіл на використання відміняється, якщо перестають існувати обставини, через які його видано;
- 8) володільцю патенту сплачується адекватна компенсація відповідно до економічної цінності винаходу (корисної моделі).

Рішення Кабінету Міністрів України про надання дозволу на використання винаходу (корисної моделі), строк і умови його надання, відміну дозволу на використання, розмір та порядок виплати винагороди володільцю патенту можуть бути оскаржені в судовому порядку.

Володілець патенту на секретний винахід (секретну корисну модель) може видати ліцензію на використання його винаходу (корисної моделі) тільки особі, що має дозвіл доступу до цього винаходу (корисної моделі) від Державного експерта.

Спори щодо умов видачі ліцензій і виплати компенсацій та їх розміру вирішуються у судовому порядку.

Будь-яка особа, яка до дати подання до НОІВ заявки або, якщо заявлено пріоритет, до дати її пріоритету в інтересах своєї діяльності добросовісно використала в Україні технологічне (технічне) вирішення, тотожне заявленому винаходу (корисній моделі), чи здійснила значну і серйозну підготовку для такого використання, зберігає право на безоплатне продовження цього використання або на використання винаходу (корисної моделі), як це передбачалося зазначеною підготовкою (право попереднього користувача).

Право попереднього користувача обмежується тим обсягом використання тотожного заявленому винаходу (корисної моделі) вирішення, яким воно було на дату подання заявки.

Право попереднього користувача може передаватися або переходити до іншої особи тільки разом з підприємством чи діловою практикою або тією частиною підприємства чи ділової практики, в яких було використано вирішення, тотожне заявленому винаходу (корисній моделі), чи здійснено значну і серйозну підготовку для такого використання.

Не визнається порушенням прав, що впливають з патенту, використання запатентованого винаходу (корисної моделі):

- в конструкції чи при експлуатації транспортного засобу іноземної держави, який тимчасово або випадково перебуває у водах, повітряному просторі чи на території України, за умови, що винахід (корисна модель) використовується виключно для потреб зазначеного засобу;

- без комерційної мети;

- з науковою метою або в порядку експерименту;

- за надзвичайних обставин (стихійне лихо, катастрофа, епідемія тощо) з повідомленням володільця патенту одразу, як це стане практично можливим та виплатою йому відповідної компенсації.

Не визнається порушенням прав, що впливають з патенту, введення в господарський обіг виготовленого із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі) продукту будь-якою особою, яка придбала його без порушення прав володільця.

Продукт, виготовлений із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), вважається придбаним без порушення прав володільця патенту, якщо цей продукт був виготовлений і (або) після виготовлення введений в обіг володільцем патенту чи іншою особою за його спеціальним дозволом (ліцензією).

Не визнається порушенням прав, що впливають з державної реєстрації винаходу (корисної моделі), використання з комерційною метою винаходу (корисної моделі) будь-якою особою, яка придбала продукт, виготовлений із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі), і не могла знати,

що цей продукт був виготовлений чи введений в обіг з порушенням прав, що впливають з державної реєстрації винаходу (корисної моделі). Проте після одержання відповідного повідомлення володільця прав зазначена особа повинна припинити використання продукту або виплатити володільцю прав відповідні кошти, розмір яких встановлюється відповідно до законів або за згодою сторін. Спори щодо цих розрахунків та порядку їх виплати вирішуються у судовому порядку.

Не визнається порушенням прав, що впливають з патенту, ввезення на митну територію України у встановленому законом порядку товарів, виготовлених з використанням винаходу (корисної моделі), для досліджень та/або використання винаходу (корисної моделі) у дослідженнях, що проводяться з метою підготовки та подання інформації для реєстрації лікарського засобу.

Не визначається порушенням прав, що впливають із додаткової охорони прав на винаходи, визначені у Законі України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», виготовлення продукту або лікарського засобу, що містить продукт, із застосуванням запатентованого винаходу з метою експорту до третіх країн, а також інші дії, які відповідно до цього Закону визнаються використанням винаходу, якщо вони є необхідними для виготовлення продукту або лікарського засобу, що містить продукт, з метою експорту до третіх країн.

6.6. Припинення державної реєстрації та визнання прав недійсними

Володільць патенту в будь-який час може відмовитися від прав, що впливають з державної реєстрації винаходу (корисної моделі), повністю або частково в межах опублікованої формули винаходу (корисної моделі) на підставі заяви, поданої до НОІВ.

Часткова відмова від прав здійснюється шляхом виключення незалежних пунктів формули або виключення одного чи декількох незалежних пунктів формули та підпорядкованих таким незалежним пунктам залежних пунктів, або шляхом внесення змін до незалежного (незалежних) пункту (пунктів), за умови що таке виключення та (або) зміна призводять до зменшення обсягу правової охорони, що надається державною реєстрацією.

Зміни до незалежного пункту формули можуть вноситися шляхом зміни наявних у такому пункті формули ознак або внесення до нього ознак. При цьому вноситися можуть лише ознаки, наявні у підпорядкованих такому незалежному пункту залежних пунктах формули.

НОІВ проводить експертизу винаходу з новою редакцією формули, при цьому за проведення експертизи сплачується збір.

Повна або часткова відмова від прав набирає чинності від дати публікації відомостей про це в Бюлетені.

Не допускається повна або часткова відмова від прав, що впливають з державної реєстрації винаходу (корисної моделі), без попередження особи, якій надано право на використання винаходу за ліцензійним договором, зареєстрованим в НОІВ, а також у разі накладення арешту на майно, описане за борги, якщо до його складу входять права, що впливають з державної реєстрації винаходу (корисної моделі).

Чинність майнових прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель) припиняється у разі несплати у встановлений строк річного збору за підтримання їх чинності.

Річний збір за підтримання чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель) сплачується за кожний рік його дії починаючи від дати подання заявки. Документ про першу сплату зазначеного збору має надійти до НОІВ не пізніше 4 місяців від дати публікації відомостей про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі). Документ про сплату збору за кожний наступний рік має надійти або бути відправленим до НОІВ до кінця поточного року чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель) за умови сплати збору протягом його останніх 4 місяців.

Чинність майнових прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель) припиняється з першого дня року, за який збір не сплачено.

Річний збір за підтримання чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель) може бути сплачений протягом 12 місяців після закінчення встановленого строку. У цьому випадку розмір річного збору збільшується на 50 %. При сплаті збору чинність майнових прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель) відновлюється.

Якщо збір не сплачено протягом цих 12 місяців, НОІВ публікує у Бюлетені інформацію про припинення чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель).

Збір за підтримку чинності майнових прав інтелектуальної власності на секретний винахід (секретну корисну модель) не сплачується.

Якщо строк сплати збору за підтримання чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель) пропущений, права заявника щодо патенту відновлюються, за умови що протягом 12 місяців після спливу строку буде подано відповідне клопотання та сплачено збір за подання такого клопотання і збір за підтримання чинності майнових прав інтелектуальної власності на винахід (корисну модель). Інформацію про відновлення прав заявника щодо патенту НОІВ публікує в Бюлетені.

Права на винахід (корисну модель) можуть бути визнані в судовому порядку недійсними повністю або частково у разі:

а) невідповідності запатентованого винаходу (корисної моделі) умовам патентоздатності;

б) наявності у формулі винаходу (корисної моделі) ознак, яких не було в поданій заявці;

в) порушення процедури патентування винаходу (корисної моделі) в іноземних державах;

г) державної реєстрації винаходу (корисної моделі) внаслідок подання заявки з порушенням прав інших осіб.

При визнанні прав на винахід (корисну модель) недійсними повністю або частково в судовому порядку НОІВ повідомляє про це в Бюлетені.

Права на винахід (корисну модель), визнані недійсними повністю або частково в судовому порядку, вважаються такими, що не набрали чинності, від дати публікації відомостей про державну реєстрацію винаходу (корисної моделі).

Визнання прав на винахід (корисну модель) недійсними частково здійснюється шляхом виключення незалежних пунктів формули або виключення одного чи декількох незалежних пунктів формули та підпорядкованих таким незалежним пунктам залежних пунктів, або шляхом внесення змін до незалежного (незалежних) пункту (пунктів), за умови що таке виключення та (або) зміна призводять до зменшення обсягу правової охорони, що надається державною реєстрацією.

Зміни до незалежного пункту формули можуть вноситися шляхом зміни наявних у такому пункті формули ознак або внесення до нього ознак. При цьому вноситися можуть лише ознаки, наявні у підпорядкованих такому незалежному пункту залежних пунктах формули.

Також Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» передбачено визнання прав на винахід (корисну модель) недійсними Апеляційною палатою

6.7. Захист прав володільця патенту

Будь-яке посягання на права, передбачені Законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», вважається порушенням прав володільця патенту, що тягне за собою відповідальність згідно з чинним законодавством України.

На вимогу володільця патенту таке порушення повинно бути припинено, а порушник зобов'язаний відшкодувати володільцю патенту завдану майнову шкоду шляхом відшкодування збитків чи виплати компенсації та/або завдану немайнову (моральну) шкоду.

Розмір відшкодування збитків визначається судом з урахуванням упущеної вигоди або доходу, отриманого порушником внаслідок порушення ним прав володільця патенту.

Розмір компенсації визначається судом на підставі обсягу порушення, вини порушника та інших обставин, що мають істотне значення. При цьому розмір компенсації не може бути меншим ніж розмір винагороди, яка була б сплачена за надання дозволу на використання прав на патент, щодо якого виник спір. У разі якщо порушення прав володільця патенту відбулося ненавмисно і без недбалості, розмір компенсації дорівнює розміру винагороди, яка була б сплачена за надання такого дозволу.

Стягнення компенсації застосовується судом замість відшкодування збитків на розсуд володільця патенту.

Вимагати поновлення порушених прав володільця патенту може за його згодою також особа, яка придбала ліцензію.

Захист прав на винахід (корисну модель) здійснюється у судовому та іншому встановленому законом порядку.

Суди відповідно до їх компетенції розв'язують, зокрема, спори про:

- авторство на винахід (корисну модель);
- встановлення факту використання винаходу (корисної моделі);
- встановлення володільця патенту;
- порушення прав володільця патенту;
- укладання та виконання ліцензійних договорів;
- право попереднього користувача;
- компенсації.

ДОДАТОК А

ПРИКЛАДИ ДОГОВОРІВ НА ПЕРЕДАЧУ ПРАВ НА ТВІР

АВТОРСЬКИЙ ЛІЦЕНЗІЙНИЙ ДОГОВІР № 1/2015

на використання твору образотворчого мистецтва

м. Київ

« 16 » жовтня 2015 року

Володар виключного авторського права Мікульонук Ігор Олегович, іменований надалі «Ліцензіар», з однієї сторони, і Фізична особа – підприємець Крижовець Денис Юрійович, з другої сторони, разом іменовані «Сторони», уклали цей Договір про таке:

1. Предмет Договору

- 1.1. Ліцензіар передає Ліцензіату на умовах цього Договору невиключне майнове право на використання фотографічних творів у вигляді комп'ютерних файлів, один з яких, декілька з яких або всі разом надалі іменованих «Твір», перелік зображень яких наведено в додатку до цього Договору.
- 1.2. Під використанням Твору в цьому Договорі розуміється виготовлення та/або введення в цивільний обіг продукції, що містить зображення Твору.
- 1.3. Ліцензіар гарантує наявність у нього наданих за цим Договором виключних майнових і немайнових авторських прав на Твір, виражений у формі комп'ютерних файлів у форматі JPG.

2. Умови передачі прав

- 2.1. Невиключні майнові права, зазначені в п. 1.1 цього Договору, передаються Ліцензіаром Ліцензіату строком на п'ять років з моменту набуття цим Договором чинності.
- 2.2. Вид продукції з використанням Твору, її наклад, а також територія використання Ліцензіатом зазначених прав при цьому не обмежуються.
- 2.3. Ліцензіар зберігає за собою в повному обсязі виключні майнові й немайнові права на Твір, а також право надавати права на використання Твору третім особам.

3. Винагорода за передачу невиключного майнового права на використання Твору

- 3.1. За передачу невиключного майнового права, зазначеного в п. 1.1 Договору, Ліцензіат зобов'язаний сплатити Ліцензіару винагороду в сумі 1 грн (одна грн 00 коп.).
- 3.2. Ліцензіат може сплатити винагороду Ліцензіару у вигляді продукції з використанням Твору з розрахунку вартості продукції в сумі, зазначеній у п. 3.1.
- 3.3. Оплата за Договором проводиться одноразово, на підставі акту прийому–передачі.

4. Передача та використання Твору

- 4.1. Сторони підтверджують, що до моменту підписання цього Договору Ліцензіар передав Ліцензіату Твір у цифровому вигляді у вигляді комп'ютерних файлів у форматі JPG, перелік зображень яких наведено в додатку до цього Договору.
- 4.2. Ліцензіат має право використовувати передане за цим Договором невиключне майнове право відповідно до умов п. 2.1.
- 4.3. Ліцензіат має право без письмової згоди Ліцензіара використовувати Твір повністю або фрагментарно, у тому числі в поєднанні з будь-яким текстом, зображеннями (іншими фотографічними творами або малюнками), крім поєднання з текстами, фотографічними творами або малюнками, що суперечать суспільним інтересам, принципам гуманності й моралі.

4.4. Ліцензіат під час використання Твору зобов'язується забезпечити охорону особистих немайнових прав Ліцензіара, зокрема зазначенням на екземплярах продукції з використанням Твору імені Ліцензіара в такому написанні «Фото Ігоря Мікульонка» або «Фото І. Мікульонка», або «Автор фото Ігор Мікульонок» тощо, яке би однозначно ідентифікувало Ліцензіара як автора (якщо це технічно можливо та/або не шкодить естетичному вигляду продукції).

5. Права та обов'язки Сторін

- 5.1. Ліцензіар зобов'язаний не чинити дій, що суперечать умовам цього Договору і завдають збитків Ліцензіату.
- 5.2. Ліцензіар має право брати участь у виготовленні продукції з використанням Твору.
- 5.3. Ліцензіат зобов'язаний розміщувати на кожному екземплярі продукції відомості щодо імені Ліцензіара відповідно до п. 4.4 (якщо це технічно можливо та/або не шкодить естетичному вигляду продукції).
- 5.4. Ліцензіат має право на повторне отримання в Ліцензіара одного чи декількох файлів Твору в разі їх втрати з незалежних від Ліцензіата причин (форс-мажорні обставини).

6. Порядок розірвання Договору

- 6.1. Цей Договір може бути достроково розірваний з таких підстав:
 - 6.1.1. за взаємною згодою Сторін;
 - 6.1.2. на вимогу однієї із Сторін в разі порушення умов цього Договору іншою Стороною;
 - 6.1.3. в інших випадках, передбачених чинним законодавством України.

7. Прикінцеві положення

- 7.1. Цей Договір набуває чинності з моменту його підписання Сторонами.
- 7.2. Питання, що виникають з тлумачення і застосування цього Договору і не врегульовані ним, регулюються на підставі чинного законодавства України, зокрема Закону України «Про авторське право і суміжні права».
- 7.3. У разі зміни найменування, місцезнаходження, банківських реквізитів або реорганізації кожна із Сторін зобов'язана у триденний строк в письмовій формі повідомити іншу Сторону про зміни, що відбулися. Ризик негативних наслідків, пов'язаних з невиконанням зазначеного в цьому пункті зобов'язань, несе Сторона, яка не здійснила відповідного повідомлення.
- 7.4. Будь-які зміни або доповнення до цього Договору вважаються дійсними, якщо вони здійснені в письмовій формі та підписані повноважними представниками Сторін.
- 7.5. Після підписання Договору вся переписка, всі переговори і угоди втрачають свою юридичну силу, якщо на них відсутнє посилання в цьому Договорі.
- 7.6. Договір складений у 2-х примірниках, кожний з яких має однакову юридичну силу.

8. Юридичні адреси та реквізити Сторін.

Ліцензіат:
Фізична особа – підприємець
Крижовець Денис Юрійович

Ліцензіар:
Мікульонок Ігор Олегович

Адреса: 03056, м. Київ, вул. Політехнічна, 37. Адреса: 02218, м. Київ, вул. Райдужна, 12, кв. 138.

_____ Д. Ю. Крижовець

_____ І.О. Мікульонок

Додаток до авторського ліцензійного договору № 1/2015

Зображення Твору

Ліцензіат:

Фізична особа – підприємець
Крижовець Денис Юрійович

Ліцензіар:

Мікульонок Ігор Олегович

Адреса: 03056, м. Київ, вул. Політехнічна, 37. Адреса: 02218, м. Київ, вул. Райдужна, 12, кв. 138.

_____ Д. Ю. Крижовець

_____ І.О. Мікульонок

Видавничий договір № _____

м. Київ

« 01 » _____ грудня 2016 року

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського (КПІ ім. Ігоря Сікорського), в особі ректора, _____ (ВПІ Видавничо-поліграфічний комплекс «Політехніка», в особі _____), що надалі називається «Видавництво», що діє на підставі Статуту, з одного боку, і автора (авторів) _____, що надалі називаються «Автори», з другого боку, а разом – «Сторони», уклали цей договір (далі – Договір) про таке:

1. ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ

- 1.1. Автори відповідно до ст. 28 Закону України «Про авторське право і суміжні права» передають Видавництву виключне право на видання, перевидання і розповсюдження твору (далі – Твір), під назвою _____.
- 1.2. Згаданий твір має задовольняти таким параметрам друкованого видання:
 - а) орієнтовний обсяг _____ стор.;
 - б) формат _____;
 - в) тип брошурування _____;
 - г) тираж _____;
 - д) спосіб друку _____.

2. УМОВИ ПІДПИСАННЯ, ПОДАННЯ ТА ПРИЙОМУ ТВОРУ

- 2.1. Автори мають передати Видавництву Твір у повному обсязі набраним на комп'ютері у відповідному форматі й роздрукованим на папері у вигляді, готовому для публікації.
- 2.2. Зміни у зазначеній назві Твору можуть бути внесені тільки за згодою Авторів та Видавництва.
- 2.3. Автори гарантують, що тільки вони розпоряджаються авторським правом на Твір і що до цього часу вони не зробили і не зроблять ніяких розпоряджень щодо Твору, які суперечать правовим обмеженням і зобов'язанням, що містить цей Договір. Це стосується також ілюстративного матеріалу, поданого Авторами, права на використання якого належать також їм. Якщо Автори пропонують Видавництву ілюстративний матеріал, що їм не належить або щодо належності якого нема точних даних, вони мають повідомити про це Видавництво, як і про всі відомі їм чи доступні для з'ясування факти, важливі з погляду закону.
- 2.4. Автори зобов'язані у письмовій формі вказати Видавництву всі наявні у Творі критичні чи дискусійні матеріали, зображення осіб і подій, з якими пов'язаний ризик звинувачення Видавництва чи Авторів у порушенні прав особи, розголошенні комерційної, державної або військової таємниці, прав авторів інших праць

3. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ АВТОРІВ

- 3.1. Автори передають Видавництву на визначений законом час дії (мінімальний термін 3 (три) роки, продовження фіксується додатковою угодою) авторського права виключне, без територіальних обмежень, право на тиражування й розповсюдження (видавниче право) Твору для всіх видань і тиражів, без обмеження кількості виданих примірників та будь-якою мовою.

- 3.2. Автори передають Видавництву на час дії основного права згідно з пунктом 1 цього Договору додаткові права:
- право попередніх публікацій та повторного передрукування повністю або частково (зокрема у газетах, журналах або мікрокопіями, фотокопіями тощо);
 - право перекладу на інші мови або діалекти і видання цими мовами;
 - право на інші форми розмноження, особливо фотомеханічним чи подібним до нього способом (наприклад, фотокопіюванням);
- Право передачі додаткових прав закінчується із закінченням терміну основного права.
- 3.3. Автори уникають видання в інших видавництвах творів, що за назвою та/або текстом повторюють (повністю або частково) Твір. Автори можуть без погодження з Видавництвом видавати не більше 10 % обсягу тексту Твору в нових виданнях.
- 3.4. Орієнтуючись на довгострокове співробітництво у майбутньому, Сторони домовляються, що свої наступні твори Автори пропонуватимуть Видавництву раніше, ніж будь-кому, хто хотів би видати їх.
- 3.5. Автори мають право на отримання винагороди за видання і збут Твору, яка становить 10 відсотків від фактично виданого тиражу. Автори мають право отримати винагороду продукцією Видавництва одразу після виходу Твору друком.

4. ЗОБОВ'ЯЗАННЯ ВИДАВНИЦТВА

- 4.1. Видавництво зобов'язане забезпечити тиражування Твору та його розповсюдження.
- 4.2. Оформлення та дизайн видання, термін випуску та заходи щодо його розповсюдження визначаються Видавництвом згідно з обов'язковими для таких дій вимогами, з урахуванням інтересів Видавництва, чинних норм витрат у книговидавничій справі та узгоджуються з Авторами.
- Право Видавництва на визначення відпускної ціни передбачає також можливість її подальшого підвищення або зниження. У разі зниження або підвищення відпускної ціни Видавництво обов'язково повідомляє Авторів про це.
- 4.3. Видавництво планує видати Твір протягом одного року від дня передачі рукопису Авторами Видавництву.
- 4.4. Якщо Видавництво має намір перевидати Твір, то доводить це до відома Авторів. У цьому разі Автор зобов'язаний не пізніше 2 тижнів повідомити Видавництво про зміни, які він вважає за потрібне внести до наступного видання Твору.
- Якщо Видавництво не отримало від Авторів відповіді в зазначений строк, то це дає право Видавництву видати Твір без змін.

5. ВЗАЄМОДІЯ ВИДАВНИЦТВА Й АВТОРА У ПРОЦЕСІ ВИДАННЯ ТВОРУ

- 5.1. Через три місяці після завершення реалізації всього тиражу Твору Автори мають право звернутися (письмово) до Видавництва з пропозицією, щоб воно взяло на себе зобов'язання не пізніше 9 місяців (від дня звернення) випустити додатковий тираж Твору. Якщо Видавництво не виконає цю вимогу протягом 9 місяців, то Автори мають право (у письмовій формі) розірвати цю угоду.
- Разом з тим Видавництво має право не видавати Твір, якщо Автори не вносять до нього необхідних змін.
- 5.2. Автори мають право переробити (доопрацювати) Твір для подальших видань.
- 5.3. У разі смерті Автора:

- а) зобов'язання Видавництва згідно з чинним законодавством України залишаються чинними щодо спадкоємців. Якщо спадкоємців кілька, то вони повинні письмово назвати спільного вповноваженого;
- б) у разі перевидання Твору Видавництво залишає за собою право доручити третім особам доопрацювати Твір.

6. ТЕРМІН ДІЇ ДОГОВОРУ ТА ІНШІ УМОВИ

- 6.1. Договір набуває чинності від дня його підписання Сторонами і діє до повного виконання Сторонами взятих за цим Договором зобов'язань.
- 6.2. Цей Договір складено у трьох оригінальних примірниках, по одному для кожної зі Сторін.
- 6.3. У випадках, не передбачених цим Договором, Сторони керуються чинним законодавством.

7. ПІДПИСИ СТОРІН:

Видавництво:

КПІ ім. Ігоря Сікорського ВПІ ВПК «Політехніка»
03056, м. Київ–56, пр. Берестейський, 37
Р/р № _____
Ректор
КПІ ім. Ігоря Сікорського _____
Директор ВПІ _____

Автор(и):

(підпис)

ДОДАТОК Б

МІЖНАРОДНІ КЛАСИФІКАЦІЇ ОБ'ЄКТІВ ПРОМИСЛОВОЇ

ВЛАСНОСТІ

Додаток Б.1

МІЖНАРОДНА ПАТЕНТНА КЛАСИФІКАЦІЯ

(МПК 2023.01, витяг*)

РОЗДІЛ А – ЖИТТЄВІ ПОТРЕБИ ЛЮДИНИ

СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО

A01 СІЛЬСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО; ЛІСІВНИЦТВО; ТВАРИННИЦТВО; МИСЛИВСТВО;
ВІЛОВЛЮВАННЯ ТВАРИН; РИБНИЦТВО

ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ; ТЮТЮН

A21 ВИПІКАННЯ; ТЕХНОЛОГІЧНЕ УСТАТКОВАННЯ ДЛЯ ПРИГОТУВАННЯ ЧИ ОБРОБЛЕННЯ
ТІСТА; ТІСТО ДЛЯ ВИПІКАННЯ
A22 ЗАБІЙ ХУДОБИ; ПЕРЕРОБЛЕННЯ М'ЯСА; СВІЙСЬКІ ПТИЦІ АБО РИБИ
A23 ЇЖА АБО ХАРЧОВІ ПРОДУКТИ; ЇХ ОБРОБЛЕННЯ, НЕ ОХОПЛЕНЕ ІНШИМИ КЛАСАМИ
A24 ТЮТЮН; СИГАРИ; СИГАРЕТИ; ПРИСТРОЇ ДЛЯ ІМІТУВАННЯ КУРІННЯ;
ПРИЛАДДА ДЛЯ КУРЦІВ

ПРЕДМЕТИ ОСОБИСТОГО АБО ДОМАШНЬОГО ВЖИТКУ

A41 ОДЯГ
A42 ГОЛОВНІ УБОРИ
A43 ВЗУТТЯ
A44 ГАЛАНТЕРЕЙНІ ТОВАРИ; ЮВЕЛІРНІ ВИРОБИ
A45 ПРЕДМЕТИ ДЛЯ ОСОБИСТОГО КОРИСТУВАННЯ АБО ДЛЯ ПОДОРОЖІ
A46 ЦІТКОВІ ВИРОБИ
A47 МЕБЛІ; ПРЕДМЕТИ ДОМАШНЬОГО ВЖИТКУ АБО ПОБУТОВІ ПРИЛАДИ; КАВОМОЛКИ;
МЛИНКИ ДЛЯ СПЕЦІЙ; ПИЛОСОСИ ВЗАГАЛІ

ЗДОРОВ'Я; РЯТУВАННЯ ЖИТТЯ; ДОЗВІЛЛЯ

A61 МЕДИЦИНА АБО ВЕТЕРИНАРІЯ; ГІГІЄНА
A62 РЯТУВАЛЬНА СЛУЖБА; ПРОТИПОЖЕЖНІ ЗАСОБИ
A63 СПОРТ; ІГРИ; РОЗВАГИ
A99 ОБ'ЄКТИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ РУБРИКАМИ ЦЬОГО РОЗДІЛУ

РОЗДІЛ В – ВИКОНУВАННЯ ОПЕРАЦІЙ. ТРАНСПОРТУВАННЯ

РОЗДІЛАННЯ; ЗМІШУВАННЯ

B01 ФІЗИЧНІ ЧИ ХІМІЧНІ ПРОЦЕСИ АБО УСТАТКОВАННЯ ВЗАГАЛІ
B02 ДРОБЛЕННЯ, РОЗМЕЛЮВАННЯ АБО ПОДРІБНЮВАННЯ; ПІДГОТОВЧЕ ОБРОБЛЕННЯ ЗЕРНА
ДЛЯ ПОМЕЛУ
B03 РОЗДІЛАННЯ ТВЕРДИХ МАТЕРІАЛІВ ЗА ДОПОМОГОЮ РІДИН АБО ПНЕВМАТИЧНИХ
СТОЛІВ, АБО ВІДСАДЖУВАЛЬНИХ МАШИН; МАГНІТНЕ АБО ЕЛЕКТРОСТАТИЧНЕ
ВІДОКРЕМЛЮВАННЯ ТВЕРДИХ МАТЕРІАЛІВ ВІД ТВЕРДИХ МАТЕРІАЛІВ АБО ВІД
ТЕКУЧОГО СЕРЕДОВИЩА; РОЗДІЛАННЯ ЗА ДОПОМОГОЮ ЕЛЕКТРИЧНИХ ПОЛІВ СТРУМУ
ВИСОКОЇ НАПРУГИ
B04 ЦЕНТРИФУГИ АБО МАШИНИ ДЛЯ ЗДІЙСНЮВАННЯ ФІЗИЧНИХ ЧИ ХІМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ

* Міжнародна патентна класифікація (2024.01). Довідник. URL:
<http://base.uipv.org/mpk2009/index.html?level=c&version=2> (дата звернення: 02.08.2024).

- B05 РОЗБРИЗКУВАННЯ АБО РОЗПИЛЮВАННЯ ВЗАГАЛІ; НАНЕСЕННЯ РІДИН НА ПОВЕРХНІ ВЗАГАЛІ
- B06 ГЕНЕРУВАННЯ ЧИ ПЕРЕДАВАННЯ МЕХАНІЧНИХ КОЛИВАНЬ ВЗАГАЛІ
- B07 ВІДОКРЕМЛЮВАННЯ ТВЕРДИХ МАТЕРІАЛІВ ВІД ТВЕРДИХ МАТЕРІАЛІВ; СОРТУВАННЯ
- B08 ОЧИЩАННЯ
- B09 УТИЛІЗУВАННЯ ТВЕРДИХ ВІДХОДІВ; ВІДНОВЛЮВАННЯ ЗАБРУДНЕНОГО ҐРУНТУ

ФОРМУВАННЯ

- B21 МЕХАНІЧНЕ ОБРОБЛАННЯ МЕТАЛІВ БЕЗ ІСТОТНОГО ЗНЯТТЯ МАТЕРІАЛУ; ПРОБИВАННЯ ОТВОРІВ
- B22 ЛИВАРНЕ ВИРОБНИЦТВО; ПОРОШКОВА МЕТАЛУРГІЯ
- B23 МЕТАЛОРІЗАЛЬНІ ВЕРСТАТИ; ОБРОБЛАННЯ МЕТАЛІВ, НЕ ОХОПЛЕНЕ ІНШИМИ КЛАСАМИ
- B24 ШЛІФУВАННЯ; ПОЛІРУВАННЯ
- B25 РУЧНІ ІНСТРУМЕНТИ; ПЕРЕНОСНІ ІНСТРУМЕНТИ З СИЛОВИМ ПРИВОДОМ; РУКОЯТКИ ДЛЯ РУЧНИХ ІНСТРУМЕНТІВ; ОСНАЩЕННЯ МАЙСТЕРЕНЬ; МАНІПУЛЯТОРИ
- B26 РУЧНІ РІЗАЛЬНІ ІНСТРУМЕНТИ; РІЗАННЯ; РОЗДІЛАННЯ
- B27 ОБРОБЛАННЯ АБО КОНСЕРВУВАННЯ ДЕРЕВИНИ ТОЩО; МАШИНИ ДЛЯ СКРІПЛЮВАННЯ ЦВЯХАМИ ЧИ СКОБАМИ ВЗАГАЛІ
- B28 ОБРОБЛАННЯ ЦЕМЕНТУ, ГЛИНИ ТА КАМЕНЮ
- B29 ОБРОБЛАННЯ ПЛАСТИКІВ; ОБРОБЛАННЯ РЕЧОВИН У ПЛАСТИЧНОМУ СТАНІ ВЗАГАЛІ
- B30 ПРЕСИ
- B31 ВИГОТОВЛЕННЯ ВИРОБІВ З ПАПЕРУ, КАРТОНУ АБО МАТЕРІАЛУ, ЯКИЙ ОБРОБЛЯЄТЬСЯ У СПОСІБ, АНАЛОГІЧНИЙ ДО СПОСОБУ ОБРОБЛАННЯ ПАПЕРУ; ОБРОБЛЕННЯ ПАПЕРУ, КАРТОНУ АБО МАТЕРІАЛУ, ЯКИЙ ОБРОБЛЯЄТЬСЯ У СПОСІБ, АНАЛОГІЧНИЙ ДО СПОСОБУ ОБРОБЛАННЯ ПАПЕРУ
- B32 ШАРУВАТІ ВИРОБИ
- B33 ТЕХНОЛОГІЯ АДИТИВНОГО ВИГОТОВЛЕННЯ

ДРУКУВАННЯ

- B41 ДРУКУВАННЯ; ЛІНЮВАЛЬНІ МАШИНИ; ДРУКАРСЬКІ МАШИНИ; ШТЕМПЕЛІ
- B42 ПАЛІТУРНА СПРАВА; АЛЬБОМИ; ПАПКИ; СПЕЦІАЛЬНІ ВИДИ ДРУКОВАНОЇ ПРОДУКЦІЇ
- B43 ЗАСОБИ ДЛЯ ПИСЬМА АБО КРЕСЛЕННЯ; КАНЦЕЛЯРСЬКЕ ПРИЛАДДЯ
- B44 ДЕКОРАТИВНЕ МИСТЕЦТВО

ТРАНСПОРТУВАННЯ

- B60 ТРАНСПОРТНІ ЗАСОБИ ВЗАГАЛІ
- B61 ЗАЛІЗНИЦІ
- B62 БЕЗРЕЙКОВІ НАЗЕМНІ ТРАНСПОРТНІ ЗАСОБИ
- B63 СУДНА ТА ІНШІ ПЛАВНІ ЗАСОБИ; ОБЛАДНАННЯ ДЛЯ НИХ
- B64 ПОВІТРОПЛАВАННЯ; АВІАЦІЯ; КОСМОНАВТИКА
- B65 ТРАНСПОРТУВАННЯ, ПАКУВАННЯ; ЗБЕРІГАННЯ; ОБРОБЛАННЯ ТОНКИХ АБО НИТКОПОДІБНИХ МАТЕРІАЛІВ
- B66 ПІДЙМАННЯ; ТАКЕЛАЖНІ РОБОТИ; БУКСИРУВАННЯ
- B67 ВІДКРИВАННЯ АБО ЗАКУПОРЮВАННЯ ПЛЯШОК, БАНОК ТОЩО; ОПЕРАЦІЇ, ВИКОНУВАНІ З РІДИНАМИ
- B68 ШОРНО-СІДЕЛЬНЕ ВИРОБНИЦТВО; ОББИВАННЯ МЕБЛІВ

МІКРОСТРУКТУРНІ ТЕХНОЛОГІЇ; НАНОТЕХНОЛОГІЇ

- B81 МІКРОСТРУКТУРНІ ТЕХНОЛОГІЇ
- B82 НАНОТЕХНОЛОГІЇ
- B99 ОБ'ЄКТИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ РУБРИКАМИ ЦЬОГО РОЗДІЛУ

РОЗДІЛ С – ХІМІЯ. МЕТАЛУРГІЯ

ХІМІЯ

- C01 НЕОРГАНІЧНА ХІМІЯ
- C02 ОБРОБЛАННЯ ВОДИ, ПРОМИСЛОВИХ ТА ПОБУТОВИХ СТІЧНИХ ВОД АБО ВІДСТОЮ СТІЧНИХ ВОД

- C03 СКЛО; МІНЕРАЛЬНА АБО ШЛАКОВА БАТА
- C04 ЦЕМЕНТИ; БЕТОН; ШТУЧНИЙ КАМІНЬ; КЕРАМІКА; ВОГНЕТРИВИ
- C05 ДОБРИВА; ЇХ ВИРОБЛЯННЯ
- C06 ВИБУХОВІ РЕЧОВИНИ; СІРНИКИ
- C07 ОРГАНІЧНА ХІМІЯ
- C08 ОРГАНІЧНІ ВИСОКОМОЛЕКУЛЯРНІ СПОЛУКИ; ЇХ ОДЕРЖУВАННЯ АБО ХІМІЧНЕ ОБРОБЛЯННЯ; КОМПОЗИЦІЇ НА ОСНОВІ ЦИХ СПОЛУК
- C09 БАРВНИКИ; ФАРБИ; ПОЛІРУВАЛЬНІ КОМПОЗИЦІЇ; ПРИРОДНІ СМОЛИ; АДГЕЗИВИ; КОМПОЗИЦІЇ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ КЛАСАМИ; ЗАСТОСУВАННЯ МАТЕРІАЛІВ, НЕ ОХОПЛЕНЕ ІНШИМИ КЛАСАМИ
- C10 НАФТОВА, ГАЗОВА ТА КОКСОВА ГАЛУЗІ ПРОМИСЛОВОСТІ; ТЕХНІЧНІ ГАЗИ, ЩО МІСТЯТЬ МОНООКСИД ВУГЛЕЦЮ; ПАЛИВО; МАСТИЛЬНІ МАТЕРІАЛИ; ТОРФ
- C11 ТВАРИННІ АБО РОСЛИННІ ОЛІЇ, ЖИРИ, ЖИРОВІ РЕЧОВИНИ ТА ВОСКИ; ЖИРНІ КИСЛОТИ З НИХ; МИЙНІ ЗАСОБИ; СВІЧКИ
- C12 БІОХІМІЯ; ПИВО; АЛКОГОЛЬНІ НАПОЇ; ВИНО; ОЦЕТ; МІКРОБІОЛОГІЯ; ЕНЗИМОЛОГІЯ; МУТАЦІЇ АБО ГЕНЕТИЧНА ІНЖЕНЕРІЯ
- C13 ВИРОБЛЯННЯ ЦУКРУ
- C14 ШКУРИ; ГОЛИНА; ШКУРКИ АБО ШКІРА

МЕТАЛУРГІЯ

- C21 МЕТАЛУРГІЯ ЗАЛІЗА
- C22 МЕТАЛУРГІЯ; СПЛАВИ ЧОРНИХ АБО КОЛЬОРОВИХ МЕТАЛІВ; ОБРОБЛЯННЯ СПЛАВІВ АБО КОЛЬОРОВИХ МЕТАЛІВ
- C23 ПОКРИВАННЯ МЕТАЛЕВИХ МАТЕРІАЛІВ; ПОКРИВАННЯ ІНШИХ МАТЕРІАЛІВ МЕТАЛЕВИМ МАТЕРІАЛОМ; ХІМІЧНЕ ОБРОБЛЯННЯ ПОВЕРХНІ; ДИФУЗІЙНЕ ОБРОБЛЯННЯ МЕТАЛЕВОГО МАТЕРІАЛУ; СПОСОБИ ПОКРИВАННЯ ВАКУУМНИМ ВИПАРОВУВАННЯМ, РОЗПИЛЮВАННЯМ, ІОННОЮ ІМПЛАНТАЦІЄЮ АБО ХІМІЧНИМ ОСАДЖЕННЯМ ПАРІВ ВЗАГАЛІ; СПОСОБИ ЗАПОБІГАННЯ КОРОЗІЇ МЕТАЛЕВОГО МАТЕРІАЛУ АБО УТВОРЮВАННЮ НАКИПУ ВЗАГАЛІ
- C25 ЕЛЕКТРОЛІТИЧНІ АБО ЕЛЕКТРОФОРЕТИЧНІ СПОСОБИ; УСТАТКОВАННЯ ДЛЯ НИХ
- C30 ВИРОЩУВАННЯ КРИСТАЛІВ

КОМБІНАТОРНА ТЕХНОЛОГІЯ

- C40 КОМБІНАТОРНА ТЕХНОЛОГІЯ
- C99 ОБ'ЄКТИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ ПІДКЛАСАМИ ЦЬОГО РОЗДІЛУ

РОЗДІЛ D – ТЕКСТИЛЬ. ПАПІР

ТЕКСТИЛЬНІ АБО ЕЛАСТИЧНІ МАТЕРІАЛИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ РОЗДІЛАМИ

- D01 НАТУРАЛЬНІ АБО ХІМІЧНІ НИТКИ АБО ВОЛОКНА; ПРЯДІННЯ
- D02 ПРЯЖА; МЕХАНІЧНЕ ОБРОБЛЯННЯ ПРЯЖІ АБО КАНАТІВ; СЧУВАННЯ АБО ФОРМУВАННЯ ПУЧКА
- D03 ТКАЦТВО
- D04 ПЛЕТІННЯ; ВИГОТОВЛАННЯ МЕРЕЖИВА; ТРИКОТАЖНО-В'ЯЗАЛЬНЕ ВИРОБНИЦТВО; БАСОННІ ВИРОБИ; НЕТКАНІ МАТЕРІАЛИ
- D05 ШИТТЯ; ВИШИВАННЯ; ВИРОБНИЦТВО ПРОШИВНИХ ВИРОБІВ
- D06 ОБРОБЛЯННЯ ТЕКСТИЛЬНИХ МАТЕРІАЛІВ ТОЩО; ПРАННЯ; ЕЛАСТИЧНІ МАТЕРІАЛИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ КЛАСАМИ
- D07 КАНАТИ; КАБЕЛІ, ВІДМІННІ ВІД ЕЛЕКТРИЧНИХ

ПАПІР

- D21 ВИРОБНИЦТВО ПАПЕРУ; ВИРОБНИЦТВО ЦЕЛЮЛОЗИ
- D99 ОБ'ЄКТИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ ПІДКЛАСАМИ ЦЬОГО РОЗДІЛУ

РОЗДІЛ Е – БУДІВНИЦТВО

БУДІВНИЦТВО

- E01 БУДІВНИЦТВО ДОРІГ, ЗАЛІЗНИЦЬ АБО МОСТІВ
- E02 ГІДРОТЕХНІЧНІ СПОРУДИ; ФУНДАМЕНТИ; ПЕРЕМІЩУВАННЯ ҐРУНТУ
- E03 ВОДОПОСТАЧАННЯ; КАНАЛІЗАЦІЯ
- E04 НАЗЕМНЕ БУДІВНИЦТВО
- E05 ЗАМКИ; КЛЮЧІ; ГАРНІТУРА ДО ВІКОН АБО ДВЕРЕЙ; СЕЙФИ
- E06 ДВЕРІ, ВІКНА, ВІКОННИЦІ ЧИ ЖАЛЮЗИ ВЗАГАЛІ; ДРАБИНИ

БУРІННЯ ҐРУНТУ ТА ГІРСЬКИХ ПОРІД; ГІРНИЧА СПРАВА

- E21 БУРІННЯ ҐРУНТУ ТА ГІРСЬКИХ ПОРІД; ГІРНИЧА СПРАВА
- E99 ОБ'ЄКТИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ КЛАСАМИ ЦЬОГО РОЗДІЛУ

РОЗДІЛ F – МАШИНОБУДУВАННЯ. ОСВІТЛЮВАННЯ. ОПАЛЮВАННЯ. ЗБРОЯ. ПІДРИВНІ РОБОТИ

ДВИГУНИ ТА НАСОСИ

- F01 МАШИНИ АБО ДВИГУНИ ВЗАГАЛІ; СИЛОВІ УСТАНОВКИ ВЗАГАЛІ; ПАРОВІ ДВИГУНИ
- F02 ДВИГУНИ ВНУТРІШНЬОГО ЗГОРЯННЯ; СИЛОВІ УСТАНОВКИ З ДВИГУНАМИ, ЩО ПРАЦЮЮТЬ НА ГАРЯЧИХ ГАЗАХ АБО ПРОДУКТАХ ЗГОРЯННЯ
- F03 ГІДРАВЛІЧНІ МАШИНИ АБО ДВИГУНИ; ВІТРОВІ, ПРУЖИННІ, ГІРЬОВІ ДВИГУНИ; ВИРОБЛЕННЯ МЕХАНІЧНОЇ ЕНЕРГІЇ АБО СТВОРЕННЯ РЕАКТИВНОЇ ТЯГИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ КЛАСАМИ
- F04 ГІДРАВЛІЧНІ МАШИНИ ОБ'ЄМНОЇ ДІЇ; НАСОСИ ДЛЯ РІДИН АБО ПРУЖНИХ ТЕКУЧИХ СЕРЕДОВИЩ

ЗАГАЛЬНЕ МАШИНОБУДУВАННЯ

- F15 ГІДРАВЛІЧНІ ТА ПНЕВМАТИЧНІ ВИКОНАВЧІ МЕХАНІЗМИ; ПНЕВМОГІДРАВЛІЧНІ СИСТЕМИ ВЗАГАЛІ
- F16 ВУЗЛИ ТА ДЕТАЛІ МАШИН; ЗАГАЛЬНІ СПОСОБИ ТА ПРИСТРОЇ, ЩО ЗАБЕЗПЕЧУЮТЬ ТА ПІДТРИМУЮТЬ НОРМАЛЬНУ ЕКСПЛУАТАЦІЮ МАШИН АБО УСТАНОВОК; ТЕПЛОІЗОЛЯЦІЯ ВЗАГАЛІ
- F17 ЗБЕРІГАННЯ АБО РОЗПОДІЛАННЯ ГАЗІВ АБО РІДИН

ОСВІТЛЮВАННЯ; ОПАЛЮВАННЯ

- F21 ОСВІТЛЮВАННЯ
- F22 ГЕНЕРУВАННЯ ПАРИ
- F23 ПРИСТРОЇ ДЛЯ СПАЛЮВАННЯ; СПОСОБИ СПАЛЮВАННЯ
- F24 ОПАЛЮВАННЯ; ПЕЧІ ТА ПЛИТИ; ВЕНТИЛЯЦІЯ
- F25 ХОЛОДИЛЬНА ТА МОРОЗИЛЬНА ТЕХНІКА; КОМБІНОВАНІ СИСТЕМИ ДЛЯ НАГРІВАННЯ Й ОХОЛОДЖУВАННЯ; ТЕПЛОНАСОСНІ УСТАНОВКИ; ВИРОБНИЦТВО АБО ЗБЕРІГАННЯ ЛЬОДУ; ЗРІДЖУВАННЯ АБО ЗАТВЕРДІВАННЯ ГАЗІВ
- F26 СУШІННЯ
- F27 НАГРІВАЛЬНІ, ВИПАЛЮВАЛЬНІ, ПЛАВИЛЬНІ, РЕТОРТНІ ПЕЧІ
- F28 ТЕПЛООБМІН ВЗАГАЛІ

ЗБРОЯ; ПІДРИВНІ РОБОТИ

- F41 ЗБРОЯ
- F42 БОЄПРИПАСИ; ПІДРИВНІ РОБОТИ
- F99 ОБ'ЄКТИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ КЛАСАМИ ЦЬОГО РОЗДІЛУ

РОЗДІЛ G – ФІЗИКА

ПРИЛАДИ

- G01 ВИМІРЮВАННЯ; ВИПРОБОВУВАННЯ
- G02 ОПТИКА

- G03 ФОТОГРАФІЯ; КІНЕМАТОГРАФІЯ; АНАЛОГІЧНЕ ОБЛАДНАННЯ ТА СПОСОБИ, ЩО ВИКОРИСТОВУЮТЬ ХВИЛІ, ВІДМІННІ ВІД ОПТИЧНИХ; ЕЛЕКТРОГРАФІЯ; ГОЛОГРАФІЯ
- G04 ВИМІРЮВАННЯ ЧАСУ
- G05 КЕРУВАННЯ; РЕГУЛЮВАННЯ
- G06 ОБЧИСЛЮВАННЯ; РОЗРАХУНОК; РАХУВАННЯ
- G07 КОНТРОЛЬНІ ПРИСТРОЇ
- G08 СИГНАЛІЗАЦІЯ
- G09 НАВЧАННЯ; КРИПТОГРАФІЯ; ВІДОБРАЖАННЯ; РЕКЛАМА; ПЕЧАТКИ
- G10 МУЗИЧНІ ІНСТРУМЕНТИ; АКУСТИКА
- G11 ЗБЕРІГАННЯ ІНФОРМАЦІЇ
- G12 ЕЛЕМЕНТИ КОНСТРУКЦІЇ ПРИЛАДІВ
- G16 ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ [ІКТ], СПЕЦІАЛЬНО ПРИСТОСОВАНІ ДЛЯ ПЕВНИХ СФЕР ЗАСТОСУВАННЯ
- G21 ЯДЕРНА ФІЗИКА; ЯДЕРНА ТЕХНІКА
- G99 ОБ'ЄКТИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ КЛАСАМИ ЦЬОГО РОЗДІЛУ

РОЗДІЛ Н – ЕЛЕКТРИКА

- H01 ЕЛЕКТРИЧНІ ЕЛЕМЕНТИ
- H02 ГЕНЕРУВАННЯ, ПЕРЕТВОРЮВАННЯ АБО РОЗПОДІЛЯННЯ ЕЛЕКТРИЧНОЇ ЕНЕРГІЇ
- H03 ЕЛЕКТРОННІ СХЕМИ
- H04 ТЕХНІКА ЕЛЕКТРИЧНОГО ЗВ'ЯЗКУ
- H05 ЗАСОБИ ЕЛЕКТРОТЕХНІКИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ КЛАСАМИ
- H10 НАПІВПРОВІДНИКОВІ ПРИЛАДИ; ЕЛЕКТРИЧНІ ТВЕРДОТІЛЬНІ ПРИЛАДИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ ПІДКЛАСАМИ
- H99 ОБ'ЄКТИ, НЕ ОХОПЛЕНІ ІНШИМИ КЛАСАМИ ЦЬОГО РОЗДІЛУ

Додаток Б.2
МІЖНАРОДНА КЛАСИФІКАЦІЯ ТОВАРІВ І ПОСЛУГ
ДЛЯ РЕЄСТРАЦІЇ ЗНАКІВ
(дванадцята редакція, МКТП 12–2023*)

Товари

- Клас 1** Хімікати, призначені для використання в промисловості, науці та фотографії, а також у сільському господарстві, плідівництві та лісівництві; штучні смоли необроблені, пластмаси необроблені; суміші для гасіння вогню та для запобігання займанню; препарати для термооброблення і паяння металів; речовини для дублення шкір тварин; клеючі препарати для використання у промисловості; замазки для заповнювання порожнин та інші пастоподібні заповнювачі порожнин; компост, добрива, у тому числі тваринного походження; біологічні препарати для використання в промисловості та науці
- Клас 2** Фарби, лаки, політури; захисні препарати проти іржавіння та псування деревини; забарвлювальні речовини, барвники; фарби для друкування, маркування та гравірування; природні смоли необроблені; метали у формі фольги або порошку для фарбування, декорування, друкування та художніх робіт
- Клас 3** Нелікувальна косметика та нелікувальні парфумерно-косметичні препарати; нелікувальні препарати для чищення зубів; парфумерні вироби, ефірні олії; вибілювальні препарати та інші речовини для прання; чистильні, полірувальні, очищальні та абразивні препарати
- Клас 4** Технічні масла і мастила, віск; мастильні матеріали; суміші для вбирання, змочування і зв'язування пилу; паливо та світильні речовини; свічки та гноти для освітлювання
- Клас 5** Фармацевтичні, медичні та ветеринарні препарати; гігієнічні препарати на медичні потреби; дієтичні харчові продукти і речовини, призначені для медичного чи ветеринарного використання, продукти для дитячого харчування; дієтичні добавки для людей і для тварин; пластири, перев'язувальні матеріали; матеріали для пломбування зубів, стоматологічний віск; дезінфікувальні засоби; препарати для знищування шкідників; фунгіциди, гербіциди
- Клас 6** Звичайні метали та їхні сплави, руди; металеві матеріали для будівель і конструкцій; перемісні будівельні конструкції металеві; троси і дроти із звичайних металів неелектричні; дрібні металеві вироби; металеві контейнери для зберігання або перевезення; сейфи
- Клас 7** Машини, верстати, інструменти з механічним приводом; двигуни, крім призначених для наземних транспортних засобів; зчеплення та трансмісії, крім призначених для наземних транспортних засобів; знаряддя сільськогосподарське, крім ручних інструментів з ручним приводом; інкубатори для яєць; торговельні автомати

* Міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків (Ніццька класифікація). МКТП (12-2024). Заголовки класів, URL: <http://nice.uipv.org/class/headers> (дата звернення: 02.08.2024).

- Клас 8** Інструменти і знаряддя ручні з ручним приводом; ножові вироби; особиста зброя, крім вогнепальної; бритви
- Клас 9** Наукові, дослідницькі, морські, геодезичні, фотографічні, кінематографічні, аудіовізуальні, оптичні, зважувальні, вимірні, сигнальні, детектувальні, аналізуювальні, оглядові, рятувальні і навчальні апарати та інструменти; апарати та інструменти для передавання, перемикання, перетворювання, акумулювання, регулювання або контролювання розподіляння чи використання електрики; апарати та інструменти для записування, передавання, відтворювання або оброблення звуку, зображень чи даних; записані та завантажні медіафайли, комп'ютерне програмне забезпечення, чисті цифрові або аналогові носії інформації для записування та зберігання даних; механізми для приймання оплати для апаратів, що приводяться в дію монетами; касові апарати, рахувальні пристрої; комп'ютери та комп'ютерні периферійні пристрої; водолазні костюми, водолазні маски, вушні затички для водолазів, носові затискачі для водолазів та плавців, рукавиці для водолазів, дихальні апарати для підводного плавання; пристрої для гасіння вогню
- Клас 10** Хірургічні, медичні, стоматологічні та ветеринарні апарати та інструменти; протези кінцівок, очей і зубів; ортопедичні вироби; матеріали для накладання швів; терапевтичні та допоміжні пристрої, пристосовані для людей з обмеженими можливостями; апарати для масажу; апарати, пристрої та вироби для догляду за немовлятами; апарати, пристрої та вироби для сексуальної активності
- Клас 11** Апарати та устаткування для освітлювання, нагрівання, охолодження, вироблення пари, куховарення, сушіння, вентилування, водопостачання та на санітарно-технічні потреби
- Клас 12** Транспортні засоби; апарати для пересування землею, повітрям або водою
- Клас 13** Вогнепальна зброя; боєприпаси і снаряди; вибухові речовини; феєрверки
- Клас 14** Дорогоцінні метали та їхні сплави; ювелірні вироби, дорогоцінне та напівдорогоцінне каміння; годинники та хронометричні прилади
- Клас 15** Інструменти музичні; пюпітри для нот та підставки під музичні інструменти; диригентські палички
- Клас 16** Папір та картон; друкована продукція; матеріали для книжкових оправ; фотографії; канцелярські товари та офісне приладдя, крім меблів; клеї на канцелярські або побутові потреби; креслярські матеріали та приладдя для художників; пензлі для малювання; навчальні матеріали; листи, плівки та пакети для обгортання і пакування пластмасові; друкарські шрифти, друкарські кліше
- Клас 17** Необроблені та напівоброблені каучук, гутаперча, гума, азбест, слюда і заміники всіх цих матеріалів; формовані матеріали з пластмаси та смоли на виробничі потреби; матеріали для конопачення, ущільнювання та ізолювання; гнучкі труби та шланги неметалеві
- Клас 18** Вичинена шкіра і штучна шкіра; шкури тварин; багажні валізи і сумки; парасольки від дощу і сонця; тростини; батоги, упряж та лимарні вироби; нашійники, повідки, повідки та одяг для тварин
- Клас 19** Будівельні та конструкційні матеріали неметалеві; труби жорсткі будівельні неметалеві; асфальт, смола, просмолювальні матеріали будівельні і бітум; будівельні конструкції перемісні неметалеві; пам'ятники неметалеві

- Клас 20** Меблі, дзеркала, картинні рами; контейнери неметалеві для зберігання або перевезення; необроблені або напівоброблені кістка, ріг, китовий вус або перламутр; панцири черепах, мушлі; морська пінка; бурштин
- Клас 21** Начиння і вмістини побутові або кухонні; посуд для приготування їжі та столові прибори, крім виделок, ножів та ложок; гребені і губки; щітки, крім пензлів для малювання; матеріали для виготовлення щіток; знаряддя для чищення та прибирання; скло необроблене або напівоброблене, крім будівельного скла; скляний, порцеляновий та глиняний посуд
- Клас 22** Троси та мотузки; сітки; намети та брезент; навіси текстильні або з синтетичних матеріалів; вітрила; мішки для перевезення та зберігання неспакowanego матеріалу; прокладкові, перекладкові та набивкові матеріали, крім паперових, картонних, гумових або пластмасових; волокно текстильне необроблене та його замінники
- Клас 23** Пряжа і нитки для текстильного використання
- Клас 24** Тканини та замінники тканин; білизна для домашнього господарства; занавіски текстильні або пластмасові
- Клас 25** Одяг, взуття, наголовні убори
- Клас 26** Мереживо, тасьма і вишиті оздоби та стрічки і банти галантерейні; гудзики, гачки і петельки, шпильки і голки; штучні квіти; прикраси для волосся; штучне волосся
- Клас 27** Килими, рогожі, мати, лінолеум та інші матеріали для покривання готової підлоги; покриви настінні нетекстильні
- Клас 28** Ігри, іграшки та забавки; відеоігрові апарати; гімнастичні та спортивні товари; прикраси для новорічних ялинок
- Клас 29** М'ясо, риба, птиця та дичина; м'ясні екстракти; законсервовані, заморожені, сухі та приготовані фрукти, овочі та плоди; желе, джеми, варення; яйця; молоко, сир, масло, йогурт та інші молочні продукти; харчові олії та жири
- Клас 30** Кава, чай, какао та їх замінники; рис, макаронні вироби та локшина; тапіока і саго; борошно та зернові продукти; хліб, хлібобулочні та кондитерські вироби; шоколад; морозиво, сорбети та інші харчові льоди; цукор, мед, патока; дріжджі, пекарські порошки; сіль, присмаки, прянощі, трави законсервовані; оцет, соуси та інші приправи; лід (заморожена вода)
- Клас 31** Сирі та необроблені продукти сільського господарства, аквакультури, плодівництва та лісівництва; сире та необроблене зерно і насіння; свіжі фрукти та овочі, свіжі трави; живі рослини і квіти; цибулини, розсада, сіянці та насіння для сівби; живі тварини; корми та напої для тварин; солод
- Клас 32** Пиво; безалкогольні напої; мінеральні та газовані води; фруктові напої та фруктові соки; сиропи та інші складники для виготовлення безалкогольних напоїв
- Клас 33** Алкогольні напої, крім пива; алкогольні складники для виготовлення напоїв
- Клас 34** Тютюн та замінники тютюну; сигарети та сигари; сигарети електронні та вапоризатори для курців; курильне приладдя; сірники

Послуги

- Клас 35** Рекламування; керування підприємницькою діяльністю, організування та адміністрування у сфері підприємницької діяльності; офісні роботи

- Клас 36** Фінансові операції, кредитно-грошові операції та банківські послуги; послуги зі страхування; послуги з нерухомим майном
- Клас 37** Послуги зі споруджування; послуги із встановлювання і ремонтування; добування копалин, буріння свердловин для добування нафти та газу
- Клас 38** Телекомунікаційні послуги
- Клас 39** Перевезення; пакування і зберігання товарів; влаштовування подорожей
- Клас 40** Обробляння матеріалів; переробляння відходів і сміття; очищення повітря та обробляння води; друкарські послуги; консервування харчових продуктів та напоїв
- Клас 41** Освіта; забезпечування навчання; розважальні послуги; влаштовування спортивних і культурних заходів
- Клас 42** Наукові і технологічні послуги та досліджування і розробки, що їх стосуються; послуги з промислового аналізування, промислового досліджування та промислового дизайну; контролювання якості та послуги з аутентифікації; проектування та розробляння комп'ютерного апаратного і програмного забезпечення
- Клас 43** Послуги із забезпечування їжею та напоями; забезпечування тимчасовим житлом
- Клас 44** Медичні послуги; ветеринарні послуги; гігієнічне та косметичне обслуговування людей або тварин; послуги в сільському господарстві, аквакультурі, плодівництві та лісівництві
- Клас 45** Юридичні послуги; послуги з безпеки щодо фізичної охорони матеріального майна і фізичних осіб; служби знайомств, послуги соціальних мереж у режимі онлайн; похоронні послуги; наглядання за дітьми

Додаток Б.3

МІЖНАРОДНА КЛАСИФІКАЦІЯ ПРОМИСЛОВИХ ЗРАЗКІВ

(МКПЗ–14*)

Клас 01 Харчі

Клас 02 Предмети одягу та галантерейні вироби

Клас 03 Дорожні речі, футляри, парасольки та особисте приладдя, що не належать до інших класів

Клас 04 Щіткові вироби

Клас 05 Текстильні мірні вироби, штучні та натуральні листові матеріали

Клас 06 Меблювання

Клас 07 Побутові речі, що не належать до інших класів

Клас 08 Робочі інструменти та залізні вироби

Клас 09 Опакування та вмістини для перевозіння чи переносіння товарів

Клас 10 Годинники та інші вимірювальні, перевіряльні та сигнальні прилади

Клас 11 Прикраси

Клас 12 Транспортні або підіймальні засоби

Клас 13 Устаткування для вироблення, розподілення або перетворювання електроенергії

Клас 14 Устаткування для записування, телекомунікацій чи оброблення даних

Клас 15 Машини, що не належать до інших класів

Клас 16 Фото- та кіноапаратура, оптичні прилади

Клас 17 Музичні інструменти

Клас 18 Друкарські та канцелярські машини

Клас 19 Канцелярське знаряддя та приладдя, мистецькі та навчальні знадоби

Клас 20 Торговельне та рекламне устаткування, вивіски

Клас 21 Ігри, іграшки, намети та спортивні товари

Клас 22 Зброя, піротехнічні вироби, вироби для полювання, рибалення та нищення шкідників

Клас 23 Устаткування для розподілення рідин та газів, санітарне, опалювальне, вентиляційне та повітрокондиціонувальне устаткування, тверде паливо

Клас 24 Медичне та лабораторне устаткування

Клас 25 Будівельні блоки та елементи споруд

Клас 26 Світильні прилади

Клас 27 Тютюнові вироби та курильне приладдя

Клас 28 Фармацевтичні та косметичні вироби, туалетні речі та приладдя

Клас 29 Пристрої та устаткування протипожежні, для техніки безпеки та для рятування

Клас 30 Предмети для доглядання та утримування тварин

Клас 31 Машини та пристрої для готування їжі чи напоїв, що не належать до інших класів

Клас 32 Графічні символи і логотипи, фактурні візерунки, оздоблення, упорядкування/облаштування інтер'єрів та екстер'єрів

* Міжнародна класифікація промислових зразків (Локарнська класифікація).
URL: <http://base.uipv.org/locarno/> (дата звернення: 02.08.2024).

ДОДАТОК В

ЗРАЗОК РОЗМІЩЕННЯ МАТЕРІАЛУ В МПК

Раздел С - Химия; Металлургия

Примечание

Определения групп химических элементов, применяемые в этом данном разделе.

Щелочные металлы: Li, Na, K, Rb, Cs, Fr.

Щелочноземельные металлы: Ca, Sr, Ba, Ra.

Лантаноиды: элементы с атомными номерами 57 - 71.

Редкоземельные металлы: Sc, Y, лантаноиды.

Актиниоды: элементы с атомными номерами 89 - 103.

Тугоплавкие металлы: Ti, V, Cr, Zr, Nb, Mo, Hf, Ta, W.

Галогены: F, Cl, Br, I, At.

Инертные газы: He, Ne, Ar, Kr, Xe, Rn.

Группа платины: Os, Ir, Pt, Ru, Rh, Pd.

Легкие металлы, щелочные металлы, щелочноземельные металлы, Be, Al, Mg.

Тяжелые металлы: прочие металлы, кроме легких.

Группа железа: Fe, Co, Ni.

Неметаллы: H, B, C, Si, N, P, O, S, Se, Te, инертные газы, галогены.

Металлы: прочие элементы, кроме неметаллов.

Переходные элементы: элементы с атомными номерами 21 - 30, 39 - 48, 57 - 80, 89 и выше.

Примечания

Это примечание разъясняет область применения данной части системы классификации.

(1) К разделу С отнесены:

- (а) чистая химия, которая охватывает неорганические соединения, органические соединения, высокомолекулярные соединения и способы их получения;
- (б) прикладная химия, которая охватывает составы, содержащие вышеуказанные соединения, такие как стекло, керамика, удобрения, пластмассы, краски, продукты нефтяной промышленности. Она охватывает также некоторые вещества и смеси специального назначения за счет особых свойств, например взрывчатые вещества, красители, клеющие вещества, смазочные и моющие средства;
- (в) некоторые виды перерабатывающей промышленности, например: производство кокса и твердого или газообразного топлива, производство или очистка масел, жиров и восков, бродильная промышленность (например пивоварение и виноделие), производство сахара;
- (г) некоторые виды обработки: либо полностью механические, как например, механическая обработка кожи, либо частично механические, как например, обработка воды или предотвращение коррозии вообще;
- (д) металлургия, сплавы черных или цветных металлов.

(2) (а) Химическая часть любого процесса, способа обработки продукта или изделия, имеющих также и нехимическую часть, отнесена, как правило, к разделу С.

(б) В некоторых случаях химическая часть тесно связана с нехимической, например чисто механической частью, зависящей от способа или процесса; поэтому логически их не следует отрывать друг от друга, как например в случае прикладной химии или в случае видов промышленности и обработки, упомянутых в прим.1в,г и д. Например печи для изготовления стекла относятся к классу С 03, а не к классу F 27.

(в) Однако есть некоторые исключения, когда химическая часть отнесена к классу или подклассу, охватывающему механическую (или немеханическую) часть, например:

- некоторые экстрактивные способы отнесены к подклассу А 61 К;
- химическая очистка воздуха к подклассу А 61 L, А 62 D;
- химические способы борьбы с огнем - химические способы и аппараты к классу В 01;
- пропитка древесины к подклассу В 27 К;
- химические способы анализа и испытания к подклассу G 01 N;
- фотографические материалы и процессы к классу G 03, и химическая обработка тканей и производство целлюлозы или бумаги, вообще, к разделу D.
- (г) В ряде других случаев, чисто химическая часть отнесена к разделу С, а часть прикладной химии к другому разделу, такому как А, В или F, например применение вещества или смеси для:
 - обработки растений или животных к подклассу А 01 N;
 - пищевых продуктов к классу А 23;
 - боеприпасов или взрывных зарядов к классу F 42

(д) В тех случаях, когда химическая и механическая части неразрывно связаны: так, что четкое и точное разделение их невозможно, или когда некоторые механические процессы являются продолжением химической обработки, к разделу С может быть частично отнесена и механическая часть, например последующая обработка искусственного камня отнесена к классу С 04. В этих случаях дается обычно разъяснительное примечание или ссылка.

ХИМИЯ ← Заголовок перед классом

Индекс классу ← Заголовок классу

С 01 НЕОРГАНИЧЕСКАЯ ХИМИЯ (обработка порошков неорганических соединений для производства керамики С 04 В 35/00; неорганических соединений, кроме диоксида углерода, бродильные или ферментативные способы синтеза элементов или С 12 Р 3/00; получение соединений металлов из смесей, например из руд, в качестве промежуточных соединений в металлургическом процессе при получении свободных металлов С 21 В, С 22 В; производство неметаллических элементов или неорганических соединений электролитическими способами или электрофорезом С 25 В) ← Висилка в заголовку классу

Примечания

- (1) В данном классе при отсутствии особого указания соединения всегда классифицируются по последней подходящей рубрике [3].
- (2) Процессы с использованием ферментов или микроорганизмов для:
 - i) выделения, разделения или очистки предварительно полученных соединений или составов, или
 - ii) обработки текстиля или очистки твердых поверхностей материалов
 классифицируются также в подклассе С 12 S [5].

Индекс подклассу ← Заголовок подклассу

С 01 В НЕМЕТАЛЛИЧЕСКИЕ ЭЛЕМЕНТЫ; ИХ СОЕДИНЕНИЯ

Примечания

- (1) В данном подклассе для определения точного объема групп используются чисто прикладные в научной и патентной литературе торговые наименования [6].
- (2) Следует обращать внимание на определения групп химических элементов, следующие после заголовка раздела С [3].

Показчик змісту підкласу

Содержание подкласса

ВОДОРОД; ИЗОТОПЫ ВОДОРОДА; ВОДА;	
ГИДРИДЫ	3/00, 4/00, 5/00, 6/00
СИНТЕЗ-ГАЗ	3/00
ГАЛОГЕНЫ ИЛИ ИХ СОЕДИНЕНИЯ	7/00, 9/00, 11/00
КИСЛОРОД; ОКСИДЫ ИЛИ ГИДРОКСИДЫ ВОООЩЕ. ПЕРОКСИДЫ	13/00, 15/00
СЕРА; ЕЕ СОЕДИНЕНИЯ	17/00
АЗОТ; ЕГО СОЕДИНЕНИЯ	21/00
ФОСФОР; ЕГО СОЕДИНЕНИЯ	25/00
УГЛЕРОД; ЕГО СОЕДИНЕНИЯ	31/00
КРЕМНИЙ; ЕГО СОЕДИНЕНИЯ	33/00
СЕЛЕН ИЛИ ТЕЛЛУР; БОР	19/00, 35/00
ИНЕРТНЫЕ ГАЗЫ	23/00
СОЕДИНЕНИЯ СО СВОЙСТВАМИ МОЛЕКУЛЯРНЫХ СИТ, НО НЕ ИМЕЮЩИЕ	
КАТИОН-ОБМЕННЫХ СВОЙСТВ	37/00
СОЕДИНЕНИЯ СО СВОЙСТВАМИ МОЛЕКУЛЯРНЫХ СИТ, ИМЕЮЩИЕ	
КАТИОН-ОБМЕННЫЕ СВОЙСТВА	39/00

Индекс основной группы

Водород; гидриды; вода; получение синтез-газа из углеродов

Заголовок перед группой

Текст основной группы

3/00

Водород; газовые смеси, содержащие водород; выделение водорода из смесей, содержащих его (разделение газов физическими средствами В 01 D); очистка водорода (производство водяного газа или синтез-газа из твердых углеродсодержащих веществ С 10 J; очистка или модификация химического состава горючих газов, содержащих оксид углерода С 10 K) [3]

3/02

... получение водорода или газовых смесей, содержащих водород [3]

3/04

... разложением неорганических соединений, например аммиака [3]

3/06

... реакцией неорганических соединений, содержащих положительный ион водорода, например воды, кислот, оснований, аммиака, с неорганическими восстановителями (электролизом воды С 25 В 1/04) [3]

3/08

... с металлами [3]

3/10

... реакцией водяного пара с металлами [3]

3/12

... реакцией водяного пара с оксидом углерода [3]

3/14

... использование нагревания и пара [3]

Висилка в основній групі

Текст підгрупи

Вказівка на номер редакції МПК

ДОДАТОК Г ЗРАЗКИ ДЖЕРЕЛ ПАТЕНТНОЇ ІНФОРМАЦІЇ

Зразок титульної сторінки опису винаходу до авторського свідоцтва СРСР

СОЮЗ СОВЕТСКИХ
СОЦИАЛИСТИЧЕСКИХ
РЕСПУБЛИК

(19) SU (11) 1757677 A2

(51)5 A 61 L 27/00

ГОСУДАРСТВЕННЫЙ КОМИТЕТ
ПО ИЗОБРЕТЕНИЯМ И ОТКРЫТИЯМ
ПРИ ГКНТ СССР

ОПИСАНИЕ ИЗОБРЕТЕНИЯ

К АВТОРСКОМУ СВИДЕТЕЛЬСТВУ

1

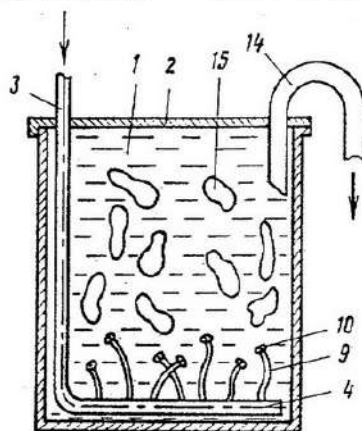
(61) 1533695
(21) 4861071/14
(22) 20.08.90
(46) 30.08.92. Бюл. № 32
(75) И.О.Микуленок
(56) Авторское свидетельство СССР
№ 1533695, А 61 L 27/00, 1989.

(54) УСТРОЙСТВО ДЛЯ ПРОМЫВКИ ЗАГОТОВОК АЛЛОТРАНСПЛАНТАТА

(57) Использование: промывка, дименерализация и консервация аллотрансплантатов, применяемых при оперативном лечении больных преимущественно с поражением опорно-двигательного аппарата. Цель — повышение качества промывки и надежности устройства. Сущность изобретения: устройство содержит емкость 1 с крышкой 2, в которой расположен патрубок 3 подвода промывочной жидкости, снабженный распределителем потока, выполненным в виде горизонтально расположенной трубы 4 с отверстиями, снабженными резьбовыми опорными элементами. В каждом из указан-

2

ных элементов закреплена шаровая опора с ниппелем, на котором установлен гибкий полый элемент 9. Гибкие элементы выполнены с поплавками 10 на свободных концах. В стенках каждого из поплавков 10 выполнены, по меньшей мере, два отверстия, разнесенные по высоте и расположенные со смещением по отношению к его продольной оси. Промывочная жидкость через патрубок 3 и горизонтально расположенную трубу 4 поступает к отверстиям, затем через шаровые опоры и ниппели — в гибкие полые элементы. Промывочная жидкость выходит через центральное и другие отверстия. Благодаря различному расположению их по высоте создается усилие, стремящееся отклонить свободный конец гибкого элемента 9 от его оси. При этом кроме изгибающего имеет место и крутящий момент, действующий на элементы 9 (т.к. оси отверстий смещены относительно продольной оси гибкого полого элемента). Таким образом организуется сложное и интенсивное движение элементов 9 в емкости 1. 4 ил.

Фиг. 1

(19) SU (11) 1757677 A2

Зразок титульної сторінки опису винаходу до патенту Російської Федерації

РОССИЙСКАЯ ФЕДЕРАЦИЯ

(19) RU (11) 2 331 481 (13) C1

(51) МПК

B03C 3/15 (2006.01)

B04C 9/00 (2006.01)

ФЕДЕРАЛЬНАЯ СЛУЖБА
ПО ИНТЕЛЛЕКТУАЛЬНОЙ СОБСТВЕННОСТИ,
ПАТЕНТАМ И ТОВАРНЫМ ЗНАКАМ

(12) ОПИСАНИЕ ИЗОБРЕТЕНИЯ К ПАТЕНТУ

(21), (22) Заявка: 2007112586/15, 04.04.2007

(24) Дата начала отсчета срока действия патента:
04.04.2007

(45) Опубликовано: 20.08.2008 Бюл. № 23

(56) Список документов, цитированных в отчете о поиске: КАСАТКИН А.Г. Основные процессы и аппараты химической технологии. - М.: Издательство химической литературы, 1961, с.171. SU 768470 A, 07.10.1980. SU 971475 A, 07.11.1982. SU 973003 A, 05.12.1982. RU 2056175 C1, 20.03.1996. RU 2201292 C2, 27.03.2003. JP 9010625 A, 14.01.1997. KR 20040056514 A, 01.07.2004. DE 3223374 A, 29.12.1983. JP 2004223462 A, 12.08.2004. EP 1097749 A, 09.05.2001.

Адрес для переписки:

400131, г.Волгоград, пр. Ленина, 28, ВолгГТУ,
отдел интеллектуальной собственности

(72) Автор(ы):

Голованчиков Александр Борисович (RU),
Дородникова Ирина Михайловна (RU),
Дулькина Наталия Александровна (RU),
Фомиченко Юлия Николаевна (RU),
Гермашева Юлия Сергеевна (RU)

(73) Патентообладатель(и):

Государственное образовательное учреждение
высшего профессионального образования
Волгоградский государственный технический
университет (ВолгГТУ) (RU)

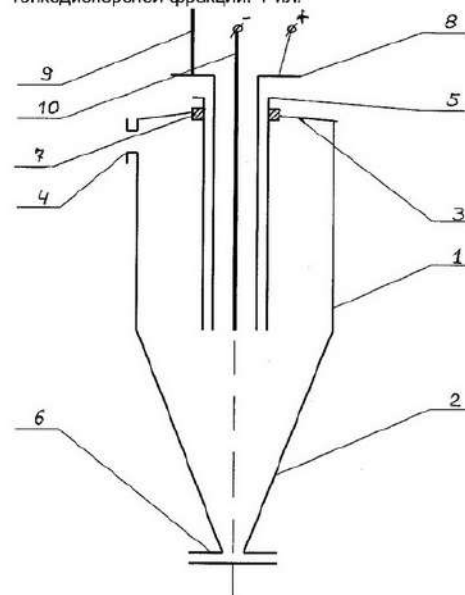
RU 2 331 481 C1

(54) ЦИКЛОН

(57) Реферат:

Изобретение относится к устройствам для очистки санитарных и вентиляционных воздушных выбросов и дымовых газов от тонкодисперсной твердой и жидкой фракций и может найти применение в химической, нефтехимической, металлургической, машиностроительной и других отраслях промышленности, в строительной индустрии, а также в экологических процессах газоочистки. Циклон состоит из вертикального цилиндрического корпуса с коническим дном и крышкой, входного патрубка, установленного тангенциально в верхней части корпуса, выхлопной трубы, установленной осесимметрично с цилиндрическим корпусом на крышке, патрубка для отвода уловленной пыли в нижней части конического дна. В выхлопной трубе, закрепленной на кольце из диэлектрического материала, установлен трубчатый электрод с возможностью свободного вертикального перемещения, присоединенный к механизму встряхивания, а осесимметрично с трубчатым осадительным электродом установлен коронирующий электрод. Технический результат: увеличение степени улавливания частиц и капель

тонкодисперсной фракции. 1 ил.

Страница: 1

RU 2 331 481 C1

**Зразок титульної сторінки міжнародної заявки,
опублікованої відповідно до Договору про патентну кооперацію (PCT)**

(12) INTERNATIONAL APPLICATION PUBLISHED UNDER THE PATENT COOPERATION TREATY (PCT)

(19) World Intellectual Property
Organization
International Bureau

(10) International Publication Number
WO 2020/053563 A1

(43) International Publication Date
19 March 2020 (19.03.2020)

(51) International Patent Classification:
B01J 19/30 (2006.01)

(21) International Application Number:

PCT/GB2019/052506

(22) International Filing Date:

09 September 2019 (09.09.2019)

(25) Filing Language:

English

(26) Publication Language:

English

(30) Priority Data:

1814749.6 11 September 2018 (11.09.2018) GB

(71) Applicant: **JEMITEC LIMITED** [GB/GB]; Magma Ceramics Low Road, Earlsheaton, Dewsbury West Yorkshire WF12 8BU (GB).

(72) Inventors: **STUCKEY, Mark**; Jemitec Limited, Magma Ceramics Low Road, Earlsheaton, Dewsbury West Yorkshire WF12 8BU (GB). **DEAKIN, Matthew**; Jemitec Limited, Magma Ceramics Low Road, Earlsheaton, Dewsbury West Yorkshire WF12 8BU (GB).

bury West Yorkshire WF12 8BU (GB). **CAULKIN, Richard**; Jemitec Limited, Magma Ceramics Low Road, Earlsheaton, Dewsbury West Yorkshire WF12 8BU (GB).

(74) Agent: **APPLEYARD LEES IP LLP**; 15 Clare Road, Halifax Yorkshire HX1 2HY (GB).

(81) Designated States (unless otherwise indicated, for every kind of national protection available): AE, AG, AL, AM, AO, AT, AU, AZ, BA, BB, BG, BH, BN, BR, BW, BY, BZ, CA, CH, CL, CN, CO, CR, CU, CZ, DE, DJ, DK, DM, DO, DZ, EC, EE, EG, ES, FI, GB, GD, GE, GH, GM, GT, HN, HR, HU, ID, IL, IN, IR, IS, JO, JP, KE, KG, KH, KN, KP, KR, KW, KZ, LA, LC, LK, LR, LS, LU, LY, MA, MD, ME, MG, MK, MN, MW, MX, MY, MZ, NA, NG, NI, NO, NZ, OM, PA, PE, PG, PH, PL, PT, QA, RO, RS, RU, RW, SA, SC, SD, SE, SG, SK, SL, SM, ST, SV, SY, TH, TJ, TM, TN, TR, TT, TZ, UA, UG, US, UZ, VC, VN, ZA, ZM, ZW.

(84) Designated States (unless otherwise indicated, for every kind of regional protection available): ARIPO (BW, GH, GM, KE, LR, LS, MW, MZ, NA, RW, SD, SL, ST, SZ, TZ,

(54) Title: CATALYST SUPPORT

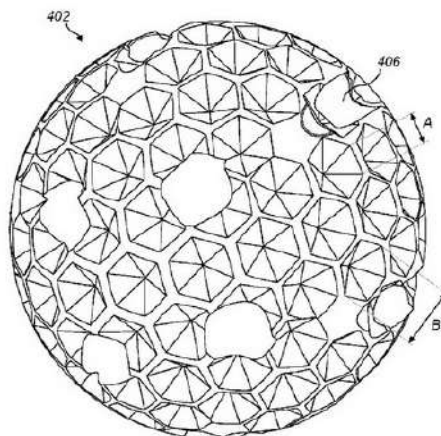

FIG. 2b

(57) Abstract: There is described a packing member for use in a packed bed, preferably a support for use as a catalyst support in a packed bed reactor. The packing member comprises ceramic material and has a geometric surface area per volume of $\geq 0.7 \text{ cm}^2/\text{cm}^3$ and a side crush strength of $\geq 250 \text{ kgf}$; or a geometric surface area per volume of $\geq 1.5 \text{ cm}^2/\text{cm}^3$ and a side crush strength of $\geq 150 \text{ kgf}$; or a geometric surface area per volume of $\geq 3 \text{ cm}^2/\text{cm}^3$ and a side crush strength of $\geq 60 \text{ kgf}$. The packing member optionally has a porosity of at least 6%, such as at least 15% or at least 20%.

[Continued on next page]

Зразок титульної сторінки опису до патенту України на корисну модель

УКРАЇНА

(19) **UA** (11) **140068** (13) **U**

(51) МПК (2020.01)

B01F 7/00

B01F 15/06 (2006.01)

МІНІСТЕРСТВО РОЗВИТКУ
ЕКОНОМІКИ, ТОРГІВЛІ ТА
СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА
УКРАЇНИ

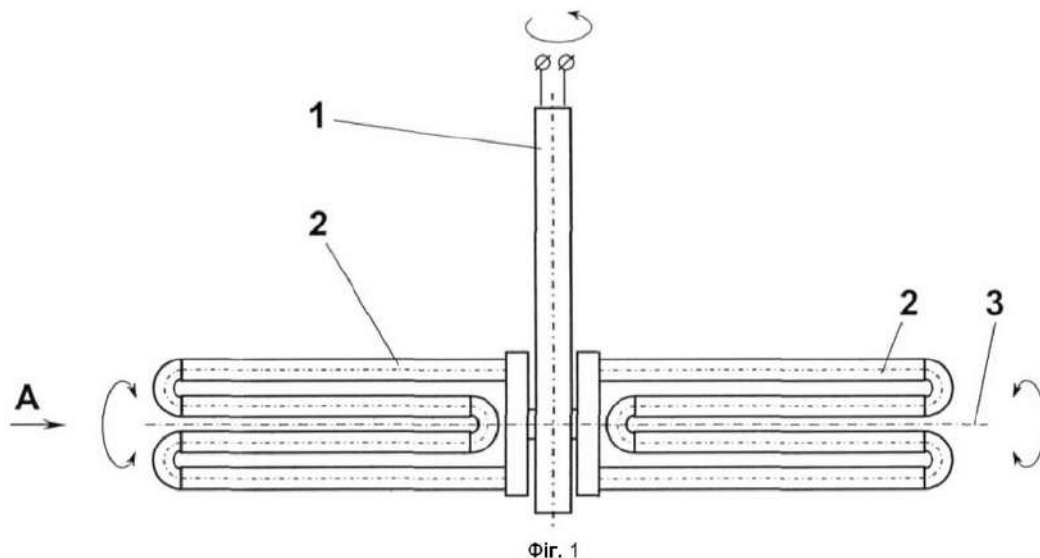
(12) ОПИС ДО ПАТЕНТУ НА КОРИСНУ МОДЕЛЬ

(21) Номер заявки:	u 2019 06533	(72) Винахідник(и):	Мікульонок Ігор Олегович (UA)
(22) Дата подання заявки:	11.06.2019	(73) Власник(и):	НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ УКРАЇНИ "КИЇВСЬКИЙ ПОЛІТЕХНІЧНИЙ ІНСТИТУТ ІМЕНІ ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО", просп. Перемоги, 37, м. Київ-56, 03056 (UA)
(24) Дата, з якої є чинними права на корисну модель:	10.02.2020		
(46) Публікація відомостей про видачу патенту:	10.02.2020, Бюл.№ 3		

(54) МІШАЛКА

(57) Реферат:

Мішалка містить вал із закріпленими на ньому лопатями, виконаними у вигляді електронагрівників. Кожну лопать виконано у вигляді плоского змійовика, закріпленого на валу з можливістю повороту відносно його поздовжньої осі й фіксації у потрібному положенні.

UA 140068 U

Зразок титульної сторінки опису до патенту України на винахід

УКРАЇНА

(19) **UA** (11) **124645** (13) **C2**
(51) МПК
B01J 19/30 (2006.01)

НАЦІОНАЛЬНИЙ ОРГАН
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ
ДЕРЖАВНЕ ПІДПРИЄМСТВО
"УКРАЇНСЬКИЙ ІНСТИТУТ
ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ
ВЛАСНОСТІ"

(12) ОПИС ДО ПАТЕНТУ НА ВИНАХІД

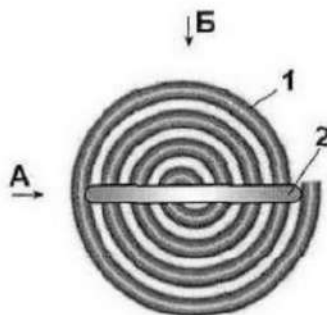
(21) Номер заявки: **а 2019 09899**
(22) Дата подання заявки: **20.09.2019**
(24) Дата, з якої є чинними права інтелектуальної власності: **21.10.2021**
(41) Публікація відомостей про заявку: **10.03.2020, Бюл.№ 5**
(46) Публікація відомостей про державну реєстрацію: **20.10.2021, Бюл.№ 42**

(72) Винахідник(и):
Мікульонюк Ігор Олегович (UA)
(73) Володілець (володільці):
Мікульонюк Ігор Олегович,
вул. Райдужна, 10, кв. 137, м. Київ-223,
02223 (UA)
(56) Перелік документів, взятих до уваги експертизою:
UA 105166 U, 10.03.2016
UA 80147 U, 07.05.2013
RU 2224591 C1, 27.02.2004
RU 2289473 C2, 20.12.2006
JP S56136618 A, 26.10.1981
GB 860689 A, 08.02.1961
FR 1386923 A, 22.01.1965

(54) ЕЛЕМЕНТ НАСАДКИ МАСООБМІННОГО АПАРАТА

(57) Реферат:

Винахід належить до обладнання хімічних, харчових та споріднених виробництв.
Елемент насадки містить дві зчеплені між собою плоскі складові контактні частини, розташовані у взаємно перпендикулярних площинах, при цьому кожну з плоских складових контактних частин виконано у вигляді спіралі, при цьому витки обох плоских складових контактних частин розташовано між собою.
Забезпечується спрощення виготовлення та обслуговування елемента насадки, а також збільшення його питомої поверхні.

Фіг. 1

UA 124645 C2

Зразок розташування матеріалу в офіційному бюлетені УКРНОІВІ «Промислова власність»

Промислова власність. Бюлетень № 29, 2023

Розділ С:

Хімія. Металургія

С 01

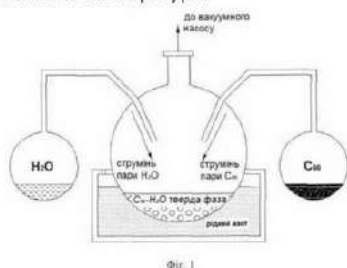
(21) а 2022 04587 (51) МПК
(22) 05.12.2022 C01B 32/156 (2017.01)

(71) ДОЛБИН ОЛЕКСАНДР ВІТОЛЬДОВИЧ (UA), ВІН-
НИКОВ МИКОЛА АНАТОЛІЙОВИЧ (UA)

(72) Долбин Олександр Вітольдович (UA), Вінніков Мико-
ла Анатолійович (UA)

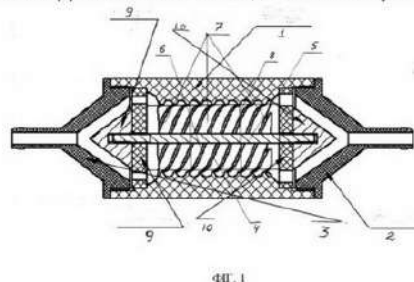
(54) КРІОГЕННИЙ СУБЛІМАЦІЙНИЙ СПОСІБ ОТРИМАН-
НЯ ВОДНОГО МОЛЕКУЛЯРНО-КОЛОЇДНОГО РОЗ-
ЧИНУ ГІДРАТОВАНОГО ФУЛЕРЕНУ

(57) Кріогенний сублімаційний спосіб отримання водного молекулярно-колоїдного розчину гідратованого фулерену, що включає розчин кластерів розміром 0,3-300 нм, які складаються із супрамолекулярного комплексу із загальною формулою: $CN@(m(OH)^- \cdot nH_2O)^m \dots mH^+$, де $N \geq 60$, $(m+n) \geq 20$; $m > 1$, $n > 1$, який відрізняється тим, що супрамолекулярні комплекси отримують шляхом спільної конденсації пари сублімованого фулерену та водяної пари з утворенням твердої фази гідратованого фулерену при низькій температурі ($T \leq -50^\circ C$) та тиску ($P \leq 10^{-2}$ мм рт.ст.), що забезпечує ізоляцію молекул C_{60} оболонками конденсованої води, з можливістю обмежити агрегацію кластерів і стабільність розчину при плавленні твердої фази під час відігрівання до кімнатної температури.

Фиг. 1

робочий зазор здійснюють одночасно, принаймні шістьма потоками, попередньо спіралеподібно вліво закрученими на вході в зону дії магнітного поля, а перед лівозакрутою потоків їх швидкості стабілізують.

(21) а 2023 00437 (51) МПК
(22) 07.02.2023 C02F 3/34 (2023.01)
C02F 101/32 (2006.01)

(71) ОДЕСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІ-
ВЕРСИТЕТ (UA)

(72) Крусір Галина Всеволодівна (UA), Купріяшкіна Оле-
на Володимирівна (UA)

(54) СПОСІБ ОЧИЩЕННЯ СІЧНИХ ВОД ВІД НАФТИ І
НАФТОПРОДУКТІВ НА ПОВЕРХНІ І В ТОВЩІ ВОДИ

(57) Спосіб очищення стічних вод від нафти і нафтопро-
дуктів на поверхні та в товщі води, що передбачає
розмноження вуглеводневоекислюючих мікроорганізмів,
що розкладають нафту і нафтопродукти у воді,
зокрема, *Bacillus circulans* *Rodococcus ruber*, в окре-
мих ємностях у необхідних об'ємах, іммобілізацію роз-
множених мікроорганізмів шляхом ліофілічної сушки їх
на борошні лушпиння соняшника і розпорошуван-
ня консорціуму ліофілізованих мікроорганізмів над
поверхнею забрудненої води, який відрізняється
тим, що як вуглеводневоекислюючі мікроорганізми до-
датково використовують мікроорганізми виду *Aeromonas*,
виділені із ґрунту, забрудненого нафтою
та/або нафтопродуктами, при цьому мікроорганізми
Bacillus circulans, *Rodococcus ruber* і *Aeromonas* в кон-
сорціумі беруть при їх співвідношенні, рівному 1:2:2,
а іммобілізовані на пилоподібному порошку мікроор-
ганізми розпорошують над поверхнею забрудненої
води в кількості 20,5... 42,7 г/м².

С 02

(21) а 2022 05042 (51) МПК
(22) 28.12.2022 C02F 1/48 (2023.01)

(71) ЯШАН РОМАН ЯРОСЛАВОВИЧ (UA)

(72) Яшан Роман Ярославович (UA)

(54) СПОСІБ МАГНІТНОЇ ОБРОБКИ РІДИНИ

(57) Спосіб магнітної обробки рідини, що включає ство-
рення магнітного поля в робочому зазорі, подачу об-
роблюваної рідини через робочий зазор і вплив ма-
гнітного поля на рідину, що рухається в робочому
зазорі, відрізняється тим, що подачу рідини через

С 04

(21) а 2023 00125 (51) МПК (2023.01)
(22) 30.06.2021 C04B 28/00
C04B 28/10 (2006.01)
C04B 28/18 (2006.01)

(31) 10 2020 118 403.4

(32) 13.07.2020

(33) DE

(85) 13.02.2023

(86) PCT/EP2021/067937, 30.06.2021

2.29

ВІДОМОСТІ ПРО ДЕРЖАВНУ РЕЄСТРАЦІЮ ПРОМИСЛОВИХ ЗРАЗКІВ

(51) МКПЗ 32-00

- (11) **45688** (21) s 2021 01631
(24) 20.07.2023 (22) 10.11.2021
(28) два промислові зразки
(54) 1.-2. ЛОГОТИП
(72) Казавчинський Дмитро Юрійович (UA)
Казавчинська Ольга Мстиславна (UA)
(73) Казавчинський Дмитро Юрійович;
вул. Левітана, 105 Б, м. Одеса, 65104 (UA)
Казавчинська Ольга Мстиславна;
вул. Левітана, 105 Б, м. Одеса, 65104 (UA)
(55)

1.1

2.1

CLIXAR CLIXAR

1.5

1.6

1.7

1.8

(51) МКПЗ 08-05

- (11) **45689** (21) s 2022 00545
(24) 20.07.2023 (22) 24.08.2022
(31) 2022-003587
(32) 24.02.2022
(33) JP
(54) 1. СОПЛО ДЛЯ ЛІЙКИ-ПОЛИВАЛЬНИЦІ
(72) Масайасу Фуджіяма (JP)
Джун Куріхара (JP)
(73) ЮПЛ КОРПОРЕЙШН ЛІМІТЕД;
6 Флур, Суіте 157Б Харбор Фронт Буїлдінг Пресі-
дент Джон Кеннеді Стріт Порт Луїс, Маврикій (MU)
ЮПЛ ЄРОП ЛТД;
Зе Центр, 1ст Флур, Бьорчвуд Парк, Воррінгтон
Чешир ВАЗ 6ЮН, Сполучене Королівство Вели-
кої Британії (GB)
(55)

1.1

1.2

1.3

1.4

1.9

(51) МКПЗ 32-01

- (11) **45690** (21) s 2022 00621
(24) 20.07.2023 (22) 19.09.2022
(28) два промислові зразки
(54) 1.-2. ГРАФІЧНЕ ЗОБРАЖЕННЯ "БАЛИКОВА UA"
(72) Перепелиця Оксана Євгенівна (UA)
(73) Перепелиця Оксана Євгенівна;
вул. Лебединська, 1, кв. 41, м. Харків, 61001 (UA)
(55)

1.1

2.1

БАЛИКОВА.UA

БАЛИКОВА.UA

(51) МКПЗ 32-01

- (11) **45691** (21) s 2022 00622
(24) 20.07.2023 (22) 19.09.2022
(28) два промислові зразки
(54) 1.-2. ГРАФІЧНЕ ЗОБРАЖЕННЯ "ОЛІВ'Є UA"
(72) Перепелиця Оксана Євгенівна (UA)
(73) Перепелиця Оксана Євгенівна;
вул. Лебединська, 1, кв. 41, м. Харків, 61001 (UA)

2.1

ВІДОМОСТІ ПРО ВИДАЧУ СВІДОЦТВ УКРАЇНИ НА ТОРГОВЕЛЬНІ МАРКИ

(111) **335202** (210) **m 2019 09905**
(151) **19.07.2023** (220) **25.04.2019**
(181) **25.04.2029**
(732) **Смирнов Віталій Валерійович**
вул. Стадіонна, 20, кв. 41, м. Донецьк, 83102 (UA)

(540)

PeatFine

(511)
Кл. 1: Торф (добриво); торф'яні горщики для плідівництва.
Кл. 4: Торф (паливо); торф'яні брикети (паливо).

(111) **335203** (210) **m 2019 24019**
(151) **19.07.2023** (220) **12.08.2019**
(181) **12.08.2029**
(732) **ТОВАРИСТВО З ОБМЕЖЕНОЮ ВІДПОВІДАЛЬ-
НІСТЮ "СІСТЕМ ФАРМ"**
**вул. Шевченка, 100/5, м. Бориспіль,
Київська обл., 08300 (UA)**

(540)

ОМНІФОРТ

(511)
Кл. 5: Фармацевтичні препарати для лікування сечостате-
вої системи.

(111) **335204** (210) **m 2019 33399**
(151) **19.07.2023** (220) **24.12.2019**
(181) **24.12.2029**
(732) **Глазкова Ольга Миколаївна**
**вул. Першотравнева, 22/27, кв. 269, м. Вишневе,
Києво-Святошинський р-н, Київська обл., 08132
(UA)**

(540)

(511)
Кл. 25: Бандани (хустки); безрукавки; берети; боді (спідня бі-
лизна); ботильйони; бріджі; бутси футбольні; бюстга-
льтери; бюстгальтери-корсети; взуття для гри в фут-
бол; взуття для купання; взуття пляжне; взуття; ви-
роби трикотажні (одяг); вишитий одяг; вовняні куртки;

вуалі (одяг); гамаші; гетри; грації; джемperi; дитячі
нагрудники з рукавами непаперові; дитячі нагрудники
непаперові; еспадрильї; жилети; знімні коміри; ка-
лоші; капелюхи; каптури (одяг); капці; кашне; кепки,
що є наголовними уборами; кишені для одягу; кози-
рки, що є наголовними уборами; колготки; комбінації
(спідня білизна); комбінезони (одяг); коміри (одяг); ко-
рсажі (жіноча білизна); корсети (спідня білизна); ко-
стюми; костюми для купання; костюми маскарадні;
краватки; краги; круглі шапочки без крис; купальники;
купальники гімнастичні; куртки; легінси (штани); ман-
жети (одяг); манишки; мантілі; маски для сну; міте-
нки; муфти (одяг); муфти для ніг неелектронагрівні;
навушники (одяг); наголовні убори; накидки хутряні;
натільний одяг; одяг верхній; одяг готовий; одяг для
гімнастики; одяг з вичищеної шкіри; одяг з габардину;
одяг з джерсі; одяг із штучної шкіри; одяг паперовий;
одяг пляжний; одяг, пальта; панталони; панчішні ви-
роби; панчохи; панчохи, що поглинають піт; парки; пе-
лєрини; перев'язи для одягу; перукарські пензляри;
піврукавички; півчоботи; піжами; плавки; пластри;
плащі; пов'язки наголовні (одяг); пончо; пояси (одяг);
пояси-гаманці (одяг); придане для новонароджених
(одяг); пуловери; рибальські жилети; робочий одяг;
робочі халати; рукавиці лижні; рукавички (одяг); сан-
далі; сандалі для купання; сарафани; светри; сороч-
ки; сорочки з короткими рукавами; спідниці; спідниці
спідні; спідниці-шорти; спідні пояси; спідня білизна;
спідня білизна, що поглинає піт; спортивне взуття;
спортивний трикотажний одяг; спортивні майки; суки;
теплі панчішні вироби; тоги; трико гімнастичні; труси;
труси дитячі (спідня білизна); труси жіночі; труси-бок-
сери; туфлі; туфлі гімнастичні; туфлі спортивні; усті-
лки для взуття; фартухи (одяг); формений одяг; фут-
болки; халати; халати банні; хустинки для нагрудних
кишень; хустки нашийні; хутро (одяг); черевики лижні;
чоботи; чоботи зі шнурками; шалі; шапки, що є наго-
ловними уборами; шапочки для душу; шапочки для
купання; шарфи; шкарпетки; шкарпетки, що поглина-
ють піт; шлейки для одягу (підтяжки); штани; шуби.

(111) **335205** (210) **m 2020 00231**
(151) **19.07.2023** (220) **10.01.2020**
(181) **10.01.2030**
(732) **Банов Артем (Banov Artium)**
**вул. Анілєвича 24/3, м. Рішон-ле-Ціон, 75001,
Ізраїль (Anilievych st. 24/3, Rishon-le-Zion, 75001,
Israel) (IL)**

(540)

Tweembl

(511)
Кл. 35: Адміністративна допомога щодо запитів про подання
комерційних пропозицій; адміністративна допомога
щодо запрошень до участі у тендерних процедурах;

Зразок опису до свідоцтва України на географічне зазначення

Номер реєстрації	3120
Дата реєстрації	26.10.2020
Номер заявки	I201800001
Дата подання заявки	23.05.2018
Дата публікації відомостей про заявку та номер бюлетеня	№ 19/2019 10.10.2019
Географічне зазначення	КРОЛЕВЕЦЬКІ РУШНИКИ
Кваліфікація географічного зазначення	географічне зазначення
Назва товару	Рушники, скатертини, серветки, фартухи, панно Самобутній по своїй суті, виконаний з великим смаком і знанням законів орнаментальної композиції, петриківський декоративний розпис має специфічні особливості, що чітко відрізняють його від інших розписів. Кролевецькі рушники тчуться у складній техніці ручного перебору, переважно однібічного, у поєднанні з ремізно-човниковим ткацтвом, бавовняними нитками червоного та білого кольорів. До сімдесятих років XIX століття використовували також лляне прядиво, яке вибілювалось та фарбувалось в червоний колір натуральними барвниками. Технологія ручного переборного ткацтва передбачає використання спеціальних багаторемізних (не менше 4-х ремізок) верстатів. Кролевецькі рушники приваблюють урочистою святковістю, красою та монументальністю візерунків, що яскріють червоним кольором на білому тлі. Багатий геометризований орнамент Кролевецьких тканих рушників складається з мотивів і символів, цілком відповідних українському національному світосприйманню, за допомогою якого майстри відтворюють уявлення про навколишній світ. Стилізовані візерунки, перемешовані горизонтальними смугами різної ширини, створюють неповторний композиційний ритм, притаманний тільки кролевецьким червоно-білим святковим рушникам. Основне композиційне навантаження в рушниках зосереджено на нижніх площинах, де ритм орнаментальних смуг більш насичений і напружений. Старовинні рушники суцільно заткані візерунками. Це було тло, а орнамент на ньому створювали незаткані білі прямокутники, ромби, розташовані ланцюжком, то врозсіп, то зірчато, рівні і паралельні лінії. Ткачі передавали навколишній світ за допомогою умовних знаків: прямою горизонталлю – землю,
Опис товару	

хвилястою – воду, хрестом – вогонь. Основний орнамент Кролевця – мотив дерева-квітки. Класичними елементами сучасних тканих орнаментів кролевецького рушника залишаються ромби, трикутники, поєднані вершинами, «сухарики» (прямокутники), восьмикінцеві розетки та чотири- і восьмипелюсткові квіти, геометризоване символічне зображення птахів (качечок, голубів, півнів та павичів). Центральну частину рушника заповнює характерний антропоморфний символ, який нагадує постать жінки з піднятими руками або форму триріжкового свічника, який з часом замінений на «квітучий вазон».

Опис меж географічного місця

Місто Кролевець та Кролевецький район Сумської області

Кролевецький тканий рушник – це матеріальний предмет пов'язаний з елементом нематеріальної культурної спадщини «Кролевецьке переборне ткацтво», який взято на державний облік та включено до Національного переліку елементів нематеріальної культурної спадщини України.

Кролевецьке переборне ткацтво представляє невід'ємну частину нематеріальної культурної спадщини сучасної Кролевеччини – прадавньої території Новгород-Сіверського Полісся. Будучи заснованим у 1601 році переселенцями з Правобережжя, місто Кролевець з кінця XVII століття стає центром поліського ткацького мистецтва (тодішня територія Чернігівщини, а з 1939 року – Сумщини). Основна історична зона побутування елемента нематеріальної культурної спадщини – місто Кролевець та села Кролевецького району Сумської області, а також міста Ніжин, Козелець, село Рихли Чернігівської області.

Опис взаємозв'язку товару з географічним середовищем чи географічним місцем походження:

За матеріалами досліджень ткацький цех виник в Кролевці не пізніше 1765 року. Перші записи прізвищ кролевецьких ткачів датуються 80-ми роками XVIII століття. Рушники мають не тільки утилітарне і декоративне, а й обрядове значення. Це важливий атрибут обрядів вінчання та весілля. Носіями елемента «Кролевецьке переборне ткацтво» є 13 майстринь, 11 з них – члени Сумського обласного осередку Національної спілки майстрів народного мистецтва України, які живлять та підтримують багатовікову традицію ручного переборного ткацтва у місті Кролевець. Сьогодні передають свої знання та вміння молодшому поколінню майстрині, які працюють у Державному вищому професійному училищі міста Кролевець. Навчальний заклад готує фахівців за професією «Ткач ручного художнього ткацтва». Майстри та їх учні є активними учасниками обласних та всеукраїнських конкурсів, фестивалів, ярмарків.

Зразок розташування матеріалу в Українському реферативному журналі «Джерело»

Хімічна технологія. Хімічні та харчові виробництва

(реферати 3.Л.791 — 3.Л.941)

Хімічна технологія. Хімічні виробництва

3.Л.791. Розроблення інгібітора корозії маловуглецевих сталей на основі відходів жиролійного виробництва: автореф. дис... канд. техн. наук: 05.17.14 / О. О. Корольов; НАН України. Фіз.-мех. ін-т ім. Г. В. Карпенка. — Л., 2008. — 23 с. — укр.

Із застосуванням екологічно-безпечної технології переробки відходів жиролійного виробництва України розроблено ефективний інгібітор. Установлено механізм дії і закономірності захисту маловуглецевих сталей у нейтральному та кислому агресивних середовищах. З використанням методів аналітичної хімії, ПМР- і Оже-спектроскопії визначено склад активних компонентів інгібітора, серед яких найбільшу ефективність мають фосфоліпіди. Установлено, що інгібітор ФЕС має дифільні властивості, у кислому середовищі проявляє властивості катіоноактивної речовини, а у 3 %-му розчині NaCl — молекулярної нейтральної поверхнево активної речовини. Застосування ФЕС усуває прояви локальної корозії у разі обтікання потоком рідини деталей циліндричної форми. Проаналізовано склад і товщину захисних шарів на підставі мікрофотографії поверхні сталі: спочатку хемоадсорбуються молекули з найменшими стеричними ускладненнями, а потім формуються полімолекулярні структури за принципами фізичної адсорбції. На підставі проведених досліджень розроблено інгібітор ФЕС, ефективний за статичних і динамічних умов в агресивних кислих і нейтральних середовищах ($Z = 94 - 99 \%$).

Шифр НБУВ: RA359652

3.Л.792. Основи наукових досліджень та наукова інформація: навч. посіб. / О. В. Суворін, С. М. Ганжа, В. І. Суворіна, А. Д. Доценко; Східноукр. нац. ун-т ім. В. Даля. Технол. ін-т (Севеодонськ). — Луганськ, 2008. — 129 с. — Бібліогр.: с. 127-128. — укр.

Розглянуто питання пошуку наукової інформації й її творчої переробки, основних принципів і техніки вивчення міжфазових рівноваг, кінетики масообміну у гетерогенних системах (ГС). Увагу приділено дослідженню кінетики гетерогенно-каталітичних реакцій. Наведено напрямки науково-технічного прогресу та наукових досліджень у хімічній промисловості. Висвітлено особливості підготовки та планування науково-дослідної роботи, пошуку й аналізу наявної інформації, проведення експериментального дослідження. Описано методи рівноваги у ГС.

Шифр НБУВ: BA702657

3.Л.793. Шибанов Володимир Вікторович: біобібліограф. покаж. / уклад.: О. М. Василюк, О. В. Мельников. — Л.: Укр. акад. друкарства, 2008. — 103 с. — (Вчені Укр. акад. друкарства). — укр.

Висвітлено матеріали про життя та діяльність відомого українського ученого, доктора хімічних наук В. В. Шибанова. Наведено бібліографічний опис підручників і посібників, публікацій у періодичних і продовжуваних виданнях, авторських свідоцтв і патентів на винаходи, навчально-методичних видань В. В. Шибанова, а також авторефератів дисертацій, виконаних під його керівництвом.

Шифр НБУВ: BA703517

Основні процеси та апарати хімічної технології

3.Л.794. Влияние неравномерности скорости движения потока на эффективность газоочистного аппарата / В. А. Татарчук, А. Е. Денисова // Экологические и ресурсосбережение. — 2008. — № 1. — С. 66-68. — Библиогр.: 4 назв. — рус.

Согласно известным законам распределения скоростей по сечению газоочистного аппарата и зависимости качества очистки от степени неравномерности потока установлена функциональная зависимость эффективности аппарата от степени неравномерности потока, уменьшение которой не только повысит производительность электрофильтра, но и уменьшит затраты на очистку газа.

Шифр НБУВ: Ж28350

3.Л.795. Вплив температури на кінетику розчинення лантаноїтенового концентрату у розчині хлоридної кислоти / Т. В. Перекупко, М. Ф. Кошлай, І. Є. Максимович, К. І. Блажівський // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». — 2007. — № 590: Хімія, технологія речовин та їх застосув. — С. 24-27. — Бібліогр.: 7 назв. — укр.

Досліджено процес розчинення лантаноїтенового концентрату у 15 %-му водному розчині хлоридної кислоти в температурних межах 293–323 К. Підтверджено, що процес у середовищі хлоридної кислоти відбувається в дифузійній області. Визначено основні кінетичні показники цього процесу, а саме: константи швидкості, температурний коефіцієнт, енергію активації процесу.

Шифр НБУВ: Ж29409/А

3.Л.796. Влияние умов термообработки на властивості мембран на основі сумішей ПА-6/ПВН / Н. М. Баран, Ю. Я. Мельник // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». — 2007. — № 590: Хімія, технологія речовин та їх застосув. — С. 363-366. — Бібліогр.: 3 назв. — укр.

Встановлено ефективність впливу додаткової термічної обробки мембран на основі сумішей поліаміду-6 і полівінілпиролідону на стабілізацію їх механічних властивостей та виявлено можливість спрямованого регулювання дифузійної проникності.

Шифр НБУВ: Ж29409/А

3.Л.797. Дослідження гідродинаміки під час сушіння притисних недогарків у нерухомому шарі / Д. М. Сияк, Я. М. Ханяк, О. В. Шуст // Вісн. Нац. ун-ту «Львів. політехніка». — 2007. — № 590: Хімія, технологія речовин та їх застосув. — С. 286-290. — Бібліогр.: 10 назв. — укр.

Розглянуто необхідність пошуку методів сушіння притисних недогарків, що дають можливість інтенсивно безводнодіагати матеріал за низьких питомих енергозатрат. На підставі результатів проведених досліджень наведено залежності, які дають змогу прогнозувати зміну перепаду тисків від зміни швидкості теплоносія.

Шифр НБУВ: Ж29409/А

3.Л.798. Математическая модель течения двухфазного теплоносителя через капиллярно-пористую структуру испарителя контурной тепловой трубы / В. А. Тарасова // Авиацион.-косм. техника и технология. — 2008. — № 4. — С. 39-42. — Библиогр.: 4 назв. — рус.

Предложена математическая модель процесса теплообмена в капиллярно-пористой структуре (КПС) испарителя контурной тепловой трубы (КТТ), позволяющая определять: необходимое время для установления стационарного режима работы объекта; наиболее эффективные структурные, теплофизические, геометрические характеристики КПС; предельно-допустимые условия работы КТТ. Она позволяет более просто решить ряд некоторых важных задач, таких как: одномерные течения с фазовым переходом, совместные одно- и двухфазные течения в одной области. Значительным преимуществом предложенной модели является то, что ее использование позволяет выделить роль отдельных фаз, не смотря на то, что дифференциальные уравнения рассматриваемой модели предполагают только общее поведение смеси двух фаз и твердого каркаса. Путем задания начальных и граничных условий, в соответствии с поставленной задачей исследования, возможно расширять диапазон применения представленной модели для описания процессов, происходящих при сушке строительных материалов, пищевых продуктов.

Шифр НБУВ: Ж24839

ДОДАТОК Д
ПРИКЛАД ВИКОНАННЯ РОЗДІЛУ «ПАТЕНТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ»
КВАЛІФІКАЦІЙНОЇ РОБОТИ (ДИПЛОМНОГО ПРОЄКТУ,
ДИПЛОМНОЇ РОБОТИ, МАГІСТЕРСЬКОЇ ДИСЕРТАЦІЇ)

Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Найменування суб'єкта господарської діяльності

Кафедра хімічного, полімерного та силікатного машинобудування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник проєкту І.О. Мікульонок

Посада, особистий підпис, розшифрування підпису

25.10.2013

Дата

ЗВІТ
про патентні дослідження

10.10.2013 № _____

Дата

Мембранний апарат, ЛД-31м.13ПД

(найменування, шифр теми)

Етап Проектування апарата та його складових частин

Студент гр. _____ розшифрування підпису

Особистий підпис

23.10.2013

Дата

2013

208

У проєкті розробляється конструкція мембранного апарата для розділення рідких систем випаровуванням крізь розділювальну мембрану (первипарний мембранний апарат).

Проектований апарат містить вертикальний корпус з охолодною оболонкою, верхню й нижню кришки зі штуцерами, дві трубні решітки й закріплені в останніх за допомогою розпирних втулок трубчасті мембранні елементи (рис. Д.1).

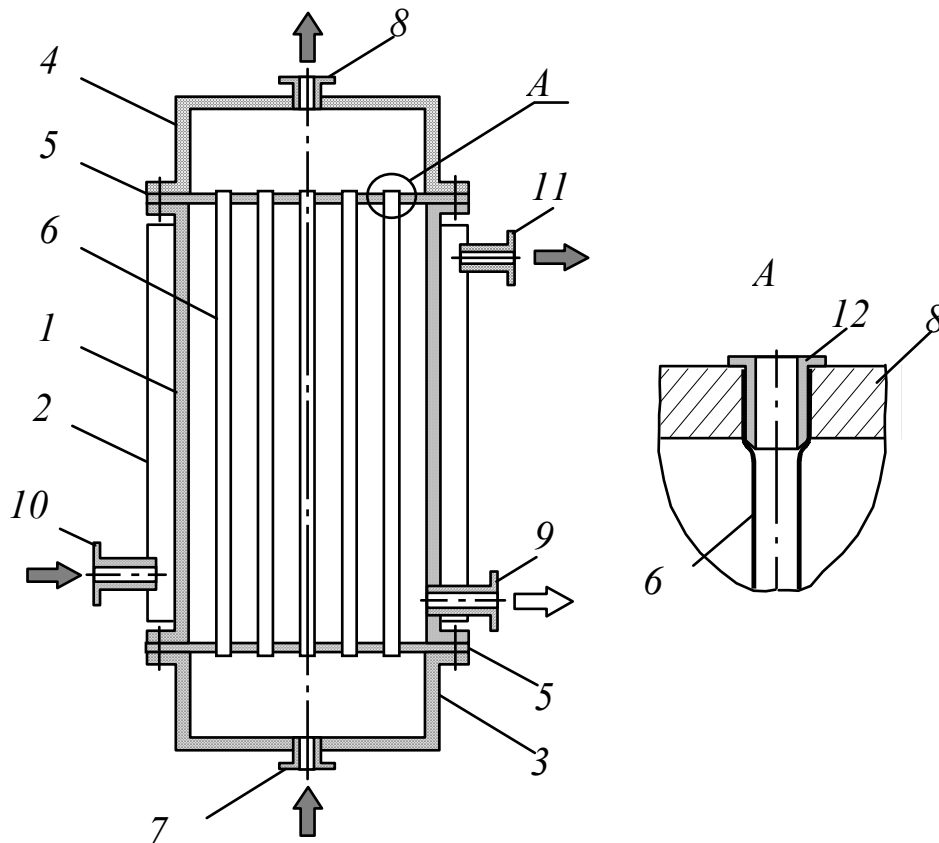

Рис. Д.1. Схема мембранного апарата:

1 – корпус; 2 – охолодна оболонка; 3, 4 – нижня й верхня кришки; 5 – трубна решітка; 6 – трубчасті мембранні елементи; 7 – штуцер підведення вихідної суміші; 8 – штуцер відведення обробленої суміші (ретанту); 9 – штуцер відведення пермеату; 10, 11 – штуцери підведення й відведення холодоагенту; 12 – розпірна втулка

В охолодну оболонку 2 корпуса 1 апарата крізь штуцер 10 надходить холодоагент і, після охолодження обичайки корпуса з її зовнішнього боку, крізь штуцер 11 видаляється з оболонки.

Рідка система, що підлягає розділенню, подається в штуцер 7 нижньої кришки 3 апарата, заповнює її порожнину й розподіляється по трубчастих мембранних елементах 6. Внаслідок селективних властивостей матеріалу мембранних елементів один або декілька компонентів рідкої системи прохо-

дять крізь стінки вказаних елементів і випаровуються з їхньої зовнішньої поверхні. Утворена пара конденсується на охолоджуваному корпусі апарата, після чого конденсат (пермеат) крізь штуцер 9 видаляється за межі апарата. Рідина, що не пройшла крізь мембранні елементи (ретант), виходить з останніх і, після проходження порожнини верхньої кришки 4, крізь штуцер 8 також видаляється з апарата.

Розділенню піддаються стічні води виробництва полікарбонату з вмістом, % за масою: метиленхлорид – 2, ацетон – 1, триетиламін – 0,01, вода – решта.

Матеріал мембранних елементів – гума на основі силіконового каучуку.

Предметом пошуку є: 1) первапораційний мембранний апарат з трубчастими мембранними елементами; 2) конструкція й матеріал трубчастих мембранних елементів; 3) вузол кріплення трубчастих мембранних елементів в апараті (об'єктом пошуку є винаходи й корисні моделі).

Суттєвими ознаками апарата є: вертикальний корпус з охолодною оболонкою; верхня й нижня кришки; верхня й нижня трубні решітки; трубчасті мембранні елементи; рознімне закріплення мембранних елементів у трубних решітках за допомогою розпірних втулок.

Суттєвими ознаками трубчастих мембранних елементів є: розміри (зовнішній діаметр і товщина стінки) – $8 \times 1,5$ мм; відсутність пор; відсутність підкладки. Матеріал мембранних елементів – гума на основі силіконового каучуку.

Суттєвими ознаками вузла кріплення трубчастих мембранних елементів у трубних решітках є наявність циліндроконічних втулок, розміщених всередині вказаних елементів, розташованих у циліндроконічних отворах трубних решіток.

РЕГЛАМЕНТ ПОШУКУ № ЛМ71.13РП

Найменування теми. *Мембранний апарат.*

Шифр теми. *ЛП11.131361.000*

Етап. *Проектування апарата та його складових частин.*

Номер, дата завдання на проведення патентних досліджень. *ЛП11.13, 10.09.2013.*

Обґрунтування регламенту пошуку:

Визначення предмету пошуку. *1) Первапораційний мембранний апарат з трубчастими мембранними елементами; 2) конструкція й матеріал трубчастих мембранних елементів; 3) вузол кріплення трубчастих мембранних елементів в апараті.*

Об'єктом пошуку є винаходи й корисні моделі.

Визначення мети пошуку інформації. *Визначення патентної ситуації щодо мембранного апарата (визначення патентоздатності проєктованого апарата й визначення тенденцій розвитку даного напрямку в техніці).*

Визначення держав пошуку інформації. *Встановлюємо такі держави пошуку: Україна, Російська Федерація, США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Японія, Швейцарія.*

Визначення ретроспективності пошуку. *Термін дії патенту на винахід в Україні – 20 років, тому регламент пошуку встановлюємо такий: 1994–2013 рр.*

Визначення класифікаційних індексів. *Міжнародна патентна класифікація: B01D 61/36, B01D 63/06, B01D 69/04, B01D 71/00–71/84.*

Уніфікована десятикова класифікація УДК 66.081.6.

Визначення джерел інформації. *1) Патентна інформація: описи до винаходів, офіційні патентні бюлетені Укрпатенту, інтернет-сайти Укрпатенту, Роспатенту, Європейського патентного відомства, патентних відомств США і Німеччини; 2) Науково-технічна інформація: монографії з мембранної технології, підручники й навчальні посібники з процесів та апаратів хімічної технології, фірмові каталоги з мембранного обладнання й мембранної технології.*

Початок пошуку: *25.09.2013.* Закінчення пошуку: *25.10.2013.*

Таблиця Д.1. Регламент пошуку

Предмет пошуку (ОГД, його складові частини)	Мета пошуку інформації	Держава пошуку	Класифікаційні індекси: МПК, НПК, МКПЗ, МКТП, УДК	Ретроспективність пошуку	Джерела інформації
1	2	3	4	5	6
Мембранний апарат	Визначення патентоздатності проєктованого апарата й визначення тенденцій розвитку цього напрямку в техніці	Україна, Російська Федерація, США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Японія, Швейцарія	B01D 61/36, B01D 63/06, B01D 69/04, B01D 71/00–71/84 УДК 66.081.6	1994–2013	Національні й зарубіжні офіційні бюлетені, описи винаходів і корисних моделей. УРЖ «Джерело», РЖ ВІНІТІ: «Химическое, нефтеперерабатывающее и полимерное машиностроение», «Тепломассообмен». Брык М.Т., Цапюк Е.А., Твердый А.А. Мембранная технология в промышленности. – К.: Техника, 1990. – 247 с. Дытнерский Ю.И. Баромембранные процессы. – М.: Химия, 1986. – 272 с. Дытнерский Ю.И. Процессы и аппараты химической технологии. Часть 2. Массообменные процессы и аппараты. – М.: Химия, 1992. – 384 с. Плановский А.Н., Николаев П.И. Процессы и аппараты химической и нефтехимической технологии. – М.: Химия, 1987. – 496 с. Мікульонюк І.О. Механічні, гідромеханічні і масообмінні процеси та обладнання хімічної технології. – Київ : НТУУ «КПІ», 2013. – 338 с. Журнали «Хімічна промисловість України», «Химическая промышленность». Фірмові каталоги з мембранного обладнання й мембранної технології
Мембранний елемент			B01D 61/36, B01D 63/06, B01D 69/04, B01D 71/00–71/84 УДК 66.081.6		
Вузол кріплення мембранного елемента			B01D 61/36, B01D 63/06, B01D 69/04 УДК 66.081.6		

ДОВІДКА ПРО ПОШУК № ЛМ71.13ДП

Завдання на проведення патентних досліджень ЛП11.13, 10.09.2013

(номер, дата)

Етап Проектування апарата та його складових частин

Номер, дата завдання на проведення патентних досліджень ЛП11.13, 10.09.2013

Номер, дата регламенту пошуку ЛП11.13РП, 10.09.2013

Початок пошуку 25.09.2013 Закінчення пошуку 25.10.2013

Таблиця Д.2. Джерела інформації, використані під час проведення пошуку

Предмет пошуку (ОГД, його складові частини)	Держава пошуку	Класифікаційні індекси	Інформаційна база, використана під час пошуку	Бібліографічні дані першого та останнього за хронологією джерела інформації	
				патентна інформація	інша науково-технічна інформація
1	2	3	4	5	6
Мембранний апарат	Україна, Російська Федерація, США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Японія, Швейцарія	B01D 61/36, B01D 63/06, B01D 69/04, B01D 71/00–71/84 УДК 66.081.6	Фонд КПП ім. Ігоря Сікорського; патентні фонди Укрпатенту; Роспатенту, Європейського патентного відомства, патентних відомств США і Німеччини	Описи до патентів на винаходи України №№ 3771–103562. Описи до патентів на корисні моделі України №№ 173–80010. Описи винаходів до па- тентів Російської Федерації №№ 2016639 –2492918. Описи корисних моделей допатентів Російської Федерації №№ 38119–132360. Офіційний бюлетень «Промислова власність» 1994–2013 рр.	Реферативні журнали: УРЖ «Джере- ло», «Химическое, нефтепере- рабатывающее и полимерное машино- строение», «Тепломассообмен». Брык М.Т., Цапюк Е.А., Твердый А.А. Мембранная технология в промышленности. – К.: Техника, 1990. – 247 с. Дытнерский Ю.И. Баромембранные процессы. – М.: Химия, 1986. – 272 с. Дытнерский Ю.И. Процессы и аппара- ты химической технологии: Часть 2. Массообменные процессы и аппара- ты. – М.: Химия, 1992. – 384 с. Плановский А.Н., Николаев П.И. Процессы и аппараты химической и нефтехимической технологии. – М.: Химия, 1987. – 496 с.

Закінчення табл. Д.2

1	2	3	4	5	6
Мембранний елемент	Україна, Російська Федерація, США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Японія, Швейцарія, СРСР	B01D 61/36, B01D 63/06, B01D 69/04, B01D 71/00–71/84 УДК 66.081.6	Фонд КПП ім. Ігоря Сікорського; патентні фонди Укрпатенту; Роспатенту, Європейського патентного відомства, патентних відомств США і Німеччини	Офіційний бюлетень «Изобретения. Полезные модели». Реферативне видання «Изобретения стран мира». Інтернет-сайти Укрпат Укрпатенту; Роспатенту, Європейського патентного відомства, патентних відомств США і Німеччини	Мікульонок І.О. Механічні, гідромеханічні і масообмінні процеси та обладнання хімічної технології. – Київ : НТУУ «КПІ», 2013. – 338 с. Журнали «Хімічна промисловість України», «Химическая промышленность». Фірмові каталоги з мембранного обладнання й мембранної технології.

Таблиця Д.3. Патентна документація, відібрана для подальшого аналізу

ОГД, його складові частини	Документи на об'єкти промислової власності	
	бібліографічні дані	відомості щодо їх дії
1	2	3
Вузол кріплення мембранного елемента	Пат. № 21480 А Україна, МПК6 B01D 63/06. Трубний пучок мембранного апарата / І. О. Мікульонок, М. В. Шафаренко, Ю. Ю. Лукач (UA) ; заявник і володілець патенту Київ. політехн. ін-т. — № 95031172, заявл. 14.03.1995 ; опубл. 30.04.1998, Бюл. № 2	Не чинний
Мембранний апарат	Пат. №23455 А Україна, МПК6 B01D 61/06. Мембранний апарат / І. О. Мікульонок, Г. Л. Рябцев, Т. М. Жилова (UA) ; заявники і володільці патенту І. О. Мікульонок, Г. Л. Рябцев, Т. М. Жилова. — № 96124973, заявл. 30.12.1996 ; опубл. 31.08.1998, Бюл. № 4	Не чинний

1	2	3
Мембранний апарат	Пат. № 33762 А Україна, МПК6 B01D 63/06. Мембранний апарат / І. О. Мікульонок (UA) ; заявник і володілець патенту Нац. техніч. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». — № 99031787, заявл. 30.03.1999 ; опубл. 15.02.2001, Бюл.№ 1	Не чинний
Мембранний апарат	Пат. № 102 U Україна, МПК6 B01D 63/06. Мембранний апарат / І. О. Мікульонок, Г. Л. Рябцев (UA) ; заявники і володільці патенту – вони же. — № 97031457, заявл. 28.03.1997 ; опубл. 25.12.1997, Бюл. № 6	Не чинний
Вузол кріплення мембранного елемента	Пат. № 107 U Україна, МПК6 B01D 63/06. Вузол кріплення трубчастих мембранних елементів у масообмінному апараті / І. О. Мікульонок, Г. Л. Рябцев (UA) ; заявники і володільці патенту – вони же. — № 97041874, заявл. 19.04.1997 ; опубл. 25.12.1997, Бюл. № 6	Не чинний
Мембранний апарат	Пат. № 240 U Україна, МПК6 B01D 63/06. Мембранний апарат / І. О. Мікульонок, Г. Л. Рябцев (UA) ; заявники і володільці патенту – вони же. — № 97084107, заявл. 05.08.1997 ; опубл. 30.10.1998, Бюл. № 5	Не чинний
Мембранний апарат	Пат. № 293 U Україна, МПК6 B01D 63/06. Мембранний апарат / І. О. Мікульонок, Г. Л. Рябцев (UA) ; заявники і володільці патенту – вони же. — № 97115524, заявл. 18.11.1997 ; опубл. 26.02.1999, Бюл. № 1	Не чинний
Мембранний елемент	Пат. № 36995 U Україна, МПК(2006) B01D 63/06. Мембранний трубчастий елемент / І. В. Квасюк, І. О. Мікульонок, Г. Л. Рябцев (UA) ; заявник і володілець патенту Нац. техніч. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». — № u200807983, заявл. 12.06.2008 ; опубл.10.11.2008, Бюл. № 21	Не чинний
Мембранний елемент	Пат. № 40831 U Україна, МПК(2006) B01D 63/06. Мембранний трубчастий елемент / І. В. Квасюк, В. В. Лобач, І. О. Мікульонок, Г. Л. Рябцев (UA) ; заявник і володілець патенту Нац. техніч. ун-т України «Київ. політехн. ін-т». — № u200813843, заявл. 01.12.2008 ; опубл.27.04.2009, Бюл. № 8	Не чинний
Мембранний апарат	Пат. № 80010 U Україна, МПК(2006.01) B01D 61/36. Мембранний апарат / І. О. Мікульонок, Г. Л. Рябцев, С. В. Кукоба (UA) ; заявники і володільці патенту – вони же. — № u201213245, заявл. 20.11.2012 ; опубл.13.05.2013, Бюл. № 9	Не чинний

Закінчення табл. Д.3

1	2	3
Вузол кріплення мембранного елемента	Пат. № 2016639 С1 Российская Федерация, МПК5 В01Д 63/06. Узел крепления трубчатого мембранного элемента в трубной решетке / Ю. И. Трохин, Н. В. Шафаренко, Ю. С. Шемяц, И. О. Микулёнок, В. Ю. Трач, А. В. Сердюк (UA) ; заявители и патентообладатели – они же. — № 5008076/26, заявл 06.11.1991 ; опубл. 30.07.1994, Бюл. № 14	Не чинний
Мембранный аппарат	Пат. № 2023490 С1 Российская Федерация, МПК5 В01Д 63/06. Мембранный аппарат / Ю. В. Тахистов, А. В. Маркевич, Ю. П. Чижик (RU); заявитель и патентообладатель НПО «Государств. ин-т прикладной химии» (RU). — № 4826711/26, заявл. 21.05.1990 ; опубл. 30.11.1994, Бюл. № 22	Не чинний
Мембранный элемент	Пат. № 2492918 С2 Российская Федерация, МПК(2006.01) В01Д 69/14. Тонкие пермеационные мембраны / ВАНДЕЗАНДЕ Питер (BE), КЛАС Стан Вик Валери (BE), МЮЛЛЕНС Стивен Ханс Рик Ваутер (BE); заявитель и патентообладатель ВИТО Н.В. (BE). — № 2011148076/05, заявл. 18.05.2010 ; опубл. 27.06.2013, Бюл. № 18	Чинний

216

Таблица Д.4. Інша науково-технічна документація, відібрана для подальшого аналізу

ОГД, його складові частини	Джерела інформації	Бібліографічні дані
1	2	3
Мембранный аппарат	Брык М. Т., Цапюк Е. А., Твердый А. А. Мембранная технология в промышленности	К.: Тэхніка, 1990. – С.113, рис. 36
	Дытнерский Ю. И. Процессы и аппараты химической технологии: Часть 2. Массообменные процессы и аппараты	М.: Химия, 1992. – С.352, рис. 24–20
Мембранный элемент	Брык М. Т., Цапюк Е. А., Твердый А. А. Мембранная технология в промышленности	К.: Тэхніка, 1990. – С.107, рис. 34

Таблиця Д.5. Аналіз новизни, винахідницького рівня та промислової придатності проєктованого об'єкта

ОГД, його складові частини		Найближчий аналог		Очікуваний результат	Можливості використання у промисловості або іншій сфері діяльності	Номер поданої заявки, дата подання заявки*
назва	сукупність ознак	бібліографічні дані	сукупність ознак			
1	2	3	4	5	6	7
Мембранний апарат	А) Вертикальний корпус; Б) верхня й нижня кришки; В) верхня й нижня трубні решітки; Г) трубчасті мембранні елементи (ТМЕ); Д) розпірні циліндроконічні втулки для кріплення ТМЕ в трубних решітках	Пат. № 102 U Україна, МПК6 B01D 63/06. Мембранний апарат / І. О. Мікульон, Г. Л. Рябцев (UA) ; заявники і володільці патенту – вони же. – № 97031457, заявл. 28.03.1997 ; опубл. 25.12.1997, Бюл. № 6	А) Вертикальний корпус; Б) верхня й нижня кришки; В) верхня й нижня трубні решітки; Г) трубчасті мембранні елементи (ТМЕ); Д) розпірні циліндроконічні втулки для кріплення ТМЕ в трубних решітках; Е) проміжна трубна решітка; Ж) охолодні труби, розташовані зовні ТМЕ й закріплені у верхній і проміжній трубних решітках	Спрощення конструкції, проте зниження продуктивності внаслідок зменшення градієнта температури в міжтрубному просторі (порівняно з найближчим аналогом)	Можливе використання в хімічній нафтохімічній, нафтопереробній, харчовій, мікробіологічній та інших галузях промисловості, де є необхідність розділення рідких систем з органічними речовинами	—

* Графа заповнюється у випадку подання заявки (заявок) щодо проєктованого об'єкта до УКРНОІВІ.

Закінчення табл. Д.5

1	2	3	4	5	6	7
Мембранний елемент	Трубка круглого поперечного перерізу 8×1,5 мм; матеріал – гума на основі силіконового каучуку	—"	Трубка круглого поперечного перерізу 8×1,5 мм; матеріал – гума на основі силіконового каучуку	Відсутній	Можливе використання в хімічній нафтохімічній, нафтопереробній, харчовій, мікробіологічній та	—
Вузол кріплення мембранного елемента	Циліндроконічна втулка, розміщена всередині кінцевої ділянки ТМЕ, розташованої в циліндроконічному отворі трубної решітки	А.с. № 1768255 СРСР, МПК4 B01D 63/06. Узел крепления трубчатых мембранных элементов в трубной решетке / Ю. И. Трохин, Н. В. Шафаренко, А. И. Сумский, Ю. С. Шемяц (SU) ; заявитель Киевский политехнический ин-т (SU). – № 4770698/26, заявл. 04.11.1989; опубл. 15.10.1992, Бюл. № 38	Циліндроконічна втулка, розміщена всередині кінцевої ділянки ТМЕ, розташованої в циліндроконічному отворі трубної решітки	Те саме	інших галузях промисловості, де є необхідність розділення рідких систем з органічними речовинами	—

Таблиця Д.6. Динаміка патентування

ОГД, його складові частини	Держава заявника	Документи на об'єкти промислової власності за роками подання (за винятком документів-аналогів)																				Разом
		1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	
Мем- бранний апарат; мем- бранний елемент; вузол кріплен- ня мем- бранно- го еле- мента	Україна	0	0	0	0	1	2	4	3	5	6	5	4	3	5	2	5	4	2	2	2	55
	Російська Федерація	0	3	4	4	5	3	2	6	5	2	2	1	4	3	3	2	3	2	3	3	60
	США	1	0	3	3	2	4	5	1	2	0	0	3	5	4	3	1	2	1	3	2	45
	Велика Британія,	0	0	0	1	0	0	2	1	1	0	0	1	1	1	2	0	3	2	1	0	16
	Німеччина	1	0	0	0	0	0	1	1	0	0	1	1	1	2	2	1	0	0	2	0	13
	Франція	0	1	0	0	0	0	0	0	2	0	0	1	0	2	0	0	0	0	1	0	7
	Японія	2	3	2	1	2	3	4	0	1	4	5	4	4	3	2	5	2	2	0	1	50
	Швейцарія	0	0	0	1	0	0	0	0	1	2	0	0	0	1	1	0	0	0	0	0	6
Всього		4	7	9	10	10	12	18	12	17	14	13	15	18	21	15	14	14	9	12	8	252

На рис. Д.2 і Д.3 наведено результати аналізу динаміки патентування технічних рішень стосовно проєктованого мембранного апарата.

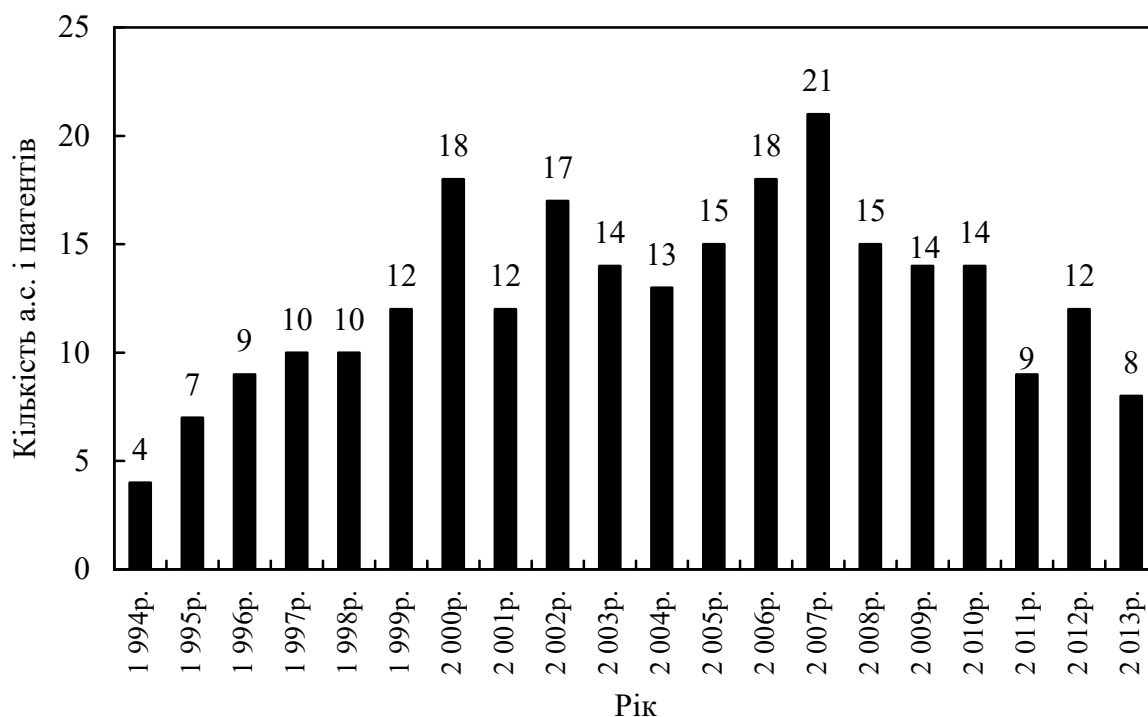

Рис. Д.2. Динаміка патентування

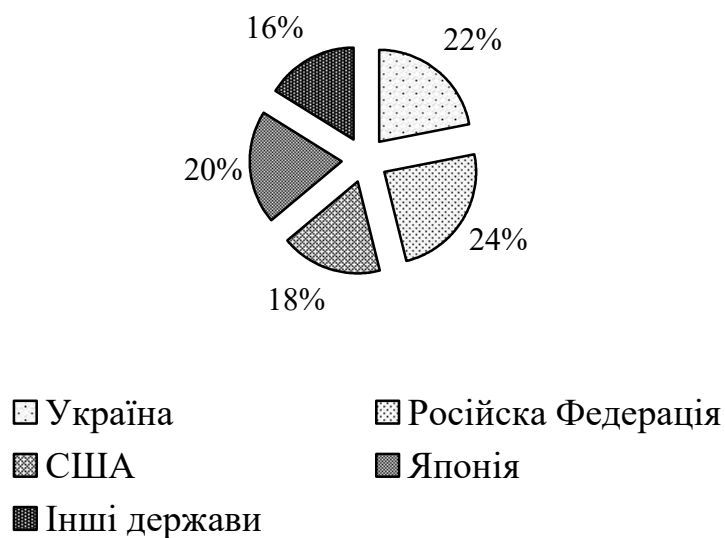

Рис. Д.3. Розподіл винахідницької активності стосовно проєктованого ОГД по державах

Висновок

У результаті проведених патентних досліджень встановлено.

1) Пропонований апарат і його складові частини не відповідають умовам патентоздатності винаходу (корисної моделі) через те, що:

а) усі суттєві ознаки найближчого аналога (за винятком декількох) використано в проєктованому апараті, що спростило конструкцію останнього, проте знизило його технологічні можливості;

згідно із законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» конструкція проєктованого мембранного апарата не відповідає критерію «винахідницький рівень»;

б) усі суттєві ознаки трубчастого мембранного елемента (ТМЕ) проєктованого апарата є ідентичними суттєвим ознакам ТМЕ найближчого аналога;

згідно із законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» ТМЕ проєктованого мембранного апарата не відповідає критерію «новизна»;

в) усі суттєві ознаки вузла кріплення ТМЕ проєктованого апарата є ідентичними суттєвим ознакам вузла кріплення ТМЕ найближчого аналога;

згідно із законом України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі» вузол кріплення ТМЕ проєктованого мембранного апарата не відповідає критерію «новизна»;

2) Пропонований апарат і його складові частини не порушують права жодних осіб через те, що:

а) усі суттєві ознаки найближчого аналога відповідно до патенту № 102 U (UA) використано в проєктованому апараті, проте зазначений патент втратив свою чинність через закінчення строку дії патенту на корисну модель;

б) розміри й матеріал використовуваних в проєктованому апараті трубчастих мембранних елементів ідентичні розмірам і матеріалу мембран відповідно до патенту № 102 U (UA), проте зазначені ознаки відсутні у формулі зазначеного патенту, яка визначає обсяг правової охорони відповідного винаходу;

в) вузол кріплення мембранних елементів у трубних решітках апарата ідентичний вузлу відповідно до авторського свідоцтва № 1768255 (SU), проте зазначений охоронний документ втратив свою чинність через закінчення строку його дії.

3) Динаміка патентування показує, що винахідницька діяльність держав у галузі розділення рідких систем за допомогою мембранної технології (зокрема випаровуванням крізь розділювальну мембрану) протягом останніх 20 років залишається стабільною (з певним зниженням в останні роки), що свідчить про перспективність розробки ОГД. Провідними державами в галузі розробки апаратів для мембранного розділення рідких сумішей є Україна, Російська Федерація, США та Японія.

4) Аналіз патентів показав, що патентовані технічні рішення стосуються як апарата в цілому, так і його складових частин: мембранних елементів (конструкції й матеріалу), вузлів кріплення трубчастих мембранних елементів в апараті тощо.

Переважають патентуються технічні рішення, що стосуються мембранних елементів та їх ефективного застосування в масообмінному обладнанні. Зокрема, в галузі розділення рідких систем за допомогою мембранної технології (зокрема випаровуванням крізь розділювальну мембрану) основні розробки спрямовані на патентування нових матеріалів для виготовлення мембран, при цьому найчастіше не універсального, а спеціального призначення (для розділення рідких сумішей певного якісного й кількісного складу).

**Національний технічний університет України
«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»**

Найменування суб'єкта господарської діяльності

Кафедра хімічного, полімерного та силікатного машинобудування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Керівник проекту І.О. Мікульонок

Посада, особистий підпис, розшифрування підпису

25.10.2013

Дата

ПАТЕНТНИЙ ФОРМУЛЯР

на Мембранний апарат
найменування та позначення об'єкта господарської діяльності

на 3-х аркушах

Складений на основі звіту про патентні дослідження

від 10.10.2013 № ЛД-31м.13ПД
Дата

Студент гр. _____ розшифрування підпису
Особистий підпис

23.10.2013

Дата

2013

Форма Б.1 (ДСТУ 3574–97). Загальні відомості

Призначення та галузь використання об'єкта господарської діяльності	Мембранний апарат призначено для розділення рідких систем випаровуванням крізь розділювальну мембрану. Призначений для використання в хімічній і нафтопереробній галузях промисловості
Дата закінчення розробки	15.12.2013
Дата освоєння об'єкта господарської діяльності у виробництві	не передбачено
Перелік провідних держав щодо об'єкта господарської діяльності	Україна, Російська Федерація, США, Велика Британія, Німеччина, Франція, Японія, Швейцарія

Форма Б.2 (ДСТУ 3574–97). Результати перевірки порушення прав володільців чинних охоронних документів на об'єкти промислової власності

Держава перевірки	Результати перевірки				Зміни та доповнення до звіту про патентні дослідження (номер, дата, виконавець)
	Порушені («так») / не порушені («ні») права із зазначенням останнього за хронологією джерела інформації				
	Винахід	Корисна модель	Промисловий зразок	Знак для товарів і послуг	
1	2	3	4	5	6
Україна	ні	ні	ні	ні	
Російська Федерація	ні	ні	ні	ні	
США	ні	ні	ні	ні	
Велика Британія	ні	ні	ні	ні	
Німеччина	ні	ні	ні	ні	
Франція	ні	ні	ні	ні	
Японія	ні	ні	ні	ні	
Швейцарія	ні	ні	ні	ні	

Форма Б.3 (ДСТУ 3574–97). Відомості про чинні охоронні документи, під дію яких підпадає об'єкт господарської діяльності, та опубліковані заявки на об'єкти промислової власності

Найменування та позначення об'єкта господарської діяльності, його складових частин	Держава, вид, номер, початок строку дії документа	Володілець патенту, власник свідоцтва або заявник	Значимість складової частини у відсотках від вартості об'єкта господарської діяльності	Зміни та доповнення до звіту про патентні дослідження (номер, дата, виконавець)
1	2	3	4	5
Мембранний апарат (креслення ЛДЗ1м.130101-000СБ)	—	—	—	
Мембранний елемент (креслення ЛДЗ1м.130101-010СБ)	—	—	—	
Вузол кріплення мембранного елемента (креслення ЛДЗ1м.130101-010СБ)	—	—	—	

Форма Б.4 (ДСТУ 3574–97). Правова охорона об'єкта господарської діяльності

Найменування та позначення об'єкта господарської діяльності, його складових частин	Назва об'єкта промислової власності	Стан правової охорони об'єкта промислової власності (держава, вид, номер, початок строку дії документа; володілець або заявник)	Зміни та доповнення до звіту про патентні дослідження (номер, дата, виконавець)
1	2	3	4
Мембранний апарат (креслення ЛДЗ1м.130101-000СБ)	пат. України № 102 U	не чинний	
Мембранний елемент (креслення ЛДЗ1м.130101-010СБ)	пат. України № 102 U	не чинний	
Вузол кріплення мембранного елемента (креслення ЛДЗ1м.130101-010СБ)	—	—	

Висновок

У результаті аналізу складеного патентного формуляру можна зробити висновок, що об'єкт господарської діяльності – мембранний апарат для розділення рідких систем випаровуванням крізь розділювальну мембрану – не порушує прав жодного володільца чинних охоронних документів і заявників на об'єкти промислової власності та може бути використаний шляхом продажу, видачі ліцензій, показу на виставках і ярмарках.

ДОДАТОК Е

ПРИКЛАД ДОГОВОРУ МІЖ РОБОТОДАВЦЕМ І ВИНАХІДНИКОМ НА СЛУЖБОВИЙ ВИНАХІД

ДОГОВІР № _____

**про розподіл майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності,
створений у зв'язку з виконанням службових обов'язків**

м. Київ

_____ 202__ р.

Керуючись нормами книги четвертої Цивільного кодексу України та положеннями п. 1 ст. 9 Закону України «Про охорону прав на винаходи і корисні моделі», п. 1 ст. 8 Закону України «Про охорону прав на промислові зразки», п. 1 ст. 7 Закону України «Про охорону прав на компонування напівпровідникових виробів», **Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»** (скорочено – КПП ім. Ігоря Сікорського), в особі проректора з наукової роботи Пасічника Віталія Анатолійовича, який діє на підставі Доручення № 1234 від 02.01.2024 р., далі – Університет, та громадянин (громадяни) Мікульонок Ігор Олегович,

(прізвище, ім'я, по батькові громадянина (громадян))

далі – Творець (Творці), іменовані далі Сторони, уклали цей Договір про розподіл майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності, створений у зв'язку з виконанням службових обов'язків (далі – Договір) про таке.

1. ПРЕДМЕТ ДОГОВОРУ

1.1. Предметом Договору є розподіл майнових прав на об'єкт права інтелектуальної власності – винахід «Багатокамерний барабанний млин» (далі – об'єкт), що створений

(назва об'єкта)

Творцем (Творцями) при виконанні трудового договору (контракту) у рамках виконання службових обов'язків.

1.2. Сторони домовилися, що майнові права відповідно до ст. 422, частини 2 ст. 429 Цивільного кодексу України на такий об'єкт у межах, визначених законодавством України, за цим Договором належать Університету.

2. ПРАВА СТОРІН

2.1. Відповідно до законодавства Університет має право на:

- 2.1.1. подання заявки на отримання охоронного документа;
- 2.1.2. прийняття рішення про збереження об'єкта як конфіденційної інформації;
- 2.1.3. прийняття рішення про передачу права на одержання охоронного документа іншій особі;
- 2.1.4. використання об'єкта у власній діяльності на умовах права попереднього користувача;
- 2.1.5. перешкоджання протиправному використанню об'єкта іншою особою;
- 2.1.6. сприяння зі сторони Творця (Творців) у впровадженні об'єкта в господарський обіг (виробництво);
- 2.1.7. інші права, передбачені законодавством України.

2.2. Творець (Творці) має (мають) право:

- 2.2.1. на подання заявки на одержання охоронного документа, якщо Університет:
 - своєчасно не подав такої заявки чи не прийняв іншого рішення щодо об'єкта протягом встановленого законодавством строку;
 - у письмовому вигляді не повідомив Творця (Творців) про прийняте рішення щодо його повідомлення про створення об'єкта;
- 2.2.2. на винагороду відповідно до економічної вигоди, яку може отримати Університет відповідно до п.4.1 Договору;
- 2.2.3. на участь у впровадженні створеного ним об'єкта у господарський обіг (виробництво);
- 2.2.4. на інші, крім грошового, види заохочення;
- 2.2.5. на збереження за собою права на охоронний документ у тому разі, коли Університет вирішив достроково припинити чинність охоронного документа;
- 2.2.6. інші права, передбачені законодавством України.

3. ОБОВ'ЯЗКИ СТОРІН

3.1. Творець (Творці) зобов'язаний (зобов'язані):

- 3.1.1. своєчасно і в необхідному для подання заявки обсязі повідомити (письмово) Університет про створення об'єкта;
- 3.1.2. надати разом з письмовим повідомленням інформацію щодо створеного об'єкта в обсязі, необхідному і достатньому для подання заявки чи прийняття Університетом іншого рішення;
- 3.1.3. сприяти Університету в поданні заявки на отримання охоронного документа і впровадженню у господарський обіг (виробництво) створеного ним (ними) об'єкта;
- 3.1.4. зберігати як конфіденційну будь-яку інформацію щодо створеного ним (ними) об'єкта;
- 3.1.5. інші обов'язки, передбачені законодавством України.

3.2. Університет зобов'язаний:

- 3.2.1. створювати Творцю (Творцям) сприятливі для творчої діяльності умови праці;
- 3.2.2. надавати наявну в нього патентну і науково-технічну інформацію;
- 3.2.3. протягом двох місяців від дати надходження повідомлення Творця (Творців) про створення об'єкта приймає рішення щодо:
 - подання заявки;
 - передання права на подання заявки іншій особі;
 - зберігання інформації щодо створеного об'єкта як конфіденційної інформації;
 - відмовитися від права на подання заявки на користь Творця (Творців);
- 3.2.4. письмово повідомити Творця (Творців) про прийняте рішення;
- 3.2.5. в установленний законодавством строк подати до компетентного органу заявку на одержання охоронного документа;
- 3.2.6. інші обов'язки, передбачені законодавством України.

4. ВИНАГОРОДА

4.1. Університет виплачує Творцю (Творцям) винагороду у випадку комерціалізації об'єкта в розмірі:

Творець _____ Мікульонюк Ігор Олегович _____ – 75 %
(прізвище, ім'я, по батькові)

від суми кожного платежу, отриманого Університетом від комерційного використання об'єкта, створеного Творцем (Творцями), протягом 30 робочих днів з дати отримання Університетом на банківський рахунок чергового платежу.

5. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ СТОРІН

5.1. За порушення умов Договору Сторони несуть відповідальність відповідно до законодавства України.

6. ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

6.1. Усі спори, що виникли між Сторонами за Договором або в зв'язку з ним, вирішуються шляхом переговорів. У випадку, коли Сторони не досягли згоди, спір вирішується у судовому порядку згідно з чинним законодавством.

7. СТРОК ДІЇ ДОГОВОРУ

7.1. Договір набирає чинності і є укладеним з моменту його підписання Сторонами та діє до повного виконання Сторонами своїх зобов'язань.

8. ІНШІ УМОВИ

8.1. Умови Договору можуть бути змінені за взаємною згодою Сторін з обов'язковим укладанням додаткової угоди до Договору.

8.2. Відносини, не врегульовані Договором, регулюються законодавством України.

8.3. Договір укладено у 2 (двох) примірниках, для кожної сторони, які є автентичними і мають однакову юридичну силу.

9. РЕКВІЗИТИ СТОРІН

УНІВЕРСИТЕТ:

КПІ ім. Ігоря Сікорського

Юридична адреса:
пр-т Берестейський, 37, м. Київ, 03056
Ідентифікаційний код ЄДРПОУ:
02070921
IBAN
UA318201720343111007200012345
Банк: ДКСУ, м. Київ
ПІН 020709226587
Тел. (+38 044) 204-82-82
e-mail: mail@kpi.ua

Проректор з наукової роботи

Віталій ПАСІЧНИК
(власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

ТВОРЕЦЬ (ТВОРЦІ):

Мікульонюк Ігор Олегович
Адреса: вул. Райдужна, буд. 10, кв. 137,
м. Київ, 02223
Паспортні дані: паспорт СН №123456,
виданий 27.06.1996 Дніпровським РУГУ
МВС України в м. Києві
РНОКПП: 2303913649
Банківські реквізити:
АТ КБ «ПРИВАТБАНК», КИЇВ, УКРАЇНА
Рахунок: 26203731360254
IBAN: UA973052990000026203731360254
Контактні дані: тел. моб. (066)-748-65-65
E-mail: i.mikulionok@kpi.ua

Ігор МІКУЛЬОНОК
(власне ім'я ПРІЗВИЩЕ)

ДОДАТОК Ж

ОСНОВНІ ТЕРМІНИ В ГАЛУЗІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА ЇХНІ ЗНАЧЕННЯ

Автор – фізична особа, яка своєю творчою діяльністю створила твір.

Автор компонування напівпровідникових виробів – фізична особа, інтелектуальною, творчою працею якої створено компонування.

Автор промислового зразка – людина, творчою працею якої створено промисловий зразок.

Автор сорту – фізична особа, яка безпосередньо вивела, винайшла чи поліпшила сорт.

Аудіовізуальний твір – твір у вигляді послідовності епізодів або кадрів зі звуком або без нього, поєднаних між собою цілісним творчим задумом, доступний для сприйняття за допомогою відповідних технічних засобів на певному виді екрана (кіно-, телеекрана тощо), на якому така послідовність кадрів утворює рухоме зображення.

Аудіодискрипція (тифлокоментування) – створення окремої звукової доріжки із закадровим описом персонажа, предмета, простору або дії у відеопродукції для осіб, які внаслідок порушення зору не можуть сприймати візуальну інформацію.

База даних (компіляція даних) – сукупність творів, даних або будь-якої іншої інформації у довільній формі, що розташовані у систематизованому або упорядкованому вигляді, що можуть бути доступні за допомогою спеціальної пошукової системи та/або на основі електронних засобів (комп'ютера) чи інших засобів.

Біологічний матеріал – матеріал, що містить генетичну інформацію та може самовідтворюватися чи бути відтвореним у біологічній системі.

Бюлетень – офіційний електронний бюлетень НОІВ.

Веб-сайт – сукупність даних, електронної (цифрової) інформації, зокрема об'єктів авторського права та/або суміжних прав тощо, пов'язаних між собою і структурованих у межах адреси веб-сайту та/або облікового запису власника такого веб-сайту, доступ до яких здійснюється через адресу в мережі «Інтернет», що може складатися з доменного імені, записів про каталоги або виклики та/або числової адреси за інтернет-протоколом.

Веб-сторінка – складова частина веб-сайту, розташована за спеціальною адресою в мережі «Інтернет».

Виконавець – фізична особа (актор, співак, музикант, танцюрист, диригент музичних і музично-драматичних творів або інша фізична особа), яка виконує роль, читає, декламує, співає, грає на музичному інструменті, танцює, інтерпретує, будь-яким іншим способом виконує музичні, драматичні, літературні, хореографічні, інші подібні твори, фольклор або інші художні образи.

Виконання – результат індивідуальної чи колективної діяльності з артистичного представлення музичних, драматичних, літературних, хореографічних або подібних творів, фольклору чи інших художніх образів.

Винахід (корисна модель) – результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в будь-якій сфері технології.

Винахідник – людина, інтелектуальною, творчою діяльністю якої створено винахід (корисну модель).

Виріб (*стосовно промислового зразка*) – будь-який предмет промислового виробництва або ручної роботи, зокрема частини, призначені для збирання у складений виріб, упа-

ковка, зовнішнє оформлення, графічні символи та типографські шрифти (елементи), крім комп'ютерних програм.

Вироблення відеограми – відеозапис, видозміна (монтаж) відеозапису, упорядкування і видозміна відеозаписів із звуковим супроводом або без нього.

Вироблення фонограми – звукозапис, видозміна (монтаж) звукозапису, упорядкування і видозміна звукозаписів.

Виробник відеограми – фізична та/або юридична особа, яка бере на себе ініціативу та несе відповідальність за вироблення відеограми.

Виробник фонограми – фізична та/або юридична особа, яка бере на себе ініціативу і несе відповідальність за вироблення фонограми.

Відеограма – вироблений (кінцевий) відеозапис виконання або інших зображень (із звуковим супроводом або без нього), крім відеозапису, що використовується у складі аудіо-візуального твору.

Відтворення – пряме чи опосередковане виготовлення однієї або більше копій об'єкта авторського права та/або суміжних прав (або його частини) будь-яким способом та у будь-якій формі, у тому числі для тимчасового чи постійного зберігання в електронній (цифровій), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер, а також створення тривимірного твору з двовимірного і навпаки та створення тривимірного твору на основі набору інструкцій, який зчитується комп'ютером для виготовлення тривимірного твору.

Власник веб-сайту – особа, яка є володільцем облікового запису та встановлює порядок і умови використання веб-сайту. За відсутності доказів іншого, власником веб-сайту вважається реєстрант відповідного доменного імені, за яким здійснюється доступ до веб-сайту, та/або отримувач послуг хостингу.

Власник веб-сторінки – особа, яка є володільцем облікового запису, що використовується для розміщення веб-сторінки на веб-сайті, та яка управляє та/або розміщує електронну (цифрову) інформацію в межах такої веб-сторінки. Власник веб-сайту не є власником веб-сторінки, якщо власник веб-сторінки володіє обліковим записом, що дозволяє йому самостійно, незалежно від власника веб-сайту, розміщувати інформацію на веб-сторінці та управляти нею.

ВОІВ – Всесвітня організація інтелектуальної власності.

Географічне зазначення – найменування місця, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та має особливу якість, репутацію чи інші характеристики, зумовлені головним чином цим географічним місцем походження, і хоча б один з етапів виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюється на визначеній географічній території.

Географічне місце – будь-який географічний об'єкт з офіційно визначеними межами, зокрема: країна, регіон як частина країни, населений пункт, місцевість тощо.

Гіперпосилання – формалізований відповідно до стандартів мережі «Інтернет» запис адреси веб-сайту або його частини (веб-сторінки, даних). У разі якщо гіперпосилання адресує до частини веб-сайту (веб-сторінки), крім домену та/або числової адреси за інтернет-протоколом, воно може містити додаткові записи про каталоги або виклики і умови доступу до веб-сторінки, що може бути відтворена або збережена на пристроях, які можуть зчитувати та відтворювати електронну (цифрову) інформацію з використанням мережі «Інтернет».

Дата пріоритету – дата подання заявки до НОІВ або до відповідного органу держави – учасниці Паризької конвенції про охорону промислової власності чи Угоди про заснування Світової організації торгівлі, за якою заявлено пріоритет.

Державна реєстрація винаходу (корисної моделі) – державна реєстрація права інтелектуальної власності на винахід (корисну модель).

Державна система правової охорони інтелектуальної власності – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, НОІВ і сукупність наукових, освітніх, інформаційних та інших відповідної спеціалізації державних підприємств, установ, організацій, що належать до сфери управління центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності.

Доведення до загального відома публіки – поширення об'єктів авторського права та/або суміжних прав шляхом (способами) публічного виконання (крім подання творів та/або виконань у живому виконанні), публічного демонстрування, публічного показу, публічного сповіщення, інтерактивного надання доступу, ретрансляції, кабельної ретрансляції.

Доменне ім'я – ім'я, що використовується для адресації комп'ютерів і ресурсів в інтернеті.

Доручення роботодавця – видане працівникові у письмовій формі завдання, яке має безпосереднє відношення до специфіки діяльності підприємства або діяльності роботодавця і може привести до створення винаходу (корисної моделі).

Законний користувач бази даних – особа, яка правомірно володіє копією бази даних, виготовленою правомірно.

Законний користувач комп'ютерної програми – особа, яка правомірно володіє копією комп'ютерної програми, виготовленою правомірно.

Запис – результат фіксування в об'єктивній (матеріальній або електронній (цифровій) тощо) формі за допомогою технічних пристроїв звуків чи відображень звуків (звукозапис) або зображень (відеозапис), або зображень із звуком (відеозвукозапис), що дозволяє здійснювати за допомогою відповідних пристроїв їх сприйняття, відтворення, передавання тощо.

Зареєстрована торговельна марка – торговельна марка, на яку видано свідоцтво або яка має міжнародну реєстрацію, що діє на території України.

Зареєстроване компонування напівпровідникового виробу – компонування напівпровідникового виробу, відомості про яке внесено до Реєстру і на яке видано свідоцтво.

Заявка – сукупність документів, необхідних для державної реєстрації винаходу (корисної моделі).

Заявник – особа, яка подала заявку чи набула прав заявника в іншому встановленому законом порядку.

Ім'я автора – сукупність слів чи знаків, що ідентифікують автора: прізвище та ім'я автора; прізвище, ім'я та по батькові автора; ініціали автора; псевдонім автора; прийнятий автором знак (сукупність знаків) тощо.

Ім'я виконавця – сукупність слів чи знаків, що ідентифікують виконавця: прізвище та ім'я виконавця; прізвище, ім'я та по батькові виконавця; ініціали виконавця; псевдонім виконавця; прийнятий виконавцем знак (сукупність знаків) тощо.

Інтерактивне надання доступу – поширення об'єкта авторського права та/або суміжних прав для публіки з використанням кабелю чи без нього, у тому числі в мережі «Інтернет» або інших інтерактивних мережах, зокрема розміщення гіперпосилань та розміщення на одному веб-сайті цифрового контенту з іншого веб-сайту без його відтворення (фреймінг) таким чином, щоб представники публіки мали змогу отримати доступ до відповідного об'єкта з місця та у час, обрані ними індивідуально.

Кваліфікаційна експертиза (експертиза по суті) – експертиза, що встановлює відповідність винаходу умовам патентоздатності (новизні, винахідницькому рівню, промисловій придатності).

Колективна торговельна марка – позначення, за яким товари і послуги учасників об'єднання осіб, під яким розуміють будь-яку сукупність осіб незалежно від її організаційно-правової форми та складу та існування якого не суперечить законодавству держави, в якій воно створено, відрізняються від товарів і послуг інших осіб.

Комерційне використання – продаж, прокат, лізинг або будь-який інший спосіб комерційного розповсюдження чи пропонування для цих цілей.

Компонування напівпровідникового виробу (компонування) – сукупність пов'язаних зображень, певним чином зафіксованих або закодованих, які становлять тривимірну конфігурацію шарів, з яких складається напівпровідниковий виріб та в яких кожне зображення містить конфігурацію або частину конфігурації напівпровідникового виробу на будь-якій стадії його виготовлення.

Комп'ютерна програма – набір інструкцій у вигляді слів, цифр, кодів, схем, символів чи в будь-якому іншому вигляді, виражених у формі, придатній для зчитування комп'ютером (настільним комп'ютером, ноутбуком, смартфоном, ігровою приставкою, смарт-телевізором тощо), які приводять його у дію для досягнення певної мети або результату, зокрема операційна система, прикладна програма, виражені у вихідному або об'єктному кодах.

Копія – відтворений у будь-якій об'єктивній формі об'єкт авторського права та/або суміжних прав. Копія твору, виконана у будь-якій матеріальній формі, є примірником твору.

Ліцензія – дозвіл володільця патенту (ліцензіара), що видається іншій особі (ліцензіату), на використання винаходу (корисної моделі) на певних умовах.

Міжнародна заявка – заявка, подана згідно з Договором про патентну кооперацію.

МКПЗ – Міжнародна класифікація промислових зразків.

МКТП – Міжнародна класифікація товарів і послуг для реєстрації знаків.

Мовлення – поєднана єдиною творчою концепцією сукупність програм та іншої інформації, яка транслюється радіомовником чи телемовником за розкладом програм.

Музичний кліп – аудіовізуальний твір, у якому втілена візуальна інтерпретація музичного твору з текстом або без тексту, звуковий ряд якого містить запис виконання зазначеного музичного твору.

Назва місця походження товару – вид географічного зазначення, який означає найменування, що ідентифікує товар, який походить з певного географічного місця та який має особливі якості або властивості, виключно або головним чином зумовлені конкретним географічним середовищем з притаманними йому природними і людськими факторами, і всі етапи виробництва якого (виготовлення (видобування) та/або переробка, та/або приготування) здійснюються на визначеній географічній території.

Назва, що стала видовою, – назва товару, яка хоч і є назвою географічного місця, в якому спочатку товар цього виду вироблявся та/або перероблявся, але перетворилася в Україні на загальноживану назву певного виду товару безвідносно до конкретного місця його походження, включаючи похідні від такої назви.

Напівпровідниковий виріб – остаточна або проміжна форма будь-якого виробу, який складається з матеріальної основи, яка включає в себе шар напівпровідникового матеріалу, має один або більше шарів, що складаються з провідникового, ізоляційного або напівпровідникового матеріалу та розміщені один по відношенню до іншого відповідно до попере-

дньо визначеної тривимірної моделі та призначені для виконання виключно або у поєднанні з іншими функціями функції електронної схеми.

Національний орган інтелектуальної власності (НОІВ) – державна організація, що входить до державної системи правової охорони інтелектуальної власності, яка здійснює повноваження у сфері інтелектуальної власності, визначені законами України у сфері інтелектуальної власності, актами Кабінету Міністрів України, центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності, та статутом, і має право представляти Україну в міжнародних та регіональних організаціях.

Недобросовісна конкуренція – будь-які дії у конкуренції, що суперечать торговим та іншим чесним звичаям у господарській діяльності.

Обліковий запис – формалізований згідно із стандартами мережі «Інтернет» запис на комп’ютерному обладнанні (комп’ютерах, серверах), підключеному до мережі «Інтернет», що ідентифікує користувача (наприклад власника веб-сайту) на такому обладнанні, містить дані про доступ до частини каталогів і комп’ютерної програми, комп’ютерного обладнання, а також визначає права такого доступу, що надають можливість володільцю облікового запису додавати, видаляти, змінювати цифровий контент і дані веб-сайту, надавати доступ до веб-сайту або його частини, окремих даних іншим особам, припиняти функціонування такого веб-сайту або його частини в межах облікового запису.

Оприлюднення (розкриття публіці) – будь-яка дія, що вперше робить твір чи об’єкт суміжних прав доступним для необмеженого кола осіб.

Опублікування – поширення твору, фонограми, відеограми у будь-який спосіб розповсюдження або доведення до загального відома публіки. Опублікуванням твору, фонограми, відеограми вважається також депонування рукопису твору, фонограми, відеограми.

Організація мовлення – особа, яка здійснює добір радіо- або телевізійних програм та надає їх для одночасного масового та індивідуального приймання користувачами на основі створеного нею розкладу програм.

Оригінальність твору – ознака (критерій), що характеризує твір як результат власної інтелектуальної творчої діяльності автора та відображає творчі рішення, прийняті автором під час створення твору.

Особа – фізична або юридична особа.

Особа з обмеженими можливостями сприйняття друкованої інформації – фізична особа, яка має вади зору чи зорового сприйняття або порушення здатності до читання, зорова функція або здатність до читання якої не може бути відновлена таким чином, щоб читати друковані твори нарівні з особами без таких порушень, а також фізична особа, яка через фізичні порушення чи психічні розлади не може тримати в руках книгу чи користуватися книгою або фокусувати погляд чи рухати очима тією мірою, якою це необхідно для читання.

Патент (патент на винахід, патент на секретний винахід, патент на корисну модель, патент на секретну корисну модель) – охоронний документ, що засвідчує пріоритет, авторство і права на винахід (корисну модель).

Піратський примірник твору, фонограми, відеограми – примірник відповідно твору, фонограми, відеограми, відтворений та/або розповсюджений з порушенням авторського права та/або суміжних прав.

Позичка – надання у користування (у тому числі у визначений спосіб) примірника твору, фонограми, відеограми на встановлений строк, за умови що такі дії не мають самостійного економічного значення.

Права на винахід (корисну модель) – права інтелектуальної власності на винахід (корисну модель).

Приватне копіювання – відтворення в особистих цілях особи або для членів сім'ї такої особи чи близьких знайомих такої сім'ї творів і виконань, зафіксованих у фонограмах, відеограмах, за умови що такі дії не мають самостійного економічного значення.

Пріоритет заявки (пріоритет) – першість у поданні заявки.

Програма організації мовлення – поєднана єдиною творчою концепцією сукупність передач (телерадіопередач), інших творів та/або об'єктів суміжних прав, яка має постійну назву і транслюється радіомовником чи телемовником за певною сіткою мовлення.

Продюсер аудіовізуального твору – особа, яка організовує або організовує і фінансує створення, виробництво і опублікування аудіовізуального твору.

Прокат – надання у користування (у тому числі визначеним способом) примірника твору, фонограми, відеограми на встановлений строк з метою одержання прямої чи опосередкованої комерційної вигоди.

Промисловий зразок – результат інтелектуальної, творчої діяльності людини в галузі художнього конструювання.

Псевдонім – вигадане ім'я, що складається із сукупності слів чи знаків, символів, обране автором (співавторами) чи виконавцем (співвиконавцями) для позначення себе відповідно як автора (співавторів) або як виконавця (співвиконавців).

Публіка – сукупність фізичних осіб, не пов'язаних між собою належністю до кола сім'ї або близьких знайомих.

Публічне виконання – подання творів, виконань, фонограм, програм організацій мовлення у будь-який спосіб безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (крім передачі в ефір чи по кабелю) у місцях, в яких присутні чи можуть бути присутніми представники публіки, незалежно від того, присутні вони в одному місці і в один час чи в різних місцях і в різний час.

Публічне демонстрування – одноразове чи багаторазове представлення публіці аудіовізуального твору чи відеограми.

Публічне сповіщення – поширення в ефір для сприйняття публікою бездротовими засобами або за допомогою кабельної мережі чи супутника тощо об'єктів авторського права та/або суміжних прав.

Публічний показ – будь-яка демонстрація оригіналу або копії твору, виконання, фонограми, відеограми, програми організації мовлення безпосередньо або на екрані за допомогою плівки, слайда, телевізійного кадру тощо (крім передачі в ефір чи по кабелю) або за допомогою інших пристроїв чи процесів у місцях, в яких присутні чи можуть бути присутніми представники публіки, незалежно від того, присутні вони в одному місці і в один час чи в різних місцях і в різний час. Публічний показ аудіовізуального твору чи відеограми означає також демонстрацію окремих кадрів аудіовізуального твору чи відеограми без дотримання їх послідовності.

Реєстр – Державний реєстр України винаходів, Державний реєстр України секретних винаходів, Державний реєстр України корисних моделей, Державний реєстр України секретних корисних моделей, Державний реєстр свідоцтв України на торговельні марки, Державний реєстр України компонувань напівпровідникових виробів, Державний реєстр України географічних зазначень, що ведуться в електронній формі.

Репрографічне відтворення (репродукування) – факсимільне відтворення у будь-якому розмірі (у тому числі збільшеному чи зменшеному) оригіналу або іншого примірника письмового, фотографічного, графічного твору, картини, малюнка тощо шляхом фотокопі-

ювання, ксерокопіювання або іншими подібними способами. Репрографічне відтворення не включає запис твору в електронній (цифровій), оптичній чи іншій формі, яку зчитує комп'ютер, або у процесі видавничої діяльності.

Роботодавець – особа, яка найняла працівника за трудовим договором (контрактом).

Розповсюдження – будь-яка дія, за допомогою якої оригінали або інші примірники об'єктів авторського права та/або суміжних прав безпосередньо чи опосередковано пропонуються публіці способом, у тому числі першого продажу чи іншого першого відчуження оригіналів або інших примірників об'єкта авторського права та/або суміжних прав.

Свідоцтво на компонування напівпровідникового виробу – документ, що підтверджує реєстрацію НОІВ компонування напівпровідникового виробу та засвідчує авторство і права на це компонування. (Також існують свідоцтво на торговельну марку, свідоцтво на промисловий зразок, свідоцтво на географічне зазначення.)

Секретний винахід (секретна корисна модель) – винахід (корисна модель), що містить інформацію, віднесену до державної таємниці, права на який засвідчуються патентом на секретний винахід (секретну корисну модель).

Селекціонер – особа, яка вивела, винайшла чи поліпшила сорт; особа, яка має або мала трудові чи цивільно-правові відносини з особою, яка вивела, винайшла чи поліпшила сорт (роботодавець, замовник), пов'язані з виведенням, винайденням чи поліпшенням сорту; особа, яка є правонаступником (спадкоємцем) зазначених осіб.

Сирітський твір, сирітський об'єкт суміжних прав – оприлюднені в Україні твір, фонограма, відеограма (у тому числі що входить до складу аудіовізуального твору або іншої фонограми, відеограми), зафіксоване виконання, щодо яких жоден із суб'єктів майнових прав за результатами ретельного пошуку не ідентифікований, а в разі ідентифікації такого суб'єкта (включаючи об'єкти, оприлюднені анонімно чи під псевдонімом) – його місцезнаходження не встановлене.

Службова відеограма – відеограма, вироблена працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом).

Службова фонограма – фонограма, вироблена працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом).

Службове виконання – виконання, здійснене працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом).

Службовий винахід (корисна модель) – винахід (корисна модель), створений працівником:

- у зв'язку з виконанням службових обов'язків чи дорученням роботодавця за умови, що трудовим договором (контрактом) не передбачене інше.

- з використанням досвіду, виробничих знань, секретів виробництва та обладнання роботодавця.

Службовий твір – твір, створений працівником у зв'язку з виконанням обов'язків за трудовим договором (контрактом).

Службові обов'язки – зафіксовані в трудових договорах (контрактах), посадових інструкціях функціональні обов'язки працівника, що передбачають виконання робіт, які можуть привести до створення винаходу (корисної моделі).

Сорт рослин – окрема група рослин (клон, лінія, гібрид першого покоління, популяція) у рамках нижчого з відомих ботанічних таксонів (рід, вид, різновидність) незалежно від того, чи задовольняє вона умови виникнення правової охорони, яку можна визначити ступенем прояву ознак, що є результатом діяльності відповідного генотипу або комбінації генотипів, відрізнити від будь-якої іншої групи рослин ступенем прояву принаймні однієї із

зазначених ознак і розглядати як єдине ціле з погляду її придатності для відтворення в незміненому вигляді.

Твір – оригінальне інтелектуальне творіння автора (співавторів) у сфері науки, літератури, мистецтва тощо, виражене в об'єктивній формі.

Твір архітектури – твір у галузі спорудження будівель, містобудування, садово-паркового мистецтва, ландшафтних утворень у формі креслення, ескізів, моделей, збудованих будівель чи споруд, планів населених пунктів тощо.

Твір образотворчого мистецтва – скульптура, картина, малюнок, гравюра, літографія, твір художнього дизайну (у тому числі сценічного дизайну, накреслення (дизайну) шрифтів) тощо.

Твір ужиткового (декоративно-ужиткового) мистецтва – твір художнього промислу, втілений або перенесений на предмет користування з ужитковою метою, створений ручним або промисловим способом, у тому числі твори декоративного ткацтва, кераміки, різьблення, ливарства, художнього скла, художні ковані вироби, ювелірні вироби тощо.

Технологічні засоби захисту – будь-яка технологія, комп'ютерна програма, обладнання або компонент, які у своєму нормальному функціонуванні призначаються для запобігання або протидії діям по відношенню до об'єктів, використання яких не дозволене суб'єктом авторського права або суміжних прав або суб'єктом прав особливого роду (*sui generis*).

Торговельна марка – позначення, за яким товари і послуги одних осіб відрізняються від товарів і послуг інших осіб.

Установа – центральний орган виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері інтелектуальної власності.

Фонограма – вироблений (кінцевий) звукозапис виконання або інших звуків, або відображень звуків, крім звукозапису, що використовується у складі аудіовізуального твору.

Формальна експертиза (експертиза за формальними ознаками) – експертиза, у ході якої встановлюється належність зазначеного у заявці об'єкта до переліку об'єктів, які можуть бути визнані винаходами (корисними моделями), і відповідність заявки та її оформлення встановленим вимогам.

Фотографічний твір – твір, статично відображений (зафіксований) із застосуванням аналогових, цифрових фотографічних технологій на матеріальному носії чи в електронній (цифровій) формі або із застосуванням лазерних технологій у вигляді об'ємного тривимірного зображення.

Цитата – фрагмент (уривок) з правомірно оприлюдненого твору, записаного виконання, правомірно оприлюдненої фонограми або відеограми, який використовується, з обов'язковим посиланням на його автора та/або виконавця, виробника фонограми, виробника відеограми і джерела цитування, іншою особою з метою зробити зрозумілішими власні твердження або для посилання на вираження іншої особи в незмінному (автентичному) вигляді або в перекладі такого фрагмента (уривка).

Цифровий контент (електронна (цифрова) інформація) – будь-які відомості чи дані в електронній (цифровій) формі, що містять об'єкти авторського права та/або суміжних прав і можуть зберігатися та/або поширюватися у вигляді одного або декількох файлів (частин файлів), записів у базі даних на зберігаючих пристроях комп'ютерів, серверів тощо у мережі «Інтернет».

ДОДАТОК И ПЕРЕЛІК КОРИСНИХ ВЕБ-САЙТІВ

Найменування органу або джерела інформації з питань інтелектуальної власності	Адреса в інтернеті
World Intellectual Property Organization (WIPO) Всесвітня організація інтелектуальної власності	https://www.wipo.int/portal/en/index.html
Український національний офіс інтелектуальної власності та інновацій (УКРНОІВІ).	https://ukrpatent.org/uk
Спеціалізована база даних «Винаходи (корисні моделі) в Україні»	http://base.ukrpatent.org/searchINV/ https://sis.ukrpatent.org/uk/search/simple/
Федеральний інститут промислової власності (Роспатент): – відкриті реєстри – бази даних для пошуку	http://www1.fips.ru/registers-web/ http://www1.fips.ru/iiss/
Пошукова система Європейського патентного відомства	http://worldwide.espacenet.com/advancedSearch?locale=en_EP
Євразійська патентна організація (ЄАПО); реєстр євразійських патентів	https://www.eapo.org/ru/?patents=reestr
Пошукова система Google Patents	https://patents.google.com/advanced
Міжнародна патентна класифікація (МПК-2024.01)	https://base.uipv.org/mpk2009/index.html?level=c&version=2
WIPO. International Patent Classification	https://ipcpub.wipo.int/?notion=scheme&version=20210101&symbol=none&menulang=en&lang=en&viewmode=f&fipcp=no&showdeleted=yes&indexes=no&headings=yes&notes=yes&direction=o2n&initial=A&cwid=none&tree=no&searchmode=smart

ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ

Запитання для самоконтролю до глави 1

1. Обґрунтуйте роль інтелектуальної власності.
2. Назвіть основні інституції інтелектуальної власності.
3. Проаналізуйте основні принципи авторського права й суміжних прав.
4. Обґрунтуйте чи означає передання (відчуження) майнових прав на роман відчуження примірника книги, в якій його опубліковано?
5. Проаналізуйте основні принципи права на об'єкти промислової власності.

Запитання для самоконтролю до глави 2

1. Наведіть приклади об'єктів авторського права.
2. Наведіть приклади об'єктів, які не можуть бути об'єктами авторського права.
3. Назвіть основні види творів з точки зору внеску авторів у його створення.
4. Назвіть основні суб'єкти авторського права.
5. Охарактеризуйте строк дії авторських прав.
6. Наведіть приклади об'єктів суміжних прав.
7. Охарактеризуйте понять «фонограма» і «відеограма».
8. Назвіть основні суб'єкти суміжних права.
9. Наведіть приклади основних видів порушень авторського права й суміжних прав.
10. Наведіть приклади об'єктів права промислової власності.
11. Охарактеризуйте винахід як об'єкт права промислової власності.
12. Охарактеризуйте корисну модуль як об'єкт права промислової власності.
13. Охарактеризуйте промисловий зразок як об'єкт права промислової власності.
14. Охарактеризуйте торговельну марку як об'єкт права промислової власності.
15. Наведіть приклади основних видів торговельних марок.
16. Охарактеризуйте комерційне (фірмове) найменування як об'єкт права промислової власності.
17. Охарактеризуйте географічне зазначення як об'єкт права промислової власності.
18. Охарактеризуйте недобросовісну конкуренцію як об'єкт права промислової власності.
19. Охарактеризуйте компонування напівпровідникових виробів як об'єкт права промислової власності.
20. Охарактеризуйте комерційну таємницю як об'єкт права промислової власності.
21. Охарактеризуйте раціоналізаторську пропозицію як об'єкт права промислової власності.
22. Назвіть основні суб'єкти права промислової власності.
23. Проаналізуйте проблему інтелектуальної власності та штучного інтелекту.
24. Проаналізуйте проблему інтелектуальної власності в мережі «Інтернет».

25. Відповідальність за порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності.

Запитання для самоконтролю до глави 3

1. Обґрунтуйте необхідність міжнародного співробітництва у сфері інтелектуальної власності.
2. Надайте класифікацію міжнародних угод у сфері інтелектуальної власності.
3. Перелічіть основні програмні міжнародні угоди у сфері інтелектуальної власності.
4. Охарактеризуйте основні положення Паризької конвенції про охорону промислової власності.
5. Перелічіть основні класифікаційні міжнародні угоди у сфері інтелектуальної власності.
6. Перелічіть основні реєстраційні міжнародні угоди у сфері інтелектуальної власності та основні положення Договору про патентну кооперацію.
7. Проаналізуйте основні етапи патентування винаходів і корисних моделей в іноземних державах.

Запитання для самоконтролю до глави 4

1. Охарактеризуйте основні форми передачі й придбання технології на комерційній основі.
2. Поясніть процедуру передачі права власності на об'єкт інтелектуальної власності. Чи означає вона зміну володільця (власника) цього об'єкта?
3. Поясніть сутність ліцензійного договору.
4. Охарактеризуйте основні види ліцензійних договорів.
5. Поясніть сутність ноу-хау.
6. Поясніть сутність інжинірингу, промислової кооперації, франчайзингу.
7. Проаналізуйте структуру авторського договору.

Запитання для самоконтролю до глави 5

1. Охарактеризуйте поняття науково-технічної інформації.
2. Назвіть основні міжнародні класифікації об'єктів промислової власності та поясніть їхню основну задачу.
3. Проаналізуйте приклад ієрархічної структури основної групи міжнародної патентної класифікації.
4. Охарактеризуйте основні підходи до оцінки класифікованого об'єкта в міжнародній патентній класифікації (функціонально-орієнтований і галузевий).
5. Охарактеризуйте поняття патентної інформації, первинних і вторинних джерел патентної інформації.
6. Проаналізуйте ідентифікацію бібліографічних даних, що використовують у патентних документах.

7. Проаналізуйте бібліографічну інформацію патентного документа на винахід або патенту на корисну модель.
8. Проаналізуйте технічну інформацію патентного документа на винахід або патенту на корисну модель.
9. Охарактеризуйте поняття «патентні дослідження» та обґрунтуйте мету їх проведення.
10. Проаналізуйте основні види робіт під час проведення патентних досліджень.
11. Перелічіть основні види патентного пошуку.
12. Назвіть основну мету тематичного, іменного, нумераційного та інших видів патентного пошуку?
13. Перелічіть і проаналізуйте основні етапи регламенту патентного пошуку.
14. Обґрунтуйте можливі приклади предмету пошуку в разі, якщо темою патентних досліджень є пристрій, речовина та технологічний процес.

Запитання для самоконтролю до глави 6

1. Охарактеризуйте патент на винахід і патент на корисну модель як охоронні документи.
2. Проаналізуйте умови патентоздатності винаходу й корисної моделі.
3. Проаналізуйте основні принципи патентного права.
4. Поясніть, хто саме має право на одержання патенту.
5. Наведіть порядок одержання патенту.
6. Охарактеризуйте права та обов'язки, що впливають з патенту.
7. Проаналізуйте можливі умови припинення дії патенту та визнання його не-дійсним.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

Основні

1. Інтелектуальна власність та патентознавство : підручник / Н. О. Білосова, Н. В. Гаврушкевич, М. А. Данильченко та ін.; за ред. П. М. Цибульова, А. С. Ромашко. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2021. 377 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/44252>
2. Мікульонок І. О. Інтелектуальна власність та патентознавство : підруч. 3-тє вид., переробл. та доповн. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, Вид-во «Політехніка», 2019. 244 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/31664>
3. Мікульонок І. О. Інтелектуальна власність та патентознавство [Електронний ресурс] : навч. посіб. 4-тє вид., переробл. і доповн. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2023. 236 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/60663>
4. Мікульонок І. О. Інтелектуальна власність : навч. посіб. Київ : НТУУ «КПІ», 2012. 239 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/2059>
5. Мікульонок І. О. Оформлення заявки на винахід і заявки на корисну модель : навч. посіб. 3-тє вид., переробл. та доповн. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2024. 195 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/68173>
6. Про авторське право і суміжні права: Закон України від 01.12.2022, № 2811-IX (Зі змінами, внесеними згідно із Законами України № 2849-IX від 13.12.2022, № 2974-IX від 20.03.2023). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2811-20#Text> (дата звернення: 02.08.2024)
7. Про охорону прав на винаходи і корисні моделі: Закон України від 23.12.1993, № 3769-XII (Зі змінами, внесеними згідно із Законами України від 21.12.2000, № 2188-III, ... 20.03.2023, № 2974-IX). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3687-12#Text> (дата звернення: 02.08.2024)

Додаткові

8. Верба І. І., Коваль В. О. Основи інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. С. В. Чікіна. Вид. 2-ге, переробл. і допов. Київ : НТУУ «КПІ», 2013. 262 с.
9. Виявлення порушення прав власників чинних охоронних документів та заявників на об'єкти промислової власності. Порядок та оформлення патентного формуляра : методичні рекомендації / за ред. В. Л. Петрова. Київ : Нора-прінт, 2000. 127 с.
10. Войтко С. В., Мікульонок І. О. Інтелектуальна власність для економістів : навч. посіб. Київ : НТУУ «КПІ», 2015. 192 с.
11. ДСТУ 3574–97. Патентний формуляр. Основні положення. Порядок складання та оформлення. Київ : Держстандарт України, 1997. 7 с.

12. ДСТУ 3575–97. Патентні дослідження. Основні положення та порядок проведення. Київ : Держстандарт України, 1997. 16 с.
13. *Ідріс К.* Інтелектуальна власність – потужний інструмент економічного зростання / пер. з англ. Київ : Укрпатент, 2006. 372 с.
14. *Інтелектуальна власність : словник-довідник* / за заг. ред. О. Д. Святоцького. У 2-х т. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 2000.
15. *Інтелектуальна власність в Україні: правові засади та практика.* У 4-х т. / за заг. ред. О. Д. Святоцького. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре». 1999.
16. *Міжнародна патентна класифікація (МПК-2024.01).* URL: <https://base.uipv.org/mpk2009/index.html?level=c&version=2> (дата звернення: 02.08.2024).
17. *Мікульонок І. О.* Основи інтелектуальної власності : навч. посіб. Київ: Ліра-К, ВПІ ВПК «Політехніка», 2011. 232 с.
18. *Мікульонок І. О.* Складання та подання заявки на винахід і заявки на корисну модель : навч. посіб. Київ : КПП ім. Ігоря Сікорського, 2021. 116 с. URL: <https://ela.kpi.ua/handle/123456789/39745>
19. *Основи інтелектуальної власності.* Київ : Юридичне видавництво «Ін Юре», 1999. 578 с.
20. *Охорона промислової власності в Україні* / за ред. О. Д. Святоцького, В. Л. Петрова. Київ : Видавничий Дім «Ін Юре», 1999. 400 с.
21. *Патентування винаходів в іноземних державах* / Л. І. Ніколаєнко, І. Ю. Кожарська, В. С. Радомський, С. Й. Полачек. Київ : Держпатент України, 1999. 123 с.
22. *Правила розгляду заявки на винахід та заявки на корисну модель.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0364-02#Text> (дата звернення: 02.08.2024).
23. *Правила складання і подання заявки на винахід та заявки на корисну модель.* URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0173-01> (дата звернення: 02.08.2024).
24. *Право інтелектуальної власності: Науково-практичний коментар до Цивільного кодексу України* / за заг. ред. М. В. Паладія, Н. М. Мироненко, В. О. Жарова. Київ : Парламентське вид-во, 2006. 432 с.
25. *Ромашко А. С., Верба І. І., Пригода В. В.* Міжнародні договори та угоди у сфері інтелектуальної власності : навч. посіб. Київ : НТУУ «КПІ», 2013. 160 с.
26. *The Arts and Copyright: Learn from the Past, Create the Future.* Geneva : WIPO, 2010. URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/copyright/935/wipo_pub_935.pdf

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	3
1. ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ ЯК ПРАВО НА РЕЗУЛЬТАТ ТВОРЧОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	4
1.1. Загальні положення	4
1.2. Основні інституції права інтелектуальної власності.....	7
2. СИСТЕМА ПРАВА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ.....	10
2.1. Авторське право й суміжні права.....	10
2.1.1. Авторське право	10
2.1.2. Суміжні права	25
2.1.3. Захист авторського права і суміжних прав	31
2.1.4. Етичні норми поведінки суб'єктів авторського й суміжних прав.....	34
2.1.5. Авторські договори	41
2.2. Право промислової власності	43
2.2.1. Винаходи	43
2.2.2. Корисні моделі.....	46
2.2.3. Промислові зразки.....	46
2.2.4. Торговельні марки.....	53
2.2.5. Комерційні найменування	71
2.2.6. Географічні зазначення.....	72
2.2.7. Недобросовісна конкуренція.....	77
2.2.8. Компонування напівпровідникових виробів	81
2.2.9. Сорти рослин	86
2.2.10. Комерційна таємниця.....	90
2.2.11. Наукові відкриття	91
2.2.12. Раціоналізаторські пропозиції	92
2.2.13. Суб'єкти права промислової власності	92
2.3. Інтелектуальна власність і штучний інтелект	96
2.4. Інтелектуальна власність і мережа «Інтернет».....	97
2.5. Відповідальність за порушення прав на об'єкти права інтелектуальної власності	98
2.6. Основні особливості права інтелектуальної власності	101
3. МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО У СФЕРІ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ...	105
3.1. Загальні положення	105
3.2. Міжнародні договори, конвенції та угоди у сфері інтелектуальної власності	106
3.3. Регіональні міжнародні організації з питань охорони інтелектуальної власності.....	115
3.4. Патентування винаходів і корисних моделей в іноземних державах.....	116
4. ТРАНСФЕР ТЕХНОЛОГІЙ	119
4.1. Загальні положення	119
4.2. Передача права власності на об'єкти інтелектуальної власності.....	120
4.3. Ліцензійні договори.....	120
4.4. Передача ноу-хау	124
4.5. Інші форми передачі й придбання технологій на комерційній основі.....	124
4.6. Договори про трансфер технології	127

5. ПАТЕНТНА ІНФОРМАЦІЯ Й ДОКУМЕНТАЦІЯ. ПАТЕНТНІ ДОСЛІДЖЕННЯ	131
5.1. Загальні відомості про патентну інформацію й документацію.....	131
5.2. Міжнародні класифікації об'єктів промислової власності.....	131
5.3. Джерела патентної інформації	136
5.4. Патентні дослідження	142
5.4.1. Загальні відомості про патентні дослідження	142
5.4.2. Особливості формули винаходу (корисної моделі)	150
5.4.3. Аналіз умов патентоздатності технічного рішення	152
6. ПРАВОВА ОХОРОНА ВІНАХОДІВ І КОРИСНИХ МОДЕЛЕЙ.....	155
6.1. Загальні положення	155
6.2. Умови патентоздатності.....	157
6.3. Право на реєстрацію винаходу (корисної моделі)	158
6.4. Порядок реєстрації винаходу (корисної моделі)	159
6.5. Права та обов'язки, що випливають з державної реєстрації винаходу (корисної моделі)	169
6.6. Припинення державної реєстрації та визнання прав недійсними	175
6.7. Захист прав володільця патенту	177
ДОДАТОК А. Приклади договорів на передачу прав на твір.....	179
ДОДАТОК Б. Міжнародні класифікації об'єктів промислової власності.....	185
ДОДАТОК В. Зразок розміщення матеріалу в МПК.....	195
ДОДАТОК Г. Зразки джерел патентної інформації	197
ДОДАТОК Д. Приклад виконання розділу «Патентні дослідження» кваліфікаційної роботи (дипломного проєкту, дипломної роботи, магістерської дисертації).....	208
ДОДАТОК Е. Приклад договору між роботодавцем і винахідником на службовий винахід	226
ДОДАТОК Ж. Основні терміни в галузі інтелектуальної власності та їхні значення	229
ДОДАТОК И. Перелік корисних веб-сайтів.....	237
ЗАПИТАННЯ ДЛЯ САМОКОНТРОЛЮ.....	238
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	241

ДЛЯ НОТАТОК

[illegible]

Навчальне видання

Мікульонок Ігор Олегович

**Інтелектуальна власність
та патентознавство**

*для здобувачів ступеня магістра
за технічними спеціальностями*

Комп'ютерна правка та верстка – *авторські*

Мікульонок Ігор Олегович

1986 року з відзнакою закінчив факультет хімічного машинобудування Київського ордена Леніна політехнічного інституту імені 50-річчя Великої Жовтневої соціалістичної революції за спеціальністю «Машини та апарати хімічних виробництв», здобувши кваліфікацію інженера-механіка.

1995 року здобув другу вищу освіту (патентознавець-маркетолог).

З 1983 року працює в Національному технічному університеті України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (КПІ ім. Ігоря Сікорського) на посадах лаборанта, інженера, молодшого наукового співробітника, асистента, доцента, професора.

З 2011 року обіймає посаду професора кафедри хімічного, полімерного та силікатного машинобудування КПІ ім. Ігоря Сікорського.

Доктор технічних наук (2010), професор (2011), старший науковий співробітник (2015).

Заслужений винахідник України (2009), відмінник освіти (2015).

Нагороджений нагрудними знаками «Винахідник СРСР» (1990), «Творець» (2009) і «За наукові та освітні досягнення» (2018), медаллю Всесвітньої організації інтелектуальної власності «За винахідництво» (2016).

Автор і співавтор понад тисячі двохсот винаходів і корисних моделей, а також підручників, навчальних посібників, навчально-методичних матеріалів і наукових публікацій з інтелектуальної власності та патентознавства.